SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

Despre mărginita putere a diavolului
Despre căință
Despre necazuri și biruirea tristeții

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

Despre marginita putere a diavolului

DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

DESPRE CĂINȚĂ

DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA

PREAFERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere din limba greaca veche şi note de Preotul Profesor DUMITRU FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREŞTI – 2005

CUVÂNT ÎNAINTE

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII"

Pe când Saul din Tars, pe atunci crâncenul apărător al Legii celei vechi şi prigonitorul celei noi - a harului, sufla "încă amenințare şi ucidere împotriva ucenicilor Domnului" (Fapte 9, 1), mergând spre Damasc spre a-i lega şi întemnița pe aceştia, cu încuviințarea mai-marilor poporului său, iată că "o lumină din cer, mai puternică decât strălucirea soarelui" (Fapte 26, 13) l-a învăluit pe el şi pe cei dimpreună cu dânsul, iar el a auzit "un glas în limba evreiască: Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti?" (Fapte 26, 14). "Căzând la pământ… el a zis: Cine eşti, Doamne? Şi Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe Care tu îl prigoneşti". Iar Saul "tremurând şi înspăimântat fiind, a zis: Doamne, ce voieşti să fac?" (Fapte 9, 4, 5, 6). Şi atunci, viitorul Mare Apostol al neamurilor a auzit porunca pe care o rosteşte, tainic şi neschimbat, Mântuitorul Hristos, de fiecare dată, inimii fiecărui trimis al Său la apostolat în mijocul celor căzuți şi pierduți în deasa plasă a păcatului, a înşelării spirituale, a negurii sufleteşti şi a osândei morții celei veşnice: "Să le deschizi ochii ca să se întoarcă de la întuneric la lumină şi de la stăpânirea lui Satan la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor şi parte cu cei ce s-au sfințit prin credința în Mine" (Fapte 26, 18).
Aceasta este misiunea Dumnezeiască a oricărui propovăduitor şi împlinitor al poruncilor Evangheliei Domnului Iisus Hristos, căci El însuşi "uns… cu Duhul Sfânt şi cu putere… a umblat făcând bine şi vindecând pe toți cei asupriți de diavolul, pentru că Dumnezeu era cu El" (Fapte 10, 38). Cu adevărat, aşa cum ne învață Dumnezeiescul Pavel, "lupta noastră - a creştinilor - nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri" (Efes. 6, 12).
Dar Vestea cea Bună este că uneltitorului împotriva neamului omenesc i-au fost deja zdrobite puterea şi trufia, prin Jertfa cea Dumnezeiască adusă pe Golgota de Iubitorul-de-oameni Dumnezeu, Cel întrupat pentru noi. Ceea ce ni se cere nouă, celor ce căutăm bunătățile cereşti şi împreună-viețuirea cu Preasfânta Treime, este doar să ne împărtăşim, prin credință şi supunerea desăvârşită a întregii noastre ființe voii celei Dumnezeieşti, de roadele puterii harului celui ceresc, revărsat peste lume după Jertfa şi Învierea Domnului.
Acesta este pătrunzătorul mesaj al prezentelor şi minunatelor texte ale Sfântului Ioan Gură de Aur - "Dascălul pocăinței", despre care Ioan Moshu, în al său Limonariu (128), spune că "pe el nu poate să-l vadă om în trup, căci el acolo stă, unde este tronul Stăpânului".
Prin toate scrierile adunate în acest volum, Marele Ioan Gură de Aur ne învață un lucru hotărâtor: prin Domnul, prin puterea Sfintei Sale Cruci, prin bucuria biruinței Sale, am primit şi noi puterea de a-l război, cu îndrăznire şi nădejde de biruire întru Hristos, pe cel care neîncetat caută să ne piardă, fie prin suferință simțită, fie prin deznădejde; uneori însă, ruşinoasele noastre înfrângeri nu le mai putem arunca asupra potrivnicului nostru, ci ar trebui să ni le atribuim nouă înşine: trândăviei noastre spirituale, lipsei de priveghere, de seriozitate, de cumpătare, nestatorniciei şi uşurătății noastre, îndulcirii vinovate de cele lumeşti, alipirii noastre de patimile cele mai josnice, ca şi fugii noastre disperate de durerea încercărilor, de necazuri, ca şi cum n-am fi auzit spusa

Apostolului, că numai “prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu” (Fapte 14, 22).
Sfântul Ioan, ca nimeni altul, ne pune în faţă pilde biblice de îndelungă-răbdare a relelor pătimiri din pricina răutăţii vrăjmaşului, de încercări pline de chin la care au fost supuse credinţa şi credincioşia multor drepţi faţă de Dumnezeu, pentru a li se vădi acestora alcătuirea lăuntrică de diamant.
Toate necazurile, suferinţele, tristeţile acestora au fost însă primite şi îndurate cu nezdruncinată încredinţare că, oricât de mari ar fi ele, tot atât de bogat şi prisositor va fi şi harul cel Dumnezeiesc trimis de Cel Care “nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi ci o dată cu ispita, va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda” (l Cor. 10, 13), şi tot atât de mari vor fi şi răsplăţile pregătite de Cel Care încearcă “rărunchii şi inimile” tuturor oamenilor (Apoc. 2, 23).
Nu nepotrivite conţinutului acestei cărţi sunt şi ultimele ei pagini, închinate asemănării vieţii împăratului cu cea a monahului, a celui robit celor lumeşti şi iute pieritoare cu cea a aceluia care se luptă, cu propria fire şi cu vrăjmaşii cei nevăzuţi, pentru dobândirea celor nestricăcioase şi cu neputinţă de ajuns furilor.
Binecuvântând, aşadar, tipărirea acestor nepreţuite învăţături lăsate Bisericii de Sfântul nostru Părinte Ioan Gură de Aur spre a ne putea bine cârmui viaţa printre stâncile ispitelor şi necazurilor scoase în calea noastră de cel-rău, încheiem cu însăşi părinteasca sfătuire hrisostomică: “Chiar dacă nu ne-ar ameninţa focul iadului, nici nu ne-ar aştepta chinuri veşnice, numai gândul de a fi înstrăinaţi de Hristos cel blând şi iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului şi să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care îi eram duşmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătăţi negrăite şi nemuritoare care ne aşteaptă, ar trebui să fie puternic şi îndestulător ca să ne deştepte sufletele şi să ne înduplece să fim totdeauna treji”.

ARHIEPISCOP AL BUCUREŞTILOR
MITROPOLIT AL MUNTENIEI ŞI DOBROGEI
LOCŢIITOR AL CEZAREEI CAPADOCIEI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Credeam că din pricina deselor mele predici v-ați săturat de cuvintele mele; dar văd că s-a întâmplat tocmai dimpotrivă; nu numai că nu v-au săturat desele mele predici, ci, dimpotrivă, v-au mărit dorința de a mă asculta. Nu săturare de predică, ci dor de predică. Ați pățit şi voi ce pățesc la ospețe iubitorii de vin. Aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât sunt mai însetați; tot aşa şi cu voi: cu cât v-am predicat mai mult, cu atât mai mult v-am aprins dorința, cu atât v-am mărit mai mult pofta, cu atât v-am făcut mai puternică dragostea de predică. De aceea, cu toate că-mi cunosc marea mea sărăcie, totuşi nu voi înceta de a face ceea ce fac gazdele cele darnice: vă voi întinde mereu masa şi voi face să vă fie întotdeauna plin paharul învățăturii. Văd doar că îl beți până la fund, şi plecați tot însetați! Aceasta s-a văzut şi mai înainte, dar mai cu seamă în duminica trecută. Că ascultați cu nesaț cuvântul lui Dumnezeu a arătat-o mai cu seamă ziua aceea în care v-am învățat că nu trebuie să vă vorbiți de rău unul pe altul, când v-am dat şi temei nezdruncinat de învinuire, îndemnându-vă să vorbiți de rău păcatele voastre, dar să nu iscodiți păcatele străine; când v-am adus ca pildă pe sfinți, care se învinuiau pe ei înşişi, dar pe ceilalți îi cruțau. Am adus pe Pavel, care spunea că el e cel dintâi păcătos , că a hulit, a prigonit, dar Dumnezeu l-a miluit; că îşi spunea făt lepădat înainte de vreme şi nu se socotea vrednic de a se mai numi apostol . Am adus pe Petru, care spunea: "Ieşi de la mine, că sunt om păcătos' ; pe Matei, care se numea vameş şi în timpul când era apostol ; pe David, care striga şi spunea: "Fărădelegile mele au covârşit capul meu; ca o sarcină grea apăsat-au peste mine" ; pe Isaia, care se plângea şi se jeluia: "Necurat sunt şi buze necurate am" ; pe cei trei tineri, care în cuptorul cel de foc mărturiseau că au păcătuit, că au făcut fărădelegi şi n-au păzit poruncile lui Dumnezeu; pe Daniel, care se plângea la fel. Tot în ziua aceea, după ce am dat ca pildă pe aceşti sfinți, am numit muşte pe cei care vorbesc de rău pe alții şi am arătat că pe bună dreptate îi numesc aşa, căci după cum muştele se aşază pe rănile şi bubele altora, tot aşa şi cei ce vorbesc de rău pe alții muşcă din păcate străine şi îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților. Atunci, da, atunci ați arătat nesățioasa voastră dragoste de predică. Atunci cuvântul meu s-a lungit mult, mult de tot, ca niciodată; mulți se aşteptau să se stingă râvna voastră din pricina mulțimii spuselor, dar s-a întâmplat contrariul: inima vi se încălzea mai tare, dorul de a mă asculta se aprindea mai mult. De unde o ştiu? De acolo că, spre sfârşitul predicii, aplauzele erau mai puternice, strigătele de încuviințare tot mai entuziaste. Era la fel ca atunci când aprindem un foc. La început lumina focului nu-i aşa de strălucitoare; dar când pui pe foc toate lemnele, atunci flacăra se înalță, mare şi frumoasă, tot mai sus. Aşa a fost şi în ziua aceea. La începutul predicii mele nu erați prea mişcați de cele ce spuneam; dar când predica s-a lungit, când am pus în ea tot ce aveam de pus, când am aruncat şi mai multe învățături, atunci, da, atunci dorința voastră de a-mi asculta predica s-a aprins ca un foc mare şi au izbucnit aplauze şi mai puternice. De aceea, cu toate că la început eram hotărât să vorbesc mai puțin, atunci am depăşit măsura. Dar, mai bine spus, eu niciodată n-am depăşit măsura. Căci lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictiseşti chiar când predica ți-e

scurtă; dar când auditorii sunt aprinşi, treji şi numai urechi, nu le potoleşti dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie şi unii mai slabi, neputincioşi să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceştia să plece după ce au ascultat cât pot asculta şi au luat cât le e de ajuns, nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i sileşte să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să asculți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta.

2. Aceasta se întâmplă şi la ospețe: unii se satură mai devreme, alții mai târziu; şi nici aceştia nu-i țin de rău pe ceilalți, şi nici aceia nu-i osândesc pe aceştia. La ospețe, laudă celor ce se satură mai devreme; la predică, însă, nu laudă, ci iertare celor ce se satură mai devreme; la ospețe, vină şi blam celor ce se scoală mai târziu de la masă; la predică, laude şi aclamații celor care pleacă mai târziu.
- Pentru ce?
- Pentru că la ospețe zăbovirea se datorează lăcomiei la mâncare, iar la predică zăbovirea şi răbdarea se datorează dorinței duhovniceşti şi poftei dumnezeieşti.
Dar destul cu introducerea! Să vă plătesc acum datoria cu care v-am rămas dator în ziua aceea. Despre ce v-am vorbit atunci? Că oamenii aveau o singură limbă, după cum aveau o singură fire. Nimeni nu vorbea o altă limbă, o limbă străină.
- Dar de unde a venit deosebirea aceasta de limbi?
- De pe urma trândăviei celor ce-au primit darul. Am vorbit atunci de amândouă: şi de unirea limbilor, şi de deosebirea limbilor. Şi am arătat că unirea limbilor a vădit bunătatea Stăpânului, iar deosebirea limbilor a vădit nerecunoştința robilor. Dumnezeu ştia mai dinainte că avem să pierdem darul; cu toate acestea, ni l-a dat; iar cei care l-au primit au fost nişte răi față de darul primit. Cea dintâi explicație a acestui fapt este aceea că nu Dumnezeu ne-a luat darul, ci noi am pierdut cele date; a doua explicație, după aceasta, este aceea că darurile primite mai târziu sunt mai mari decât cele pierdute, în loc de osteneli trecătoare, ne-a cinstit cu viață veşnică; în loc de spini şi ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre fructul Duhului. Nimic nu era mai de rând decât omul! Şi nimic n-a ajuns mai de preț decât omul! Era cea din urmă făptură în şirul făpturilor cuvântătoare ; dar picioarele au ajuns cap, şi prin pârga sa a fost înălțată pe tronul cel împărătesc. Dumnezeu a făcut cu firea noastră ceea ce ar face un om generos şi darnic cu cel pe care l-ar vedea scăpat din naufragiu, ieşit din valuri numai cu trupul gol, şi pe care l-ar primi cu brațele deschise, l-ar îmbrăca cu haine frumoase şi i-ar da cea mai înaltă cinste. Tot aşa şi omul; pierduse tot ce avea: îndrăznirea, prietenia cu Dumnezeu, viețuirea în rai, viața lipsită de necazuri; ieşise gol din rai, ca dintr-un naufragiu. Dar Dumnezeu l-a primit, l-a îmbrăcat îndată şi, luându-l de mână, l-a urcat încet încet la cer. Cu toate că nu merita iertare naufragiatul acesta! Tot naufragiul acesta nu s-a întâmplat din pricina furiei vânturilor, ci din pricina celui ce călătorea pe mare. Dumnezeu nu S-a uitat la aceasta, ci I s-a făcut milă de marea suferință a omului. Şi a primit cu tot atâta dragoste pe cel ce suferise naufragiul în port, ca şi cum l-ar fi suferit în mijlocul mării. Că a cădea din rai înseamnă a ți se scufunda corabia în port.
- Pentru ce?
- Pentru că omul s-a împiedicat şi a căzut când încă nu avea dureri, când încă nu avea griji, nici osteneli, nici necazuri, când încă nu se porniseră asupra firii noastre miile şi miile de valuri ale poftelor! Întocmai ca pirații ce străbat mările, care, dacă găuresc cu un fier mic corabia, vâră pe

dedesubt toată marea în vas, tot aşa şi atunci, diavolul, văzând vasul lui Adam, adică sufletul lui, plin de multe bunătăți, s-a apropiat de el şi, găurindu-i sufletul cu un simplu cuvânt ca şi cu un fier, l-a deşertat de toată bogăția lui şi a scufundat vasul. Dar Dumnezeu a făcut să fie mai mare câştigul decât paguba şi a ridicat firea noastră pe tronul cel împărătesc. De aceea Pavel striga zicând: "Ne-a sculat împreună cu El şi ne-a aşezat împreună cu El la dreapta Lui întru cele cereşti, ca să se arate în veacurile viitoare bogăția covârşitoare a harului Său, întru bunătatea față de noi" .

- Ce spui, Pavele? Pentru ce spui "să se arate în veacurile viitoare", când fapta asta s-a săvârşit, a luat sfârşit? Nu s-a arătat?

- S-a arătat, dar nu tuturor oamenilor, ci numai celui credincios. Cel necredincios încă n-a văzut minunea. Dar atunci, în ziua cea înfricoşată a judecății, când se va pune în mijloc toată firea oamenilor, atunci toți se vor minuna de minunea aceasta, şi chiar nouă ne va fi mai vădită minunea. Credem şi acum minunea aceasta; dar altfel se înfăţişează minunea auzului, şi altfel vederii. Ne minunăm când auzim de porfira împărătească, de coroană, de hainele cele de aur, de tronul cel împărătesc, dar ne minunăm şi mai mult când, date la o parte perdelele, îl vedem chiar pe împărat pe scaunul înalt. Tot aşa şi cu Unul-Născut. Când vom vedea perdelele cerului date la o parte şi pe împăratul îngerilor pogorându-Se din cer, însoțit de popoarele cele cereşti, atunci, datorită vederii, vom vedea că minunea e şi mai mare. Gândeşte-te ce lucru mare este să vezi firea noastră purtată pe heruvimi şi înconjurată de toate puterile îngereşti!

3. Uită-te şi la înțelepciunea lui Pavel! Câte nume nu caută ca să înfăţişeze iubirea de oameni a lui Dumnezeu! n-a spus numai "harul", nici numai "bogăția"!

- Dar ce?

- "Bogăția covârşitoare a harului întru bunătate". Cu toate acestea, a exprimat slab iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Şi după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre şi alunecă uşor, de le-am ține cu mii de mâini, tot aşa şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta şi-a dat seama şi Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt şi s-a oprit.

- Care-i cuvântul?

- "Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti" . Nimic nu poate înfăţişa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti, în altă parte, spune că depăşeşte mintea noastră, grăind aşa: "Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea, va păzi inimile voastre" .

După cum vă spuneam mai înainte, două sunt explicațiile cu privire la darurile lui Dumnezeu: una, că nu Dumnezeu ni le-a luat, ci că noi le-am pierdut; a doua, că bunătățile date nouă în urmă sunt mai multe şi mai mari decât cele pierdute.

Vreau să vă mai dau şi o a treia explicație.

- Care este a treia explicație?

- Chiar dacă nu ne-ar fi dat mai târziu daruri mai mari decât cele pierdute, ci numai ne-ar fi luat ce ne-a dat, că noi am fost de vină - căci trebuie adăugat aceasta -, şi aşa ar fi fost îndestulător faptul acesta prin el însuşi, ca să arate purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi. Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mari iubiri de oameni. Şi, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul, semn al purtării Lui de grijă; noi ne-am arătat nevrednici de dar, semn al nerecunoştintei noastre. Dumnezeu a luat darul de la nişte nevrednici. Şi aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.

Dar mă poate întreba cineva:
- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?
- Aşteaptă şi-ai să auzi! Gândeşte-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârşise crima! Dacă după ce căzuse din vieţuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală şi durere şi vedea atârnată deasupra lui ameninţarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui şi înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea necazuri, şi-a îndreptat paşii spre o răutate atât de mare încât, neţinând seamă de glasul sângelui, uitând părtăşia la suferinţe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, şi-a muiat mâna în sângele lui şi n-a putut să-şi vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator şi a necinstit pe părinţi, gândeşte-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi vieţuit în rai? Dacă şi-a îndreptat paşii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbuşit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate?
Vrei să afli şi din viaţa maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, şi cum a ajuns după cădere; înainte de cădere socotea pe diavolul cel înşelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credinţă decât poruncile lui Dumnezeu şi dintr-o simplă privire a pomului cunoştinţei a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună şi mai înţeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: “Am dobândit om prin Dumnezeu” . A alergat îndată la Stăpânul pe Care-L dispreţuise mai înainte, şi n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit naşterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, şi Lui îi mulţumeşte pentru naşterea copilului. Mai înainte de cădere îl înşelase pe bărbat; după cădere, şi-a instruit copilul şi i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: “Mi-a ridicat mie sământă Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorît Cain” . Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulţumeşte iarăşi lui Dumnezeu; pune nume copilului după darul primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină necontenită de învăţătură.
După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăţi tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoaşterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.
Poate că cineva m-ar întreba:
- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?
- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam şi Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul şi ar fi fost înţelepţi şi cumpătaţi, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoniţi din rai.
- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?
- Întâi, ca să-Şi arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna şi în toate împrejurările pricina pedepselor şi a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înşine din bunătăţile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă şi să se bucure de toate bunurile părinteşti, dar când îl vede că necinsteşte cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui şi de multe ori îl izgoneşte chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară şi necinste pricinuite de izgonire şi să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească şi de primirea moştenirii părinteşti - , tot aşa a făcut şi Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai

pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai şi prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăşi în rai şi-i spune: "Azi vei fi cu Mine în Rai" .
Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăşi vrednic de rai.

4. Să ținem, dar, bine minte acest cuvânt. Iar dacă vreți, să vă vorbesc despre el în această predică.
Dumnezeu a dat oamenilor o singură limbă. Acesta este semn al iubirii Sale față de oameni. Oamenii însă nu s-au folosit cum trebuie de dar, ci au căzut în cea mai mare nebunie. Pentru aceasta, Dumnezeu le-a luat darul dat. Dacă atunci când vorbeau o singură limbă au ajuns la atâta nebunie, încât au voit să zidească un turn ca să ajungă până la cer, oare n-ar fi dorit să se urce chiar în vârful cerului dacă n-ar fi fost îndată pedepsiți? îmi obiectezi că n-ar fi putut? Da, chiar dacă n-ar fi putut face aceasta în realitate, totuşi cu gândul ar fi săvârşit nelegiuirea. Toate acestea le văzuse Dumnezeu mai dinainte. Şi de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. "Iată, spune Domnul, toți au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!".
Dar aş pune întrebarea:
- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-şi ceară oarecum iertare, ca şi cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!
- Da, Dumnezeu îşi cere iertare ca şi cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim şi noi blânzi şi buni. Dacă Stăpânul nostru îşi cere iertare de la noi, robii Lui, şi doar noi am greşit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noştri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele şi nedreptăți.
Şi uită-te cum se dezvinovățeşte Dumnezeu! "Iată, toți au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!". Ca şi cum ar fi spus: "nimeni să nu-mi găsească vină că am împărțit limbile! nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! "lată, toți au o singură limbă". Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!
Şi ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărțirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: "Şi acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă" . Cu alte cuvinte, spune aşa: "Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriți acum, când păcatele n-au încolțit încă, atunci nu vor mai putea fi opriți deloc din răutatea lor". Aceasta înseamnă cuvintele: "Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă"; de parcă ar fi spus: "Vor face păcate şi mai mari!". Aşa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălțime, ca şi focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că şi luarea darului unirii limbilor este semn al marii bunătăți a lui Dumnezeu? A împărțit limbile oamenilor ca să nu săvârşească păcate mai mari.
Țineți, dar, bine minte, înfigeți în sufletul vostru şi păstrați neclintită cugetarea aceasta: Dumnezeu este bun şi iubitor de oameni nu numai când ne face bine, ci şi când ne pedepseşte. Pedepsele şi nenorocirile ce ni le trimite sunt partea cea mai mare a binefacerilor Lui, cel mai mare chip al proniei Sale. Când vezi, dar, că vin foamete, ciumă, secetă, ploaie necontenită, amestecare de anotimpuri şi alte asemenea nenorociri care-i fac pe oameni să sufere, nu te necăji, nici nu te supăra, ci închină-te Creatorului, minunează-te de purtarea Lui de grijă. El e Cel ce a

făcut acestea; pedepseşte trupul, ca să înţelepţească sufletul.
- Şi face Dumnezeu aceasta?
- Da, Dumnezeu face aceasta! N-am să preget să spun asta de mi-ar sta în faţă tot oraşul, toată lumea! O, de-aş avea o voce mai puternică decât trâmbiţa, de-aş putea sta pe un loc înalt, ca să strig tuturor şi să afirm cu tărie că da, Dumnezeu face aceasta! Nu din mândrie spun asta, ci am pe profet lângă mine, care strigă şi spune: "Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Dumnezeu" ,
Cuvântul "rău" aparţine omonimiei, numeşte lucruri diferite. Şi vreau să vă arăt însemnarea exactă a acestui cuvânt, ca nu cumva, din pricina omonimiei lui, să confundaţi lucrurile arătate de el şi să huliţi pe Dumnezeu.

5. Rele, adevărate rele, sunt curvia, preacurvia, zgârcenia şi alte nenumărate păcate, vrednice de cele mai grele pedepse şi munci. Sunt iarăşi alte rele, dar, mai bine spus, nu sunt rele, ci se numesc rele: foametea, ciuma, moartea, boala şi toate cele asemenea. Acestea nu sunt rele. De aceea am spus că "se numesc" numai rele.
- Pentru ce?
- Că dacă ar fi rele, n-ar fi pricinile binelui nostru, nu ne-ar potoli mândria, nu ne-ar curma trândăvia, nu ne-ar îmboldi spre râvnă, nu ne-ar face mai cu luare aminte. Scriptura spune: "Când îi omora pe ei, atunci îl căutau şi se întorceau şi reveneau la Dumnezeu" . Este vorba aici de răul care înţelepţeşte pe oameni, care-i face mai străluciţi, mai râvnitori, care-i îndeamnă la filosofie, nu de răul acela vrednic de hulă şi de osândă. Răul acela nu-i opera lui Dumnezeu, ci născocirea voinţei noastre libere; răul acesta vine peste oameni tocmai pentru nimicirea răului aceluia. Scriptura numeşte răul acesta, născut din pedepsele venite peste noi, rău, nu din pricina naturii sale, ci potrivit ideii ce o au oamenii despre el. Într-adevăr, obişnuim să numim rele nu numai hoţia şi desfrânarea, ci şi nenorocirile. De aceea şi Scriptura numeşte nenorocirile, rele, aşa precum le numeşte şi omul. Aceasta vrea să spună proorocul prin cuvintele: "Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Domnul" . Aceasta a arătat şi Dumnezeu prin proorocul, când spune: "Eu sunt Dumnezeu Cel ce fac pace şi zidesc rele" . Dă nenorocirilor numele de "rele". Despre acest rău vorbeşte şi Hristos în Evanghelie, când spune: "Ajunge zilei răutatea ei" , adică necazul zilei, greutatea zilei.
Se vede, dar, de pretutindeni că prin cuvântul "rău" sau "răutate" Scriptura numeşte pedepsele date nouă pe pământ; iar pe aceste rele, adică pedepse, însuşi Dumnezeu le aduce peste noi, dându-ne astfel cea mai mare dovadă a purtării Sale de grijă faţă de noi. Doctorul nu-i de admirat numai atunci când duce pe bolnav în grădini şi în livezi, nici numai când îl duce la baie şi la scăldătoare, nici numai când îi întinde masă bogată, ci şi când îi porunceşte să stea nemâncat, când îl chinuie cu foamea şi cu setea, când îl ţintuieşte în pat şi-i face din casă temniţă, când îl lipseşte chiar de lumina zilei punând pretutindeni perdele în casă, când îl taie, când îl arde cu fierul înroşit, când îi dă doctorii amare; şi atunci tot doctor este. N-ar fi oare absurd să numim doctor (bun) pe acela care face atâtea rele, iar pe Dumnezeu să-L hulim, să spunem că nu mai poartă grijă de lume, dacă uneori face câte un rău de acesta, dacă aduce, de pildă, peste lume foamete sau moarte? Şi doar El este adevăratul Doctor, şi al sufletelor şi al trupurilor! De aceea adeseori, când omenirea zburdă de fericire, şi e cuprinsă de frigurile păcatelor, Dumnezeu aduce pe lume sărăcie, foamete şi alte nenorociri, şi prin aceste leacuri şi prin altele pe care El le ştie scapă omenirea de boli.
Dar mi se poate spune:
- Numai săracii simt foametea!

- Da, dar Dumnezeu nu pedepseşte omenirea numai prin foamete, ci şi prin alte nenumărate pedepse, într-adevăr, pe cel sărac îl înțelepțeşte adeseori cu foametea, iar pe cel bogat, care se desfătează cu toate bunătățile, îl înțelepțeşte adeseori cu primejdii, cu boli, cu moarte înainte de vreme. Că Dumnezeu e dibaci şi are felurite leacuri pentru mântuirea noastră. Tot aşa fac şi judecătorii. Pe locuitorii oraşului nu-i cinstesc numai, nici nu-i încurajează numai, şi nici nu le dau numai daruri, ci-i şi pedepsesc adeseori. De aceea ascut săbii, pregătesc gropi, roți, butuci, călăi şi alte nenumărate feluri de cazne. Ceea ce este pentru judecător călăul, aceea este pentru Dumnezeu foametea. Ca un călău, foametea ne cumințeşte şi ne abate de la rău.
La fel face şi vierul, nu acoperă numai rădăcina viței de vie cu pământ, nici nu prăşeşte numai în jurul ei, ci şi taie vița de vie şi-i retează coardele; iar pentru aceasta vierii se folosesc nu numai de sapă, ci şi de cosoare de tăiat. Cu toate acestea, nu-i ținem de rău nici pe vieri; dimpotrivă, mai cu seamă atunci îi lăudăm, când îi vedem că retează coardele nefolositoare, ca, prin îndepărtarea celor de prisos, să dea mai multă putere celor rămase.
Nu-i, dar, absurd să lăudăm atâta pe tată, pe doctor, pe judecător, pe vier; să nu ținem de rău şi să nu învinuim pe tată când îşi alungă fiul din casă, nici pe doctor când chinuie pe bolnav, nici pe judecător când pedepseşte pe cetățeni, nici pe vier când taie vița de vie, dar să-L ținem de rău şi să-L încărcăm de mii şi mii de învinuiri pe Dumnezeu când vrea uneori să ne ridice, ca pe nişte oameni cu capul tulbure, din cumplita beție care ne duce la păcat? Nu-i oare o nebunie să nu dăm nici atâta dreptate lui Dumnezeu, câtă dăm semenilor noştri?

6. Grăiesc aşa pentru că mă tem de cei ce învinuiesc pe Dumnezeu. Mă tem de ei, ca să nu dea cu picioarele în spini şi să-şi sângereze picioarele, ca să nu arunce cu pietre în cer şi să-şi vatăme capetele.
Am să vă spun însă un lucru şi mai mare decât acesta. Lăsând la o parte întrebarea - prin pogorământ spun asta -dacă Dumnezeu a luat înapoi de la noi spre folosul nostru darurile ce ni le-a dat, am să spun numai atât: dacă ni le-a luat noi n-avem dreptul să-L învinuim. Este stăpân pe bunurile Sale. Când împrumutăm bani de la cineva, îi mulțumim pentru timpul cât ne-a lăsat banii cu împrumut şi nu ne revoltăm când ia de la noi ce este al lui. Spune-mi, pentru ce atunci învinuim pe Dumnezeu când vrea să ne ia cele ale Lui? Nu-i aceasta oare cea mai mare nebunie? Marele şi viteazul Iov n-a făcut aşa! N-a mulțumit mult, mult de tot, numai când a primit darurile, ci şi când i-au fost luate, grăind aşa: "Domnul a dat Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat în veci" . Dacă pentru amândouă trebuie să mulțumim şi dacă, în ea însăşi, luarea darurilor este tot atât de folositoare ca şi darea lor, spune-mi, te rog, ce iertare mai putem avea când lui Dumnezeu, Care-i atât de blând, atât de bun şi atât de purtător de grijă, Care-i mai înțelept decât un doctor, mai iubitor decât un tată, mai drept decât un judecător, mai purtător de grijă decât un vier, ce iertare, zic, mai putem avea când lui Dumnezeu, Care are grijă de sufletele noastre, îi răsplătim cu nemulțumiri în loc de mulțumiri, când ne supărăm pe Acela Căruia trebuie să I ne închinăm? Poate fi oare o nebunie şi o nesimțire mai mare decât nebunia şi nesimțirea acelora care, cu toată ordinea care domneşte în univers, spun că noi suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? După cum un om care ar susține că soarele este şi fierbinte şi rece, ar da dovadă, prin spusa lui, de mare nebunie, tot aşa şi cel care pune la îndoială pronia lui Dumnezeu dă dovadă de şi mai mare nebunie.
Nu-i atât de luminos soarele pe cât de luminoasă-i purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Cu toate acestea, îndrăznesc unii să spună că dracii cârmuiesc viața noastră!
Ce să fac? Ai Stăpân bun! Vrea mai curând să fie hulit prin aceste cuvinte decât să îngăduie dracilor să te convingă prin proprie experiență ce înseamnă să fii cârmuit de draci. Atunci ai

cunoaşte bine pe propria ta piele răutatea dracilor! Dar, mai bine spus, pot să ţi-o înfăţişez şi acum, dintr-un mic fapt. Nişte îndrăciţi, ieşiţi din morminte, L-au întâmpinat pe Hristos; dracii îl rugau pe Hristos să le îngăduie să intre în turma porcilor. Hristos le-a îngăduit; dracii au plecat şi au aruncat îndată pe toţi porcii în mare . Aşa cârmuiesc dracii! Şi doar dracii nu au nimic cu porcii, ci cu tine! Ţie îţi poartă război neîmpăcat şi duşmănie fără de sfârşit! Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem duşmani şi care necontenit îi muşcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaştem răutatea lor în trupurile necuvântătoarelor. Se ştie doar că dracii ar fi făcut îndrăciţilor acelora ce le-au făcut şi porcilor dacă îndrăciţii, chiar pe când erau nebuni, nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu. Şi acum, când vezi un om stăpânit de draci, închină-te Stăpânului, cunoaşte răutatea dracilor! Poţi vedea şi una, şi alta la aceşti îndrăciţi. Şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi răutatea dracilor. Răutatea dracilor, când tulbură şi chinuie sufletul îndrăcitului; iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când opreşte şi împiedică pe un drac aşa de sălbatic, care locuieşte în om şi doreşte să-l arunce în prăpastie; când nu-i îngăduie să se folosească până la capăt de puterea lui, ci-l lasă să-şi arate numai atâta putere câtă să-l înţelepţească pe om şi să-şi facă vădită răutatea lui.
Vrei să vezi şi dintr-un alt fapt cum cârmuieşte dracul când Dumnezeu îi îngăduie să se folosească de puterea sa? Gândeşte-te la cirezile şi turmele lui Iov. Gândeşte-te cum le-a nimicit într-o clipită! Gândeşte-te la moartea jalnică a copiilor lui, la bubele ce i-au fost aduse pe trupul lui! Şi vei vedea cruzimea şi barbaria răutăţii dracilor, care nu cruţă nimic! Şi vei cunoaşte bine din acestea că, dacă Dumnezeu ar fi dat lumea aceasta pe mâna lor, dracii ar fi amestecat şi tulburat totul, ne-ar fi făcut şi nouă ce au făcut porcilor şi cirezilor de vite, ca să nu ne mai rămână nici o clipită să ne îngrijim de mântuirea noastră. Dacă dracii ar cârmui lumea, n-am fi cu nimic mai buni decât îndrăciţii, dar, mai bine spus, chiar mai răi decât ei. Nici chiar pe îndrăciţi Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.
Aş vrea să pun şi această întrebare celor care susţin că dracii cârmuiesc lumea: Ce neorânduială observă ei în lume ca să aibă vreun temei să spună că dracii ocârmuiesc viaţa noastră? Vedem doar că soarele merge, de atâţia şi atâţia ani, în fiecare zi în bună rânduială; variatul cor al stelelor păstrează rânduială lor; căile lunii sunt neîmpiedicate; desăvârşită e succesiunea nopţii şi a zilei; cele de sus şi cele de jos ca într-un dans plin de armonie se mişcă; dar, mai bine spus, chiar mai desăvârşit decât cel mai desăvârşit dans; fiecare păstrează locul său şi nu iese din drumul pe care i l-a dat Dumnezeu la început, când le-a făcut.

7. Dar mi se poate spune:
- Care-i folosul că cerul, soarele, luna, corul stelelor şi toate celelalte păstrează buna lor rânduială, dar viaţa noastră e plină de dezordine şi neorânduială?
- Ce dezordine, omule, ce neorânduială?
- Cutare se îmbogăţeşte, îmi spui, împilează, răpeşte, fură, înghite în fiecare zi averile săracilor, şi nu îndură nici un necaz. Altul este om bun, cuminte, drept, împodobit cu toate celelalte virtuţi, şi-i chinuit de sărăcie, de boli, de cele mai mari nenorociri.
- Acestea te smintesc?
- Acestea!
- Dar când vezi că mulţi hrăpăreţi sunt pedepsiţi şi că unii sau chiar nenumăraţi oameni virtuoşi se bucură de bunătăţi, pentru ce nu pui capăt unei astfel de judecăţi, pentru ce nu lauzi pe

Dumnezeu?
- Pentru că nedreptatea aceasta mă scandalizează mai mult! Pentru ce dintre doi ticăloşi unul este pedepsit, şi altul scapă de pedeapsă, pentru ce dintre doi oameni buni unul este cinstit, iar altul pedepsit?
- Dar tocmai acesta este semnul cel mai vădit al proniei lui Dumnezeu! Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii şi ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecății. Şi iarăşi, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău şi n-ar cinsti pe nici unul dintre oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi şi mai ticăloşi, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli şi mai mult şi ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă acum, când sunt pedepsiți unii răi şi cinstiți unii buni, tot se mai spune că Dumnezeu nu poartă grijă de viața noastră, ce nu s-ar fi spus dacă nu s-ar face asta? Ce cuvinte n-ar ieşi din gură? Pentru aceasta Dumnezeu pe unii răi îi pedepseşte, iar pe alții nu; pe unii oameni buni îi cinsteşte, iar pe alții nu. Nu-i pedepseşte pe toți, ca să te convingă că este înviere; îi pedepseşte pe unii ca, prin pedepsirea lor, să-i facă pe cei mai trândavi să ajungă, de frică, mai buni. Şi iarăşi, cinsteşte pe unii oameni buni ca, prin cinstirea acestora, să atragă şi pe alții spre virtute; dar nu-i cinsteşte pe toți, ca să afli că este un alt timp când va răsplăti pe toți. Dacă toți ar primi aici pe pământ ce li se cuvine, oamenii n-ar mai crede în dogma învierii; iar dacă nimeni n-ar primi aici pe pământ ce i se cuvine, cei mai mulți oameni ar ajunge mai trândavi de cum sunt. Iată pentru ce Dumnezeu pe unii îi pedepseşte, iar pe alții nu; ca să fie de folos şi celor pedepsiți, şi celor nepedepsiți. Unora, ca să le curme răutatea, iar altora, ca să-i înțelepțească prin pedepsirea acelora.
Aceasta se vede din cele spuse de Hristos. Când I s-a vestit că nişte oameni au fost îngropați sub dărâmăturile unui turn ce s-a surpat, Hristos a spus: "Credeți oare că numai aceia au fost păcătoşi? Vă spun că nu! Ci, dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel" . Vezi dar că aceia au pierit pentru păcatele lor; ceilalți însă n-au scăpat pentru că au fost drepți, ci pentru ca să ajungă mai buni prin pedepsirea celorlalți.
- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut şi ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.
- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă ştia că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar ştia că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câştigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că ştie că mulți n-au să câştige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi bunătatea Lui şi dându-le putința să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptățiți. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutății lor şi li s-a uşurat şi pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea aceea. Tot aşa n-au fost cu nimic nedreptățiți nici cei ce n-au fost pedepsiți. Le era cu putință, dacă ar fi vrut, să se folosească de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu pentru schimbarea lor în bine; şi, minunându-se de bunătatea lui Dumnezeu, să se ruşineze de covârşirea răbdării Lui, să se întoarcă la virtute şi să câştige mântuirea lor prin pedepsirea altora. Dar dacă ei stăruie în răutatea lor, nu e de vină Dumnezeu - căci pentru aceasta este îndelung răbdător, ca să-i aducă pe calea cea bună -, ci ei, cei nevrednici de iertare, care nu s-au folosit spre binele lor de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.
Dar nu-i numai aceasta pricina pentru care nu sunt pedepsiți aici pe pământ toți răii, ci mai este şi o altă pricină tot aşa de mare care cere aceasta.
- Care-i aceasta?
- Dacă Dumnezeu ar pedepsi pe oameni îndată ce păcătuiesc, ar smulge de pe pământ înainte de vreme neamul omenesc, şi n-ar mai ajunge să se continue din neam în neam. Şi, ca să ştii că ăsta-

i adevărul, ascultă ce spune profetul: “Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?” . Dacă vrei chiar să cerci adevărul spuselor profetului, n-ai nevoie să cercetezi cu de-amănuntul viața fiecărui om - nici nu-i cu putință să știi cele săvârşite de fiecare -, ci să aducem înaintea ochilor noştri numai acele păcate pe care neîndoielnic le săvârşim, şi ele ne vor arăta lămurit că, dacă am fi pedepsiți pentru fiecare păcat săvârşit, de mult am fi pierit! Domnul spune că cel care spune fratelui său “nebunule” este vinovat de gheena focului . Şi este cineva dintre noi care să nu fi făcut acest păcat? Ce-ar fi fost dacă ar fi trebuit să fi fost nimiciți îndată după săvârşirea păcatului? Nu-i aşa că ar fi trebuit să piară şi să dispară neamul omenesc de mult şi de răsmult? Tot aşa, cel care se jură, chiar pe bună dreptate, spune Domnul, face lucrurile celui-rău . Şi este cineva dintre noi care să nu se fi jurat? Dar, mai bine spus, este cineva dintre noi care să nu fi jurat fals niciodată? Mai departe. Cel care se uită la o femeie cu ochi pofticioşi, spune Domnul, a şi preacurvit cu ea . Şi sunt mulți vinovați de acest păcat! Deci, dacă aşa sunt păcatele recunoscute de toți, dacă aşa sunt de grele, că fiecare dintre aceste păcate, el singur, poate aduce peste noi o pedeapsă neîndurătoare, şi dacă ne mai gândim şi la păcatele ascunse, pe care le ştie numai cugetul nostru, atunci vom vedea mai bine câtă grijă are Dumnezeu de noi că nu ne pedepseşte îndată după fiecare păcat. Prin urmare, când vezi că nu-i pedepsit nici răpitorul, nici zgârcitul, cercetează-ți cugetul, gândeşte-te la viața ta, treci pe dinaintea ta păcatele tale, şi vei vedea că ție în primul rând îți este de folos să nu fii pedepsit îndată după fiecare păcat. Pentru aceasta mulți oameni sunt necruțători cu alții, pentru că nu se uită la păcatele lor înainte de a se uita la ale acelora! Cu toții iscodim păcatele celorlalți oameni, şi pe ale noastre le lăsăm deoparte. Să nu mai facem aşa, ci dimpotrivă! De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ți aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

8. Să ne amintim de acestea, şi să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, ştiind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucitor. Iar dacă vezi pe un om păcătos că suferă pe lumea aceasta, gândeşte-te la paraliticul țintuit în pat de treizeci şi opt de ani . Că paraliticul a zăcut la pat pentru păcatele sale o spune Hristos. Ascultă: “Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu pățeşti ceva mai rău!” . Vin, dar, peste noi necazuri şi suferințe sau pentru ca să ne ispăşim păcatele - dacă suntem păcătoşi -, sau pentru ca să primim cununi - dacă suntem drepți. Deci suferințele şi necazurile ne sunt de folos fie că suntem drepți, fie că suntem păcătoşi. Dacă suntem drepți, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoşi, ca să ne cumințească şi să ne uşureze pedeapsa de dincolo. Pavel ne spune că cel care suferă aici, dacă suferă mulțumind lui Dumnezeu, va avea parte dincolo, în lumea cealaltă, de o pedeapsă mai uşoară. Ascultă: “Pentru aceea sunt între voi mulți neputincioşi şi bolnavi şi mulți mor. Că dacă ne-am judeca singuri, n-am mai fi judecați. Dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea” .
Ştiindu-le dar pe toate acestea, aşa să filosofăm despre pronia lui Dumnezeu şi să închidem gura celor care spun că Dumnezeu n-are grijă de lume. Iar dacă ceva din cele ce se întâmplă în lume depăşeşte puterea de înțelegere a minții noastre, să nu conchidem de aici că Dumnezeu nu are grijă de lume, ci, înțelegând în parte purtarea Sa de grijă, să ne plecăm în cele ce nu le înțelegem nepătrunsei Lui înțelepciuni. Dacă un om nepriceput nu poate înțelege meşteşugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înțeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. “Cât sunt de necercetate judecățile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui!” . Cu toate acestea încredințându-ne deplin şi bine din cele puține şi asupra întregului, să mulțumim lui Dumnezeu

pentru toate cele ce ni se întâmplă în viață.
Mai este un alt argument de nezdruncinat pentru cei care vor să filosofeze despre pronia lui Dumnezeu.
Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: “Este Dumnezeu?”. Dacă ne vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot aşa nici celor care spun că nu este Dumnezeu. Dacă o corabie cu câțiva corăbieri şi călători n-ar putea merge nici un stadiu fără mâna cârmaciului, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri alcătuite din diferitele elemente, n-ar fi dăinuit atâta vreme dacă n-ar fi fost pronia lui Dumnezeu, care să o țină şi să o mențină mereu! Dacă însă, ruşinați de credința obştească a tuturor oamenilor şi de fapte, ne vor răspunde că este Dumnezeu, să le spunem aşa: Dacă este Dumnezeu, precum şi este, atunci urmează că e şi drept. Că dacă n-ar fi drept, nici n-ar fi Dumnezeu. Iar dacă-i drept, atunci răsplăteşte fiecăruia după merit. Vedem însă că nu toți sunt răsplătiți după merit aici pe pământ. E necesar deci să nădăjduim că este o altă răsplată, ca să se arate dreptatea lui Dumnezeu, când fiecare va fi răsplătit după merit.
Argumentul acesta nu-i numai un argument pentru pronia lui Dumnezeu, ci ne face să filosofăm şi despre înviere.
Ştiindu-le dar pe acestea, să cugetăm şi noi la purtarea de grijă a lui Dumnezeu în lume şi la înviere şi să învățăm şi pe alții. Să ne dăm toată silința să închidem gura acelora care se pornesc cu furie împotriva lui Dumnezeu şi să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem. Aşa vom atrage asupra noastră mai din belşug purtarea Sa de grijă, ne vom bucura de mare ajutor; şi aşa vom putea scăpa de adevăratul rău, şi vom dobândi bunătățile cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în veci vecilor. Amin.

OMILIA I - DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII”

1. Credeam că din pricina deselor mele predici v-ați săturat de cuvintele mele; dar văd că s-a întâmplat tocmai dimpotrivă; nu numai că nu v-au săturat desele mele predici, ci, dimpotrivă, v-au mărit dorința de a mă asculta. Nu săturare de predică, ci dor de predică. Ați pățit şi voi ce pățesc la ospețe iubitorii de vin. Aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât sunt mai însetați; tot aşa şi cu voi: cu cât v-am predicat mai mult, cu atât mai mult v-am aprins dorința, cu atât v-am mărit mai mult pofta, cu atât v-am făcut mai puternică dragostea de predică. De aceea, cu toate că-mi cunosc marea mea sărăcie, totuşi nu voi înceta de a face ceea ce fac gazdele cele darnice: vă voi întinde mereu masa şi voi face să vă fie întotdeauna plin paharul învățăturii. Văd doar că îl beți până la fund, şi plecați tot însetați! Aceasta s-a văzut şi mai înainte, dar mai cu seamă în duminica trecută. Că ascultați cu nesaț cuvântul lui Dumnezeu a arătat-o mai cu seamă ziua aceea în care v-am învățat că nu trebuie să vă vorbiți de rău unul pe altul, când v-am dat şi temei nezdruncinat de învinuire, îndemnându-vă să vorbiți de rău păcatele voastre, dar să nu iscodiți păcatele străine; când v-am adus ca pildă pe sfinți, care se învinuiau pe ei înşişi, dar pe ceilalți îi cruțau. Am adus pe Pavel, care spunea că el e cel dintâi păcătos , că a hulit, a prigonit, dar Dumnezeu l-a miluit; că îşi spunea făt lepădat înainte de vreme şi nu se socotea vrednic de a se mai numi apostol . Am adus pe Petru, care spunea: “Ieşi de la mine, că sunt om păcătos’ ; pe Matei, care se numea vameş şi în timpul când era apostol ; pe David, care striga şi spunea:

“Fărădelegile mele au covârşit capul meu; ca o sarcină grea apăsat-au peste mine” ; pe Isaia, care se plângea şi se jeluia: “Necurat sunt şi buze necurate am” ; pe cei trei tineri, care în cuptorul cel de foc mărturiseau că au păcătuit, că au făcut fărădelegi şi n-au păzit poruncile lui Dumnezeu; pe Daniel, care se plângea la fel. Tot în ziua aceea, după ce am dat ca pildă pe aceşti sfinți, am numit muşte pe cei care vorbesc de rău pe alții şi am arătat că pe bună dreptate îi numesc aşa, căci după cum muştele se aşază pe rănile şi bubele altora, tot aşa şi cei ce vorbesc de rău pe alții muşcă din păcate străine şi îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților. Atunci, da, atunci ați arătat nesățioasa voastră dragoste de predică. Atunci cuvântul meu s-a lungit mult, mult de tot, ca niciodată; mulți se aşteptau să se stingă râvna voastră din pricina mulțimii spuselor, dar s-a întâmplat contrariul: inima vi se încălzea mai tare, dorul de a mă asculta se aprindea mai mult. De unde o ştiu? De acolo că, spre sfârşitul predicii, aplauzele erau mai puternice, strigătele de încuviințare tot mai entuziaste. Era la fel ca atunci când aprindem un foc. La început lumina focului nu-i aşa de strălucitoare; dar când pui pe foc toate lemnele, atunci flacăra se înalță, mare şi frumoasă, tot mai sus. Aşa a fost şi în ziua aceea. La începutul predicii mele nu erați prea mişcați de cele ce spuneam; dar când predica s-a lungit, când am pus în ea tot ce aveam de pus, când am aruncat şi mai multe învățături, atunci, da, atunci dorința voastră de a-mi asculta predica s-a aprins ca un foc mare şi au izbucnit aplauze şi mai puternice. De aceea, cu toate că la început eram hotărât să vorbesc mai puțin, atunci am depăşit măsura. Dar, mai bine spus, eu niciodată n-am depăşit măsura. Căci lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictiseşti chiar când predica ți-e scurtă; dar când auditorii sunt aprinşi, treji şi numai urechi, nu le potoleşti dorința oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie şi unii mai slabi, neputincioşi să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceştia să plece după ce au ascultat cât pot asculta şi au luat cât le e de ajuns, nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i sileşte să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulțimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ți stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să asculți mai mult decât poți asculta, nici tu nu pune stavilă dorinței aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta.

2. Aceasta se întâmplă şi la ospețe: unii se satură mai devreme, alții mai târziu; şi nici aceştia nu-i țin de rău pe ceilalți, şi nici aceia nu-i osândesc pe aceştia. La ospețe, laudă celor ce se satură mai devreme; la predică, însă, nu laudă, ci iertare celor ce se satură mai devreme; la ospețe, vină şi blam celor ce se scoală mai târziu de la masă; la predică, laude şi aclamații celor care pleacă mai târziu.

- Pentru ce?

- Pentru că la ospețe zăbovirea se datorează lăcomiei la mâncare, iar la predică zăbovirea şi răbdarea se datorează dorinței duhovniceşti şi poftei dumnezeieşti.

Dar destul cu introducerea! Să vă plătesc acum datoria cu care v-am rămas dator în ziua aceea. Despre ce v-am vorbit atunci? Că oamenii aveau o singură limbă, după cum aveau o singură fire. Nimeni nu vorbea o altă limbă, o limbă străină.

- Dar de unde a venit deosebirea aceasta de limbi?

- De pe urma trândăviei celor ce-au primit darul. Am vorbit atunci de amândouă: şi de unirea limbilor, şi de deosebirea limbilor. Şi am arătat că unirea limbilor a vădit bunătatea Stăpânului,

iar deosebirea limbilor a vădit nerecunoştinţa robilor. Dumnezeu ştia mai dinainte că avem să pierdem darul; cu toate acestea, ni l-a dat; iar cei care l-au primit au fost nişte răi faţă de darul primit. Cea dintâi explicaţie a acestui fapt este aceea că nu Dumnezeu ne-a luat darul, ci noi am pierdut cele date; a doua explicaţie, după aceasta, este aceea că darurile primite mai târziu sunt mai mari decât cele pierdute, în loc de osteneli trecătoare, ne-a cinstit cu viaţă veşnică; în loc de spini şi ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre fructul Duhului. Nimic nu era mai de rând decât omul! Şi nimic n-a ajuns mai de preţ decât omul! Era cea din urmă făptură în şirul făpturilor cuvântătoare ; dar picioarele au ajuns cap, şi prin pârga sa a fost înălţată pe tronul cel împărătesc. Dumnezeu a făcut cu firea noastră ceea ce ar face un om generos şi darnic cu cel pe care l-ar vedea scăpat din naufragiu, ieşit din valuri numai cu trupul gol, şi pe care l-ar primi cu braţele deschise, l-ar îmbrăca cu haine frumoase şi i-ar da cea mai înaltă cinste. Tot aşa şi omul; pierduse tot ce avea: îndrăznirea, prietenia cu Dumnezeu, vieţuirea în rai, viaţa lipsită de necazuri; ieşise gol din rai, ca dintr-un naufragiu. Dar Dumnezeu l-a primit, l-a îmbrăcat îndată şi, luându-l de mână, l-a urcat încet încet la cer. Cu toate că nu merita iertare naufragiatul acesta! Tot naufragiul acesta nu s-a întâmplat din pricina furiei vânturilor, ci din pricina celui ce călătorea pe mare. Dumnezeu nu S-a uitat la aceasta, ci I s-a făcut milă de marea suferinţă a omului. Şi a primit cu tot atâta dragoste pe cel ce suferise naufragiul în port, ca şi cum l-ar fi suferit în mijlocul mării. Că a cădea din rai înseamnă a ţi se scufunda corabia în port.
- Pentru ce?
- Pentru că omul s-a împiedicat şi a căzut când încă nu avea dureri, când încă nu avea griji, nici osteneli, nici necazuri, când încă nu se porniseră asupra firii noastre miile şi miile de valuri ale poftelor! Întocmai ca piraţii ce străbat mările, care, dacă găuresc cu un fier mic corabia, vâră pe dedesubt toată marea în vas, tot aşa şi atunci, diavolul, văzând vasul lui Adam, adică sufletul lui, plin de multe bunătăţi, s-a apropiat de el şi, găurindu-i sufletul cu un simplu cuvânt ca şi cu un fier, l-a deşertat de toată bogăţia lui şi a scufundat vasul. Dar Dumnezeu a făcut să fie mai mare câştigul decât paguba şi a ridicat firea noastră pe tronul cel împărătesc. De aceea Pavel striga zicând: "Ne-a sculat împreună cu El şi ne-a aşezat împreună cu El la dreapta Lui întru cele cereşti, ca să se arate în veacurile viitoare bogăţia covârşitoare a harului Său, întru bunătatea faţă de noi" .
- Ce spui, Pavele? Pentru ce spui "să se arate în veacurile viitoare", când fapta asta s-a săvârşit, a luat sfârşit? Nu s-a arătat?
- S-a arătat, dar nu tuturor oamenilor, ci numai celui credincios. Cel necredincios încă n-a văzut minunea. Dar atunci, în ziua cea înfricoşată a judecăţii, când se va pune în mijloc toată firea oamenilor, atunci toţi se vor minuna de minunea aceasta, şi chiar nouă ne va fi mai vădită minunea. Credem şi acum minunea aceasta; dar altfel se înfăţişează minunea auzului, şi altfel vederii. Ne minunăm când auzim de porfira împărătească, de coroană, de hainele cele de aur, de tronul cel împărătesc, dar ne minunăm şi mai mult când, date la o parte perdelele, îl vedem chiar pe împărat pe scaunul înalt. Tot aşa şi cu Unul-Născut. Când vom vedea perdelele cerului date la o parte şi pe împăratul îngerilor pogorându-Se din cer, însoţit de popoarele cele cereşti, atunci, datorită vederii, vom vedea că minunea e şi mai mare. Gândeşte-te ce lucru mare este să vezi firea noastră purtată pe heruvimi şi înconjurată de toate puterile îngereşti!

3. Uită-te şi la înţelepciunea lui Pavel! Câte nume nu caută ca să înfăţişeze iubirea de oameni a lui Dumnezeu! n-a spus numai "harul", nici numai "bogăţia"!
- Dar ce?
- "Bogăţia covârşitoare a harului întru bunătate". Cu toate acestea, a exprimat slab iubirea de

oameni a lui Dumnezeu. Şi după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre şi alunecă uşor, de le-am ține cu mii de mâini, tot aşa şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta şi-a dat seama şi Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt şi s-a oprit.
- Care-i cuvântul?
- "Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti" . Nimic nu poate înfățişa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti, în altă parte, spune că depăşeşte mintea noastră, grăind aşa: "Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea, va păzi inimile voastre" .
După cum vă spuneam mai înainte, două sunt explicațiile cu privire la darurile lui Dumnezeu: una, că nu Dumnezeu ni le-a luat, ci că noi le-am pierdut; a doua, că bunătățile date nouă în urmă sunt mai multe şi mai mari decât cele pierdute.
Vreau să vă mai dau şi o a treia explicație.
- Care este a treia explicație?
- Chiar dacă nu ne-ar fi dat mai târziu daruri mai mari decât cele pierdute, ci numai ne-ar fi luat ce ne-a dat, că noi am fost de vină - căci trebuie adăugat aceasta -, şi aşa ar fi fost îndestulător faptul acesta prin el însuşi, ca să arate purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de noi. Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mari iubiri de oameni. Şi, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul, semn al purtării Lui de grijă; noi ne-am arătat nevrednici de dar, semn al nerecunoştintei noastre. Dumnezeu a luat darul de la nişte nevrednici. Şi aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.
Dar mă poate întreba cineva:
- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?
- Aşteaptă şi-ai să auzi! Gândeşte-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârşise crima! Dacă după ce căzuse din viețuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală şi durere şi vedea atârnată deasupra lui amenințarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui şi înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea necazuri, şi-a îndreptat paşii spre o răutate atât de mare încât, neținând seamă de glasul sângelui, uitând părtăşia la suferințe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, şi-a muiat mâna în sângele lui şi n-a putut să-şi vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator şi a necinstit pe părinți, gândeşte-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi viețuit în rai? Dacă şi-a îndreptat paşii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbuşit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate?
Vrei să afli şi din viața maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, şi cum a ajuns după cădere; înainte de cădere socotea pe diavolul cel înşelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credință decât poruncile lui Dumnezeu şi dintr-o simplă privire a pomului cunoştinței a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună şi mai înțeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: "Am dobândit om prin Dumnezeu" . A alergat îndată la Stăpânul pe Care-L disprețuise mai înainte, şi n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit naşterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, şi Lui îi mulțumeşte pentru naşterea copilului. Mai înainte de cădere îl înşelase pe bărbat; după cădere, şi-a instruit copilul şi i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: "Mi-a ridicat mie sământă Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorît Cain" . Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulțumeşte iarăşi lui Dumnezeu; pune nume

copilului după darul primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină necontenită de învățătură.
După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăți tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoaşterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.
Poate că cineva m-ar întreba:
- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?
- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam şi Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul şi ar fi fost înțelepți şi cumpătați, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoniți din rai.
- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?
- Întâi, ca să-Şi arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna şi în toate împrejurările pricina pedepselor şi a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înşine din bunătățile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă şi să se bucure de toate bunurile părinteşti, dar când îl vede că necinsteşte cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui şi de multe ori îl izgoneşte chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară şi necinste pricinuite de izgonire şi să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească şi de primirea moştenirii părinteşti - , tot aşa a făcut şi Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai şi prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăşi în rai şi-i spune: “Azi vei fi cu Mine în Rai” .
Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăşi vrednic de rai.

4. Să ținem, dar, bine minte acest cuvânt. Iar dacă vreți, să vă vorbesc despre el în această predică.
Dumnezeu a dat oamenilor o singură limbă. Acesta este semn al iubirii Sale față de oameni. Oamenii însă nu s-au folosit cum trebuie de dar, ci au căzut în cea mai mare nebunie. Pentru aceasta, Dumnezeu le-a luat darul dat. Dacă atunci când vorbeau o singură limbă au ajuns la atâta nebunie, încât au voit să zidească un turn ca să ajungă până la cer, oare n-ar fi dorit să se urce chiar în vârful cerului dacă n-ar fi fost îndată pedepsiți? îmi obiectezi că n-ar fi putut? Da, chiar dacă n-ar fi putut face aceasta în realitate, totuşi cu gândul ar fi săvârşit nelegiuirea. Toate acestea le văzuse Dumnezeu mai dinainte. Şi de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. “Iată, spune Domnul, toți au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!”.
Dar aş pune întrebarea:
- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-şi ceară oarecum iertare, ca şi cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!
- Da, Dumnezeu îşi cere iertare ca şi cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim

şi noi blânzi şi buni. Dacă Stăpânul nostru îşi cere iertare de la noi, robii Lui, şi doar noi am greşit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noştri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele şi nedreptăţi.
Şi uită-te cum se dezvinovăţeşte Dumnezeu! "Iată, toţi au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!". Ca şi cum ar fi spus: "nimeni să nu-mi găsească vină că am împărţit limbile! nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! "lată, toţi au o singură limbă". Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!
Şi ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărţirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: "Şi acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă" . Cu alte cuvinte, spune aşa: "Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriţi acum, când păcatele n-au încolţit încă, atunci nu vor mai putea fi opriţi deloc din răutatea lor". Aceasta înseamnă cuvintele: "Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă"; de parcă ar fi spus: "Vor face păcate şi mai mari!". Aşa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălţime, ca şi focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că şi luarea darului unirii limbilor este semn al marii bunătăţi a lui Dumnezeu? A împărţit limbile oamenilor ca să nu săvârşească păcate mai mari.
Ţineţi, dar, bine minte, înfigeţi în sufletul vostru şi păstraţi neclintită cugetarea aceasta: Dumnezeu este bun şi iubitor de oameni nu numai când ne face bine, ci şi când ne pedepseşte. Pedepsele şi nenorocirile ce ni le trimite sunt partea cea mai mare a binefacerilor Lui, cel mai mare chip al proniei Sale. Când vezi, dar, că vin foamete, ciumă, secetă, ploaie necontenită, amestecare de anotimpuri şi alte asemenea nenorociri care-i fac pe oameni să sufere, nu te necăji, nici nu te supăra, ci închină-te Creatorului, minunează-te de purtarea Lui de grijă. El e Cel ce a făcut acestea; pedepseşte trupul, ca să înţelepţească sufletul.
- Şi face Dumnezeu aceasta?
- Da, Dumnezeu face aceasta! N-am să preget să spun asta de mi-ar sta în faţă tot oraşul, toată lumea! O, de-aş avea o voce mai puternică decât trâmbiţa, de-aş putea sta pe un loc înalt, ca să strig tuturor şi să afirm cu tărie că da, Dumnezeu face aceasta! Nu din mândrie spun asta, ci am pe profet lângă mine, care strigă şi spune: "Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Dumnezeu" ,
Cuvântul "rău" aparţine omonimiei, numeşte lucruri diferite. Şi vreau să vă arăt însemnarea exactă a acestui cuvânt, ca nu cumva, din pricina omonimiei lui, să confundaţi lucrurile arătate de el şi să huliţi pe Dumnezeu.

5. Rele, adevărate rele, sunt curvia, preacurvia, zgârcenia şi alte nenumărate păcate, vrednice de cele mai grele pedepse şi munci. Sunt iarăşi alte rele, dar, mai bine spus, nu sunt rele, ci se numesc rele: foametea, ciuma, moartea, boala şi toate cele asemenea. Acestea nu sunt rele. De aceea am spus că "se numesc" numai rele.
- Pentru ce?
- Că dacă ar fi rele, n-ar fi pricinile binelui nostru, nu ne-ar potoli mândria, nu ne-ar curma trândăvia, nu ne-ar îmboldi spre râvnă, nu ne-ar face mai cu luare aminte. Scriptura spune: "Când îi omora pe ei, atunci îl căutau şi se întorceau şi reveneau la Dumnezeu" . Este vorba aici de răul care înţelepţeşte pe oameni, care-i face mai străluciţi, mai râvnitori, care-i îndeamnă la filosofie, nu de răul acela vrednic de hulă şi de osândă. Răul acela nu-i opera lui Dumnezeu, ci născocirea voinţei noastre libere; răul acesta vine peste oameni tocmai pentru nimicirea răului aceluia. Scriptura numeşte răul acesta, născut din pedepsele venite peste noi, rău, nu din pricina naturii sale, ci potrivit ideii ce o au oamenii despre el. Într-adevăr, obişnuim să numim rele nu numai

hoția şi desfrânarea, ci şi nenorocirile. De aceea şi Scriptura numeşte nenorocirile, rele, aşa precum le numeşte şi omul. Aceasta vrea să spună proorocul prin cuvintele: “Nu este rău în cetate pe care să nu-l fi făcut Domnul” . Aceasta a arătat şi Dumnezeu prin proorocul, când spune: “Eu sunt Dumnezeu Cel ce fac pace şi zidesc rele” . Dă nenorocirilor numele de “rele”. Despre acest rău vorbeşte şi Hristos în Evanghelie, când spune: “Ajunge zilei răutatea ei” , adică necazul zilei, greutatea zilei.
Se vede, dar, de pretutindeni că prin cuvântul “rău” sau “răutate” Scriptura numeşte pedepsele date nouă pe pământ; iar pe aceste rele, adică pedepse, însuşi Dumnezeu le aduce peste noi, dându-ne astfel cea mai mare dovadă a purtării Sale de grijă față de noi. Doctorul nu-i de admirat numai atunci când duce pe bolnav în grădini şi în livezi, nici numai când îl duce la baie şi la scăldătoare, nici numai când îi întinde masă bogată, ci şi când îi porunceşte să stea nemâncat, când îl chinuie cu foamea şi cu setea, când îl țintuieşte în pat şi-i face din casă temniță, când îl lipseşte chiar de lumina zilei punând pretutindeni perdele în casă, când îl taie, când îl arde cu fierul înroşit, când îi dă doctorii amare; şi atunci tot doctor este. N-ar fi oare absurd să numim doctor (bun) pe acela care face atâtea rele, iar pe Dumnezeu să-L hulim, să spunem că nu mai poartă grijă de lume, dacă uneori face câte un rău de acesta, dacă aduce, de pildă, peste lume foamete sau moarte? Şi doar El este adevăratul Doctor, şi al sufletelor şi al trupurilor! De aceea adeseori, când omenirea zburdă de fericire, şi e cuprinsă de frigurile păcatelor, Dumnezeu aduce pe lume sărăcie, foamete şi alte nenorociri, şi prin aceste leacuri şi prin altele pe care El le ştie scapă omenirea de boli.
Dar mi se poate spune:
- Numai săracii simt foametea!
- Da, dar Dumnezeu nu pedepseşte omenirea numai prin foamete, ci şi prin alte nenumărate pedepse, într-adevăr, pe cel sărac îl înțelepțeşte adeseori cu foametea, iar pe cel bogat, care se desfătează cu toate bunătățile, îl înțelepțeşte adeseori cu primejdii, cu boli, cu moarte înainte de vreme. Că Dumnezeu e dibaci şi are felurite leacuri pentru mântuirea noastră. Tot aşa fac şi judecătorii. Pe locuitorii oraşului nu-i cinstesc numai, nici nu-i încurajează numai, şi nici nu le dau numai daruri, ci-i şi pedepsesc adeseori. De aceea ascut săbii, pregătesc gropi, roți, butuci, călăi şi alte nenumărate feluri de cazne. Ceea ce este pentru judecător călăul, aceea este pentru Dumnezeu foametea. Ca un călău, foametea ne cuminţeşte şi ne abate de la rău.
La fel face şi vierul, nu acoperă numai rădăcina viței de vie cu pământ, nici nu prăşeşte numai în jurul ei, ci şi taie vița de vie şi-i retează coardele; iar pentru aceasta vierii se folosesc nu numai de sapă, ci şi de cosoare de tăiat. Cu toate acestea, nu-i ținem de rău nici pe vieri; dimpotrivă, mai cu seamă atunci îi lăudăm, când îi vedem că retează coardele nefolositoare, ca, prin îndepărtarea celor de prisos, să dea mai multă putere celor rămase.
Nu-i, dar, absurd să lăudăm atâta pe tată, pe doctor, pe judecător, pe vier; să nu ținem de rău şi să nu învinuim pe tată când îşi alungă fiul din casă, nici pe doctor când chinuie pe bolnav, nici pe judecător când pedepseşte pe cetățeni, nici pe vier când taie vița de vie, dar să-L ținem de rău şi să-L încărcăm de mii şi mii de învinuiri pe Dumnezeu când vrea uneori să ne ridice, ca pe nişte oameni cu capul tulbure, din cumplita beție care ne duce la păcat? Nu-i oare o nebunie să nu dăm nici atâta dreptate lui Dumnezeu, câtă dăm semenilor noştri?

6. Grăiesc aşa pentru că mă tem de cei ce învinuiesc pe Dumnezeu. Mă tem de ei, ca să nu dea cu picioarele în spini şi să-şi sângereze picioarele, ca să nu arunce cu pietre în cer şi să-şi vatăme capetele.
Am să vă spun însă un lucru şi mai mare decât acesta. Lăsând la o parte întrebarea - prin

pogorământ spun asta -dacă Dumnezeu a luat înapoi de la noi spre folosul nostru darurile ce ni le-a dat, am să spun numai atât: dacă ni le-a luat noi n-avem dreptul să-L învinuim. Este stăpân pe bunurile Sale. Când împrumutăm bani de la cineva, îi mulțumim pentru timpul cât ne-a lăsat banii cu împrumut şi nu ne revoltăm când ia de la noi ce este al lui. Spune-mi, pentru ce atunci învinuim pe Dumnezeu când vrea să ne ia cele ale Lui? Nu-i aceasta oare cea mai mare nebunie? Marele şi viteazul Iov n-a făcut aşa! N-a mulțumit mult, mult de tot, numai când a primit darurile, ci şi când i-au fost luate, grăind aşa: "Domnul a dat Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat în veci" . Dacă pentru amândouă trebuie să mulțumim şi dacă, în ea însăşi, luarea darurilor este tot atât de folositoare ca şi darea lor, spune-mi, te rog, ce iertare mai putem avea când lui Dumnezeu, Care-i atât de blând, atât de bun şi atât de purtător de grijă, Care-i mai înțelept decât un doctor, mai iubitor decât un tată, mai drept decât un judecător, mai purtător de grijă decât un vier, ce iertare, zic, mai putem avea când lui Dumnezeu, Care are grijă de sufletele noastre, îi răsplătim cu nemulțumiri în loc de mulțumiri, când ne supărăm pe Acela Căruia trebuie să I ne închinăm? Poate fi oare o nebunie şi o nesimțire mai mare decât nebunia şi nesimțirea acelora care, cu toată ordinea care domneşte în univers, spun că noi suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? După cum un om care ar susține că soarele este şi fierbinte şi rece, ar da dovadă, prin spusa lui, de mare nebunie, tot aşa şi cel care pune la îndoială pronia lui Dumnezeu dă dovadă de şi mai mare nebunie.

Nu-i atât de luminos soarele pe cât de luminoasă-i purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Cu toate acestea, îndrăznesc unii să spună că dracii cârmuiesc viața noastră!

Ce să fac? Ai Stăpân bun! Vrea mai curând să fie hulit prin aceste cuvinte decât să îngăduie dracilor să te convingă prin proprie experiență ce înseamnă să fii cârmuit de draci. Atunci ai cunoaşte bine pe propria ta piele răutatea dracilor! Dar, mai bine spus, pot să ți-o înfățişez şi acum, dintr-un mic fapt. Nişte îndrăciți, ieşiți din morminte, L-au întâmpinat pe Hristos; dracii îl rugau pe Hristos să le îngăduie să intre în turma porcilor. Hristos le-a îngăduit; dracii au plecat şi au aruncat îndată pe toți porcii în mare . Aşa cârmuiesc dracii! Şi doar dracii nu au nimic cu porcii, ci cu tine! Ție îți poartă război neîmpăcat şi duşmănie fără de sfârşit! Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem duşmani şi care necontenit îi muşcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaştem răutatea lor în trupurile necuvântătoarelor. Se ştie doar că dracii ar fi făcut îndrăciților acelora ce le-au făcut şi porcilor dacă îndrăciții, chiar pe când erau nebuni, nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu. Şi acum, când vezi un om stăpânit de draci, închină-te Stăpânului, cunoaşte răutatea dracilor! Poți vedea şi una, şi alta la aceşti îndrăciți. Şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi răutatea dracilor. Răutatea dracilor, când tulbură şi chinuie sufletul îndrăcitului; iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când opreşte şi împiedică pe un drac aşa de sălbatic, care locuieşte în om şi doreşte să-l arunce în prăpastie; când nu-i îngăduie să se folosească până la capăt de puterea lui, ci-l lasă să-şi arate numai atâta putere câtă să-l înțelepțească pe om şi să-şi facă vădită răutatea lui.

Vrei să vezi şi dintr-un alt fapt cum cârmuieşte dracul când Dumnezeu îi îngăduie să se folosească de puterea sa? Gândeşte-te la cirezile şi turmele lui Iov. Gândeşte-te cum le-a nimicit într-o clipită! Gândeşte-te la moartea jalnică a copiilor lui, la bubele ce i-au fost aduse pe trupul lui! Şi vei vedea cruzimea şi barbaria răutății dracilor, care nu cruță nimic! Şi vei cunoaşte bine din acestea că, dacă Dumnezeu ar fi dat lumea aceasta pe mâna lor, dracii ar fi amestecat şi tulburat totul, ne-ar fi făcut şi nouă ce au făcut porcilor şi cirezilor de vite, ca să nu ne mai rămână nici o clipită să ne îngrijim de mântuirea noastră. Dacă dracii ar cârmui lumea, n-am fi cu

nimic mai buni decât îndrăciţii, dar, mai bine spus, chiar mai răi decât ei. Nici chiar pe îndrăciţi Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.
Aş vrea să pun şi această întrebare celor care susţin că dracii cârmuiesc lumea: Ce neorânduială observă ei în lume ca să aibă vreun temei să spună că dracii ocârmuiesc viaţa noastră? Vedem doar că soarele merge, de atâţia şi atâţia ani, în fiecare zi în bună rânduială; variatul cor al stelelor păstrează rânduială lor; căile lunii sunt neîmpiedicate; desăvârşită e succesiunea nopţii şi a zilei; cele de sus şi cele de jos ca într-un dans plin de armonie se mişcă; dar, mai bine spus, chiar mai desăvârşit decât cel mai desăvârşit dans; fiecare păstrează locul său şi nu iese din drumul pe care i l-a dat Dumnezeu la început, când le-a făcut.

7. Dar mi se poate spune:
- Care-i folosul că cerul, soarele, luna, corul stelelor şi toate celelalte păstrează buna lor rânduială, dar viaţa noastră e plină de dezordine şi neorânduială?
- Ce dezordine, omule, ce neorânduială?
- Cutare se îmbogăţeşte, îmi spui, împilează, răpeşte, fură, înghite în fiecare zi averile săracilor, şi nu îndură nici un necaz. Altul este om bun, cuminte, drept, împodobit cu toate celelalte virtuţi, şi-i chinuit de sărăcie, de boli, de cele mai mari nenorociri.
- Acestea te smintesc?
- Acestea!
- Dar când vezi că mulţi hrăpăreţi sunt pedepsiţi şi că unii sau chiar nenumăraţi oameni virtuoşi se bucură de bunătăţi, pentru ce nu pui capăt unei astfel de judecăţi, pentru ce nu lauzi pe Dumnezeu?
- Pentru că nedreptatea aceasta mă scandalizează mai mult! Pentru ce dintre doi ticăloşi unul este pedepsit, şi altul scapă de pedeapsă, pentru ce dintre doi oameni buni unul este cinstit, iar altul pedepsit?
- Dar tocmai acesta este semnul cel mai vădit al proniei lui Dumnezeu! Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toţi răii şi ar cinsti în lumea aceasta pe toţi oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecăţii. Şi iarăşi, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău şi n-ar cinsti pe nici unul dintre oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi şi mai ticăloşi, după cum mulţi dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli şi mai mult şi ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă acum, când sunt pedepsiţi unii răi şi cinstiţi unii buni, tot se mai spune că Dumnezeu nu poartă grijă de viaţa noastră, ce nu s-ar fi spus dacă nu s-ar face asta? Ce cuvinte n-ar ieşi din gură? Pentru aceasta Dumnezeu pe unii răi îi pedepseşte, iar pe alţii nu; pe unii oameni buni îi cinsteşte, iar pe alţii nu. Nu-i pedepseşte pe toţi, ca să te convingă că este înviere; îi pedepseşte pe unii ca, prin pedepsirea lor, să-i facă pe cei mai trândavi să ajungă, de frică, mai buni. Şi iarăşi, cinsteşte pe unii oameni buni ca, prin cinstirea acestora, să atragă şi pe alţii spre virtute; dar nu-i cinsteşte pe toţi, ca să afli că este un alt timp când va răsplăti pe toţi. Dacă toţi ar primi aici pe pământ ce li se cuvine, oamenii n-ar mai crede în dogma învierii; iar dacă nimeni n-ar primi aici pe pământ ce i se cuvine, cei mai mulţi oameni ar ajunge mai trândavi de cum sunt. Iată pentru ce Dumnezeu pe unii îi pedepseşte, iar pe alţii nu; ca să fie de folos şi celor pedepsiţi, şi celor nepedepsiţi. Unora, ca să le curme răutatea, iar altora, ca să-i înţelepţească prin pedepsirea acelora.
Aceasta se vede din cele spuse de Hristos. Când I s-a vestit că nişte oameni au fost îngropaţi sub dărâmăturile unui turn ce s-a surpat, Hristos a spus: “Credeţi oare că numai aceia au fost păcătoşi? Vă spun că nu! Ci, dacă nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel” . Vezi dar că aceia au

pierit pentru păcatele lor; ceilalţi însă n-au scăpat pentru că au fost drepţi, ci pentru ca să ajungă mai buni prin pedepsirea celorlalţi.

- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiţi!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut şi ei, dacă n-ar fi fost pedepsiţi, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă ştia că au să ajungă mai buni prin pocăinţă; dar ştia că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câştigul pocăinţei pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că ştie că mulţi n-au să câştige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi bunătatea Lui şi dându-le putinţa să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptăţiţi. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutăţii lor şi li s-a uşurat şi pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea aceea. Tot aşa n-au fost cu nimic nedreptăţiţi nici cei ce n-au fost pedepsiţi. Le era cu putinţă, dacă ar fi vrut, să se folosească de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu pentru schimbarea lor în bine; şi, minunându-se de bunătatea lui Dumnezeu, să se ruşineze de covârşirea răbdării Lui, să se întoarcă la virtute şi să câştige mântuirea lor prin pedepsirea altora. Dar dacă ei stăruie în răutatea lor, nu e de vină Dumnezeu - căci pentru aceasta este îndelung răbdător, ca să-i aducă pe calea cea bună -, ci ei, cei nevrednici de iertare, care nu s-au folosit spre binele lor de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

Dar nu-i numai aceasta pricina pentru care nu sunt pedepsiţi aici pe pământ toţi răii, ci mai este şi o altă pricină tot aşa de mare care cere aceasta.

- Care-i aceasta?

- Dacă Dumnezeu ar pedepsi pe oameni îndată ce păcătuiesc, ar smulge de pe pământ înainte de vreme neamul omenesc, şi n-ar mai ajunge să se continue din neam în neam. Şi, ca să ştii că ăsta-i adevărul, ascultă ce spune profetul: “Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?” . Dacă vrei chiar să cerci adevărul spuselor profetului, n-ai nevoie să cercetezi cu de-amănuntul viaţa fiecărui om - nici nu-i cu putinţă să ştii cele săvârşite de fiecare -, ci să aducem înaintea ochilor noştri numai acele păcate pe care neîndoielnic le săvârşim, şi ele ne vor arăta lămurit că, dacă am fi pedepsiţi pentru fiecare păcat săvârşit, de mult am fi pierit! Domnul spune că cel care spune fratelui său “nebunule” este vinovat de gheena focului . Şi este cineva dintre noi care să nu fi făcut acest păcat? Ce-ar fi fost dacă ar fi trebuit să fi fost nimiciţi îndată după săvârşirea păcatului? Nu-i aşa că ar fi trebuit să piară şi să dispară neamul omenesc de mult şi de răsmult? Tot aşa, cel care se jură, chiar pe bună dreptate, spune Domnul, face lucrurile celui-rău . Şi este cineva dintre noi care să nu se fi jurat? Dar, mai bine spus, este cineva dintre noi care să nu fi jurat fals niciodată? Mai departe. Cel care se uită la o femeie cu ochi pofticioşi, spune Domnul, a şi preacurvit cu ea . Şi sunt mulţi vinovaţi de acest păcat! Deci, dacă aşa sunt păcatele recunoscute de toţi, dacă aşa sunt de grele, că fiecare dintre aceste păcate, el singur, poate aduce peste noi o pedeapsă neîndurătoare, şi dacă ne mai gândim şi la păcatele ascunse, pe care le ştie numai cugetul nostru, atunci vom vedea mai bine câtă grijă are Dumnezeu de noi că nu ne pedepseşte îndată după fiecare păcat. Prin urmare, când vezi că nu-i pedepsit nici răpitorul, nici zgârcitul, cercetează-ţi cugetul, gândeşte-te la viaţa ta, treci pe dinaintea ta păcatele tale, şi vei vedea că ţie în primul rând îţi este de folos să nu fii pedepsit îndată după fiecare păcat. Pentru aceasta mulţi oameni sunt necruţători cu alţii, pentru că nu se uită la păcatele lor înainte de a se uita la ale acelora! Cu toţii iscodim păcatele celorlalţi oameni, şi pe ale noastre le lăsăm deoparte. Să nu mai facem aşa, ci dimpotrivă! De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ţi aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

8. Să ne amintim de acestea, şi să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, ştiind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucitor. Iar dacă vezi pe un om păcătos că suferă pe lumea aceasta, gândeşte-te la paraliticul ţintuit în pat de treizeci şi opt de ani . Că paraliticul a zăcut la pat pentru păcatele sale o spune Hristos. Ascultă: “Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu păţeşti ceva mai rău!” . Vin, dar, peste noi necazuri şi suferinţe sau pentru ca să ne ispăşim păcatele - dacă suntem păcătoşi -, sau pentru ca să primim cununi - dacă suntem drepţi. Deci suferinţele şi necazurile ne sunt de folos fie că suntem drepţi, fie că suntem păcătoşi. Dacă suntem drepţi, ca să ne facă mai străluciţi; dacă suntem păcătoşi, ca să ne cuminţească şi să ne uşureze pedeapsa de dincolo. Pavel ne spune că cel care suferă aici, dacă suferă mulţumind lui Dumnezeu, va avea parte dincolo, în lumea cealaltă, de o pedeapsă mai uşoară. Ascultă: “Pentru aceea sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mulţi mor. Că dacă ne-am judeca singuri, n-am mai fi judecaţi. Dar fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea” .

Ştiindu-le dar pe toate acestea, aşa să filosofăm despre pronia lui Dumnezeu şi să închidem gura celor care spun că Dumnezeu n-are grijă de lume. Iar dacă ceva din cele ce se întâmplă în lume depăşeşte puterea de înţelegere a minţii noastre, să nu conchidem de aici că Dumnezeu nu are grijă de lume, ci, înţelegând în parte purtarea Sa de grijă, să ne plecăm în cele ce nu le înţelegem nepătrunsei Lui înţelepciuni. Dacă un om nepriceput nu poate înţelege meşteşugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înţeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. “Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui!” . Cu toate acestea încredinţându-ne deplin şi bine din cele puţine şi asupra întregului, să mulţumim lui Dumnezeu pentru toate cele ce ni se întâmplă în viaţă.

Mai este un alt argument de nezdruncinat pentru cei care vor să filosofeze despre pronia lui Dumnezeu.

Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: “Este Dumnezeu?”. Dacă ne vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot aşa nici celor care spun că nu este Dumnezeu. Dacă o corabie cu câţiva corăbieri şi călători n-ar putea merge nici un stadiu fără mâna cârmaciului, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri alcătuite din diferitele elemente, n-ar fi dăinuit atâta vreme dacă n-ar fi fost pronia lui Dumnezeu, care să o ţină şi să o menţină mereu! Dacă însă, ruşinaţi de credinţa obştească a tuturor oamenilor şi de fapte, ne vor răspunde că este Dumnezeu, să le spunem aşa: Dacă este Dumnezeu, precum şi este, atunci urmează că e şi drept. Că dacă n-ar fi drept, nici n-ar fi Dumnezeu. Iar dacă-i drept, atunci răsplăteşte fiecăruia după merit. Vedem însă că nu toţi sunt răsplătiţi după merit aici pe pământ. E necesar deci să nădăjduim că este o altă răsplată, ca să se arate dreptatea lui Dumnezeu, când fiecare va fi răsplătit după merit.

Argumentul acesta nu-i numai un argument pentru pronia lui Dumnezeu, ci ne face să filosofăm şi despre înviere.

Ştiindu-le dar pe acestea, să cugetăm şi noi la purtarea de grijă a lui Dumnezeu în lume şi la înviere şi să învăţăm şi pe alţii. Să ne dăm toată silinţa să închidem gura acelora care se pornesc cu furie împotriva lui Dumnezeu şi să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem. Aşa vom atrage asupra noastră mai din belşug purtarea Sa de grijă, ne vom bucura de mare ajutor; şi aşa vom putea scăpa de adevăratul rău, şi vom dobândi bunătăţile cele viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în veci vecilor. Amin.

OMILIA A II-A

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Odinioară, Isaac, dorind să mănânce mâncare din mâinile fiului său, l-a trimis pe acesta de acasă la vânătoare ; dar acest Isaac , dorind să mănânce mâncare din mâinile mele, nu m-a trimis de acasă, ci el însuşi a venit la masa mea. Ce faptă poate fi mai plină de dragoste, mai plină de smerenie? A binevoit să-mi arate o dragoste atât de fierbinte şi a primit să se coboare atât de mult! De aceea şi eu, cu toate că mi s-a slăbit tăria vocii şi puterea picioarelor din pricina cuvântării de la utrenie, totuşi, văzând chipul părintelui nostru, am uitat îndată de slăbiciune, am alungat oboseala, mi s-a întraripat dorința. Am văzut cărunteţea cea strălucitoare, şi mi s-a umplut sufletul de lumină. Pentru aceasta cu dragă inimă întind masa, ca, mâncând, să mă binecuvinteze. Aici nu-i furt şi viclenie, ca la masa dată lui Isaac. Acolo, unuia i s-a poruncit să pună masa, şi altul a pus-o. Aici, mie mi s-a poruncit să pun masa, şi eu o pun. Binecuvintează-mă, dar, Părinte, cu binecuvântare duhovnicească, pe care ne rugăm cu toții să o primim totdeauna, care să-ți fie de folos nu numai ție, ci şi mie, şi tuturor acestora! Roagă pe Stăpânul nostru al tuturora să lungească viața ta până la adânci bătrâneți, ca pe a lui Isaac! Că viața ta, şi mie şi acestora, ne e mai de preț şi mai de neapărată trebuință decât roua cerului şi grăsimea pământului.
Dar este timpul să întind masa. Şi ce mâncări să vă pun pe masă? Cele ce-au rămas din cele spuse dragostei voastre mai înainte. Tot despre diavol, tot despre el am să vă vorbesc, despre care v-am vorbit şi acum două zile. Despre diavol am vorbit şi la utrenie, către cei ce se pregătesc pentru primirea botezului, când le-am vorbit despre lepădarea de Satana şi unirea cu Hristos. Fac aceasta nu pentru că îmi place să vorbesc despre diavol, ci pentru că vouă vă este spre pază învăţătura despre diavol. Că ne este duşman şi vrăjmaş; iar învăţătura temeinică despre duşman ne este de mare pază. Spuneam mai înainte că diavolul nu ne învinge prin silă, nici prin tiranie. Nu ne forțează, nici nu ne sileşte. Că dacă ar fi aşa, pe toți ne-ar pierde. Dovadă v-am dat pe porci; dracii n-au putut să-i arunce în mare înainte de îngăduința Stăpânului . Altă dovadă, cirezile de vite şi turmele de oi ale lui Iov; nici pe acestea n-a îndrăznit diavolul să le piardă până ce n-a primit voie de la Dumnezeu . Am arătat deci, în primul rând, că diavolul nu biruie pe oameni nici cu sila, nici cu forța; în al doilea rând, am arătat că, şi atunci când biruie prin înşelăciune, nici atunci nu-i biruie pe toţi. Şi am dat ca pildă chiar pe atlet, pe Iov; s-a pornit împotriva lui cu mii şi mii de uneltiri; dar nici aşa nu l-a biruit; dimpotrivă, a plecat înfrânt. A mai rămas o problemă.
- Care?
- Dacă, mi se poate obiecta, diavolul nu biruie prin silă, ci prin înşelăciune, atunci nu era oare mai bine să fi fost nimicit? Într-adevăr, Iov a biruit, dar Adam a fost înşelat şi culcat la pământ . Dacă diavolul ar fi fost nimicit, Adam n-ar fi fost doborât nicicând. Aşa însă, lăsat în lume, este biruit de unul, dar biruie pe mulți. Zece îl biruie, dar el biruie mii şi mii şi-i doboară. Dacă Dumnezeu l-ar fi pierdut, aceste mii şi mii n-ar fi pierit.
- Ce să răspund la această obiecție?
În primul rând, cei ce biruie sunt cu mult mai de preț decât cei biruiți, chiar dacă unii sunt mai

mulți, iar ceilalți mai puțini. “Mai bun este unul care face voia lui Dumnezeu decât mii şi mii de nelegiuiți” , spune Scriptura, în al doilea rând, dacă ar fi nimicit potrivnicul, ar fi păgubit prin aceasta însuşi biruitorul. Dacă potrivnicul continuă să existe, cei trândavi nu-s păgubiți din pricina celor vrednici, ci din pricina trândăviei lor; dar dacă dispare potrivnicul, cei vrednici vor fi păgubiți din pricina celor trândavi; nu-şi vor mai putea arăta puterea lor şi nici n-ar mai dobândi cununi.

2. Poate că n-ați înțeles încă ce v-am spus. E de neapărată trebuință, dar, să vă grăiesc mai pe înțeles. Să ne închipuim că avem în față un potrivnic. Cu el trebuie să lupte doi atleți. Dintre aceştia, unul, din pricina lăcomiei la mâncare, e fără vlagă, prăpădit, slăbănogit, molâu; celălalt, sârguincios, viguros; toată ziua e în arenă, antrenându-se necontenit, neavând altă grijă decât să se întărească în vederea luptei. Dacă ai face să dispară potrivnicul din fața lor, pe care din cei doi l-ai păgubit? Oare pe cel trândav şi nepăsător sau pe cel sârguincios, care a muncit atâta? Evident că pe cel sârguincios! Acesta-i păgubit dacă potrivnicul este îndepărtat din pricina celui trândav; cel trândav însă, chiar rămânând potrivnicul, nu este păgubit din pricina celui vrednic; că el cade din pricina propriei trândăvii.
Dar să dăm şi o altă dezlegare acestei probleme, ca să vezi că nu diavolul aduce pagubă oamenilor, ci totdeauna propria lor trândăvie doboară pe cei ce nu sunt cu luare-aminte asupra lor. Să fie lăsat la o parte diavolul, deşi-i foarte rău nu prin fire, ci prin voință şi prin intenție. Chiar numele pe care le poartă diavolul ne arată că nu e rău prin fire. Numele de diavol, διάβολος, vine de la cuvântul διάβολλειν care înseamnă a pârî. Diavolul a pârât pe om lui Dumnezeu, spunând: “Oare, degeaba Te cinsteşte Iov?… Dar ia întinde mâna Ta şi atinge-Te de ce are! în față Te va huli!” . L-a pârât apoi pe Dumnezeu lui Iov, spunând: ‘Focul lui Dumnezeu a căzut, din cer şi a mistuit oile” . Se străduia să-l convingă că războiul acesta se dezlănțuise împotriva lui de sus, din cer. A pornit, deci, pe rob împotriva Stăpânului, şi pe Stăpân împotriva robului. Dar, mai bine spus, nu l-a pornit, ci a încercat; căci n-a putut. Deci, când vezi că un alt rob e pornit de diavol împotriva Stăpânului, pe Adam împotriva lui Dumnezeu, şi că dă crezare pârei lui, cunoaşte că diavolul n-a reuşit să facă asta cu puterea lui, ci cu trândăvia şi nepăsarea robului. De aici, şi numele lui de diavol; vine de la διάβολλειν, de la a pârî. Iar a pârî şi a nu pârî nu ține de fire, ci e o faptă care se întâmplă şi dispare, un accident care acum este, acum piere. Şi accidentele nu țin de fire, nici de substanță. Ştiu că mulți înțeleg greu discuția aceasta despre fire şi accidente; dar sunt şi unii care pot să o înțeleagă; de aceea am şi vorbit de fire şi accidente. Vreți să vă spun şi alt nume al diavolului? Veți vedea că şi acela nu-i un nume care să indice firea sau substanța diavolului. Se numeşte “cel-rău”; iar răutatea nu ține de fire, ci de voință, că şi răutatea este o faptă care uneori se întâmplă, iar alteori dispare. Să nu-mi spui mie că răutatea e permanentă la diavol! La început diavolul nu era rău, ci mai târziu şi-a adăugat răutatea; de aceea se şi numeşte apostat. Şi deşi sunt mulți oameni răi, numai diavolul este prin excelență rău.
- Dar pentru ce se numeşte “cel-rău”?
- Pentru că diavolul, fără să fi suferit vreun rău de la noi, fără să poată să ne aducă vreo vină, mică sau mare, când vede că omul este cinstit de Dumnezeu, îi pizmuieşte îndată fericirea lui. Şi poate fi oare o răutate mai mare ca aceasta, să duşmăneşti şi să te porneşti cu război împotriva cuiva fără nici o pricină binecuvântată?
Să fie lăsat, dar, la o parte diavolul! Să aducem înaintea noastră zidirea lui Dumnezeu, creația! Ea să ne arate că nu diavolul este cauza relelor, a suferințelor din lume - numai să vrem să privim cu luare-aminte în jurul nostru. Ea să ne arate că omul slab de voință, nepăsător şi trândav cade şi se prăvăleşte în prăpastia multor răutăți, chiar dacă n-ar exista diavolul! Da, diavolul e rău. O ştiu

şi eu, şi toată lumea o recunoaşte! Dar fii te rog cu luare-aminte la cele ce-am să-ţi spun acum! N-am să vorbesc de lucruri fără însemnătate, ci de lucruri de care pretutindeni şi adeseori mulţi vorbesc, de lucruri care dau naştere la mare bătălie şi război nu numai între credincioşi şi necredincioşi, ci chiar între credincioşi şi credincioşi. Şi aceasta mai cu seamă mă umple de durere!

3. Toată lumea recunoaşte, după cum am spus, că diavolul e rău. Dar ce putem spune despre creaţia aceasta frumoasă şi minunată? Oare şi creaţia e rea? Cine-i atât de nebun, atât de nesimţit, atât de smintit ca să hulească creaţia? Cum e, dar, creaţia? Creaţia nu e rea, ci frumoasă; o dovadă a înţelepciunii, a puterii şi a bunătăţii lui Dumnezeu. Ascultă cum se minunează de ea profetul: “Cât sunt de mărite lucrurile Tale, Doamne, spune el, toate cu înţelepciune Le-ai făcut” . N-a vorbit de fiecare pe rând, ci s-a plecat înaintea nepătrunsei înţelepciuni a lui Dumnezeu. Ascultă pe un altul care spune că Dumnezeu a făcut creaţia tot atât de folositoare pe cât a făcut-o de frumoasă şi de măreaţă: “Din măreţia şi frumuseţea făpturilor se vede Făcătorul” . Ascultă-l şi pe Pavel, care spune: “Cele nevăzute ale Lui se văd de la zidirea lumii, înţelegându-se din făpturi” .
Fiecare dintre aceştia ne-a arătat prin spusele sale că zidirea lui Dumnezeu, creaţia, ne conduce spre cunoaşterea lui Dumnezeu. Ea ne face să-L cunoaştem pe Stăpân. Prin urmare, vom învinui oare zidirea dacă vedem că această frumoasă şi minunată creaţie ajunge pentru mulţi pricină de necredinţă? Deloc! Dimpotrivă, îi învinuim pe aceia care nu întrebuinţează cum trebuie leacul împotriva necredinţei! Cum poate fi pricină de necredinţă creaţia, care ne duce la cunoaşterea lui Dumnezeu? “Au rătăcit în cugetele lor filosofii lor, spune Apostolul, şi au cinstit şi au slujit făpturii în locul Făcătorului” . Aici nu-i deloc vorba de diavol, nici de drac; ci ne-a fost pusă înainte creaţia, singurul învăţător al cunoaşterii lui Dumnezeu.
- Dar cum a ajuns creaţia pricină de necredinţă?
- Nu din cauza firii ei, ci a nepăsării celor care nu o cercetează cum trebuie! Şi te întreb: Pentru aceasta să cerem să fie nimicită creaţia? Nu!
Dar pentru ce vorbesc eu de creaţie? Să ne uităm la mădularele trupului nostru. Vom găsi că şi ele sunt pricină de pierzanie dacă nu suntem cu luare-aminte; nu din cauza naturii lor, ci a trândăviei noastre. Iată! Ochiul ţi-a fost dat ca să vezi creaţia şi să slăveşti pe Creator; dar dacă nu te slujeşti bine de ochi, îţi este pricină de preacurvie. Limba ţi-a fost dată ca să lauzi şi să proslăveşti pe Făcător; dar dacă nu eşti cu luare-aminte, îţi este pricină de hulă. Mâinile ţi-au fost date ca să le întinzi la rugăciune; dar dacă nu eşti cu mintea trează, le întinzi spre jaf. Picioarele ţi-au fost date ca să alergi la fapte bune; dar dacă eşti nepăsător, vei săvârşi cu ele fapte rele. Vezi că pe omul slab totul îl vătăma? Vezi că pe omul slab chiar leacurile cele mântuitoare îl duc la moarte? Nu din cauza naturii lor, ci a slăbiciunii aceluia! Dumnezeu a făcut cerul pentru ca, minunându-te de el, să te închini Creatorului lui; dar unii au lăsat la o parte pe Creator şi s-au închinat cerului. Iar aceasta, din pricina trândăviei şi prostiei lor.
Dar pentru ce vorbesc eu de creaţie? Ce poate fi mai mântuitor decât crucea? Şi cu toate acestea, crucea a ajuns pentru cei slabi sminteală! “Cuvântul crucii, spune Pavel, pentru cei ce pier este nebunie; dar pentru noi, cei ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu” ; şi iarăşi: “Propovăduim pe Hristos răstignit; iudeilor - sminteală, neamurilor- nebunie” . Cine a fost mai destoinic în a învăţa pe oameni ca Pavel sau ca apostolii? Cu toate acestea, apostolii aceştia au fost pentru mulţi mireasmă de moarte. O spune Pavel: “Unora, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora, mireasmă a vieţii spre viaţă” . Ai văzut că pe omul slab îl vătăma şi Pavel, iar pe cel tare nici diavolul nu-l poate vătăma?

4. Vrei să-ți fac dovada celor spuse şi cu venirea lui Hristos? Care faptă poate egala mântuirea adusă de Hristos? Care venire pe lume a fost mai de folos ca venirea lui Hristos? Cu toate acestea, această venire, mântuitoare şi folositoare, a ajuns pentru mulți adaos de pedeapsă. “Spre judecată am venit în lumea aceasta, spune El, ca cei care nu văd să vadă, şi cei care văd să orbească” .
- Ce spui. Doamne? A ajuns lumina pricină de orbire?
- Nu! N-a ajuns lumina pricină de orbire, ci slăbiciunea ochilor sufletului n-a putut primi lumina. Ți-ai dat seama, deci, că omul slab este vătămat de orice, pe când omul tare scoate folos din orice? În orice împrejurare din viață voința noastră e pricina, în orice împrejurare din viață gândul nostru e suveran. Dacă vrei să ştii, şi diavolul ne este de folos dacă ne folosim de el cum trebuie; ne aduce mari foloase şi câştigăm nu neînsemnate lucruri.
V-am dovedit aceasta printre altele şi cu viața lui Iov. O pot dovedi însă şi cu fapte din viața lui Pavel. Scriind despre desfrânatul din Corint, zice: “Să dați pe unul ca acesta Satanei, spre pierirea trupului, ca să se mântuie duhul” . Iată că diavolul este pricină şi de mântuire; dar nu datorită intenției lui, ci artei Apostolului. Pavel a făcut ca doctorii aceia care prind vipere, le taie mădularele cele otrăvitoare şi fac din ele doctorii bune pentru muşcăturile veninoase. A luat din osânda adusă asupra desfrânatului din Corint cât îi era folositor; restul l-a lăsat de o parte. Ca să afli că nu diavolul este pricina mântuirii desfrânatului - căci diavolul se grăbeşte să piardă şi să înghită pe om -, ci Apostolul, care prin înțelepciunea lui a tăiat gâtlejul diavolului, ascultă ce spune în Epistola a doua către Corinteni despre desfrânat: “Arătați-i dragoste , ca nu cumva unul ca acesta să fie doborât de mai multă tristețe (…) şi să fim covârşiți de Satana” . “Să-l smulgem pe om din gura Fiarei”, spune Pavel. Apostolul s-a slujit de diavol ca de un călău. Călăii osândesc pe cei ce au greşit nu cât voiesc ei, ci cât le îngăduie judecătorii. Aceasta-i legea călăului, să aibă grijă să osândească după voința judecătorului. Ai văzut la ce înălțime s-a ridicat Apostolul? Era în trup, şi a luat de călău pe cel fără de trup. Ceea ce Stăpânul lumii a spus diavolului despre Iov, poruncindu-i: “Atinge-te de trupul lui, dar de suflet să nu te atingi!”, dându-i adică hotar şi măsură a pedepsei, ca nu cumva din pricina obrăzniciei lui să meargă mai departe cu răutatea, aceea a făcut şi Pavel. Dând pe desfrânat pe mâna diavolului, a spus: “spre pieirea trupului”, ceea ce-i tot una cu: “de sufletul lui să nu te atingi”. Ai văzut autoritatea robului? Nu te teme, dar, de diavol, chiar dacă-i fără de trup! Te-a lovit! Dar nimeni nu-i mai slab decât cel care te-a lovit, chiar dacă-i fără de trup! După cum nimeni nu-i mai puternic decât cel ce are îndrăznire, chiar de poartă trup muritor.

5. Vă spun toate acestea acum nu ca să-l scap de vină pe diavol, ci ca să vă scap pe voi de trândăvie. Că tare doreşte diavolul să aruncăm pe el vina păcatelor noastre! Doreşte aceasta pentru ca, hrăniți cu această nădejde şi porniți spre tot felul de păcate, să ne sporim mult osânda şi să nu mai avem parte de nici o iertare, prin aceea că am mutat de la noi la el vina păcatelor noastre. Eva a făcut aşa , şi n-a dobândit iertare! Noi să nu facem aşa! Să ne cunoaştem pe noi înşine, să ne recunoaştem rănile! Aşa vom putea şti şi ce doctorii să luăm! Cel care nu se ştie că-i bolnav, nici nu se îngrijeşte să se vindece. Am păcătuit mult. O ştiu şi eu. Cu toții suntem vrednici de pedepse. Dar nu suntem lipsiți de iertare, nici n-a trecut timpul pocăinței. Eşti bătrân şi ai ajuns pe cea din urmă treaptă a ieşirii din viață? Să nu socoteşti că nu mai ai timp de pocăință, să nu te deznădăjduieşti de mântuirea ta! Gândeşte-te la tâlharul mântuit pe cruce! Nu poate fi un timp mai scurt ca acela în care a fost încununat! Şi totuşi timpul i-a fost îndestulător pentru mântuire! Eşti tânăr? Nu te încrede în tinerețe! Nu te gândi că viata îți stă deschisă în față! “Că ziua Domnului, ca un fur noaptea, aşa vine” . De aceasta a lăsat Dumnezeu necunoscut

sfârşitul vieții noastre, pentru ca să ne facem noi înşine cunoscute şi râvna, şi purtarea noastră de grijă. Nu vedeți câți oameni tineri mor în fiecare zi? De aceea cineva ne sfătuieşte: “Nu întârzia a te întoarce la Domnul, nici nu amâna din zi în zi” , ca nu cumva să pieri în timp ce amâni! Bătrânul să aibă mângâierea aceea1. Tânărul, sfatul acesta! Eşti tare şi bogat? Eşti mândru de banii şi averile tale? N-ai nici un necaz? Ascultă ce spune Pavel: “Când vor zice pace şi linişte, atunci va veni peste ei pieirea pe neaşteptate” . Viața se schimbă iute! Nu suntem stăpâni pe sfârşitul nostru. Să fim stăpâni pe virtute! Şi bun e Stăpânul nostru Hristos!
Vreți să vă spun şi căile pocăinței? Sunt multe, felurite, deosebite! Şi toate duc la cer! Prima cale a pocăinței e osândirea păcatelor: “Spune tu mai întâi păcatele tale ca să te îndrepți!” . De aceea şi profetul spune: “Zis-am: Mărturisi-voi împotriva mea fărădelegea mea Domnului; şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu” . Osândeşte-ți, dar, şi tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-şi osândeşte păcatele cade mai greu în aceleaşi păcate. Pune conştiința ta să te osândească în lăuntrul tău, ca să nu o ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăință! Cea mai bună.
Dar mai este şi altă cale, nu mai prejos de aceasta: să nu porți ură duşmanilor, să-ti stăpâneşti mânia, să ierți păcatele semenilor tăi. Aşa ni se vor ierta şi nouă cele greşite înaintea Domnului. Acesta-i al doilea mijloc de curățire de păcate. “Dacă veți ierta celor ce vă greşesc, spune Domnul, şi Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă” .
Vrei să afli şi a treia cale a pocăinței? Este rugăciunea fierbinte, făcută cum trebuie, pornită din adâncul inimii, nu-ți aduci aminte oare de văduva aceea, cum a înduplecat pe judecătorul cel nedrept ? Tu însă ai Stăpân blând, bun, iubitor de oameni. Văduva aceea se ruga împotriva duşmanilor ei; tu însă nu te rogi împotriva duşmanilor tăi, ci pentru mântuirea lor.
Iar dacă vrei să afli şi a patra cale de pocăință, îți voi vorbi de milostenie. Multă şi nespusă putere are milostenia! Nabucodonosor săvârşise tot felul de păcate, toate nelegiuirile. Daniel îi spune: “împărate, sfatul meu să-ți placă ție! Răscumpără păcatele tale cu milostenii, şi nelegiuirile tale cu milă față de săraci!” . Nimic nu poate egala această iubire de oameni! După ce săvârşise mii şi mii de păcate, după ce săvârşise atâtea fărădelegi, i se făgăduieşte împăcare cu Cel pe Care L-a supărat dacă are milă de semenii săi!
Smerenia, apoi, este o altă cale care şterge la fel de bine păcatele ca şi toate căile amintite mai sus. Martor ne este vameşul; n-a putut spune nici o faptă bună; în locul tuturor acestora a arătat smerenia, şi i-a fost îndepărtată sarcina cea grea a păcatelor .
Iată, ți-am arătat cinci căi de pocăință! Prima, osândirea păcatelor; a doua, iertarea păcatelor semenilor noştri; a treia, rugăciunea; a patra, milostenia; a cincea, smerenia.
Nu te trândăvi! Mergi în fiece zi pe toate aceste căi! Căile sunt uşoare! Nu poți pretexta sărăcia! De-ai fi săracul săracilor chiar, poți uita mânia, poți fi smerit, poți să te rogi cu stăruință, poți să-ti osândeşti păcatele; sărăcia nu-ți este deloc piedică. Dar pentru ce spun că sărăcia nu ți-e piedică în acestea, când nici pe calea aceea a pocăinței, unde trebuie să dai bani - adică a milosteniei -, nici acolo sărăcia nu ne este piedică pentru îndeplinirea poruncii! Ne-o spun cei doi bănuți dați de văduvă .
Cunoscând, dar, mijloacele de vindecare a rănilor noastre, să le întrebuințăm necontenit ca, făcându-ne cu adevărat sănătoşi, să ne împărtăşim cu îndrăznire cu Sfintele Taine, să întâmpinăm cu multă slavă pe împăratul slavei, Hristos, şi să dobândim bunătățile cele veşnice, cu harul şi cu îndurările şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi cu Care Tatălui slavă, putere şi cinste, împreună cu Prea Sfântul şi Bunul şi de viață Făcătorul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A III-A

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Eu, alaltăieri, am grăit dragostei voastre despre diavol; alții, alaltăieri, pe când vorbeam aici, stăteau în teatru şi priveau la alaiul diavolului. Aceia luau parte la cântecele cele desfrânate; voi vă împărtăşeați cu cuvintele cele duhovniceşti. Aceia mâncau necurăția cea drăcească; voi vă hrăneați cu mirul cel duhovnicesc. Cine i-a momit oare? Cine i-a despărțit oare de turma cea sfântă? Diavolul i-a înşelat oare? Pentru ce nu v-a înşelat şi pe voi? Că oameni sunteți şi voi, şi ei - în ce priveşte firea vorbesc! Acelaşi suflet aveți şi voi, şi ei; aceleaşi dorințe fireşti. Pentru ce n-ați fost şi voi, şi ei în acelaşi loc? Pentru că voințele voastre n-au fost aceleaşi! De aceea ei, în loc de înşelăciune; voi, departe de înşelăciune. Iarăşi, nu grăiesc aşa ca să-l scap pe diavol de vină, ci mă străduiesc să vă scap pe voi de păcat. Rău este diavolul, o mărturisesc şi eu; dar rău luişi, nu nouă, dacă priveghem. Aşa e natura răului: este pierzătoare numai pentru cei ce-l au. Virtutea, dimpotrivă, este de folos nu numai celor ce o au, ci poate folosi şi semenilor. Şi ca să cunoşti că omul rău este rău numai luişi, iar omul bun este bun şi altora, îți voi da o mărturie din Pilde: „Fiule, spune Solomon, dacă eşti rău, singur vei culege cele rele; dacă eşti înțelept, eşti înțelept şi pentru tine, şi pentru semenul tău" .
Cei ce au fost la teatru au fost înşelați; voi însă n-ați fost înşelați. Aceasta e cea mai mare dovadă, dovadă de fapte, probă evidentă, argument neîndoielnic că în orice împrejurare din viață voința e suverană. Foloseşte-te şi tu de acest fel de argumentare! Dacă vezi pe vreun om că trăieşte în păcate şi săvârşeşte tot felul de răutăți, dacă vezi apoi că învinuieşte purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi spune că a supus pe oameni necesității sorții şi destinului, că i-a dat în stăpânirea diavolului, şi că în toate îndepărtează de la el vina şi o aruncă asupra Creatorului şi Proniatorului universului, închide-i gura nu cu cuvântul, ci cu fapta, arătându-i un alt om, un om virtuos şi bun. N-ai nevoie de multe cuvinte, n-ai nevoie de fraze bine alcătuite, nici de silogisme. Fă dovada cu fapte. Spune-i: "Şi tu eşti rob al lui Dumnezeu, şi acela; tu eşti om, şi acela e om. Locuieşti în aceeaşi lume, te hrăneşti sub acelaşi cer, cu aceleaşi mâncăruri. Pentru ce tu eşti păcătos, şi acela virtuos?". De aceea a lăsat Dumnezeu ca cei răi să trăiască la un loc cu cei buni; n-a dat celor răi alt pământ, iar celor buni o altă parte a lumii, ci i-a amestecat pe unii cu alții. Cu aceasta a făcut un lucru foarte de folos. Cei buni se arată mai vrednici, căci stăruie în virtute, cu toate că sunt în mijlocul celor care-i împiedică să trăiască virtuos şi-i atrag spre rău. "Trebuie să fie şi erezii între voi, spune Apostolul, ca să se învedereze între voi cei încercați" . Deci şi pentru aceasta i-a lăsat pe cei răi în mijlocul celor buni, ca cei buni să strălucească mai mult. Vezi cât de mare e câştigul? Câştigul nu-i din pricina celor răi, ci din pricina vredniciei celor buni. De aceea admirăm şi pe Noe. Nu-l admirăm numai pentru că era drept, nici numai pentru că era desăvârşit, ci pentru că, în mijlocul acelui neam stricat şi rău, a rămas virtuos când nu avea în jurul lui nici o pildă de virtute, când toți îl împingeau la rău. Noe merge pe calea potrivnică celei pe care mergeau ceilalți, ca un drumeț care-şi croieşte drum printr-o mulțime mare de oameni care merg zoriți într-o direcție contrară. De aceea şi Scriptura n-a spus numai: "Noe era drept desăvârşit", ci a adăugat: "în neamul lui" , în neamul acela stricat în neamul care nu mai avea nici o nădejde de mântuire, când nu era nici vorbă de virtute. Acesta este câştigul adus de cei răi celor buni. Tot aşa

şi un copac se înrădăcinează mai puternic când e bătut de vânturi potrivnice. Dar au şi cei răi câştig din amestecul lor cu cei buni. Se ruşinează, se sfiesc, roşesc din pricina celor buni; chiar dacă nu se depărtează de răutate, totuşi săvârşesc în ascuns păcatele ce le săvârşesc, nici acesta nu-i puțin lucru, să te sfieşti când faci păcatul! Viața celor buni este rechizitoriul vieții celor răi. Ascultă ce spun cei răi despre omul drept: “Ne este împovărător chiar când îl vedem” . Şi un mic început de îndreptare este stânjenirea celor răi de prezența celui bun! Că n-ar rosti aceste cuvinte dacă nu i-ar stânjeni vederea celui drept. Dar aşa, chinurile şi mustrările de conştiință, pricinuite de prezența celor buni, îi fac să nu mai săvârşească aşa de lesne păcatul. Ai văzut cât câştig au şi cei buni de pe urma celor răi, şi cei răi de pe urma celor buni? De aceea nu i-a despărțit Dumnezeu, ci i-a lăsat amestecați.

2. Acelaşi argument e valabil şi pentru diavol. De aceea l-a lăsat Dumnezeu aici, ca să te facă mai puternic, ca să facă mai strălucit pe atlet, ca să fie mai mărețe luptele.
Când, dar, te întreabă cineva: “Pentru ce a lăsat Dumnezeu pe diavol?”, răspunde-i aşa:
Diavolul nu vătăma cu nimic pe cei cu mintea trează şi cu luare-aminte; dimpotrivă, le e de folos; nu datorită voii lui - că voia lui e rea -, ci datorită vitejiei acelora care se folosesc cum trebuie de răutatea diavolului. Pe Iov l-a atacat nu cu gândul de a-l face mai strălucit, ci de a-l doborî. Diavolul e rău; şi de aceea e rău, pentru că are gânduri rele şi voință rea. Şi totuşi nu l-a vătămat pe drept; dimpotrivă, Iov a avut chiar mai mare folos de pe urma luptei, aşa cum am arătat. Dracul şi-a arătat răutatea, iar dreptul, vitejia.
- Dar pe mulți îi doboară!
- Din pricina slăbiciunii lor, nu din pricina tăriei diavolului. Şi aceasta am dovedit-o cu multe argumente.
Îndreaptă-ți, dar, voința, şi n-ai să fii vătămat niciodată de nimeni! Dimpotrivă, vei avea foarte mare câştig nu numai de la oamenii buni, ci şi de la cei răi. De aceea, după cum am spus mai sus, a lăsat Dumnezeu ca oamenii să trăiască amestecați, mai cu seamă cei buni cu cei răi, ca să fie atraşi şi aceştia la virtute. Ascultă ce spune Hristos ucenicilor Săi: “Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu o femeie care a luat aluat şi l-a ascuns în trei măsuri de făină” . Prin urmare, drepții au puterea aluatului de a transforma pe cei răi în buni.
- Drepții sunt puțini!
- Dar şi aluatul e puțin! Puținătatea aluatului nu vătăma frământătura; dimpotrivă, puținătatea aceea, datorită puterii sale proprii, preface făina în aluat. Tot aşa şi puterea celor drepți îşi are tăria nu în cantitatea numărului, ci în harul Duhului. Doisprezece au fost apostolii. Vezi cât de mic a fost aluatul? Toată lumea era necredincioasă! Vezi cât de mare e frământătura? Dar cei doisprezece au prefăcut toată frământătura în aluat. Aluatul şi frământătura sunt de aceeaşi natură, dar nu de aceeaşi calitate. De aceea a lăsat Dumnezeu pe cei răi printre cei drepți, pentru ca cei răi să ajungă să fie de aceeaşi voință, după cum sunt de aceeaşi fire cu cei drepți.
De aceste cuvinte aduceți-vă aminte! Cu aceste cuvinte să închideți gura celor trândavi, celor dezmățați, celor nepăsători, celor ce amână pe a doua zi ostenelile cele pentru virtute, celor ce învinuiesc pe Stăpânul universului. “Ai păcătuit? Conteneşte cu păcatul!”, spune Scriptura , nu adăuga un al doilea păcat mai greu. Nu-i atât de greu păcatul, cât e de greu să dai vina pe Dumnezeu după ce ai păcătuit! Caută pe cel ce-i de vină că ai păcătuit! Şi vei vedea că nu-i altul de vină decât tu, care ai păcătuit, în orice împrejurare e nevoie de voință bună. V-am arătat aceasta nu numai cu argumente, ci şi cu fapte din viața semenilor noştri din lume. Foloseşte-te şi tu de această argumentare. Aşa ne va judeca şi Stăpânul nostru, învățați acest fel de argumentare, şi nimeni nu vă va putea învinge. Este unul desfrânat? Arată-i pe altul cuminte! Este unul zgârcit

şi răpitor? Arată-i pe altul care dă milostenie! Este unul invidios şi pizmăreţ? Arată-i pe altul lipsit de această patimă! Este unul stăpânit de mânie? Dă-i pildă pe unul care trăieşte filosofic! Nu trebuie să recurgem numai la istorii vechi, ci să luăm exemple şi din viața de azi. Că şi astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se fac fapte nu mai mici decât cele din trecut. Este cineva necredincios şi socoteşte mincinoase Scripturile? Nu crede că Iov a suferit atâta? Arată-i un alt om care are o viață la fel cu dreptul acela! Aşa ne va judeca şi Stăpânul nostru! Va pune la judecată pe oameni în fața oamenilor şi nu va pronunța sentința în urma unei judecăți făcute de El, ca să nu înceapă unul să zică iarăşi ca şi sluga aceea căreia i s-a încredințat talantul, şi, în loc de talant, i-a adus învinuiri: "… că eşti om aspru" . Ar fi trebuit să suspine că nu şi-a înmulțit talantul; dar nu, el şi-a făcut păcatul şi mai greu, adăugând la trândăvia sa şi învinuirea adusă împotriva Stăpânului. Că ce spune? "Am ştiut că eşti om aspru". Ticălosule, nenorocitule, nerecunoscătorule, trândavule! Ar fi trebuit să te învinuieşti de trândăvie, ca să-ți ştergi păcatul săvârşit! Dar tu ai aruncat vina pe Stăpân. Prin aceasta, în loc să-ți înmulțeşti talantul, ți-ai înmulțit păcatul .

3. De aceea Dumnezeu la judecată va pune pe oameni în fața oamenilor, ca unii să judece pe alții; şi ca aceia, fiind judecați de ceilalți, să nu mai poată învinui pe Stăpân. De aceea şi spune Domnul: "Când va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Său" - Uită-te la identitatea de slavă, n-a spus: "întru o slavă asemenea slavei Tatălui", ci: "întru slava Tatălui" - "Şi va aduna toate neamurile" , înfricoşător e scaunul de judecată! înfricoşător pentru cei păcătoşi şi pentru cei vinovați! Dulce şi dorit pentru cei care se ştiu cu fapte bune! "Şi va pune oile de-a dreapta, şi iezii de-a stânga" . Şi unii şi alții, oameni.

- Dar pentru ce unii sunt numiți oi, iar alții iezi?
- Pentru ca să afli că-s numiți aşa nu din pricina deosebirii de fire, ci din pricina deosebirii de voință.
- Dar pentru ce-s numiți iezi cei care n-au dat milostenie?
- Pentru că iedul este un animal care nu dă nimic; nu dă stăpânilor lui nici lapte, nici pui, nici păr. Nu poate da nimic din pricina vârstei lui crude. De aceea Domnul a numit iezi pe cei care nu dau rod de milostenie, iar pe cei din dreapta, oi. Dărnicia oilor e mare. Ele dau şi lână, şi pui, şi lapte. Ce le spune Domnul celor din dreapta? "M-ați văzut flămând şi M-ați hrănit; gol şi M-ați îmbrăcat; străin şi M-ați primit" . Celor din stânga însă le grăieşte cu totul dimpotrivă. Şi doar şi unii şi alții sunt oameni. Au primit aceleaşi făgăduințe şi unii şi alții, aceleaşi răsplăți le stăteau în față şi unora şi altora pentru faptele lor bune. Acelaşi Hristos a venit şi la unii şi la alții, cu aceeaşi goliciune şi la unii şi la alții, cu aceeaşi foame, la fel de străin. Toate au fost egale şi pentru unii şi pentru alții.
- Dar atunci, pentru ce sfârşitul n-a fost egal?
- Pentru că voința le-a fost deosebită. Ea singură a făcut deosebirea dintre ei. De aceea unii se sălăşluiesc în iad, alții în împărăția cerurilor. Dacă diavolul ar fi fost de vină pentru păcatele lor, n-ar fi fost ei pedepsiți, căci altul a păcătuit şi i-a împins la păcat.

Ai văzut aici şi pe păcătoşi, şi pe virtuoşi. Ai văzut cum a fost închisă gura celor păcătoşi când au văzut pe semenii lor virtuoşi?

Dar să-ți mai dau şi o altă pildă.

Erau zece fecioare, spune Domnul . Iarăşi, şi aici, deosebire de voințe. Unele îndreptate spre bine, altele pornite spre păcat. Pentru ca din acest paralelism să vezi păcatele unora, şi faptele bune ale altora. Aşa se poate face mai bine comparație între ele. Fecioare erau şi unele şi altele; cinci, şi unele şi altele; candelele aveau şi unele şi altele; pe Mire îl aşteptau cu toatele.

- Pentru ce atunci unele au intrat în cămara cea de nuntă, iar altele nu?

- Pentru că unele au fost fără milă, iar altele blânde şi iubitoare de oameni.
Vezi iarăşi că voința determină sfârşitul, nu diavolul. Ai văzut că judecata se face pe temeiul paralelismului şi că sentința este pronunțată pe temeiul unor condiții similare de existență? Oameni de aceeaşi condiție judecă pe oameni de aceeaşi condiție cu ei.
Vrei să-ți arăt acum şi o comparație făcută între oameni de condiții deosebite, ca să fie şi mai vădită osânda celor răi? “Bărbații niniviteni, spune Domnul, se vor scula şi vor osândi neamul acesta” . Cei judecați nu sunt de condiții asemănătoare. Unii barbari, alții iudei. Unii s-au bucurat de învățătura profetică, alții n-au avut parte de cuvântul lui Dumnezeu. Şi nu-i numai aceasta deosebirea! La unii s-a dus robul, la alții Stăpânul; robul a predicat pieirea, Stăpânul a binevestit împărăția. Care dintre aceste două popoare trebuia să creadă mai mult: barbarii, neînvățații, cei care nu avuseseră parte niciodată de învățătură dumnezeiască, sau cei care fuseseră crescuți din fragedă copilărie cu cărțile profetice? Fireşte, iudeii! Dar s-a întâmplat contrariul. Iudeii n-au crezut în Domnul, Care Ie predica împărăția cerurilor, iar ninivitenii au crezut în rob, care-i amenința cu pieirea, ca să se facă mai vădită bunătatea unora, şi răutatea altora. Unde-i dracul? Unde-i diavolul? Unde-i soarta? Unde-i destinul? n-a fost fiecare pricina răutății şi virtuții lui? Dacă n-ar fi fost ei vinovați de răutatea lor, Hristos n-ar fi spus: “Bărbații niniviteni vor osândi neamul acesta” , n-ar fi spus că împărăteasa de la miazăzi are să-i osândească pe iudei . Atunci, la ziua judecății, nu vor osândi numai popoare pe popoare, ci, în multe cazuri, un singur om va osândi un popor întreg, când se va vedea că au rămas neînşelați cei care puteau fi înşelați şi au fost biruiți cei care trebuia negreşit să biruie. De aceea am amintit de Adam şi de Iov. Adam a fost atacat numai cu cuvântul; Iov, cu fapta. Lui Iov i-a fost luată toată averea şi a fost lipsit de copii; lui Adam nu i s-a luat nimic din ce avea, nici un lucru mic sau mare. Dar mai bine să cercetăm chiar cuvintele cu care a fost ispitit şi chipul ispitei: “S-a apropiat şarpele, spune Scriptura, şi a zis femeii: “Ce este? A spus Dumnezeu să nu mâncați din tot pomul cel din rai?”. Aici şarpe; dincolo, la Iov, femeie. Mare este deosebirea între sfătuitori. Unul rob, celălalt tovarăş de viață. Una ajutor, celălalt supus. Ai văzut cât de neiertată este căderea Evei? Pe ea a înşelat-o un supus, un rob; pe Iov nu l-a putut doborî nici tovarăşul de viață, ajutătoarea. Dar să vedem şi ce spune şarpele. “Ce este?, a zis el. A spus Dumnezeu să nu mâncați din tot pomul?”. Şi doar Dumnezeu n-a spus asta, ci cu totul dimpotrivă. Uită-te la viclenia diavolului. A spus ce n-a spus Dumnezeu ca să afle ce a spus Dumnezeu. Ce a făcut femeia? Ar fi trebuit să-i închidă gura, ar fi trebuit să nu-i răspundă. Dar nu; i-a răspuns şi s-a dat în mâna lui.

4. Vezi cât de mare rău este să încredințăm tainele noastre duşmanilor şi uneltitorilor? De aceea Hristos spune: “Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să se întoarcă şi să vă sfâşie” . Aşa s-a întâmplat şi cu Eva. A dat cele sfinte câinelui, porcului. Acela a călcat în picioare cuvintele, s-a întors şi a sfâşiat pe femeie.
Şi iată de ce viclenie se foloseşte! El spune: “Nu veți muri” . Aici, fiți cu luare-aminte! Era cu putință ca femeia să-şi dea seama de înşelăciune; căci şarpele chiar de la început se arătase duşman şi declarase război lui Dumnezeu; de la început spusese altceva decât spusese Dumnezeu. Dar fie! Ai spus, femeie, şarpelui pentru că şarpele voia să ştie ce hotărâse Dumnezeu! Dar mai pe urmă de ce l-ai urmat când ai văzut că-ți spune altceva decât îți spusese Dumnezeu? Dumnezeu îți spusese: “Veți muri”; acela, altceva decât asta: “nu veți muri”. Vrei mai lămurit război decât acesta? De unde din altă parte ar trebui să cunoşti pe vrăjmaş şi pe duşman decât de acolo că spune altceva decât ce spune Dumnezeu?
Ar fi trebuit deci ca Eva să fugă de momeală; ar fi trebuit să se ferească de laț. “Nu veți muri, i-a spus şarpele. Ştie Dumnezeu că în ziua în care veți mânca vi se vor deschide ochii voştri şi veți fi

ca nişte dumnezei" . Bizuindu-se pe o făgăduință mai mare, a aruncat şi bunătățile pe care le avea în mâini. Şarpele le făgăduise să-i facă dumnezei, şi i-a supus tiraniei morții. Pentru ce te-ai încrezut în cuvântul diavolului, femeie? Ce-ai văzut bun la el? Nu-ți era de ajuns că era vrednic de crezut Dumnezeu, Care ți-a dat poruncă? Dumnezeu era creatorul şi făcătorul tău! Şarpele, diavol şi vrăjmaş! Nu-l numesc însă diavol! îl socoteai numai şarpe. Te întreb: Se cădea să-l învredniceşti pe şarpe de atâta cinste încât să-i spui porunca Stăpânului?
Vezi, dar, că era cu putință ca Eva să-şi dea seama de înşelăciune, dar n-a voit? Dumnezeu dăduse doar destule dovezi de binefacerile pe care le făcuse lor; le arătase cu fapta purtarea Lui de grijă. Plăsmuise pe om din neființă, îi insuflase suflet, îl făcuse după chipul Lui, îl făcuse stăpân peste toate cele de pe pământ, îi dăruise ajutor, îl pusese în rai, i-a îngăduit să se folosească de toți pomii şi l-a oprit numai de la unul. Opreliştea aceasta chiar era spre folosul lui. Diavolul nu-i făcuse cu fapta nici un bine, mare sau mic; a îngâmfat-o pe femeie numai cu cuvântul, a îmbătat-o cu nădejdi zadarnice, şi aşa a înşelat-o. Cu toate acestea, femeia a socotit pe diavol mai vrednic de credință decât pe Dumnezeu, deşi Dumnezeu îi arătase prin fapte dragostea Lui. Diavolul nu-i dăduse decât cuvinte, nimic altceva, şi femeia l-a crezut.
Vezi deci că înşelăciunea s-a făcut numai din pricina prostiei şi a trândăviei? Şi ca să cunoşti mai bine aceasta, ascultă cum învinuieşte Scriptura pe femeie! Scriptura nu spune: "Femeia a fost înşelată", ci "Văzând pomul că este frumos, a mâncat" . Prin urmare, păcatul se datorează vederii fără frâu, nu înşelăciunii diavolului. A fost învinsă de pofta sa, nu de răutatea diavolului. De aceea nici n-a fost iertată; ci, când a spus: "Şarpele m-a înşelat", atunci a şi primit cea mai grea pedeapsă. Că era în puterea ei să nu cadă.
Şi ca să înțelegi mai bine spusele mele, haide să vorbesc şi de Iov! Să trec de la cei biruiți la biruitor, de la cei învinşi la învingător. Iov ne va da mai mult curaj ca să ridicăm mâna împotriva diavolului. Dincolo, şarpele era înşelătorul; şi a biruit; dincoace, femeia lui Iov era ispititorul, şi n-a biruit; cu toate că era cu mult mai vrednică de crezare decât şarpele. Mai mult. Iov a fost ispitit după ce-şi pierduse averile, după ce-i pieriseră copiii, după ce rămăsese gol de toate. Dincolo, nimic din toate acestea. Adam nu pierduse averile, nu-i pieriseră copiii, nu zăcea pe gunoi; dimpotrivă, locuia în raiul desfătării, se bucura de roadele a fel şi fel de pomi, de izvoare, de râuri şi de toate celelalte bucurii. Nicăieri, nici osteneală, nici durere, nici tristețe sau griji, nici ocări sau insulte, nici miile şi miile de nenorociri care s-au abătut asupra lui Iov; şi cu toate că nu era nimic din acestea, totuşi a căzut, a fost culcat la pământ! Nu e evident că din pricina trândăviei? Iov, dimpotrivă, a rezistat cu curaj, deşi toate veneau pe capul lui, deşi toate îl împovărau, nu e limpede că din pricina trezviei sufletului lui?

5. Culege, iubite, mare, mare câştig şi dintr-o pildă, şi din alta. Nu imita pe Adam. Ştii câte rele naşte trândăvia. Imită evlavia lui Iov. Ştii câte bunătăți odrăsleşte sârguința. Gândeşte-te necontenit la cel încununat, şi vei avea îndestulătoare mângâiere pentru orice durere şi necaz. Fericitul şi viteazul acesta blând stă în lume ca într-un teatru obştesc; prin suferințele îndurate de el vorbeşte tuturor oamenilor, îndemnându-i să îndure cu curaj necazurile ce vin peste ei, să nu se plece deloc în fața relelor ce-i lovesc. Nu este, nu este suferință omenească ce nu poate dobândi mângâiere şi uşurare prin suferințele lui Iov. Că toate suferințele ce sunt pe lume, toate s-au strâns la un loc şi au tăbărât asupra trupului lui Iov. Ce iertare dar va mai avea acela care nu poate îndura cu mulțumire o parte din suferințele îndurate de Iov, când el, după cum se vede, n-a îndurat numai o parte, ci toate suferințele ce se pot întâmpla tuturor oamenilor?
Şi ca să nu mă învinuiți că exagerez, haide să cercetăm fiecare dintre suferințele venite peste el, ca să vă încredințez de adevărul spuselor mele. Dacă vreți, să vorbesc mai întâi de suferința care

pare tuturora cel mai greu de îndurat, de sărăcie şi de chinurile pricinuite de ea. Că toţi oamenii de pretutindeni o deplâng. Cine a fost mai sărac decât Iov? Nu era oare mai sărac decât cei ce stau întinşi lângă zidurile băilor, decât cei care dorm în cenuşa cuptoarelor, într-un cuvânt mai sărac decât toţi oamenii? Aceştia au cel puţin o haină ruptă; Iov zăcea gol, avea pe el numai haina dată de Dumnezeu, pielea de pe trup, şi pe aceasta diavolul o ciuruise peste tot cu buboaie groaznice. Mai mult, săracii se mai pot adăposti sub acoperişul pridvoarelor băilor sau într-o colibă! Iov însă stătea zi şi noapte sub cerul liber; nici un acoperiş, cât de mic, nu-i uşura chinul. Mai mare grozăvie e alta. Săracii se ştiu pe ei cu o mulţime de păcate; Iov nu se ştia cu nimic vinovat. Lucrul acesta, de a nu se şti vinovat cu nimic, acest lucru, dintre toate necazurile Iui, îi mărea şi mai mult durerea şi îi făcea şi mai mare suferinţa. Săracii, după cum spuneam, îşi pot găsi multe vini; şi nu-i puţin lucru pentru uşurarea suferinţei să ştii că eşti pedepsit pe drept. Iov era lipsit însă şi de această mângâiere; dusese o viaţă plină de virtuţi, şi iată că suferea ca unul dintre cei mai mari ticăloşi! Săracii sunt obişnuiţi de multă vreme, de la început, cu suferinţa; Iov îndura o sărăcie necunoscută până atunci. A ajuns dintr-o dată din bogat sărac. După cum ai mare mângâiere când ştii pentru ce suferi, tot aşa ai tot atâta mângâiere când, trăind în sărăcie, eşti obişnuit de la început cu sărăcia. Dreptul acela însă era lipsit şi de o mângâiere, şi de alta. Totuşi n-a căzut. Ai văzut că a ajuns atât de sărac, cum nu mai putea fi altul? Este oare cineva mai sărac decât cel care n-are nici haină, nici adăpost? Dar, mai bine spus, Iov nu putea avea nici pământul gol. Nu zăcea pe pământ, ci pe gunoi. Aşadar şi tu, când te vei vedea ajuns în sărăcie, du-te cu mintea la suferinţa dreptului, şi îndată vei primi curaj, îndată vei îndepărta orice gând de tristeţe. Sărăcia deci pare a fi în ochii oamenilor pricina tuturor suferinţelor. După sărăcie, mai este o altă nevoie, dar, mai bine spus, înaintea sărăciei: boala trupului. Cine a fost aşa de bolnav ca Iov? Cine a îndurat o boală ca aceea? Cine a primit o rană atât de cumplită sau a văzut pe altul că a primit-o? nimeni. Boala şi rănile îi mâncau încetul cu încetul trupul; izvoare de viermi ieşeau din toate mădularele lui; foitul viermilor nu se mai termina; miros greu ieşea din tot trupul lui; iar trupul se macină puţin câte puţin; topit de atâta putreziciune, învăluia cu duhoarea lui şi mâncarea ce i se aducea - foame nouă şi nemaiîntâlnită -, că nici nu se putea atinge de ea. Însuşi o spune: “Foşnet de viermi văd şi în mâncarea mea” . Când cazi dar bolnav, omule, adu-ţi aminte de trupul lui Iov, de trupul acela sfânt. Era sfânt şi curat; şi totuşi avea pe el atâtea răni! De slujeşti în armată, şi apoi pe nedrept şi fără vreo pricină binecuvântată eşti atârnat pe lemn şi-ţi sunt scrijelite coastele, nu socoţi asta o ocară, nici nu cădea doborât de dureri! Gândeşte-te la Iov! Mi se poate însă spune:

- Iov avea mare mângâiere şi uşurare, că ştia că toate suferinţele lui îi vin de la Dumnezeu.
- Dar tocmai asta îl tulbura şi-l chinuia, că socotea că Dumnezeu, Căruia îi slujise în tot chipul, îi ducea război; iar pricină întemeiată a suferinţelor sale nu putea găsi. Mai târziu, când a aflat pricina, să vezi câtă evlavie a arătat! Când Dumnezeu i-a spus: “Crezi oare că am vorbit cu tine numai de aceea ca să fii arătat drept?” . Iov, uimit, a spus: “Voi pune mâna la gură. O dată am vorbit; a doua oară nu voi mai vorbi” . Şi iarăşi: “Mai înainte până la auzul urechii Te-am auzit; dar acum ochiul meu Te-a văzut; de aceea mă socotesc ticălos şi mă topesc; mă socotesc pământ şi cenuşă” .

6. Iar dacă socoţi că-ţi sunt îndestulătoare acestea spre mângâiere, poţi avea şi tu această mângâiere. Dacă suferi un necaz, nu din pricina lui Dumnezeu, ci din pricina uneltirilor omeneşti, şi dacă mulţumeşti şi nu huleşti pe Cel ce ar fi putut împiedica necazul, dar n-a făcut-o pentru încercarea ta, vei primi şi tu aceleaşi răsplăţi ca şi cei ce au suferit pentru Dumnezeu şi au fost încununaţi, pentru că ai îndurat cu curaj necazurile venite asupra ta de la oameni şi pentru că

ai mulțumit Celui care putea să le împiedice, dar n-a vrut.
Iată, au venit peste Iov şi sărăcie, şi boală! Şi ai văzut că au venit amândouă cu cea mai mare covârşire.
Vrei să-ți arăt şi războiul dat de glasul sângelui împotriva acestui viteaz, cu tot atâta covârşire? Zece copii a pierdut, zece deodată, zece în floarea vârstei, zece plini de virtute, n-au murit de legea obştească a firii, ci de moarte silnică, jalnică. Cine poate descrie o astfel de nenorocire? nimeni! Când, dar, pierzi şi fiul şi fiica deodată, aleargă la dreptul Iov şi-ți va uşura mult durerea! Dar oare numai aceste nenorociri i s-au întâmplat? Nu! A mai îndurat părăsirea şi trădarea prietenilor, batjocura, ocările, dispreţul, râsul! E îngrozitor să fii batjocura tuturora! Nu ne chinuie atât sufletul suferințele prin ele însele, cât ne chinuie cei care ne ocărăsc din pricina suferințelor, în jurul lui Iov nu era unul care să-l mângâie! Dar erau mulți, veniți de pretutindeni, care-l batjocoreau! Uită-te la el că se plânge şi spune: “Ei bine, şi voi tăbărâți asupra mea?” , îi numeşte oameni fără milă şi le spune: “Vecinii mei m-au părăsit şi casnicii mei grăiau împotriva mea; chemam pe fiii slujnicelor mele, şi ei se depărtau de mine” . “Alții spune el, mă scuipau în faţă şi am ajuns batjocură tuturor” . “Şi de haina mea le-a fost scârbă” , spune el in altă parte. Acestea nici să le auzi nu poți, darămite să le mai înduri! Sărăcie lucie, boală groaznică, neobişnuită, cum nu s-a mai văzut, pieirea atâtor copii şi în aşa chip, ocară, batjocură, insultă de la oameni. Unii îl batjocoreau, alții îl ocărau, alții îl dispreţuiau; nu numai duşmanii, ci şi prietenii; nu numai prietenii, ci şi casnicii; nu-l batjocoreau numai, nici nu-l ocărau numai, ci se şi îngrețoşau de el; şi aceasta nu două sau trei zile, ci vreme de luni şi luni. Şi i s-a întâmplat numai lui ca nici noaptea să nu-i aducă uşurare de dureri! La durerile din timpul zilei se adăugau nălucirile fricii de noapte, însuşi spune ce chinuri groaznice suferea în vis: “Pentru ce mă înfricoşezi în vis şi mă îngrozeşti cu vedenii?” . Numai un om de fier sau de diamant ar fi putut îndura atâtea chinuri! Fiecare dintre ele e de nesuferit! Gândeşte-te ce zbucium era în sufletul lui Iov când îl chinuiau toate deodată! Cu toate acestea, Iov le-a îndurat pe toate. Şi, în toate cele ce i s-au întâmplat, Iov n-a păcătuit şi nici n-a fost viclenie pe buzele lui.

7. Să ne fie, dar, suferințele aceluia leacuri suferințelor noastre, iar furtuna cumplită a aceluia, port necazurilor noastre, în fiecare necaz ce vine peste noi să ne gândim la sfântul acesta! Văzând strânse într-un singur trup, în Iov, toate suferințele din lume, vom putea lupta mai cu curaj şi noi împotriva câtorva suferințe răzlețe! Să alergăm totdeauna la cartea lui Iov ca la o mamă iubitoare, care ne întinde din toate părțile mâinile, care-şi primeşte la sânul ei copiii cei înspăimântați şi le dă curaj. De-ar veni peste noi cele mai amare necazuri, cartea lui Iov ni le va uşura pe toate. Şi vom lăsa din mână cartea uşurați.
Iar de-mi vei spune: “Acela a fost Iov, şi de aceea a îndurat totul; eu nu sunt ca el!”, pe tine te vei osândi mai mult, şi vei lăuda tot pe drept. Tu vei îndura mai uşor acele suferințe decât le-a îndurat Iov.
- De ce?
- Pentru că Iov a trăit înainte de venirea harului, chiar înainte de darea Legii, când nu se cerea o viețuire atât de curată, când harul Duhului nu era revărsat cu atâta îmbelşugare, când păcatul era greu de doborât, când blestemul stăpânea, când moartea era înfricoşătoare. Acum, după venirea lui Hristos, luptele sunt mai uşoare, toate aceste greutăți au dispărut. Prin urmare, n-avem nici un cuvânt de apărare dacă noi nu ne putem urca până la măsura lui Iov, după trecere de atâta vreme, după atâta spor duhovnicesc şi după atâtea daruri date nouă de Dumnezeu. Gândindu-ne, dar, la toate acestea, că suferințele lui Iov erau mai mari decât puterile lui, că el a intrat în luptă şi a luptat într-o vreme când lupta era mai greu de dus, să îndurăm şi noi cu curaj şi

cu multă mulţumire necazurile şi suferinţele ce vin peste noi, ca să putem dobândi aceleaşi cununi ca şi el, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slava, împreună cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

DESPRE CĂINŢĂ (I)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINŢĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII"

1. Te fericesc şi admir curăţenia sufletului tău, fericite Dimitrie, când te văd că mă sileşti şi-mi ceri cu multă stăruinţă să-ţi vorbesc despre căinţă. Şi pe bună dreptate te fericesc, căci nu-i cu putinţă să ajungă cineva să dorească să i se vorbească despre căinţă dacă n-a fost el mai întâi bine curăţit de păcate, dacă n-a ajuns mai presus de tot ce-i trecător. Lucrul acesta este uşor de văzut la cei care sunt stăpâniţi de dorinţa de a se căi, chiar pentru puţină vreme. Vei vedea că se petrece dintr-o dată în sufletul lor o schimbare atât de mare, încât sufletul li se mută îndată de pe pământ la cer. Căci, dezlegându-şi sufletul de grijile lumeşti, ca din nişte lanţuri grele, îl lasă slobod să zboare spre cer, locul său propriu şi înrudit cu el. De obicei această schimbare sufletească se întâmplă de puţine ori în viaţa celor mai mulţi oameni. Pe tine însă, scump prieten, te ştiu stăpânit necontenit de focul căinţei. Martore-mi sunt nopţile tale nedormite, izvoarele tale de lacrimi, dragostea ta de pustie sălăşluită necontenit în sufletul tău şi mereu în floare. La ce, deci, ţi-ar mai folosi cuvintele mele? Ce câştig ai mai avea de pe urma lor? Faptul că ai ajuns vârful virtuţii şi că totuşi te socoteşti amestecat cu cei care merg abia la poalele ei, că îţi numeşti de piatră sufletul tău întraripat, că-mi apuci necontenit mâna şi, sărutându-mi-o, îmi spui cu lacrimi în ochi: "Zdrobeşte-mi inima mea cea învârtoşată!", nu sunt oare toate acestea atâtea dovezi ale marii tale credinţe, ale puternicei şi înflăcăratei tale iubiri de Dumnezeu? Daca însă m-ai atras să-fi vorbesc despre căinţă cu gândul de a deştepta sufletul meu adormit, mă plec în faţa înţelepciunii tale, în faţa marii tale purtări de grijă, ce o ai pentru mine. Dar dacă într-adevăr ai în vedere propriul tău suflet şi socoteşti că ai nevoie de cineva care să te ridice, nu ştiu în ce chip m-ai putea convinge că nu altul, ci eu aş fi acela care aş putea să-ţi dau o mână de ajutor. Totuşi, chiar în acest caz, voi da ascultare glasului tău. Mă voi lăsa înduplecat şi de multele tale cuvinte, şi de îndrăznirea ce-o ai înaintea lui Dumnezeu, şi de râvna cu care mă rogi, şi, în sfârşit, şi de dragostea ce ne leagă.

Pentru ascultarea ce-ţi fac, te rog, răsplăteşte-mă cu rugăciunile tale către Dumnezeu ca pe viitor să-mi îndrept viaţa, iar acum să pot grăi cuvinte ziditoare de suflet şi destul de convingătoare spre a ridica sufletele căzute şi a le înzdrăveni şi întări pe cele slăbite.

De unde deci, de unde voi începe cuvântul? Ce temelie voi pune cuvintelor mele?

Negreşit, nu altă temelie decât cuvintele lui Hristos, prin care nefericeşte pe cei ce râd şi aşază în rândul fericiţilor pe cei ce plâng, spunând astfel: "Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" şi: "Vai vouă, celor ce râdeţi acum, că vă veţi tângui şi veţi plânge" .

Şi pe foarte bună-dreptate. Tânguire cu adevărat, tânguire şi lacrimi este tot timpul de acum. Cumplită suferinţă a cuprins întreaga omenire. Cumplite păcate stăpânesc pe toţi oamenii. Dacă ar vrea cineva să le cerceteze cu deamănuntul - dacă într-adevăr ar fi cu putinţă să le cerceteze cu deamănuntul -, nu va înceta să plângă şi să se tânguiască. Toate s-au întors cu susul în jos, toate s-au amestecat, nicăieri nu-i urmă de virtute. Şi ce-i mai groaznic e că nici noi nu ne mai dăm seama de păcatele ce ne stăpânesc şi nici nu ne ducem la alţii ca să le arătăm, ne asemănăm cu un om pe dinafară plin de sănătate, dar mistuit pe dinăuntru de o puternică boală. Din pricina

nesimțirii în care am ajuns, nu ne mai deosebim întru nimic de nebunii care spun şi săvârşesc fără frică fapte pline de primejdie şi de ruşine, nu le este ruşine deloc de faptele şi cuvintele lor, ba, dimpotrivă, se mai şi laudă cu ele. Se cred mai sănătoşi decât cei cu adevărat sănătoşi. Aşa suntem şi noi. Ne purtăm cum se poartă oamenii bolnavi, dar nici măcar nu simțim că suntem bolnavi. Când trupul ne este chinuit de o boală mică de tot, chemăm îndată doctori, cheltuim bani, luăm doctorii amare, suportăm operații şi nu ne oprim să facem tot ce putem până nu izgonim boala din trupul nostru. Când însă sufletul noastru ne este pişcat în fiecare zi de păcat, când ne este sfâşiat de patimile trupului, când ne este ars, când ne este aruncat în prăpastie şi este pe cale de a se pierde cu orice chip, nu spunem nici cel mai mic cuvânt.
Care este pricina? Pricina e aceea că boala ne-a cuprins pe toți. După cum atunci când suntem bolnavi trupeşte şi nu este nimeni care să ştie să ne vindece, nu este nici o oprelişte ca boala să ne doboare pe toți, căci nu este nimeni care să-i stăvilească furia, tot astfel e şi cu boala sufletelor noastre. Pentru că nu este nimeni deplin sănătos în credință, pentru că suntem cu toții bolnavi, unii mai greu, alții mai puțin greu, de aceea nu este nimeni în stare să vină în ajutorul nostru, al bolnavilor. Dacă ar veni la noi un om din altă parte, un om care ar cunoaşte bine şi poruncile lui Hristos, dar şi viața noastră amestecată, nu ştiu dacă nu-şi va închipui că nu există alți duşmani mai mari ai lui Hristos decât noi. Într-adevăr, aşa ne ducem viața, ca şi cum ne-am da toată silința să mergem împotriva poruncilor lui Hristos.

2. Şi ca să nu crezi că exagerez când vorbesc aşa, voi încerca să dovedesc spusele mele. Nu altfel, ci chiar prin poruncile lui Hristos.
Ce spune Hristos?
“S-a spus celor de demult: “Să nu ucizi”. Iar Eu vă zic vouă: Tot cel ce se mânie pe fratele său în deşert, vinovat va fi judecății. Cel care va zice fratelui său “netrebnicule”, vinovat va fi sinedriului. Iar cine va zice: “nebunule”, vinovat va fi de gheena focului” .
Acestea le spune Hristos. Noi însă călcăm legea aceasta mai mult decât cei care nu cred în Hristos, căci în fiecare zi umplem de nenumărate ocări pe frații noştri. Şi ce este mai de râs e aceea că ne ferim să rostim cuvântul: nebunule, dar de cele mai multe ori aruncăm în obrazul fraților noştri ocări mai grele decât aceasta, ca şi cum numai cuvântul “nebun” ar atrage după dânsul osânda gheenei.
Voia lui Hristos nu a fost asta! El a dat această pedeapsă pentru a pedepsi în general pe orice hulitor. Că lucrurile stau aşa se vede din cuvintele lui Pavel, care spune: “Nu vă înşelați: nici desfrânații, nici slujitorii idolilor, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici hulitorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu” .
Dacă cel care spune fratelui său: “nebunule” este vrednic de cea mai grea pedeapsă, cât de mult foc al gheenei va aduna pe capul lui cel care huleşte pe fratele său numindu-l răufăcător, pizmăreț, om fără conştiință, râvnitor de slavă deşartă şi mai ştiu eu cum? Ocările: “nebunule” şi “netrebnicule” sunt cu mult mai uşoare decât cele amintite. Din pricina aceasta Hristos, lăsându-le la o parte pe toate celelalte mai grozave, le-a amintit numai pe acestea, pentru ca să cunoşti că dacă o ocară mai uşoară aduce iadul peste cel ce-o rosteşte, cu mult mai mult îi vor aduce ocările mai mari, ocările mai greu de suferit.
Dacă unii socotesc aceste cuvinte ale lui Hristos o exagerare (şi eu cunosc pe unii care au o astfel de părere greşită, cunosc pe unii care socotesc că amenințarea cu iadul s-a spus numai ca să înfricoşeze pe oameni), atunci urmează că nu sunt osândiți cu numele iadului nici adulterii, nici sodomiții, nici muieraticii, nici închinătorii la idoli. Dacă i-a amenințat pe hulitori numai că să-i înfricoşeze, atunci negreşit a făcut acelaşi lucru şi cu ceilalți, căci pe toți i-a amenințat cu

pierderea împărăției cerurilor, o dată ce i-a înşirat pe toți la un loc. Poate cineva mă va întreba:
- Oare hulitorul va avea aceeaşi soartă ca şi adulterinul, ca şi muieraticul, ca şi lacomul, ca şi închinătorul la idoli?
- Nu e timpul să cercetăm acum dacă toți vor primi aceeaşi pedeapsă. Dar că toți vor cădea din împărăția cerurilor, şi hulitorul împreună cu ceilalți, sunt încredințat de cuvintele lui Pavel, dar mai bine-zis ale lui Hristos, Care lucrează prin Pavel, că nici unii, nici alții nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu.
Nu numai în privința acestui text din Scriptură, dar şi în privința altor multe texte, mulți oameni au această părere greşită şi socotesc că în general toate pedepsele hotărâte celor păcătoşi nu sunt rostite de Hristos decât ca o exagerare. Aceasta însă e o cursă a diavolului. Diavolul a strecurat în mintea unora această mângâiere, că pedepsele date de Dumnezeu păcătoşilor sunt o exagerare, cu intenția de a adormi teama de pedeapsă în sufletele acelora care, din dragostea de Dumnezeu, s-ar căi de păcatele lor şi de a-i face mai nepăsători față de ascultarea poruncilor. Deocamdată, atâta vreme cât trăim pe acest pământ, gândul acesta poate înşela pe oamenii cu sufletele mai trândave, dar în timpul înfricoşătoarei judecăți se va vădi înşelăciunea. Se va vădi atunci când nimeni nu va mai avea nici un câştig de pe urma căinței. Spune-mi, te rog, care este folosul ca acum să ne lăsăm înşelați de acest gând, şi să ne dăm seama de înşelăciune atunci, în ziua judecății, când nu vom avea nici un folos de pe urma pocăinței? Să nu ne înşelăm în deşert. Să nu gândim spre răul nostru ceea ce nu trebuie. Să nu atragem asupră-ne încă şi o altă pedeapsă, aceea pricinuită de necredință. Cumplită pedeapsă vine peste noi nu numai pentru că nu îndeplinim poruncile lui Hristos, dar şi pentru că nu credem în ele. Iar necredința aceasta vine de acolo că ni s-a slăbit puterea de a îndeplini poruncile Lui. Când nu voim să avem liniştea ce ne-o dă ascultarea de glasul lui Dumnezeu şi nici nu voim să facem cele poruncite, spre a scăpa mintea noastră de teama chinurilor viitoare, atunci, pentru că suntem cu conştiința încărcată şi sugrumată de păcate, ne silim să izgonim din mintea noastră frica cumplită de pedepsele ce ne aşteaptă. Prin asta însă ne aruncăm în altă prăpastie şi mai mare, aceea că punem la îndoială însăşi existența chinurilor viitoare. După cum bolnavii cuprinşi de febră nu scapă de fierbințeală dacă se bagă în apă rece, ci, dimpotrivă, li se măreşte fierbințeala, tot astfel şi noi, pentru că ne pişcă conştiința păcatelor noastre, ne silim să ne cufundăm pe noi înşine în ideea îngustă că pedepsele viitoare sunt o exagerare, pentru ca să putem apoi săvârşi fără teamă orice păcat.
Ne mâniem pe frații noştri nu numai când sunt de față, ci, de cele mai multe ori, pornim război împotriva lor când ei nu sunt de față. Dar asta-i culmea sălbăticiei. Mai mult încă: Față de cei mai tari şi mai puternici ne purtăm cu multă blândețe, chiar dacă ne fac rău, chiar dacă ne ocărăsc, pentru că le ştim de frică; pe cei de o seamă cu noi şi mai mici decât noi însă îi urâm şi-i duşmănim, chiar dacă nu ne-au supărat cu nimic. Acest lucru n-are altă explicație decât că ne temem mai mult de oameni decât de Hristos.

3. Mai putem oare avea vreo nădejde de mântuire când arătăm atâta nepăsare şi dispreț față de poruncile lui Hristos? Spune-mi, de unde o mai putem aştepta?
Ce lucru greu, ce lucru împovărător a cerut Hristos de la noi? A spus: nu te mânia în deşert pe fratele tău! Acest lucru este cu mult mai uşor decât de a răbda mânia nedreaptă a altuia, în ultimul caz, mânia nedreaptă a fratelui tău ațâță şi întreține focul mâniei tale; în primul caz însă, tu singur aprinzi flacăra mâniei, fără să fii provocat de cineva din afară. Nu este acelaşi lucru a răbda şi a nu te aprinde când altcineva te va atinge cu flacăra mâniei lui, cu a sta liniştit şi potolit când nu te supără nimeni. Unul, biruind prin răbdare mânia altuia, dă dovadă de cea mai mare înțelepciune, celălalt însă, care stă liniştit pentru că nu-l supără nimeni, nu are nici un merit.

Gândeşte-te dar ce chin, ce pedeapsă ne aşteaptă când facem ceea ce este mai greu pentru că ne temem de oameni, dar nu voim să facem ce-i mai uşor pentru că nu ne temem de Dumnezeu. Să nu socoteşti că-ți este frate numai omul de o seamă cu tine sau numai omul liber. Socoteşte frate chiar pe sluga ta. "în Hristos Iisus, după cum spune Pavel, nu este nici rob, nici liber" . Deci, vom fi pedepsiți şi atunci când ne mâniem în deşert pe robi şi pe slugi, căci şi ei sunt frații noştri, au fost învredniciți de libertatea cea adevărată, au acelaşi Duh ca şi noi.
Cine poate spune că în viața lui nu s-a mâniat niciodată fără socoteală şi în deşert, că nu a ocărât niciodată? Să nu-mi dai ca exemplu pe un om care s-a mâniat şi a ocărât de puține ori în viața lui. Spune-mi un om care n-a ocărât şi nu s-a mâniat niciodată. Atâta vreme cât nu poți să-mi arăți un asemenea om, nu poți îndepărta nici amenințarea de deasupra lui pentru motivul că n-a ocărât des şi nu s-a mâniat des. Şi tot astfel şi hoțul şi desfrânatul, chiar dacă săvârşesc păcatul numai o singură dată, nu scapă de pedeapsă pentru că nu l-au săvârşit de mai multe ori, ci sunt pedepsiți tocmai pentru că au îndrăznit să-l săvârşească.
Care dintre necredincioşi n-ar socoti basm porunca imediat următoare celei de mai sus, când vede că noi o călcăm cu atât de mare înverşunare?
Dumnezeu a spus: "Dacă îți aduci darul tău la altar şi acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău, înaintea altarului, şi mergi mai întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi vino şi adu-ți darul tău" . Noi însă ne apropiem de altare duşmănindu-ne cu alții, purtând în sufletul nostru ură împotriva fraților noştri. Dumnezeu atât de mult Se îngrijeşte ca noi să trăim în pace unii cu alții, încât rabdă să rămână nesăvârşită jertfa ce I-o aducem, să întrerupem slujba către Dumnezeu numai din dorința ce o are de a pune capăt duşmăniei şi urii ce o avem unii față de alții. Iar noi ținem socoteală atât de puțin de această dorință a Lui, încât păstrăm zile întregi duşmănia, spre propria noastră pagubă.
Hristos pedepseşte nu numai pe cei care caută să se răzbune, dar şi pe cei care dispretuiesc pe frații care-i duşmănesc, deşi în sufletele lor nu le mai poartă ură. Hristos a poruncit ca acela ce face rău să se ducă şi să se împace cu cel căruia i-a făcut rău, pentru că acela care a făcut răul poate fi mai greu cuprins de dorința de răzbunare, pe când cel ce a suferit răul poartă necontenit în sufletul lui dorința de răzbunare. Prin aceasta Hristos a arătat că acela care nedreptățeşte, cel care a dat naştere rădăcinii păcatului, este mai vinovat decât cel nedreptățit, pentru că poartă răspundere şi pentru pedeapsa dată de Hristos celui nedreptățit. Cu toate acestea, noi nu ne învățăm minte, ci ne supărăm şi ne mâniem pe frații noştri pentru lucruri de nimic. Apoi, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic important, nu ne mai pasă de cele săvârşite, uităm pe cei pe care i-am supărat şi lăsăm ca ura să țină vreme îndelungată, fără să ne dăm seama că vom primi o pedeapsă cu atât mai mare cu cât lăsăm să se scurgă mai multe zile peste supărarea pricinuită, deoarece prin aceasta ne împăcăm şi mai greu unii cu alții. După cum atunci când iubim pe cineva, nimic din cele care despart cu uşurință pe oameni nu poate să aibă tărie şi crezare pentru a strica prietenia, tot astfel şi atunci când duşmănia pune stăpânire pe sufletul nostru, toate sunt uşoare şi lesnicioase pentru cei care vor să ne sporească şi mai mult duşmănia. Căci vorbele bune ce ne-ar fi spuse deşteaptă neîncrederea noastră şi numai răutățile sunt crezute.
Hristos ne porunceşte să lăsăm darul la altar şi, mai întâi, să ne împăcăm cu fratele nostru, ca să cunoaştem că nu trebuie să amânăm împăcarea noastră nici atunci când îi aducem închinăciune, cu atât mai mult trebuie să facem asta în alte timpuri, când ne ocupăm de lucruri pământeşti. Pe față purtăm masca împăcării, dar în lăuntrul sufletului nostru ținem cea mai neîmpăcată ură. Ne dăm bună ziua unii altora atunci când ne ducem la biserică, dar de obicei bună ziua o spunem numai cu buzele. Acest lucru însă nu îl vrea Domnul. Domnul vrea să iubim din suflet pe fratele nostru, să-i dăm, din inimă, bună ziua. Aceasta este într-adevăr salutare, cealaltă, mască şi

fățărie; cel care dă în acest chip bună ziua şi nu iubeşte, mai mult îl supără pe Dumnezeu decât îl potoleşte. Dumnezeu cere de la noi dragoste sinceră, dragoste înrădăcinată adânc în sufletul nostru, nu dragostea aceasta pocită pe care adeseori o arătăm oamenilor. Purtăm pe buze numele dragostei, dar am stins puterea ei, iar aceasta este încă o dovadă că fărădelegile noastre au pus stăpânire pe noi, căci spune Hristos: "Din pricina înmulțirii fărădelegii, se va răci dragostea multora" . Şi acestea le facem noi creştinii, cărora ni s-a poruncit să nu ne mâniem, să nu avem duşmani, iar dacă avem duşmani, duşmănia noastră să țină numai o zi, căci s-a spus: "Soarele să nu apună peste mânia voastră" . Noi însă nu ne mărginim la atâta, ci facem uneltiri unii împotriva altora, muşcând şi nimicind prin vorbele şi faptele noastre propriile noastre mădulare, adică pe propriii noştri frați. Iar aceasta este curată nebunie. Şi aşa este, căci după acestea mai cu seamă îi recunoaştem pe îndrăciți şi pe nebunii ce nu se pot vindeca.
Ce să mai spunem despre celelalte porunci date de Hristos? Ce să spunem despre porunca dată pentru a ne împăca cu pârâşul nostru până suntem pe cale cu el ? Ce să mai spunem despre porunca ce o dă în privința faptei nesăbuite, despre privirile pofticioase şi despre prietenia necugetată şi păgubitoare de suflet ? Prin ochiul drept şi prin mâna dreaptă, Hristos n-a lăsat să se înțeleagă altceva decât pe cei ce ne iubesc spre paguba noastră sufletească. N-a fost călcată oare adeseori în picioare, n-a fost desființată porunca ce ne opreşte să ne despărțim de soțiile noastre ?

4. Mă ruşinez să mai vorbesc despre porunca ce opreşte orice jurământ ; nu numai din pricina jurămintelor pe care le facem, dar mai ales din pricina falselor noastre jurăminte. Dacă jurământul, chiar jurământul adevărat, este un păcat şi o călcare a poruncii, ce vom spune despre jurământul fals? Dacă ce este mai mult decât "da" şi "nu" este de la cel rău, de la diavolul, de la cine va fi ce este fals?
Hristos a mai spus apoi: "Dacă te loveşte cineva peste obrazul drept, întoarce-l şi pe celălalt; celui care vrea să se judece cu tine şi să-ți ia haina, lasă-i lui şi cămaşa; dacă te sileşte cineva să mergi o milă, mergi cu el două; celui ce-ți cere dă-i şi nu întoarce fața de la cel ce vrea să se împrumute de la tine" .
Ce putem spune față de aceste porunci? ne rămâne numai să plângem şi să ne acoperim fața de durere, căci nu îndeplinim nici una dintre poruncile amintite mai sus. Am apucat o cale cu totul potrivnică acestor porunci: ne cheltuim toată vremea în judecăți, în lupte, în procese, în certuri. Nu au nici o înrâurire asupra noastră nici adevărul faptelor, nici cuvintele lui Hristos, dimpotrivă, ne sălbăticim, ne înfuriem chiar pentru lucruri de nimic.
Poate că ai voi, față de cele de mai sus, să-mi dai ca exemplu pe unii oameni care şi-au dat toată averea săracilor şi care mai târziu au ajuns, din pricina sărăciei lor, de râsul lumii şi au avut de suferit nenumărate nenorociri şi necazuri; îți voi răspunde, în primul rând, că îmi vei putea arăta puține cazuri de astfel de oameni; în al doilea rând, prin exemplul dat nu mi-ai arătat pe înțeleptul descris de Hristos în cuvintele amintite mai sus. Înțeleptul acesta are o viețuire mult mai duhovnicească decât omul pe care mi l-ai dat ca pildă. Este o mare deosebire între un om care-şi dă de bunăvoie averile sale şi unul care suferă fără să crâcnească atunci când i se iau toate averile. Dar pentru ce spun: suferă fără să crâcnească? Omul desăvârşit, despre care a vorbit Hristos, este cu mult superior şi acestuia. Porunca aceasta a lui Hristos îndepărtează atât de mult din sufletele celor nedreptățiți mânia împotriva celor ce i-au nedreptățit, încât ei nu numai că nu se supără din pricina pierderii averilor, ba, dimpotrivă, mai dau de bunăvoie şi cele ce le-au mai rămas; şi este mai mare zelul lor în a suferi nedreptatea ce li se face decât zelul şi nebunia celorlalți în a-i nedreptăți. Când cel ce nedreptățeşte va vedea că cel nedreptățit este gata să

sufere mai mult decât i-a fost intenția, când va vedea că, după ce şi-a satisfăcut pofta, cel împilat se străduieşte să-i dea şi mai mult, atunci pleacă biruit, ruşinat de marea resemnare a celuilalt. Fiară să fie, sau ceva mai grozav decât o fiară, va fi mai cumpănit, căci a văzut bine din această comparație cât este de rău el şi cât este de bun celălalt.

Un om cu o astfel de viață îți cer să-mi arăți. Pe acesta îl văd descris numai în Scripturi, şi nicidecum în vreo altă carte, iar în viața de toate zilele deloc, deşi ne numim creştini. Nu-mi da ca exemplu pe omul care suferă în tăcere nedreptatea; se poate întâmpla să se poarte aşa pentru că nu poate să se răzbune. Atunci avem omul desăvârşit, omul cerut de Hristos, dacă el va arăta aceeaşi răbdare față de cei de o seamă cu el, împotriva cărora ar putea să se răzbune, ba mai mult, dacă ar merge până acolo încât să depăşească prin dărnicia sa dorința de jaf a celuilalt, să-i dea mai mult decât vrea acela să-i ia şi să arate îndelungă-răbdare în datul de bunăvoie a altor bunuri, în afară de acelea ce i-au fost luate cu forța. Un astfel de om trebuie însă să mai aibă încă o însuşire sufletească, superioară celor arătate până acum, care atinge însuşi vârful virtuții; unui astfel de om Hristos îi porunceşte să rânduiască în ceata prietenilor, a prietenilor adevărați, pe duşmanii şi răufăcătorii lui, pe cei care îl păgubesc şi la pungă şi la trup şi în toate celelalte. Hristos ne spune: "Nu te mărgini la a da jefuitorului şi lacomului, ci iubeşte-l cu iubirea cea mai puternică, cu iubire sinceră". Acest gând a voit să-l înfățişeze prin cuvintele: "Rugați-vă pentru cei ce vă necăjesc" . Iar de rugat de obicei nu ne rugăm decât pentru cei pe care-i iubim foarte mult. Şi pentru ca să nu socoteşti din nou că aceste cuvinte sunt o exagerare, pentru ca să nu intre astfel în sufletul tău înşelăciunea diavolului, de care am amintit mai sus, Hristos adaugă adevărului lucrurilor şi motivul, dreapta pricină a unei astfel de purtări, spunând: "Căci dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce plată aveți? Oare nu şi vameşii fac acelaşi lucru? Şi dacă îmbrățişați pe cei ce vă îmbrățişează, ce faceți mai mult? nu şi păgânii fac acelaşi lucru?" . Cum să nu fie vrednică de tânguire şi de nemângâiată plângere starea noastră morală, când nu ne deosebim în privința aceasta întru nimic de vameşi şi de păgâni? Şi dacă ar fi numai aceasta grozăvia! Dar nu. Nu numai că nu-i iubim pe vrăjmaşi, dar încă duşmănim şi urâm chiar pe cei ce ne iubesc. Uitătura urâtă, invidia, nimicirea prin fapte şi prin vorbe a cinstei şi a numelui bun a altora nu au altă explicație decât ura şi duşmănia înverşunată. Astfel, nu numai că nu ne deosebim întru nimic de păgâni, dar suntem în privința aceasta cu mult mai răi decât ei. Hristos a poruncit să ne rugăm pentru cei ce ne duşmănesc, noi însă țesem viclenii împotriva lor; cu toate că ni s-a poruncit să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă, îi acoperim de nenumărate blesteme.

Poate fi oare o înverşunare mai mare decât această împotrivire şi decât această luptă pe care o purtăm împotriva lui Hristos, Legiuitorul acestor porunci? Nu stăm noi împotriva tuturor poruncilor Lui?

Tirania slavei deşarte, a umblatului după lauda lumii, pe care Hristos în cuvintele imediat următoare celor amintite mai sus a cerut să o dezrădăcinăm din sufletele noastre, am întins-o nu numai asupra rugăciunilor, postului şi milosteniei , ci chiar asupra tuturor faptelor noastre, iar supunerea noastră față de nebunia acestei tiranii este mai mare decât supunerea unui rob față de stăpânul lui. Acest lucru este îndeajuns de cunoscut de toți, de aceea trec peste el, spunând doar atâta, că unii oameni îşi disprețuiesc atât de mult mântuirea sufletelor lor, încât nu mai dau nici o atenție poruncilor lui Hristos, iar alții, deşi voiesc să asculte de Hristos cât de cât, deşi se silesc să păzească unele porunci, totuşi sfârşesc prin a ajunge să fie tot atât de păgubiți ca şi ceilalți din cauză că nu vor să dezlege de pe ei lanțurile slavei deşarte, ale umblatului după laudele lumii. Unul nu face deloc milostenie, altul dă celor săraci ceva din averile sale, dar face aceasta ca să-l laude lumea; cel din urmă nu este întru nimic mai bun decât cel dintâi. Astfel, diavolul ne-a prins pe toți din toate părțile în mrejele lui. Dacă ar putea omul să scape şi de acest păcat, să nu umble

adică după laudele lumii când face milostenie!; dar, fiind stăpânit de mândrie, cade iarăşi în acelaşi păcat, mai bine spus, în unul şi mai grozav: nu pierde numai bunurile date ca milostenie, ci pleacă pe lumea cealaltă încărcat şi cu alt păcat, păcatul mândriei. Cunosc apoi mulți oameni care nu-şi cheltuiesc averile în milostenii pentru pricinile mai sus arătate,, ci vin în ajutorul celor lipsiți mânați de prietenie sau de rugăciunile stăruitoare sau de alte pricini asemănătoare, şi nu de frica de Dumnezeu şi de porunca lui Hristos.
Prin urmare, dacă atâtea pricini pângăresc faptele noastre bune, mai putem spune că ne putem mântui cu uşurință când, departe de a face fapte bune, săvârşim numai păcate?

5. Să mergem mai departe! Care este omul care poate rosti cu îndrăznire cuvintele din Tatăl nostru: "Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri" ? Chiar dacă nu ne răzbunăm pe vrăjmaşii noştri, totuşi păcătuim dacă păstrăm netămăduită în suflet rana, mânia. Hristos însă nu vrea ca noi să mărginim la atâta iertarea greşiților noştri, ci să ajungem să-i numărăm printre cei mai buni prieteni. Din această pricină, după cum am spus mai sus, ne-a poruncit să ne şi rugăm pentru ei. Chiar dacă nu te răzbuni pe cel ce ți-a greşit, dar dacă îți întorci fața de la el, dacă te uiți urât la el, dacă ții deschisă în suflet rana, n-ai îndeplinit porunca ce ți~a poruncit-o Hristos. Cum ceri deci ca Dumnezeu să Se îndure de tine, când tu nu te înduri de cei care ți-au greşit? Înțeleptul îşi bate joc de o astfel de purtare, zicând: "Omul ține mânie împotriva omului, şi cere de la Dumnezeu iertare? Nu-i este milă de omul cel asemenea lui, şi se roagă pentru iertarea păcatelor sale? El, trup fiind, ține minte; cine îl va curăți de păcatele sale?" .
Aş vrea să tac deci şi să-mi opresc şirul spuselor mele, atât mi-e de ruşine. Mi-e ruşine să merg mai departe. Aş vrea să tac, căci cu cât îmi voi continua vorbirea, cu atât mai mult se va vădi şi lupta pe care o ducem împotriva poruncilor lui Hristos, dar şi duşmănia neîmpăcată pe care I-o purtăm! Dar care este folosul tăcerii mele când însăşi viața noastră, faptele noastre, strigă că ducem luptă împotriva lui Hristos, iar, înainte de faptele noastre, ne-o strigă Hristos, Care cunoaşte cu de-amănuntul toată viața noastră, ne-o strigă Hristos, Care ne va judeca?
Hristos ne-a poruncit să nu ne adunăm comori pe pământ, ci în cer . Puțini sunt cei care îndeplinesc această poruncă; iar dintre aceştia puțini, cine poate spune că a îndeplinit această poruncă aşa cum doreşte Hristos? Marea majoritate a oamenilor însă, ca şi cum ar fi auzit contrariul, ca şi cum li s-ar fi poruncit să-şi adune comorile aici pe pământ, au părăsit cu totul cerul, îşi lipesc inima de toate cele de pe pământ, se înnebunesc de dragul strângerii avuțiilor şi, urând pe Dumnezeu, iubesc pe Mamona.
Hristos a mai poruncit: "Nu vă îngrijiți de ziua de mâine" . Ştiu precis că nici un om nu vrea să asculte această poruncă, nici să se lase convins de adevărul ei, din pricina puținătății credinței noastre în Hristos. De aceea, acoperindu-mi fața din pricina ruşinii, voi lăsa la o parte această poruncă. Ar trebui să credem pe Hristos numai pe cuvânt; noi însă nu-L credem nici când ne dovedeşte adevărul spuselor Sale cu dovezi de nezdruncinat, nici când ne dă exemple despre temeinicia spuselor Lui, cum sunt cele cu păsările cerului şi cu iarba câmpului ; ba, dimpotrivă, ne frământă grija zilei de mâine ca şi pe păgâni, ba poate şi mai mult, şi, cu toate că ni s-a poruncit că nici nu trebuie să ne rugăm pentru cele de mâine, noi ne cheltuim toată râvna noastră cu astfel de rugăciuni. Dar, după cum am spus, voi lăsa la o parte această poruncă. Mă voi îndrepta deci spre poruncile următoare, cu nădejdea că îndeplinirea acestora mă va mângâia pentru ruşinea de mai înainte.
Ce poruncă a dat mai departe Hristos în predica Sa de pe munte? "nu judecați ca să nu fiți judecați" .
Socoteam că voi găsi oarecare mângâiere ruşinii mele, dar văd că ruşinea îmi sporeşte încă şi mai

mult. Chiar dacă n-am păcătui față de nici o altă persoană, ci numai față de aceasta, călcarea acestei porunci e de ajuns ca să ne arunce în fundul iadului. Judecăm cu asprime păcatele altora, dar nu vedem bârnele din ochii noştri; ne cheltuim toată viața iscodind faptele altora şi osândindu-i. Nu poți găsi pe nimeni eliberat de acest păcat, nici laic, nici monah, nici cleric. Şi totuşi, Hristos ne spune ce primejdie mare ne aşteaptă în urma călcării acestei porunci: "Cu ce judecată judecați, veți fi judecați", şi: "Cu ce măsură măsurați, vi se va măsura" . Cu toate că acest păcat nu conține în el nici o plăcere, ci, dimpotrivă, are o atât de mare pedeapsă, totuşi cu toții alergăm spre acest păcat, ca şi cum ne-am grăbi şi neam lua la întrecere să intrăm în cuptorul iadului nu pe o singură cale, ci pe mai multe căi. Suntem nepăsători nu numai față de poruncile aparent grele, ci chiar față de cele mai uşoare decât acestea; deoarece le călcăm în picioare în egală măsură şi pe unele, şi pe altele; iar prin faptul că le călcăm în picioare pe cele uşoare, arătăm că nu le îndeplinim nici pe cele mai grele, nu din pricina greutății poruncilor, ci din pricina dispretului pe care-l arătăm față de porunci. Spune-mi, te rog, ce lucru greu este a nu iscodi faptele altuia, nici a nu osândi păcatele aproapelui? Contrariul însă, a iscodi şi a osândi pe alții, este o treabă destul de obositoare. Poate să ne mai creadă cineva, la auzul acestor constatări, că nu ascultăm de porunca aceasta din pricina nepăsării noastre, şi nu din pricina râvnei de a o călca şi a relei noastre voințe? Când faptele pe care ne porunceşte Hristos să le îndeplinim sunt uşoare şi lesnicioase celor care voiesc să le săvârşească, iar faptele oprite sunt şi mai grele şi cer şi mai multă osteneală, iar noi părăsim poruncile şi săvârşim cele oprite, când, deci, aşa stau lucrurile, nu vor spune oare duşmanii noştri că facem păcatele pentru că voim să ne războim cu Hristos?

Că poruncile lui Hristos nu au nimic obositor în ele o spune El Însuşi prin cuvintele: "Luați jugul Meu peste voi că jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară" . Dar noi, din cauza nespusei noastre nepăsări, facem să treacă în fața mulțimii drept împovărătoare cele uşoare. Omului care vrea să stea degeaba şi să doarmă mereu i se pare o greutate şi mâncatul şi băutul; cei cu Sufletul treaz însă şi cei harnici nu se dau îndărăt nici în fața treburilor cu totul neobişnuite şi greu de făcut; dimpotrivă, le săvârşesc cu mai mult curaj decât cei trândavi şi somnoroşi pe cele foarte uşoare, nimic, nimic nu este atât de uşor, pe care multa noastră lenevie să nu-l considere foarte greu şi obositor, după cum nimic nu este atât de obositor şi de greu, pe care râvna şi dragostea noastră să nu-l facă foarte uşor. Spune-mi, te rog, ce este mai cumplit şi mai greu decât a fi în primejdie de moarte în fiecare zi? Şi totuşi Fericitul Pavel a numit această primejdie uşoară, spunând astfel: "Căci necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce slava veşnică, mai presus de măsură" . Chiar dacă lucrul acesta este prin firea sa greu, totuşi ajunge uşor prin nădejdea celor viitoare. Pavel, de pildă, a şi adăugat pricina uşurătății lui prin cuvintele: "Căci noi nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd" .

6. Să vedem însă şi poruncile următoare. Hristos a spus: "Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor" . Hristos ne-a dat aceste învățături tot ca nişte porunci; noi însă, din pricina slavei deşarte, a umblatului după lauda lumii şi a ambiției necugetate, am călcat în picioare şi această poruncă, îngăduind, fără nici o socoteală şi fără o cercetare amănunțită, să ia parte la Sfintele Taine oameni desfrânați, necredincioşi şi plini de nenumărate păcate; înainte de a cerceta temeinic sufletul lor, le descoperim toată învățătura credinței noastre şi îi conducem dintr-o dată în sfânta sfintelor, fără să le mai dăm putința să vadă şi cele ce sunt înainte de sfânta sfintelor. Din această cauză unii dintre cei care au fost inițiați în Sfintele Taine cu atâta grabă, au fugit îndată şi-au săvârşit nenumărate rele. Şi nu numai când e vorba despre alți oameni, dar chiar când e vorba de noi înşine, trebuie să mărturisim că

nesocotim această prea înfricoşătoare poruncă, atunci când ne împărtăşim cu nemuritoarele Taine, făcând aceasta plini de necurăţie şi cu nesocotinţă.
Poţi să vezi apoi că sunt călcate cu totul în picioare nu numai poruncile despre care am vorbit până acum, dar şi cele pe care Hristos le dă mai departe în predica de pe munte.
Hristos a spus: “Câte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea” ; noi însă facem oamenilor toate cele pe care nu voim să le suferim de la ei. Deşi ni s-a poruncit să intrăm pe calea cea strâmtă , noi căutăm în orice împrejurare din viaţă calea cea largă. Nu este cu totul de mirare dacă unii laici îmbrăţişează şi iubesc această cale largă; dar să caute să intre prin această uşă, mai mult decât laicii, monahii, oamenii care în aparenţă s-au răstignit pentru lume, aceasta este ceea ce ne umple de uimire, dar, mai bine spus, acest lucru pare chiar o enigmă. Dacă ai ruga pe monahi să vină să îndeplinească vreo însărcinare, de cele mai multe ori i-ai auzi, în primul rând, punându-ţi aceste întrebări: Vom avea odihnă în slujba pe care ne-o dai? Cel care ne cheamă este în stare să ne dea odihnă? Şi mereu, în orice discuţie, cuvântul care le stă cel mai mult pe buze nu este altul decât cuvântul “odihnă”.
Ce spui, omule? Ţi s-a poruncit să mergi pe calea cea îngustă , şi întrebi de odihnă? Ţi s-a poruncit să intri pe uşa cea strâmtă , şi cauţi să intri pe cea largă? Poate fi ceva mai rău decât această rătăcire? Dar ca să nu socoteşti că eu osândesc pe alţii prin cuvintele pe care le spun acum, voi vorbi chiar despre cele petrecute cu mine.
Odinioară, când mă hotărâsem să părăsesc oraşul şi să îmbrăţişez viaţa monahală, cercetam şi mă interesam mult de următorul lucru: De unde îmi voi procura cele trebuincioase traiului? Voi putea mânca pâine proaspătă, făcută chiar în acea zi? nu cumva voi fi silit să întrebuinţez acelaşi untdelemn şi pentru candelă, şi pentru hrană? Nu cumva voi fi împins să mănânc mâncare proastă de legume, să fiu silit la munci grele, de pildă să mi se poruncească să sap pământul, să car lemne, să aduc apă şi să slugăresc la toate celelalte munci tot atât de grele ca şi acestea? Pe vremea aceea nu mă interesam de altceva decât dacă voi găsi odihnă la mănăstire. Cei care primesc slujbe de mari demnitari şi administrarea treburilor publice nu se mai interesează deloc dacă vor avea odihnă în slujbele lor, ci numai dacă slujbele lor le aduc vreun câştig, câştig de altfel trecător; în nădejdea că vor avea de câştigat de pe urma acestor slujbe, nu se gândesc nici la oboseli, nici la primejdii, nici la pierderea cinstei, nici la servicii înjositoare, nici la călătorii îndepărtate, nici la şederi în ţări străine, nici la insulte, nici la chinuri, nici la schimbarea climatului, nici că la sfârşit adeseori pot să le fie înşelate nădejdile, nici la moarte înainte de vreme, nici la despărţirea de prieteni şi cunoscuţi, nici la absenţa soţiei şi a copiilor, nici la vreo altă greutate; dimpotrivă, îmbătaţi de dorinţa de bani, suferă totul, cu nădejdea că-şi vor împlini dorinţa, chiar cu astfel de primejdii. Noi însă, monahii, cărora nu ne stă în faţă nici câştigare de averi, nici dobândire de pământuri, ci cerurile şi bunurile cereşti, pe care “ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit” , noi umblăm după odihnă; din pricina aceasta suntem cu atât mai de plâns şi mai lipsiţi de voinţă decât aceia! Ce spui, omule? Ai de gând să te pregăteşti pentru cer, să dobândeşti împărăţia de acolo, şi întrebi dacă este vreo greutate pe drumul acesta şi în această călătorie? Nu te ruşinezi, nici nu roşeşti, nici nu te duci să te îngropi de viu? Urmărind nişte bunuri atât de mari, spune-mi, te rog, n-ar trebui să-ţi râzi, să-ţi baţi joc de toate, să nu ţii seamă de nici una dintre toate suferinţele omeneşti, orice-ar fi, ocări, insulte, necinstiri, hule, sabie, foc, cuţit, fiare, înec, foamete, boală, într-un cuvânt, orice rău suferit de om de la începutul lumii până astăzi? Sau poate, în general vorbind, te gândeşti cu spaimă tocmai la acestea? Ce poate fi mai băbesc, mai josnic şi mai ticălos decât un suflet care are astfel de idei? Nu spun numai că un suflet cuprins de dorinţa bunurilor cereşti nu trebuie să caute odihnă, dar nici să n-o simtă atunci când există. Oare nu este o nesăbuinţă ca îndrăgostiţii

să fie atât de mult subjugați de dragostea lor, încât să creadă că nu există altceva mai plăcut pe lume în afară de iubitele lor şi de traiul împreună cu ele, deşi sunt şi altele multe, iar noi, care nu suntem cuprinşi de o dragoste trupească, ci de una superioară tuturor, nu numai să nu dispreţuim odihna când o avem, ba mai mult chiar, să o căutăm când ne lipseşte?

7. Pe nimeni dintre noi, iubite, încă nu ne-a cuprins dorința bunătăților cereşti, aşa cum ar trebui să ne cuprindă. Dacă ne-ar fi cuprins această dorință, am socoti umbră şi fum toate cele ce par anevoioase. Cel care le admiră pe cele prezente, niciodată nu va fi învrednicit de contemplarea bunătăților celor viitoare; dar cel care le dispreţuieşte şi socoteşte că toate nu au mai multă valoare decât umbra şi visul, va dobândi iute şi bunătățile cele mari şi duhovniceşti. Când binele acesta, adică dispreţul celor prezente, cuprinde cu adevărat sufletele oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăţilor pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om ar fi înăbuşit de nenumărate răutăţi, chiar dacă l-ar strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă l-ar arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă l-ar împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuşi, ca printr-un bici usturător, binele acesta va izgoni îndată şi cu desăvârşire toate aceste răutăţi şi le va îndepărta din suflet. Şi după cum praful fin nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulţimea poftelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinţei; în momentul în care căința pătrunde adânc în sufletul omului, poftele pier şi se împrăştie mai iute decât praful şi fumul. Dacă dragostea trupească robeşte atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață şi să stea țintuit numai sub tirania iubitei, câte nu va fi oare în stare să facă dragostea lui Hristos şi teama de a nu ne înstrăina de El? După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință să amesteci focul cu apa, tot astfel socotesc că este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea şi zdrobirea inimii. Ele sunt potrivnice şi se distrug una pe alta. Zdrobirea inimii este mama lacrimilor şi a cumpătării; desfătarea însă este mama râsului şi a nebuniei; una face sufletul uşor şi înaripat, cealaltă îl face mai greu decât plumbul. Voi încerca să-ți arăt adevărul acestor spuse nu întemeiat pe cuvintele mele, ci pe ale aceluia care a fost cu totul stăpânit de această nobilă dorință. Şi cine este acesta? Pavel, înflăcăratul îndrăgostit de Hristos, Pavel, care era atât de chinuit de această dorință, încât suspina din pricina zăbovirii şi prelungirii şederii sale în această lume: “Căci fiind în acest cort, spune el, suspinăm” . Cu toate acestea, dorea şi voia să rămână pe pământ pentru Hristos: “Dar este mai de trebuință pentru voi ca să rămân în trup” , adică pentru a răspândi şi întări credința în Hristos. Pentru aceasta suferea Pavel şi foame şi sete şi goliciune şi lanţuri şi moarte şi călătorii pe mare şi naufragii, şi toate celelalte pe care le enumera ; acestea, departe de a-l împovăra, dimpotrivă, îl bucurau.
Pricina acestei bucurii era dragostea ce-o avea pentru Hristos. De aceea şi spunea: “Dar în toate acestea biruim cu prisosință cu ajutorul Celui care ne-a iubit pe noi” . Şi să nu te minunezi; dacă dragostea pentru oameni a făcut adeseori ca oamenii să înfrunte moartea, ce nu poate face dragostea pentru Hristos? Ce greutate nu poate uşura? Astfel, Pavel pe toate le răbda cu uşurință, deoarece se uita numai la Hristos pe Care-L dorea; toate suferințele ce le îndura de dragul lui Hristos le socotea superioare oricărei plăceri sau desfătări; şi într-adevăr, aşa era. Căci nu mai socotea că este pe pământ, că este în viața aceasta de aici, că trăieşte printre oameni; dimpotrivă, ca şi cum ar fi avut de pe acum moştenirea cerească, ca şi cum ar fi trăit cu îngerii, ca şi cum ar fi primit împărăția cerurilor şi s-ar fi desfătat la vederea lui Dumnezeu față către față, atât de mult le dispreţuia şi pe cele plăcute şi pe cele dureroase din viața aceasta pământească şi nu umbla deloc după odihnă, odihna aceea atât de mult căutată de noi, ci striga, zicând: “Până în ceasul de acum şi flămânzim şi însetăm şi suntem goi şi suntem pălmuiți şi pribegim şi ne ostenim lucrând

cu mâinile noastre; ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, mângâiem” . Şi iarăşi: “Am ajuns ca un gunoi al lumii, lepădătura tuturor până acum” . Căci o dată ce şi-a întors privirile sufletului spre cer şi a fost uimit de frumusețea de acolo, nu mai suferea să-şi întoarcă din nou privirile spre pământ. Era în aceeaşi stare cu un om sărac şi nevoiaş care stă toată viața închis într-o colibă întunecoasă şi sărmană, dar care, după ce va fi văzut palatele împărăteşti strălucind de bogăția aurului şi de scânteierile nestematelor, n-ar mai vrea nici cu mintea să se mai gândească la sărăcăcioasa lui colibă, ci va face totul spre a se muta, de i-ar fi cu putință, în locuința cea împărătească. Tot astfel şi Fericitul Pavel: o dată ce a privit frumusețile cereşti, disprețuia sărăcia de aici; trăia printre oameni, silit de legăturile trupului, dar nu-şi îndrepta privirile spre nimic din cele de pe pământ, ci-şi mutase întreaga sa ființă spre cetatea cerească.
Dar pentru ce vorbesc de supărările şi necazurile din lumea aceasta? Dragostea de Hristos atât de mult îl stăpânea pe Pavel, încât, dacă ar fi fost vorba să sufere pentru Hristos chinurile cele veşnice ale iadului, nu s-ar fi dat în lături. Pavel nu slujea lui Hristos aşa cum îi slujim noi, năimiții, care ne temem de iad şi dorim împărăția cerurilor; dimpotrivă, era cuprins de o dragoste cu mult mai bună şi mai fericită decât aceasta: suferea şi făcea totul nu pentru alt motiv, ci numai pentru ca să-şi potolească dragostea ce-o avea pentru Hristos. Dragostea de Hristos a pus stăpânire pe gândirea lui atât de puternic, încât chiar ce era mai de preț în ochii lui, adică a fi împreună cu Hristos, pentru care disprețuia şi iadul, şi împărăția cerurilor, chiar şi de aceasta de bunăvoie s-ar fi înstrăinat, preferând de dragul lui Hristos să îmbrățişeze şi să primească cu multă râvnă căderea aceea nespusă din împărăția cerurilor ca pe unul dintre cele mai dorite lucruri.

8. Poate că pentru mulți spusele mele par de neînțeles. Iar când voi spune mai lămurit aceleaşi lucruri, atunci vor părea de necrezut acelora care le socoteau mai înainte de neînțeles. Şi nu este de mirare, chiar Fericitul Pavel se aştepta să nu-i fie crezute spusele; de aceea, preîntâmpinând aceasta, spunea: “Adevărul îl spun în Hristos, nu mint, mărturisind împreună cu mine şi cugetul meu în Duhul Sfânt” . Şi cu toate că, pe lângă cuvintele sale, a mai adăugat atâtea mărturii, cu toate că a chemat conştiința sa ca martoră a spuselor sale, totuşi Pavel nici aşa nu este crezut. Ce vrea să spună Pavel? Ascultă! Vorbind despre necazurile din lumea aceasta, a spus: “Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? necazul sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foamea, sau golciunea, sau primejdia, sau robia?” . După ce a enumerat toate necazurile pe care poate să le aibă cineva pe pământ, se urcă în cer şi, voind să arate că nu este mare lucru a disprețui pentru Hristos chinurile de aici, de pe pământ, a adăugat: “Nici îngerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare nu ne va putea despărți de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” .
Cu alte cuvinte, Pavel a vrut să spună aşa: “Nu numai oamenii nu vor putea să mă despartă de această dragoste, dar nici îngerii, şi nu vor avea această putere nici chiar dacă se vor uni la un loc toate puterile cereşti. Dar pentru ce spun numai atât? Nici chiar dacă ar trebui să pierd pentru Hristos împărăția cerului şi să mă cufund în iad, nici aceasta nu mă înfricoşează”, într-adevăr, “înălțimea” şi “adâncul”, “viața” şi “moartea” nu arată altceva decât împărăția cerurilor şi iadul. Prin aceste cuvinte Pavel nu voia să spună că îngerii ar încerca să-l despartă de Hristos; cu toate că aceasta este cu neputință să se întâmple vreodată, totuşi Pavel se serveşte de acest argument ca să poată înfățişa şi să facă tuturor cunoscută marea sa dragoste pentru Hristos. Aşa este starea sufletească a îndrăgostiților: nu rabdă să țină ascunsă dragostea lor, ci vorbesc tuturor cunoscuților despre focul lor, cu gândul că îşi ostoiesc sufletul povestind altora despre puternica lor dragoste. Tot aşa făcea şi Fericitul Pavel; prin cuvintele sale îmbrățişează totul: cele ce sunt,

cele ce vor fi; cele ce se pot întâmpla, cele ce nu se vor întâmpla niciodată, cele văzute, cele nevăzute, tot chinul iadului şi toată odihna din împărăția cerurilor, şi apoi, ca şi cum nu i-ar fi fost de ajuns acestea pentru înfățişarea marii sale iubiri, îşi imaginează şi ființe care nici nu există (căci cuvintele "altă făptură" înseamnă: făpturi care nu există); apoi, după toată această enumerare, trage concluzia, arătând că nimic din cele spuse nu va putea să-l despartă de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus. Domnul nostru. Pavel şi-a înălțat dragostea sa pentru Hristos la o atât de mare înălțime; noi însă, deşi ni s-a poruncit să fim imitatorii lui, nu suportăm cu uşurință nici necazurile de aici, ci ne frământăm şi suntem mai nemulțumiți de starea noastră decât bolnavii de friguri. Boala aceasta îndelungată, care a pus stăpânire pe sufletele noastre, a ajuns cu timpul, ca să spun aşa, de nevindecat; nici nu mai putem să ne dăm seama ce înseamnă a fi cu adevărat sănătos, ba, dimpotrivă, chiar ni se pare cu neputință reînsănătoşirea. Ne place să auzim să ni se facă pomenire de numele apostolilor, să ni se vorbească despre faptele lor strălucite; în locul acestei plăceri însă ar trebui să ni se umple sufletul de lacrimi şi de jale la gândul că ne-am îndepărtat atât de mult de ei; nu mai socotim un păcat acest lucru; ba mai mult, ne găsim într-o astfel de stare sufletească, încât credem că ne este cu neputință să ajungem la înălțimea apostolilor. Dacă am fi întrebați pentru care pricină am ajuns la această idee, am pune îndată înainte această scuză neghioabă, spunând: Acela era Pavel; celălalt era Petru, iar celălalt, Ioan Botezătorul. Ce vrei să spui prin cuvintele: Acela era Pavel, acela era Petru? Spune-mi, te rog, nu aveau şi ei aceeaşi fire omenească asemeni nouă? N-au venit pe lume pe acelaşi drum ca şi noi? Nu s-au hrănit cu aceleaşi mâncăruri? N-au respirat acelaşi aer? Nu s-au folosit de aceleaşi lucruri ca şi noi? N-au avut unii dintre ei soții şi copii? N-au fost unii lucrători şi meseriaşi? Iar alții nu s-au cufundat chiar în mocirla păcatului? Ai putea să-mi obiectezi:
- Da, e adevărat, dar s-au bucurat de harul bogat al lui Dumnezeu.
- Da, scuza aceasta a noastră ar avea vreun temei dacă ni s-ar fi poruncit şi nouă să înviem morți, să deschidem ochii orbilor, să curățim leproşi, să îndreptăm şchiopi, să izgonim draci şi să vindecăm alte boli asemănătoare. Dar ce legătură pot avea toate aceste minuni cu întrebarea pusă, o dată ce acum este vorba să cercetăm felul viețuirii noastre şi să arătăm supunerea noastră față de poruncile lui Dumnezeu?
La botez, te-ai bucurat şi tu de harul dumnezeiesc, te-ai împărtăşit cu Duhul Sfânt; chiar dacă n-ai primit harul de a face minuni, totuşi ai primit îndestulător pentru o viețuire dreaptă şi curată. Prin urmare, decăderea noastră se datorează numai trândăviei noastre. Hristos apoi, în ziua judecății, nu dă răsplată numai acelora care au făcut minuni, ci şi acelora care au îndeplinit poruncile Lui. El spune: "Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, moşteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii" nu pentru că ați făcut minuni, ci pentru că "am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc; am însetat şi Mi-ați dat să beau; străin am fost şi M-ați primit; gol am fost şi M-ați îmbrăcat; bolnav am fost şi M-ați cercetat; în temniță am fost şi ați venit la Mine" , în Fericiri, Hristos nu vorbeşte deloc despre cei care au făcut minuni, ci despre cei care au o viață curată şi dreaptă.

9. Chiar dacă acum harul facerii de minuni s-a micşorat, acest lucru nu va putea să ne stingherească întru ceva, dar nici să ne slujească drept scuză când vom da seama pentru faptele noastre. Pe fericiții apostoli nu-i admirăm din pricina minunilor săvârşite de ei (căci minunile erau săvârşite în totul prin puterea lui Dumnezeu), ci pentru că au trăit ca îngerii; iar viețuirea lor se datora, pe lângă ajutorul dumnezeiesc, râvnei lor. Afirmația aceasta nu-i a mea, ci a lui Pavel, marele imitator al lui Hristos. Când Pavel scria ucenicilor săi împotriva falşilor apostoli şi voia să

arate deosebirea dintre o slujire adevărată a lui Hristos şi alta falsă, n-a făcut această deosebire întemeiat pe minunile pe care le făcea, ci pe faptele pe care le săvârşea, grăind astfel: “Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un nebun grăiesc, sunt mai presus eu: în osteneli mai mult, in temnițe mai mult, în bătăi peste măsură, în moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori patruzeci de lovituri fără una; de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine, o noapte şi o zi am petrecut în largul mării; în călătorii adeseori, în primejdii pe râuri, în primejdii printre tâlhari, în primejdii din partea neamului meu, în primejdii din partea păgânilor, în primejdii în oraşe, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între frații cei mincinoşi; în osteneală, în trudă, în privegheri de multe ori, în foame şi în sete, în posturi adeseori, în frig şi în goliciune. Pe lângă toate acestea, tulburarea mea de fiecare zi, grija pentru toate Bisericile. Cine este slab, şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?” . Pentru aceste pricini îi admir eu pe apostoli. Alții, care printr-o iconomie oarecare au primit îngăduința să facă minuni, dar n-au săvârşit faptele de care vorbeşte Pavel, nu numai că nu au ajuns de admirat, dar au ajuns chiar netrebnici, după cum arată Hristos prin cuvintele: “Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? nu cu numele Tău am scos draci? nu cu numele Tău am făcut multe minuni? Şi le voi spune: Plecați de la Mine toți cei ce lucrați fărădelegea; niciodată nu v-am cunoscut” . Tot pentru această pricină îi sfătuia pe ucenicii Săi, zicând: “Nu vă bucurați că dracii vi se pleacă, ci că numele voastre s-au scris în ceruri” . Un om cu o viețuire curată şi dreaptă va primi, chiar fără de minuni, cununile împărăției cerurilor şi nu va avea o cunună mai puțin strălucitoare, pe când un om cu o viețuire nelegiuită nu va putea scăpa de chinurile iadului, chiar dacă va fi săvârşit minuni.

Prin urmare, obiecția ridicată, că apostolii au fost mari şi minunați din pricina harului facerii de minuni dat lor de Dumnezeu, nu este de nici un folos; dar nu este numai nefolositoare, ci chiar primejdioasă, căci dă multor eretici prilej de învățături greşite. Căci dacă apostolii n-au ajuns de admirat datorită propriei lor voințe, ci numai datorită harului lui Hristos, ce-i împiedică pe toți ceilalți făcători de minuni să ajungă ca şi apostolii?

Dacă harul lui Dumnezeu n-ar cere mai întâi de la noi faptele noastre, atunci harul s-ar fi răspândit din belşug în sufletele tuturor oamenilor, căci Dumnezeu nu caută la fața oamenilor . Dar pentru că harul cere întâi ca noi să avem fapte, de aceea, la unii oameni harul urmează faptelor şi rămâne, de la alții fuge, iar de ceilalți nici nu se atinge. Că Dumnezeu i-a dat Fericitului Pavel harul după ce a cercetat mai întâi voința sa, dar înainte de a face vreo minune, o spune însuşi Hristos despre el. Ascultă ce zice: “Vas al alegerii îmi este, ca să poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a regilor şi înaintea întregului neam al lui Israel” . Cel care intră în inimile noastre a dat această mărturie înainte de a veni harul Lui peste Pavel. Să nu ne înşelăm noi înşine, iubiților, spunând că este cu neputință să ajungă cineva ca Pavel. E drept că nu va mai fi un al doilea Pavel, dacă-l privim sub chipul harului primit şi al minunilor săvârşite; dar fiecare dintre noi, dacă vrea, poate să ajungă un Pavel, privit sub aspectul curătiei vieții sale. Iar dacă azi nu mai sunt Paveli, asta se datoreşte numai lipsei noastre de voință.

Nu ştim însă cum s-a făcut că am căzut în această neghiobie, de a căuta printre contemporanii noştri oameni asemenea lui Pavel, când nu se pot vedea oameni care să fie la fel nici cu alții care vin în al treilea sau al patrulea rând după Pavel. Pentru aceasta trebuie să jelim, să lăcrimăm şi să ne văităm nu numai o zi, nici două, ci toată viața. Dacă am reuşi să ajungem în această stare sufletească, cu greu vom mai păcătui mai târziu. Dacă nu mă crezi pe cuvânt, uită-te la cei cuprinşi de mare jale, mă gândesc la jalea aceasta lumească, şi te vei încredința; nu te uita la un om luat din mulțime, la unul care-şi duce viața ca vai de capul lui, ci uită-te la un bogat, care nu

ştie altceva decât să petreacă şi să chefuiască. Aceşti oameni, aceştia care se gândesc mai întâi cum să se îmbete şi cum să se îmbuibe mai mult cu cele mai alese bucate, care prelungesc mesele de la amiază până seara, iar pe cele de seara le întind până la miezul-noptii, care răpesc averile altora, care nu au milă nici de văduvă, nici de sărac, nici de neputincios, care sunt plini de cruzime, chiar aceşti oameni, dacă sunt cuprinşi vreodată de o jale puternică, în stare să-i întoarcă pe dos şi să le tulbure sufletul, izgonesc din sufletul lor toate acele dorințe necurate şi nelegiuite şi duc viață de monahi: trai aspru, privegheri, culcări pe pământ, răbdare, post, tăcere, blândețe, smerenie şi multă iubire de oameni.
Chiar dacă înainte răpeau averile altora, acum renunță cu plăcere şi la averile lor, nu se mânie, chiar dacă cineva le-ar da foc averii şi casei lor. Cunosc mulți oameni care, după pierderea persoanelor dragi, n-au mai vrut să trăiască în oraş şi să se mai bucure de bunătățile de acolo, şi au schimbat traiul de la oraş cu cel de la țară. Cunosc apoi pe alții care şi-au zidit case lângă mormintele celor plecați din lumea aceasta şi şi-au sfârşit viața acolo. Dar acestea, mai târziu. Atâta vreme cât jalea era puternică în sufletul lor, nu se mai îngrijeau de averile lor; iar nebunia ce-o aveau pentru administrarea şi strângerea averilor, nebunia după dobândirea puterii şi a slavei lumii au ars-o în flacăra marii lor dureri ca pe iarbă sau ca pe floarea ierbii şi au aruncat-o din sufletul lor. În acele momente, mintea lor capătă o atât de mare înțelepciune şi înțelegere a vieții, încât nici nu suferă să li se vorbească despre plăcerile şi bucuriile vieții. Mai mult încă, simt scârbă şi li se par foarte amare toate aparentele plăceri de mai înainte, în acele clipe, nici un servitor, nici un prieten n-ar îndrăzni să deschidă gura despre afacerile lor, nici chiar despre cele mai grabnice; în acele clipe toate au pierit pentru ei: şi averile, şi afacerile, şi plăcerile; locul lor e ocupat acum de gânduri filosofice; în acele momente sufletul lor, datorită marii lor dureri, este învățat, ca într-un loc sfințit, cu privire la nimicnicia firii omeneşti, la vremelnicia veacului acestuia, la grabnica stricăciune şi nestatornicie a bunurilor vieții, la masca înşelătoare a tuturor întâmplărilor din viață, în acele clipe au un dispreț suveran pentru bani şi averi, în acele clipe mânia este nimicită, în acele clipe ambiția amuțeşte şi nici invidia nu-şi mai face cuib, în acele clipe mândria nu mai îmbată pe cel zdrobit de jale şi nici dorința nu mai aprinde pofte nesăbuite. Toate acestea au fost gonite din sufletul lor şi se sălăşluieşte numai un singur gând, care ține necontenit viu în suflet chipul celui mort. Acesta-i devine mâncare, băutură, somn, distracție, odihnă, marea sa mângâiere; acesta-i este slava, bogăția, puterea, luxul.

10. Astfel ar trebui să jelim noi pierderea mântuirii noastre, ca să nu spun că ar trebui să o jelim şi mai mult. Tot cu atât de mare dorință şi tot cu atât de mare înfocare ar trebui să ne ațintim privirile sufletului spre toate cele veşnice, şi pomenirea lor şi chipul lor să fie totul pentru noi. Cei care-şi pierd copiii sau soțiile nu-şi ocupă mintea cu altceva decât cu gândul la cei care le-au fost răpiți de lângă ei; noi însă, care am pierdut împărăția cerurilor, ne gândim mai mult la toate celelalte decât la împărăția cerurilor! Nici unul dintre aceia, chiar dacă ar fi de viță împărătească, nu se ruşinează să poarte doliu; mai mult încă, se culcă pe pământ, plânge cu amar, îşi schimbă îmbrăcămintea şi suferă cu mult drag toate lipsurile impuse de chinul sufletului său; nu mai ține seamă de educația primită, nici de starea trupului; nu se mai gândeşte la bolile care-i pot veni în urma suferinței la care-i este supus trupul; nu mai ține seamă de nimic; le suferă pe toate cu multă uşurință.
Şi fac acestea, şi mai mult decât acestea, nu numai bărbații, dar şi femeile, chiar femeile foarte plăpânde. Noi însă, care n-avem de bocit şi de jelit pierderea copiilor şi a soțiilor, ci pierderea sufletului, şi nu pierderea unui suflet străin, ci a propriului nostru suflet, ne scuzăm pretextând că ne este trupul slăbănogit şi că avem nevoie de mâncăruri alese. Şi dacă ar fi numai aceasta

grozăvia decăderii noastre! Dar noi nu săvârşim nici acele fapte pentru împlinirea cărora nu este nevoie deloc de vigoarea trupului. Spune-mi, te rog, la ce-ţi trebuie putere trupească atunci când se cuvine să-ţi zdrobeşti inima, când trebuie să te rogi cu minte trează şi suflet deştept, când trebuie să-ţi treci pe dinaintea sufletului păcatele, când trebuie să-ţi înfrângi înfâmfarea şi mândria, când trebuie să-ţi smereşti gândirea? Aceste fapte îl fac îndurător pe Dumnezeu spre noi, şi acestea n-au nevoie de multă trudă. Dar nici pe acestea nu le facem. Nu înseamnă numaidecât că-ţi boceşti şi-ţi jeleşti păcatele dacă te îmbraci în sac, dacă te închizi într-o chilie, dacă stai în întuneric; dimpotrivă, a-ţi jeli păcatele înseamnă a-ţi aminti totdeauna cu tărie de propriile tale păcate, a-ţi cerceta conştiinţa cu aceste gânduri, a măsura necontenit distanţa drumului pe care-l mai avem de făcut până la împărăţia cerurilor.
- Dar cum voi face aceasta?, mă vei întreba.
- Cum? Dacă avem vii totdeauna înaintea ochilor iadul şi îngerii care aleargă pretutindeni şi strâng din toată lumea pe cei pe care au să-i arunce în iad. Să ne gândim apoi, fără a mai ţine seamă de chinurile iadului, cât de mare rău este pierderea împărăţiei cerurilor. Căci chiar dacă nu ne-ar ameninţa focul iadului, nici nu ne-ar aştepta chinuri veşnice, numai gândul de a fi înstrăinaţi de Hristos cel blând şi iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului şi să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care îi eram duşmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătăţi negrăite şi nemuritoare care ne aşteaptă, ar trebui să fie mai puternic decât chinul iadului şi îndestulător ca să ne deştepte sufletele şi să ne înduplece să fim totdeauna treji. Dacă numai la citirea pildei celor cinci fecioare, care au fost îndepărtate din camera de nuntă pentru că n-au avut untdelemn în candelele lor, simţim aceeaşi durere ca şi ele pentru pedeapsa venită asupra lor şi ne tulburăm; dacă ne gândim apoi că şi noi vom suferi aceeaşi pedeapsă pentru trândăvia noastră, mai putem fi oare atât de împietriţi la suflet încât să cădem în trândăveală, când ne este totdeauna vie în suflet pilda aceasta?
Ar fi trebuit, dragă Dimitrie, să vorbesc mai mult despre zdrobirea inimii. Dar atât cât am scris este mai mult decât trebuie, deoarece ţi-am aşternut pe hârtie aceste cuvinte numai pentru a-ţi asculta rugămintea, şi nu spre a-ţi fi de folos. Ştiu bine că stăpâneşti deplin şi aşa cum trebuie virtutea zdrobirii inimii şi poţi, chiar trecând-o sub tăcere, să o împărtăşeşti şi altora care ţi-ar cere să trăiască puţină vreme alături de credinţa ta pentru a-ţi vedea viaţa răstignită pentru lume. Prin urmare, dacă vor contemporanii noştri să înveţe zdrobirea inimii, să meargă la chilia ta; dacă vor să o înveţe cei ce vor veni după noi, să asculte faptele vieţii tale îmbunătăţite. Sunt încredinţat că vor dobândi mult ajutor de pe urma istoriei vieţii tale.
Pentru aceasta te rog, şi mă cucernicesc ţie, răsplăteşte-mă pentru cele ce ţi-am scris, dă-mi, în schimbul cuvintelor mele, rugăciunile tale către Dumnezeu, ca Dumnezeu să-mi fie întru ajutor nu numai spre a vorbi despre zdrobirea inimii, ci ca să arăt, şi pentru faptele vieţii mele, zdrobire de inimă Într-adevăr, a învăţa pe alţii, dar a nu face ceea ce înveţi nu numai că nu are nici un câştig, dar are şi pagubă multă şi aduce osândă peste cel care-şi conduce viaţa sa cu atât de puţină purtare de grijă. Hristos a spus: “Nu tot cel ce-Mi zice Mie: Doamne, Doamne, ci cel care va face şi va învăţa, acela mare se va chema întru împărăţia cerurilor” .

DESPRE CĂINŢĂ (II)

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINŢĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII”

1. Cum este cu putinţă, omule al lui Dumnezeu, Stelehie sfinte, să îndeplinesc porunca ta? Cum este cu putinţă ca, dintr-un suflet atât de slăbănogit şi atât de rece ca al meu, să se nască îndemnuri spre căinţă? După socoteala mea, omul care vrea să spună ceva temeinic despre căinţă trebuie ca el însuşi, mai mult decât oricare altul, să fie înflăcărat mai cu seamă de această râvnă şi să clocotească din pricina zdrobirii sale de inimă, în aşa chip, încât cuvintele rostite de el cu privire la căinţă să cadă peste sufletele ascultătorilor cu mai multă tărie decât un fier călit în foc. În sufletul meu însă, această înflăcărare, această clocotire n-o găsesc; în lăuntrul meu nu-i decât praf şi cenuşă. De unde deci, spune-mi, te rog, de unde voi aprinde această flacără, o dată ce în mine nu-i nici o scânteie, nici materie care să întreţină focul şi nici vânt care să aţâţe flacăra, din pricina adâncului întuneric răspândit în sufletul meu de pe urma mulţimii păcatelor mele? În ce mă priveşte, nu ştiu; e de datoria ta, care mi-ai dat această poruncă, să-mi spui în ce chip aş putea-o aduce la îndeplinire spre a avea rezultatele dorite.
Limba mea e gata să-ţi slujească. Tu însă roagă pe Cel care vindecă inimile zdrobite, Care dă răbdare celor cu inima frântă , Care ridică de la pământ pe cel smerit , să aprindă focul acesta în mine, focul care de obicei mistuie toată neputinţa omenească, care pune capăt somnului, nepurtării de grijă şi îngreunării trupului, care înalţă spre cer aripile sufletului şi-i arată din bolta cerului, ca de pe vârful unui munte înalt, toată nălucirea, toată zădărnicia şi toată prefăcătoria vieţii omeneşti. Cine nu poate să se urce cu sufletul în înaltul cerului şi nici nu poate sta acolo de unde toate îi sunt vizibile, nu are putinţa să vadă pământul şi nici lucrurile de pe pământ în adevărata lor înfăţişare şi în adevărata lor valoare. Pentru că multe din lucrurile de aici de pe pământ întunecă vederea şi multe tulbură auzul şi pun piedici limbii, este de neapărată trebuinţă să ne smulgem din toată această tulburare, din tot acest fum şi să plecăm spre acea pustie în care liniştea e adâncă, văzduhul strălucitor, în care nu-i nici un zgomot; să plecăm în acea pustie în care ochii stau nemişcaţi uitându-se aţintiţi spre Dumnezeu, marele nostru dor, în care auzul nu este tulburat de zgomote, ci se îndeletniceşte cu un singur lucru numai, ascultarea cuvintelor dumnezeieşti şi auzirea acelei armonioase şi duhovniceşti simfonii; odată prins de frumuseţile acestei simfonii, sufletul este atât de robit de ea, încât cel fermecat de melodia simfoniei nu mai simte nici o plăcere nici în mâncare, nici în băutură, nici în somn. Zgomotul treburilor lumeşti, şuvoiul preocupărilor trupeşti nu au nici o putere în stare să umbrească melodiile acelei simfonii dumnezeieşti, nici nu ajunge până la înălţimea sufletului zgomotul care iese din tulburarea de jos, de pe pământ.
După cum cei care se urcă pe vârfurile munţilor nu mai aud zgomotul oraşului, nici nu mai văd cele ce se petrec şi cele ce se vorbesc în oraş, ci le ajunge la urechi un zgomot abia auzit şi lipsit de farmec, întru nimc mai plăcut decât zumzetul viespilor, tot aşa şi pe cei care s-au smuls din învălmăşeala treburilor lumeşti şi s-au urcat la înălţimea filosofiei duhovniceşti, a trăirii monahice, nu-i mai atinge nimic din cele ce se petrec în lume. Atâta vreme cât sufletul se ocupă cu lucruri pământeşti, trupul şi simţurile trupului îl înlănţuie cu nenumărate legături şi grămădesc din toate părţile peste el cumplita furtună a trecătoarelor plăceri, căci auzul, văzul, pipăitul, mirosul şi limba înghesuie din afară în suflet multe rele. Dar când sufletul ajunge la înălţimi şi-şi mută îndeletnicirile sale spre cele duhovniceşti, astupă intrarea gândurilor şi imaginilor stricătoare de suflet. Sufletul nu-şi astupă simţurile, nu le desfiinţează, ci le ridică şi pe ele la aceeaşi înălţime. Ajuns pe înălţimi, sufletul este întocmai ca o stăpână temută şi aspră, care prepară felurite parfumuri preţioase şi scumpe; pentru facerea parfumurilor are nevoie de multe mâini care să o servească; îşi cheamă ajutoarele şi le aduce lângă ea; uneia îi porunceşte să dea prin sită aromatele nepregătite îndeajuns, alteia să fie atentă când cântăreşte materialul, ca nu cumva, punând mai mult sau mai puţin, să strice reţeta pregătirii parfumului; uneia îi porunceşte

să fiarbă substanțele ce trebuie fierte, alteia să piseze bine pe cele nepisate, iar alteia să înmoaie şi să amestece materiile unele cu altele; uneia îi porunceşte să stea în picioare cu vasul de alabastru în mâini, alteia să țină un alt vas, iar alteia să facă altă treabă; şi astfel, după ce țintuieşte mintea şi mâinile lor de lucrul ce-l au de făcut, supraveghează totul ca nu cumva, din grabă, să se strice ceva, şi nu îngăduie nici uneia dintre ajutoarele sale să colinde pe afară sau să-şi arunce privirile în altă parte.
Tot astfel şi sufletul care prepară parfumul acesta prețios, adică zdrobirea inimii, căința, aduce simțurile lângă el şi taie toată trândăvia lor. Dacă sufletul, concentrându-se în el însuşi, gândeşte cele ce trebuie gândite şi cele plăcute lui Dumnezeu, atunci întrerupe îndată toate lucrările simțurilor, pentru ca nu cumva simțurile, introducând la timp nepotrivit vreun gând străin, să tulbure liniştea din suflet. Aşa se explică deci că, deşi sunetele izbesc urechile, iar imaginile vederea, totuşi nici sunetele nici imaginile nu pătrund în suflet, deoarece puterea de percepție a fiecărui simț este cu totul subjugată de suflet. Dar pentru ce vorbesc eu de sunete şi de imagini, când mulți dintre cei care au ajuns în această stare, la această concentrare interioară, nu numai că nu simt pe cei care trec pe dinaintea lor, dar nu simt nici chiar când îi îmbrâncesc? Sufletul nostru are o atât de mare putere, încât ne este uşor, dacă voim, ca, locuind pe pământ, să nu simțim nimic din cele de pe pământ, şi să locuim ca în cer.

2. Un astfel de suflet avea Fericitul Pavel; deşi trăia în mijlocul oraşelor, era tot atât de departe de toate cele care-l înconjurau pe cât de departe stăm noi de trupurile morților. Prin cuvintele sale: "Pentru mine lumea este răstignită" , arată tocmai această îndepărtare față de toate cele din lume. Mai bine spus însă, nu vădeşte numai această negrijă, ci şi alta asemănătoare, încât lipsa de grija mai sus amintită este dublă. Pavel n-a spus numai: "Pentru mine lumea este răstignită", şi apoi a tăcut, ci a continuat şi a arătat şi o altă îndepărtare, spunând: "Şi eu pentru lume" . Adâncă este această filosofie de a socoti moartă lumea, dar mai adâncă şi cu mult mai adâncă filosofie este de a fi tu însuți mort față de lume! Ceea ce a arătat Pavel prin aceste cuvinte are acest înțeles: Pavel spune că depărtarea dintre el şi lucrurile înconjurătoare din lumea aceasta nu este cât depărtarea dintre vii şi morți, ci este atât de mare cât este depărtarea între morți şi morți- într-adevăr, omul viu, chiar dacă nu-l mai doreşte pe cel mort, totuşi simte ceva la vederea mortului, fie minunându-se de frumusețea şi tinerețea lui, fie având milă de el şi lăcrimând. Un mort însă nu are nici această legătură şi dispoziție sufletească față de alt mort. Acest lucru a vrut să-l arate şi prin cuvintele: "Pentru mine lumea este răstignită", şi prin adaosul: "şi eu pentru lume". Vezi cât de departe este Pavel de lume? Deşi mergea pe pământ, se urcase până în înaltul cerului.
Să nu-mi spui, te rog, că se poate ajunge la această stare sufletească dacă locuieşti în vârful munților, în vâlcele împădurite, în peşteri şi în pustii necălcate de picior omenesc; acestea nu sunt în stare să-ți smulgă din suflet tulburarea şi zgomotul. Dimpotrivă, pentru a ajunge în această stare, ai nevoie de flacăra aceea pe care a aprins-o Hristos în sufletul lui Pavel şi pe care acel fericit bărbat o întreținea cu aceste gânduri duhovniceşti. Şi a urcat Pavel această flacără la o atât de mare înălțime, încât începând de jos, de pe pământ, a ajuns până la cer, ba chiar până la al treilea cer. Căci, după propria sa mărturie, "a fost răpit până la al treilea cer" . Dorul şi dragostea lui pentru Hristos însă au depăşit nu numai trei ceruri, ci toate cerurile. Pavel era mic de statură şi în privința aceasta nu-mi era întru nimic superior; dar prin starea lui duhovnicească a depăşit cu mult pe toți oamenii de pe pământ, n-ai greşi deloc dacă te-ai folosi, pentru ilustrarea dragostei lui de Hristos, de următoarea comparație: închipuie-ți o flacără care s-ar întinde pe toată suprafața pământului şi s-ar urca în înălțime depăşind de pretutindeni bolta cerească, şi ar trece dincolo de aerul de dincolo de bolta cerului - fie aer sau altceva -, şi ar umple cu foc distanța

dintre aceste două ceruri; închipuie-ți apoi că flacăra aceasta uriaşă nu s-ar opri nici aici din drumul său, ci s-ar urca, sărind deodată, în al treilea cer, şi s-ar face o singură vâlvătaie care să fie atât de lată cât este de lat pământul şi atât de înaltă cât este de la noi până la al treilea cer. Şi totuşi, mi se pare că această comparaţie nu înfățişează nici cea mai mică parte a dragostei lui Pavel pentru Hristos. Că nu sunt o exagerare cuvintele mele, se poate vedea citind cele scrise de mine lui Dimitrie, despre acelaşi subiect . Aşa trebuie să iubim pe Hristos, aşa trebuie să ne îndepărtăm de lucrurile din lumea aceasta. Astfel de suflete au avut şi sfinții profeți; din această pricină au primit şi alți ochi. Îndepărtarea lor de lucrurile din lumea aceasta era opera voinței şi râvnei lor; iar deschiderea ochilor lor, după îndepărtarea lor de lucrurile din lume spre contemplarea celor viitoare, a fost opera harului lui Dumnezeu. Astfel de om a fost proorocul Elisei, care, pentru că s-a depărtat de cele vremelnice şi a dorit cu înfocare împărăția cerurilor, care, pentru că a dispreţuit toate cele din lumea aceasta, adică domnia, puterea, slava, cinstea de la toți oamenii, a văzut ceea ce nici un alt om n-a putut vedea vreodată, un munte întreg acoperit cu cai de foc, care de război şi ostaşi, toți de foc .
Cel care admiră lucrurile din lumea aceasta nu va fi învrednicit niciodată de contemplarea celor viitoare; pe când cel care le dispreţuieşte pe cele din lume şi socoteşte că nu sunt întru nimic mai de preț decât umbra şi visul, va dobândi îndată bunurile cele mari şi duhovniceşti. Noi nu arătăm copiilor noştri bogăția care se potriveşte bărbaților decât atunci când îi vedem că au ajuns bărbați şi dispreţuiesc toate jocurile copilăreşti; atâta vreme cât mai preţuiesc jocurile copilăreşti, nu-i socotim vrednici de bogățiile cuvenite bărbaților. Tot astfel şi sufletul: atâta vreme cât nu caută să dispreţuiască lucrurile mărunte şi vremelnice din viață, nu va putea să admire pe cele din ceruri; şi contrariul: atâta vreme cât le admiră pe acestea, nu va putea să nu-şi râdă de cele de pe pământ. Acest lucru îl spunea şi Fericitul Pavel; deşi cuvintele sale au fost spuse despre învățăturile de credință, totuşi pot fi privite ca fiind spuse şi despre învățăturile morale și despre darurile Duhului Sfânt. “Omul trupesc”, spune Pavel, “nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu” .

3. După cum am spus deci, să căutăm pustia, dar nu numai pustia pe care ne-o oferă pustietatea locurilor, ci pustia dobândită prin voința şi râvna noastră, trăitori în lume fiind, şi, înainte de toate, să conducem sufletul spre această pustietate, într-o astfel de pustie trăia David. Deşi acest fericit bărbat locuia în oraş, conducea împărăția şi era înconjurat de nenumărate griji, totuşi era cuprins de dragostea pentru Hristos cu mai multă înflăcărare decât cei ce locuiesc în pustietăți. Lacrimile, gemetele, plânsetele lui îndelungate, atât ziua cât şi noaptea, abia dacă le poți auzi la unul sau doi dintre cei care s-au răstignit pentru lume, la monahi, dacă cumva le poți auzi la vreunul. Să nu avem în vedere numai plânsetele, ci să avem în vedere şi omul care dădea drumul şiroaielor de lacrimi. Căci nu este lipsit de importanță dacă se smereşte, îşi încovoaie grumazul şi se mistuie de durere şi de zdrobirea inimii un om care este într-o demnitate atât de mare, un împărat, slujit de toată lumea şi care n-are pe nimeni să-l pedepsească, sau dacă face acelaşi lucru un om lipsit de toate acestea, într-adevăr, împăratul are multe prilejuri care-l fac să explodeze în revărsări de bucurie şi-l împiedică să pună frâu sufletului.
Din pricina petrecerilor zilnice sufletul i se slăbănogeşte, i se moleşeşte; din pricina puterii sale se trufeşte şi ajunge la o nebunească mândrie; dragostea de slavă îl arde, şi nu mai puțin dragostea trupească şi născută din puterea demnității sale şi întreținută de desfătare şi petreceri, în afară de acestea, volburile grijilor îl lovesc de pretutindeni şi-i tulbură sufletul tot atât de mult cât şi patimile amintite mai sus; din pricina aceasta, căința nu va putea să se strecoare cât de cât în sufletul lui, o dată ce sufletul este închis cu atâtea zăvoare. Ar fi de dorit să se poată elibera de

toate acestea spre a sădi în el acest mare bine al căinței. Omul simplu însă este străin de toată această tulburare, exceptând cazul când este cu totul stricat; din pricina aceasta va putea să ajungă la căință cu mai puțină greutate; cu mult mai greu însă, cel care are în mâinile sale puterea, conducerea, şi este slujit de toată lumea. După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință, să amesteci apa cu focul, tot astfel socotesc este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea şi zdrobirea inimii, căința. Ele sunt potrivnice şi se distrug una pe alta.
Zdrobirea inimii, căința, este mama lacrimilor şi a cumpătării; desfătarea însă este mama râsului şi a nebuniei; una face sufletul uşor şi interiorizat; cealaltă îl face mai greu decât plumbul . Şi n-am spus despre David ceea ce este mai mult decât toate, anume că el a trăit într-o vreme care nu-i cerea mari îndatoriri pentru a duce o viață după placul lui Dumnezeu; noi însă am intrat în lupta vieții într-o vreme în care ne aşteaptă pedeapsa gheenei nu numai pentru alte păcate, dar chiar pentru râset, într-o vreme în care este lăudat necontenit plânsul şi zdrobirea inimii. Cu toate acestea, acel fericit bărbat, David, a sfărâmat toate piedicile puse de vreme şi a fost atât de cuprins de căință ca şi cum ar fi fost un om de rând, care nu s-a văzut pe sine şi nici în vis rege şi nici n-a trăit în luxul palatelor împărăteşti. Cel în purpură, cel cu diademă pe cap şi pe tron împărătesc a arătat o căință tot atât de mare ca şi aceea arătată de cel care se îmbracă în sac, îşi presară cenuşă pe cap şi locuieşte în pustie. Când binele acesta, căința, cuprinde cu adevărat sufletul oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om va fi înăbuşit de nenumărate răutăți, chiar dacă-l vor strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă-l va arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă-l va împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuşi căința, ca printr-un bici usturător, va izgoni îndată şi cu desăvârşire toate acest răutăți şi le va îndepărta din suflet. Şi după cum praful nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulțimea faptelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinței, când ea pătrunde adânc în sufletul omului; atunci poftele pier şi se împrăştie mai iute decât praful şi fumul.
Dacă dragostea trupească robeşte atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață şi să stea țintuit numai de tirania iubitei, ce nu va fi oare în stare să facă dragostea de Hristos şi teama de a nu ne înstrăina de El ? Acestea două, dragostea de Hristos şi teama de înstrăinarea de El, atât de mult au schimbat sufletul profetului David, încât uneori spunea: “în ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa Te doreşte sufletul meu pe Tine, Dumnezeule” ; şi iarăşi: “Sufletul meu înaintea Ta ca un pământ fără de apă” ; şi: “Lipitu-s-a sufletul meu de Tine” ; iar alteori: “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu iuțimea Ta să mă cerți” .

4. Să nu-mi spui că David a scris acest ultim psalm, al şaselea, pentru a-şi plânge păcatul lui. Părerea aceasta nu este dreaptă. Cuvintele puse în fruntea psalmului nu îngăduie o astfel de interpretare. Dacă tema psalmului acestuia n-ar fi vădită chiar de cuvintele puse în fruntea lui, fiecare ar avea libertatea să spună că în acest psalm David îşi plânge păcatele sale. Psalmul în care David îşi spune şi-şi plânge păcatele sale este altul, şi este destul de cunoscut; acest psalm însă are o altă temă. Pentru aceea deci, vă rog, să nu amestecăm cele dumnezeieşti şi să nu credem că gândurile noastre au mai multă autoritate decât dogmele spuse de Duhul Sfânt. Ce se spune în supra-scrierea acestui psalm? “Pentru ziua a opta”; acesta este titlul psalmului. Care este această zi a opta? Nu este alta decât ziua cea mare şi înfricoşătoare , care va arde ca un cuptor , care, va face ca puterile cele de, sus să tremure - căci Domnul spune: “Şi puterile cerurilor se vor clătina” -; este ziua în care foc va merge înaintea paşilor împăratului cerurilor. Psalmistul a numit această zi a opta spre a arăta că atunci starea şi înfățişarea lumii se vor schimba, că în viața

viitoare se va petrece o reînnoire. Viața aceasta de acum nu este altceva decât o săptămână, şapte zile, începe din ziua întâi şi se termină în ziua a şaptea; astfel zilele săptămânii se învârt într-un cerc cu distanțe egale de timp, pornesc din prima zi şi se termină în ultima. Din această pricină nimeni nu poate spune că Duminica este ziua a opta, ci prima zi, deoarece ciclul zilelor unei săptămâni nu se întinde până la numărul de opt zile. Când va înceta şi va pieri ciclul acesta de şapte zile ale săptămânii, îşi va începe cursul cea de a opta zi. Ziua aceasta nu o va mai lua de la început, ci-şi va continua mai departe, fără întoarcere, drumul său. Profetul deci, din pricina marii lui căințe, avea necontenit înscrisă în mintea lui ziua cea mare a judecății; cu toate că trăia în aşa de mare lux şi desfătare, totuşi îşi îndrepta necontenit sufletul său spre ziua aceea, la care noi abia dacă ne gândim doar în vreme de necaz şi supărare.
David, gândindu-se necontenit la ziua cea mare a judecății, a alcătuit psalmul al şaselea. Ce spune David? "Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri nici cu iuțimea Ta să mă certi" . Prin mânia şi iuțimea lui Dumnezeu profetul vrea să arate cât va fi de cumplită pedeapsa dată oamenilor păcătoşi (ştia doar că Dumnezeirea este lipsită de patimă). Prin cuvintele acestea David nu spune că-i era teamă de pedeapsa din ziua judecății, deoarece se ştia vrednic de cinstire şi de cununi, iar nu de chin şi de pedeapsă, într-adevăr, credința cu ajutorul căreia a doborât David pe Goliat, sprijinitorul celor de alt neam, şi a răpit pe tot poporul iudeilor chiar din ghearele morții , sau binefacerea arătată lui Saul, prigonitorul său, nu o dată, nici de două ori, ci adeseori , dar, mai presus de toate acestea, hotărârea lui Dumnezeu pronunțată asupra Iui David, ea singură, mai mult chiar decât faptele sale bune, este suficientă să arate că David a fost un om virtuos, în general vorbind, despre toate faptele, fie chiar mari şi minunate, se poate bănui că au la temelia lor o umbră de păcat şi răutate; faptele dreptului David, însă, sunt scutite de o astfel de bănuială. Iar când Dumnezeu mărturiseşte aşa despre David, mărturia aceasta este mai presus de orice bănuială. Dacă David n-ar fi dat cele mai mari probe de virtute, n-ar fi primit laudă din ceruri.
Dar ce spune Dumnezeu despre el? "Am găsit, spune Domnul, pe David, fiul lui lesei, om după inima Mea" . Totuşi, după o astfel de prețuire din partea lui Dumnezeu şi după atât de mari fapte săvârşite de el, David a rostit cuvinte pe care merită să le rostească numai cei ce trebuie osândiți, numai cei care nu au nici o îndrăznire față de Dumnezeu. Prin aceasta regele David a îndeplinit acele cuvinte evanghelice care spun: "Când veți face toate cele ce vi s-au poruncit, spuneți: Slugi netrebnice suntem" . A rostit oare cuvinte mai pline de căință decât David vameşul acela care era într-adevăr plin de nenumărate păcate, care nici nu îndrăznea să caute la cer, nici să vorbească mai mult cu Dumnezeu, nici să stea alături de fariseu? Fariseul se mustra pe el cu cuvintele: "Nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, desfrânați, sau chiar ca acest vameş" . Vameşul a socotit spusele fariseului ca şi cum nu le-ar fi auzit. Nu numai că nu s-a supărat, dar îl cinstea atât de mult pe hulitorul şi îngâmfatul acela că socotea că nici nu era vrednic de pământul călcat de picioarele fariseului.
Nu rostea alte cuvinte decât atâtea cât trebuiau spre a-şi mărturisi păcatele sale. Bătându-se puternic cu pumnii în piept se ruga ca Dumnezeu să Se îndure de el. Nu e deloc de mirare că vameşul făcea aceasta. Cu voia sau fără voia lui, mulțimea păcatelor îl silea să-şi încovoaie grumazul! Dar ca dreptul David, care nu avea pe conştiința lui păcatele aceluia, să se asemene totuşi cu el, osândindu-se la fel cu vameşul, acesta este lucru de mirare şi dovada unui suflet cu adevărat zdrobit. Este oare vreo deosebire între "Milostiv fii mie, păcătosul" şi cuvintele lui David: "Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri, nici cu iuțimea Ta să mă certi" ? Da, este o deosebire, căci cuvintele lui David sunt cu mult mai pline de căință decât ale vameşului. Vameşul nici nu îndrăznea să privească spre cer; dreptul David însă a făcut mai mult decât el. Unul

spunea: “Milostiv fii mie!”, celălalt nu îndrăznea să spună nici atâta. N-a spus: “Să nu mă mustri”, ci: “Nu cu mânia Ta”; n-a spus numai: “Să nu mă cerți”, ci: “Nu cu iuțimea Ta”. Prin aceste cuvinte David nu-I cere lui Dumnezeu să nu fie pedepsit, ci ca pedeapsa să nu-i fie prea grea.
Astfel, oricum ai privi lucrurile, vei vedea smerenia sufletului lui, atât prin aceea că se socoteşte vrednic de o atât de mare pedeapsă, cât şi prin aceea că nu îndrăzneşte să ceară o desăvârşită iertare de la Dumnezeu. Aşa se poartă toți cei care simt deasupra lor cele mai cumplite pedepse, cei convinşi că sunt cei mai păcătoşi oameni. Mai mult decât atât, David cere să nu fie osândit cu asprime, nu pentru mila şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ci pentru neputința sa: “Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt” . Dar cum se poate, oare, ca David să rostească astfel de cuvinte? Să le rostească omul care s-a bucurat de o mărturie atât de rară din partea lui Dumnezeu , omul care n-a uitat judecățile lui Dumnezeu (”judecățile Tale, spune el, nu le-am uitat” omul care strălucea mai mult decât soarele? Da, se poate! Acesta e lucru minunat, că, deşi a săvârşit fapte atât de mari, niciodată n-a spus, nici n-a socotit că este vrednic, ci se socotea ultimul dintre toți oamenii şi cerea să fie mântuit numai datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu.
Cu alte cuvinte, David se ruga aşa: “Sunt vrednic, Doamne, de pedeapsă, de o pedeapsă de care nu se poate scăpa; merit să fiu chinuit veşnic; dar pentru că nu mai pot suferi pedeapsa şi chinurile, rogu-Te, scapă-mă de relele ce mă înconjoară”. Proorocul David adresa aceeaşi rugăminte ca şi slugile care au săvârşit o mulțime de greşeli. Aceştia nu pot spune că n-au greşit; şi pentru că nu mai pot suferi durerea biciuirilor, se roagă de stăpânii lor să nu-i mai lovească aşa de crunt. După părerea mea însă, David vrea să ne vorbească şi despre o altă neputință. Care e aceasta? Aceea ce se naşte din pricina tristeții şi a plânsului. De obicei, marile supărări, când vin cu mai multă furie asupră-ne, mistuie toată puterea sufletului. Socot că şi dreptul David suferea de această neputință, născută în sufletul lui, din pricină că se osândea foarte tare, că niciodată nu-şi dădea bune nădejdi, ci totdeauna nădejdi contrarii. Acest lucru se vede lămurit din cuvintele următoare. După ce a spus: “Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt”, a adăugat: “Vindecă-mă, Doamne, că s-au tulburat oasele rnele” , după ce spusese mai înainte: “Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri!”.
Dacă David, care avea conştiința aşa de curată, roagă pe Dumnezeu să nu-i cerceteze faptele cu de-amănuntul, ce vom face noi, care suntem învăluiți în atât de grozave păcate, noi care, deşi suntem atât de departe de îndrăznirea aceluia, nu ne mărturisim păcatele nici a mia parte cât el? Pentru ce, însă, fericitul acela făcea o astfel de mărturisire? De ce? Pentru că învățase că nimeni nu se va îndrepta înaintea lui Dumnezeu şi că abia dacă dreptul se mântuie . Din această pricină uneori ÎI roagă pe Dumnezeu, zicând: “Să nu intri la judecată cu robul Tău” , iar alteori: “Miluieşte-mă, Doamne, că neputincios sunt” .

5. Cu privire la David este vrednic de observat următorul lucru: nicăieri David nu face pomenire de faptele sale bune; dimpotrivă, atribuie mântuirea lui numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Aceasta este caracteristica unui suflet zdrobit, aceasta este caracteristica unui duh smerit; acest lucru îl face pe cel ce săvârşeşte fapte mari de virtute să se teamă şi să tremure mai mult decât păcătoşii. Că David tremura şi se temea se vede chiar din cuvintele lui. Ascultă ce spune: “Dacă Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va rămâne?”. Ştia David, ştia bine că suntem vinovați de multe păcate înaintea lui Dumnezeu şi că cele mai mici păcate merită cea mai mare pedeapsă. Cunoştea mai dinainte, în virtutea harului său de profet, cele pe care avea să le legiuiască Hristos la venirea Sa. Era încredințat că sunt pedepsite cumplit nu numai uciderile, ci şi hulele, ocările , gândurile viclene, râsul , cuvintele proaste, glumele nesocotite , şi chiar cele

mai mici păcate. Pornind tot de la aceeaşi convingere, şi Pavel, cu toate că nu se ştia vinovat cu nimic, spunea: “Nu mă ştiu vinovat cu nimic; dar cu aceasta nu m-am îndreptățit” . Pentru ce? Pentru că Pavel socotea că nu atinsese măsura cinstirii ce I se cuvine lui Dumnezeu, cu toate că nu săvârşise nici o faptă rea. Şi, într-adevăr, aşa este.

Chiar dacă am muri de nenumărate ori pentru Dumnezeu, chiar dacă am săvârşi toată virtutea, totuşi aceste fapte ale noastre nu sunt nici pe departe la înălțimea cinstirilor cu care ne-a cinstit pe noi Dumnezeu. Gândeşte-te la cele ce-ți spun! Dumnezeu n-are nevoie de nimic de la noi, ci îşi este de ajuns Luişi; ne-a adus din neființă la ființă, ne-a dat suflet, cum nu are nimeni pe pământ, a sădit raiul, a întins cerul, a întărit pământul, a aprins luminători strălucitori, a împodobit pământul cu lacuri, cu izvoare, cu râuri, cu flori şi cu pomi, a presărat cerul cu puzderie de stele, a făcut ca noaptea să ne fie tot atât de folositoare ca şi ziua pentru odihna şi tăria ce ne vin de pe urma somnului, într-adevăr, somnul hrăneşte trupurile noastre ca şi mâncărurile. Şi aceasta se vede de acolo că omul poate răbda de foame multe zile, pe când de somn, numai câteva. Apoi, tot somnul răcoreşte şi îndepărtează căldura strânsă în noi în timpul zilei, pricinuită fie de razele soarelui, fie de muncile din fiecare zi, şi ne scoală iarăşi înviorați spre a lua munca de la capăt, în timp de iarnă, din pricină că nopțile sunt mai lungi, somnul ne dă încă mai multă odihnă şi căldură, deoarece ne sileşte să stăm mai mult în casă. Întunericul mai îndelungat din timpul iernii nu s-a făcut la întâmplare şi fără socoteală, ci tocmai pentru a ne da prilej de mai multă odihnă, întocmai ca mamele pline de dragoste pentru copiii lor, care, atunci când vor să-şi adoarmă pruncii neliniştiți, îi iau în brațe şi, acoperindu-le fața cu o batistă, îi adorm, tot astfel şi Dumnezeu, întinzând întunericul pe deasupra lumii ca o batistă, îi face pe oameni să-şi înceteze lucrul şi să se odihnească. Dacă Dumnezeu n-ar fi făcut aşa, noi, din pricina dragostei de muncă, sau din pricina dragostei exagerate de bani, am cădea cu toții zdrobiți de pe urma oboselii; aşa însă, chiar fără voia noastră, pune capăt sudorilor.

Legea aceasta, a lungimii nopților iernii, uşurează şi reface nu numai trupurile, ci şi sufletele tot atât de mult ca şi trupurile. Ce poți spune despre calmul şi liniştea nopților? Toate sunt cuprinse de tăcere: zgomote nu mai sunt; nu se mai aude strigăt ca ziua, unii să-şi plângă sărăcia, alții să-şi strige nedreptățile pe care le suferă; unii să-şi jelească bolile trupului, iar alții moartea celor dragi; unii să lăcrimeze pentru paguba averilor, iar alții pentru altceva din cele omeneşti; căci multe sunt pricinile care dau ziua naştere zgomotului şi strigătului. Noaptea însă scoate cu forța pe oameni din toate aceste griji şi tulburări, ca din furtuna mării, şi-i odihneşte în portul ei cel liniştit. Acestea sunt binefacerile pe care ni le dă noaptea. Binefacerile zilei le ştim cu toții. Ce poți spune apoi despre ajutorul dat nouă de către Dumnezeu pentru a comunica unii cu alții? Pentru ca să nu fie o piedică pentru noi întâlnirea unora cu alții din pricina lungimii călătoriei, Dumnezeu ne-a dat, pe întreaga suprafață a pământului, un drum mai scurt, marea. Prin această cale, a mării, locuim pe întreg pământul ca şi cum am locui cu toții într-o casă: mergem adeseori unii la alții; dăm cu uşurință vecinilor noştri produsele noastre şi le primim în schimb pe ale lor; stăpânim şi locuim o mică parte de pământ, şi totuşi ne bucurăm de bunurile de pretutindeni ca şi cum am fi stăpânii întregului pământ. Suntem pe pământ întocmai ca la o masă bogată la care fiecare comesean serveşte pe cei aşezați mai departe cu mâncărurile din fața lui, şi primeşte la rândul său, întinzând numai mâna, mâncărurile care se află la distanță de el. Şi dacă ai încerca să vorbeşti despre toate bunurile şi frumusețile date de Dumnezeu omului, ar trebui să povesteşti nespus de mult fără însă a ajunge vreodată să le spui pe toate. Poți oare, om fiind, să încerci a măsura înțelepciunea nemărginită a lui Dumnezeu? Gândeşte-te numai cât de mulți şi feluriți sunt pomii: unii roditori, alții neroditori; unii cresc în pustie, alții în ținuturile locuite; unii în munți, alții pe câmpii. Gândeşte-te la felurimea semințelor de pe pământ, din plante, din flori, din

animalele de pe uscat, din animalele care trăiesc şi în apă şi pe uscat, din animalele de apă. Gândeşte-te că toate cele văzute s-au făcut pentru noi: cerul, pământul, marea şi toate cele dintr-însele. Întocmai ca un împărat care-şi clădeşte un palat luxos, strălucitor prin bogăția aurului şi scânteietor prin frumusețea pietrelor preţioase, tot astfel şi Dumnezeu, după ce a făcut lumea, l-a adus pe om în lume ca să împărăţească peste toate cele din ea. Şi ceea ce este cu mult mai minunat este că n-a făcut plafonul acestui palat din nestemate, ci dintr-un alt material mai preţios; n-a aprins, atârnând de el, o lampă de aur, ci, după ce a atârnat lămpile, le-a poruncit să se mişte pe plafon, atât spre folosul nostru, cât şi spre marea noastră plăcere. Pardoseala acestui palat împărătesc, solul pământului, a întins-o Dumnezeu pentru om ca pe o masă luxoasă şi îmbelşugată.
Creatorul a dat toate aceste bunătăţi şi frumuseţi omului, care încă nu făcuse nici o faptă bună. Omul însă, mai apoi, deşi încărcat cu atâtea daruri, a fost nerecunoscător față de Binefăcătorul său. Şi totuşi, Creatorul său nu l-a lipsit cu totul de cinste, ci l-a scos numai din rai; îi dă numai această pedeapsă ca să-l împiedice să-şi întindă mai mult nerecunoştinţa sa şi să-l oprească să alunece spre mai rău. Gândindu-se apostolul la toate aceste binefaceri date omului de Dumnezeu şi la alte binefaceri mai mari decât acestea, căci le cunoştea fiind mişcat de Duhul Sfânt; gândindu-se la binefacerile de la creaţie, la binefacerile de fiecare zi, la binefacerile date fiecărui om în parte, la binefacerile date îndeobşte lumii, la binefacerile cunoscute şi la cele necunoscute, cu mult mai multe decât cele cunoscute; gândindu-se încă la binefacerile întrupării Fiului Unuia-Născut al lui Dumnezeu şi la bunătăţile viitoare; într-un cuvânt, gândindu-se la toate aceste binefaceri şi adunând în minte de pretutindeni dragostea nespusă a lui Dumnezeu, ca şi cum ar fi căzut într-un ocean fără fund, a văzut cât de multe şi cât de mari îndatoriri fată de Dumnezeu apăsau pe umerii lui, din care însă nu îndeplinise nici cea mai mică parte. Aceasta este explicaţia cuvintelor lui Pavel; pentru aceasta îşi cerceta foarte cu de-amănuntul cele mai mici păcate, iar faptele bune le trecea sub tăcere. Pavel n-a făcut cum facem noi, care nici nu vorbim, nici nu ne amintim de păcatele noastre, multe cu adevărat şi mari, dar dacă facem o faptă bună cât de mică, o vânturăm în sus şi-n jos şi nu ne oprim de a ne lăuda şi a ne mândri cu ea până ce, din pricina îngâmfării, pierdem şi această mică faptă bună. Cu gândul la această purtare, David spunea: “Ce este omul ca să-Ţi aduci aminte de el?” , nu s-a oprit la atât numai, ci ne şi mustră pentru nerecunoştinţa noastră: “Omul în cinste fiind, spune David, n-a priceput; s-a alăturat dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor” .

6. O slugă recunoscătoare socoteşte drept binefaceri personale binefacerile făcute îndeobşte tuturor; din această pricină are grijă să nu piardă nici o clipă spre a-i mulţumi binefăcătorului său pentru toate aceste binefaceri, ca şi cum ar fi obligat să-i mulţumească pentru toţi cei care s-au bucurat de aceste binefaceri. Aşa făcea Pavel, şi e bine să-l amintesc iarăşi pe el. Pavel spunea că Hristos a murit pentru el: “Dacă trăiesc acum în trup, trăiesc prin credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit şi S-a dat pe Sine pentru mine” . Prin aceste cuvinte, Pavel nu avea intenţia de a micşora darul lui Hristos adus lumii prin moartea Sa; dimpotrivă, se sârguia să arate că el personal trebuie să dea socoteală în faţa lui Dumnezeu pentru toată jertfa lui Hristos şi căuta să-i convingă şi pe ceilalţi să gândească la fel ca el. Dacă Hristos ar fi venit pentru un singur om, prin aceasta nu numai că darul Său nu s-ar fi micşorat, dar ar fi fost încă mai mare. Pentru ce? Pentru că, într-adevăr, poartă grijă tot atât de mult de un singur om, pe cât poartă grijă păstorul care pleacă în căutarea oii celei pierdute , pentru care se tulbură atât şi plânge atât. Cei care se împrumută cu bani, când nu-şi pot plăti datoriile, ba, dimpotrivă, când se afundă şi mai mult în prăpastia altor datorii, măcinaţi de grijă, nici nu mănâncă, nici nu dorm.

Cât de mult, oare, trebuie să sufere omul drept, care vede că datoria lui față de Dumnezeu nu-i în bani, ci în fapte? Nouă însă nici nu ne pasă că suntem atât de mult datori înaintea lui Dumnezeu, nu suferim deloc, ba, dimpotrivă, dacă plătim o mică parte din datorie, credem că am plătit toată datoria. Ba mai mult, avem impresia chiar că am mai dat şi dobândă. Dar nici această mică parte din datorie nu o plătim cu bunăvoința omului care se respectă pe sine, ci cercetăm mai întâi dacă avem vreo răsplată, dacă răsplata este mare şi dacă se trece în contul nostru; gânduri şi cuvinte vrednice să iasă din gura unor oameni fără demnitate, din gura unor năimiți. Ce spui, omule cu suflet mic? Ce spui, nenorocitule? Este vorba să faci o faptă bine plăcută lui Dumnezeu, şi te opreşti să întrebi dacă ți se dă răsplată? N-ar trebui, oare, să nu faci o faptă dacă prin săvârşirea ei cazi în gheenă? N-ar trebui, oare, dimpotrivă, să săvârşeşti cu multă râvnă numai faptele cele bune? Faci o faptă iubită de Dumnezeu, şi mai ceri încă altă răsplată? Într-adevăr, nu ştii ce mare fericire este a plăcea lui Dumnezeu! Dacă ai şti, n-ai mai gândi că poate exista vreo altă răsplată asemenea acesteia! Nu ştii oare că atunci ți se măreşte răsplata, când îți îndeplineşti îndatoririle fără să nădăjduieşti răsplată? Nu observi că şi oamenii îi cinstesc mai cu seamă pe aceia pe care-i văd că nu urmăresc atât răsplata, cât împlinirea îndatoririlor lor, pe aceia care-şi dau mai multă silință în a plăcea decât în a primi vreo cinstire?
Când oamenii se poartă cu atâta noblețe față de semenii lor, tu, care ai primit atâtea binefaceri de la Dumnezeu, care nădăjduieşti să mai primeşti încă atâtea bunătăți, când e vorba să săvârşeşti o faptă care duce la mântuirea ta, te mai interesezi de răsplată înainte de a o săvârşi? De asta suntem totdeauna reci şi nesimțitori; de asta nu suntem pregătiți pentru săvârşirea vreunei fapte bune; de asta nu putem ajunge la căință; de asta nu putem să ne adunăm puțin sufletul nostru. Nu ne gândim cum trebuie la păcatele noastre; nu cercetăm binefacerile date nouă de Dumnezeu; nu căutăm pe oamenii care au săvârşit fapte mari şi minunate. De asta am dat cu totul uitării faptele cele bune, nu suntem cumpătați când avem succese în viață, când suntem fericiți, nu suntem sinceri, mințim când spunem tuturor, de nenumărate ori, că suntem nişte păcătoşi. Că aşa stau lucrurile o putem vedea de acolo că ne pierdem firea, ne revoltăm când auzim că alții rostesc aceste cuvinte şi considerăm drept insultă cuvintele lor. Astfel, toate faptele noastre nu-s decât fățărnicie; nu imităm pe vameş care, hulit de fariseu pentru mulțimea păcatelor lui, a suferit cu răbdare hula şi a cules rodul purtării lui, căci s-a pogorât din templu mai îndreptat decât fariseul . Noi însă nu ştim ce înseamnă a ne mărturisi păcatele, cu toate că suntem plini de nenumărate păcate. Ar trebui să fim încredințați nu numai că am săvârşit nenumărate păcate, dar ar trebui să avem scrise ca într-o carte în inirna noastră toate păcatele noastre, mici sau mari, şi ar trebui să le plângem ca şi cum le-am fi făcut de curând.
Aducându-ne aminte necontenit de păcatele noastre, putem înfrânge iute mândria sufletului nostru. Aducerea-aminte necontenit de propriile păcate atrage după sine un atât de mare bine, încât Fericitul Pavel îşi spunea deseori chiar păcatele iertate de Dumnezeu. Prin botez, toate păcatele sale de mai înainte îi fuseseră şterse; după botez a trăit într-o curăție desăvârşită; astfel deşi nu se ştia vinovat cu nimic , nu avea păcate pentru care să suspine, totuşi făcea pomenire de păcatele de dinainte de botez, de mult iertate, spunând: “Hristos Iisus a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu” ; şi iarăşi: “Că m-a socotit credincios, punându-mă spre slujire pe mine, cel ce eram înainte hulitor şi prigonitor şi batjocoritor … că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu şi o pustiam” ; şi iarăşi: “Nu sunt vrednic să mă numesc apostol” . Chiar dacă Dumnezeu ne-a iertat păcatele noastre trecute şi spovedite, totuşi trebuie să ne aducem aminte de ele, deoarece amintirea lor este în stare să ne mişte sufletul şi să ne îndemne să iubim puternic pe Dumnezeu. Când Simon Petru a fost întrebat de Domnul, care din cei doi datornici îl va iubi mai mult pe cămătar, şi a spus: “Socotesc că cel căruia i-a iertfit

mai mult”. Domnul i-a răspuns: “Drept ai judecat” .

7. Atunci vom cunoaşte cât de covârşitor este harul lui Dumnezeu față de noi, atunci vom pleca ochii spre pământ, atunci ne vom smeri, când ne vom gândi la mulțimea păcatelor noastre trecute. Cu cât avem conştiința că am săvârşit păcate şi mai mari, cu atât ni se va muia mai mult sufletul nostru. Pavel îşi aducea aminte de păcatele lui trecute, cele de dinainte de botez; noi însă nu voim să ne aducem aminte de cele săvârşite după botez, care aduc după ele mare primejdie şi pe care avem îndatorirea de a le cerceta; dimpotrivă, dacă ne vine vreodată vreun păcat în minte, îndată îl alungăm, căci nu vrem ca amintirea lui să ne tulbure conştiința, nici chiar, pentru puțină vreme. Şi totuşi, păcatele ni se nasc din această plăcere nefolositoare pe care o facem sufletului. Fiind atât de nesimțitori şi atât de molatici, pe de o parte, nici nu mai putem să ne mărturisim păcatele de mai înainte (cum putem să le mai mărturisim, o dată ce ne-am obişnuit să nu le suferim nici amintirea?), iar, pe de altă parte., suntem cu totul gata de a săvârşi pe viitor altele. Bine ar fi să avem veşnic în noi trează amintirea păcatelor noastre! Frica de Dumnezeu să ne zguduie necontenit mintea, spre a putea alunga şi moliciunea şi uşurătatea sufletului nostru! Dar dacă tăiem şi acest frâu, cine ,va mai opri sufletul să se îndrepte fără teamă spre prăpastie şi să cadă în adâncul pierzării? Pentru asta, dreptul David îşi punea necontenit înaintea ochilor pedeapsa viitoare, pentru asta plângea, pentru asta suspina; plângea şi suspina cu amar.
Ție, iubite Stelehie, care eşti un bărbat îmbunătățit, îți este de ajuns pentru căință să-ți aminteşti totdeauna de binefacerile lui Dumnezeu față de oameni, să nu-ți aminteşti niciodată de faptele tale de virtute, să cercetezi cu de-amănuntul dacă nu cumva ai săvârşit un păcat cât de mic, să iei ca model pe bărbații mari care au bine-plăcut mult lui Dumnezeu; iar după toate acestea, să te gândeşti că viitorul este nesigur şi necunoscut şi că lesnicioase sunt căderea şi păcatul. De asta se temea şi Pavel, de asta şi spunea: “Mă tem ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic” ; şi: “Cel căruia i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă” .
Aşa făcea şi David: astfel de gânduri îi frământau necontenit mintea. Gândindu-se la binefacerile lui Dumnezeu, zicea: “Ce este omul, ca să-l pomeneşti, sau fiul omului, ca să-l cercetezi? Micşoratu-l-ai cu puțin față de îngeri; cu slavă şi cu cinste l-ai încununat” , îşi uitase atât de mult faptele sale de virtute, încât, după ce dăduse dovadă de o covârşitoare înțelepciune, spunea: “Ce sunt eu. Doamne al meu, Doamne! Ce este casa tatălui meu, că m-ai iubit până într-atâta? Sunt mici toate acestea înaintea Ta, Doamne al meu, şi Tu ai grăit pentru casa robului Tău că va fi îndelungată. Aceasta este legea omului Doamne al meu, Doamne, către Tine. Ce va mai adăuga David vorbind cu Tine?” . Având necontenit în minte virtutea strămoşilor săi, socotea că el este un om de nimic în comparație cu ei. După ce a spus: “în Tine au nădăjduit părinții noştri” , a adăugat, vorbind de sine: “Iar eu sunt vierme, şi nu om” . Atât avea de limpede înaintea ochilor nesiguranța viitorului, încât spunea: “Luminează-mi ochii mei, ca să nu adorm spre moarte” . Gândea că avea să dea socoteală de atât de multe păcate, încât spunea: “Curățeşte păcatul meu, că mult este!” .
Ție, deci, iubite Stelehie, care eşti un bărbat îmbunătățit, îți sunt de ajuns acestea. Mie însă, în afară de aceste lucruri, îmi este de neapărată trebuință să dobor cerbicia mea şi multa-mi îngâmfare. Ce vreau să spun cu aceste cuvinte? Vreau să spun că am mulțime de păcate, că nu mi-e curată conştiința. Când păcatele pun stăpânire pe mine, nu mă lasă, chiar dacă vreau, să mă urc la înălțime.
De aceea, te rog şi mă cucernicesc îndrăznelii tale, pe care ai dobândit-o prin fapte de virtute înaintea lui Dumnezeu, întinde-mi mână de ajutor mie, ce necontenit te rog, ca să pot şi eu plânge, după cum merită, povara atâtor păcate, întinde-mi mână de ajutor ca să apuc un drum

plăcut lui Dumnezeu, un drum care să mă urce la cer. Întinde-mi mână de ajutor ca să nu ajung în iad, unde nimeni nu poate să se mai mărturisească, unde voi suferi pedepsele date celor disprețuiți de Dumnezeu şi de unde nimeni nu mă va mai putea scoate. Atâta vreme cât trăiesc pe pământ, voi putea folosi mult de pe urma vieții tale îmbunătățite, iar tu îmi vei putea face nespus de mare bine. Dincolo însă, pe lumea cealaltă, ducându-mă în iad, unde nu va putea să mă ajute nici prietenul, nici fratele, nici tatăl, şi nici măcar să-mi uşureze chinurile, trebuie neapărat să sufăr o veşnică pedeapsă, înconjurat de neputință, cufundat în întuneric adânc, lipsit de suflet omenesc care să mă mângâie, ajuns hrană neîncetată flăcării care mistuie tot ce-i cade în brațe.

DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII (I)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINȚĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEȚII"

1. Ar fi trebuit prea iubite Staghirie, cel mai iubit prieten dintre toți prietenii mei, ca în aceste clipe să fiu alături de tine, să simt împreună cu tine durerea nenorocirii tale şi să-ți uşurez, pe cât se poate, o parte din tristețea ce te stăpâneşte, fie sfătuindu-te cu cuvântul, fie slujindu-te cu fapta, fie ajutându-te în alt chip. Dar boala trupului meu şi durerea grozavă de cap pe care o am mă silesc să stau în casă şi mă împiedică să-ți slujesc eu însumi cu folos. Totuşi, nu voi pregeta să fac, cât îmi stă în putință, ceea ce-mi mai rămâne de făcut spre mângâierea ta şi spre folosul meu. Poate că, chiar şi aşa, îți voi fi de vreun ajutor ca să suporți cu curaj starea ta de acum. Dar dacă nu voi reuşi să fac ceva, faptul că n-am lăsat la o parte nimic din tot ce stă în puterea mea va aduce pe viitor oarecare uşurare sufletului meu. Omul care face tot ce socoteşte că trebuie făcut pentru a pune capăt durerii celor suferinzi, dar nu reuşeşte, nu are mustrări de cuget din pricina nereuşitei; descărcat de povara învinuirilor, este silit să poarte numai povara tristeții că toate strădaniile sale au fost zadarnice. Dacă s-ar fi întâmplat să fiu unul dintre cei bine plăcuți înaintea lui Dumnezeu, dintre cei care pot căpăta mari daruri de la Dumnezeu, n-aş înceta de a mă ruga pentru tine, prietene drag. Dar pentru că mulțimea păcatelor mele mi-a nimicit atât îndrăznirea către Dumnezeu, cât şi tăria, voi încerca să-ți aduc oarecare mângâiere prin cuvintele pe care ți le scriu. Doctorii au căderea de a îndepărta durerile şi de a pune capăt suferinței bolnavilor; dar nu sunt oprite de a mângâia şi a încuraja pe bolnavi nici slugile rânduite să-i îngrijească; ba dimpotrivă, ele sunt acelea care dau mult curaj bolnavilor, mai cu seamă când se bucură de încrederea lor. Nu-ți pot fi doctor; voi încerca însă să fiu o slugă care-ți spune cuvinte de mângâiere. Dacă o parte din cuvintele mele ar putea stinge cumplita ta durere, mi-am ajuns scopul; dacă însă în sufletul meu nu voi găsi nici un cuvânt în stare să-ți potolească durerea, atunci, fără îndoială, va primi râvna mea Cel care ne-a poruncit prin Fericitul Pavel să plângem cu cei ce plâng şi să ne smerim cu cei smeriți .
Mi se pare că pricina tristeții tale este una singură, anume furia acestui demon rău. Se poate însă vedea că multe sunt relele care se nasc din această rădăcină. Asta n-o spun de la mine, ci din cele auzite de la tine, în desele tale tânguiri, pe vremea când eram împreună, în primul rând, îmi spuneai că nu sufereai deloc de această boală înainte de a intra în monahism, dar după ce te-ai răstignit pentru lume, te-ai îmbolnăvit destul de greu, ca să ți se tulbure sufletul şi să ajungi neputincios, în al doilea rând, spuneai că mulți oameni trăiți în desfătări şi petreceri, care au avut aceeaşi boală ca şi tine, n-au bolit decât puțină vreme, s-au făcut sănătoşi, şi au ajuns atât de sănătoşi, că au putut să se căsătorească, să aibă mulți copii şi să se bucure de toate bucuriile vieții de aici, fără să li se mai întoarcă boala; tu însă, care ai trăit atât de mult timp în posturi, în

privegheri şi în aspră vieţuire, nu găseşti rostul suferinţelor ce te stăpânesc, în al treilea rând, spuneai că bărbatul acela sfânt care, prin rugăciunile lui către Dumnezeu, a putut să vindece pe alţi suferinzi, n-a putut să-ţi ajute cu nimic, iubite prietene, nici el şi nici alţii, cu mai multă putere decât el, aşa că toţi s-au retras la fel de ruşinaţi, în afară de acestea, în al patrulea rând, îmi spuneai că suferi groaznic şi pentru alte pricini, că puterea tristeţii a pus stăpânire atât de mult pe sufletul tău, încât adeseori tristeţea era pe cale să te împingă să te spânzuri, să te arunci în râu sau în prăpastie, în al cincilea rând, spuneai că vezi fericiţi şi mulţumiţi pe cei de aceeaşi vârstă, care au îmbrăţişat monahismul o dată cu tine, iar pe tine, în mijlocul celei mai cumplite furtuni, în cea mai ticăloasă închisoare. Şi-mi spuneai apoi că cei înlănţuiţi cu lanţuri de fier sunt mai puţin trişti decât cei înlănţuiţi cu lanţul tristeţii care te stăpâneşte.
O altă pricină care te tulbura mai cu seamă o atribuiai temerii şi grijii ca tatăl tău să nu afle starea ta, pricinuind deci mari neplăceri sfinţilor bărbaţi care de la început te-au primit în mănăstire; căci, sprijinit de puterea şi bogăţia lui şi biruit de supărare, tatăl tău va îndrăzni orice împotriva monahilor şi nu va scăpa nici unul dintre cei care ar cădea în mâna lui. Mama ta a putut să ascundă de el cele întâmplate şi să-l mintă adeseori când întreba de tine; dacă însă se scurge mai multă vreme, spuneai tu, înşelăciunea mamei tale va fi descoperită, şi atunci tatăl tău se va răzbuna şi pe ea, şi pe monahi. Dar culmea tuturor nenorocirilor este că, spuneai tu, n-ai nici o rază de nădejde în viitor, că nici nu ştii precis dacă te vei vindeca vreodată de această boală, dacă vei scăpa de ea, din pricină că, de multe ori, aveai impresia că te-ai vindecat, dar apoi iarăşi te-a atins suferinţa. Toate aceste pricini sunt îndestulătoare ca să-ţi tulbure sufletul, să ţi-l umple de multe slăbiciuni. Da, sunt de aceeaşi părere, dar nu un suflet ca al tău, ci un suflet slăbănogit, un suflet neînvăţat, un suflet moale. Să încercăm să privim lucrurile puţin mai atent, să deşteptăm în noi gânduri cucernice, şi vom scutura ca pe un praf fin toate aceste pricini de tristeţe. Să nu socoteşti că-ţi făgăduiesc cu uşurătate lucrul acesta pentru că nu sunt cuprins de această durere şi tulburare. Voi grăi, chiar dacă vor părea unora de necrezut cuvintele mele; cred însă că tu, negreşit, nu le vei socoti de necrezut, împreună cu ceilalţi.
Când demonul acela necurat a pus stăpânire pentru prima dată pe sufletul tău şi s-a năpăstuit asupra ta în timp ce erai în rugăciune cu toţi fraţii, s-a întâmplat ca eu să nu fiu de faţă (şi mulţumesc pentru asta Iubitorului-de-oameni Dumnezeu); am aflat însă tot ce s-a petrecut ca şi cum aş fi fost prezent. Prietenul nostru al amândurora, Teofil Efeseanul, a venit la mine şi mi-a povestit totul: strâmbarea mâinilor, încrucişarea ochilor, spumă la gură, strigăte groaznice şi fără înţeles, tremurătura trupului, starea de leşin prelungit, visul pe care l-ai avut în noaptea aceea, îmi spunea Teofil că ţi s-a arătat în vis un porc sălbatic, plin tot de noroi, care sărea necontenit la tine şi se lupta cu tine; apoi, că cel care dormea alături de tine, tulburat de mişcările pe care le făceai din pricina visului, s-a deşteptat şi te-a găsit tot muncit de demon.

2. După ce Teofil mi-a adus la cunoştinţă toate acestea, m-am tulburat tot atât de mult cât te-a tulburat acest demon pe tine, iubite prietene. Târziu de tot mi-am venit în fire; mi se părea că nici una dintre nenorocirile din lume nu mai poate fi socotită nenorocire şi nici una dintre bucuriile din lume, bucurie. Cu toate că şi mai înainte eram convins de deşertăciunea lucrurilor din viaţa aceasta, totuşi în urma acestor fapte m-am convins şi mai mult de deşertăciunea lor şi am simţit pentru tine o dragoste şi mai mare. Aşa se întâmplă de obicei când vin nenorociri peste oameni: nenorocirile întăresc prieteniile şi îndepărtează cu uşurinţă ura. Într-adevăr, nu-i nimeni atât de ticălos şi atât de rău, încât să mai păstreze ură când vede pe duşmanul său căzut în nenorocire. Dacă avem milă şi ne împrietenim cu duşmanii noştri când îi vedem că suferă vreun necaz, gândeşte-te ce-a trebuit să sufăr eu când te-am văzut pe tine, cel mai iubit dintre toţi prietenii

mei, pe tine, pe care te iubesc cum îmi iubesc propriul meu suflet, cuprins de o tristețe şi de o suferința atât de groaznice! Să nu crezi cumva că nu împărtăşesc necazul tău, nici să nu pui din pricina asta la îndoială cuvintele mele de mângâiere. Chiar dacă am scăpat, datorită harului lui Dumnezeu, de primejdia de a fi sfâşiat şi doborât de demonul cel rău, totuşi, tocmai pentru aceasta sufăr tot atât de mult ca şi tine tristețea şi durerea ta; nimeni din cei care ştiu să iubească, aşa cum trebuie să iubească, nu va pune la îndoială cuvintele mele.
Haide, deci, să scuturăm praful acestei tristeți! Tristețea aceasta va fi uşoară şi de suportat cu o condiție: să nu ne lăsăm cu orice preț în voia ei, ca să fim aruncați în prăpastie, dimpotrivă, să ne sârguim, să ne venim în fire şi să ne gândim la cele ce trebuie să facem. Multe din necazurile apărute par mari şi de nesuportat înainte de a fi cercetate bine. Dar, dacă le pui în cumpăna judecății, vei vedea că sunt cu mult mai uşoare decât bănuiai, nădăjduiesc ca acest lucru să se întâmple şi acum. Sus inima, deci! Să nu apuci pe drumul greşit şi necugetat al majorității oamenilor, care cad zdrobiți de dureri şi astfel înverşunează pe vrăjmaş şi mai mult împotriva lor. Dacă aş adresa spusele mele unui necredincios, care socoteşte că lumea se conduce la întâmplare sau care crede că purtarea de grijă a lumii este încredințată unor demoni răi, osteneala mea ar fi cu mult mai grea; ar trebui mai întâi să scot din mintea lui o astfel de părere greşită, să-l conving să înțeleagă cine poartă cu adevărat grijă de univers şi la urmă să-i adresez cuvintele de mângâiere. Ție însă, nu, scump prieten; tu, prin harul lui Dumnezeu, ştii din pruncie Sfintele Scripturi; ai moştenit de la părinți învățăturile cele adevărate şi mântuitoare; crezi temeinic că Dumnezeu poartă grijă de toți şi de toate şi mai cu seamă de cei care cred în El. Le voi lăsa deci la o parte pe toate acestea şi voi începe cuvântul meu din alt loc.
Când Dumnezeu a făcut pe îngeri… Dar, mai bine, să pornesc de mai înainte, înainte de existența îngerilor şi a celorlalte puteri cereşti, exista Dumnezeu, Care n-are început al existenței Sale. Fiind desăvârşit din veşnicie şi neavând nevoie de nimic (căci aceasta este însuşirea Dumnezeirii), i-a făcut pe îngeri, pe arhangheli şi pe celelalte ființe netrupeşti; nu le-a făcut pentru alt motiv decât datorită bunătății Sale. Dacă într-adevăr n-ar fi fost foarte bun, nici n-ar fi creat aceste puteri cereşti, căci nu avea trebuință de slujirea lor. După crearea îngerilor, a făcut şi pe om, tot pentru aceeaşi pricină, precum şi lumea întreagă. După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăți, a pus pe om, această făptură firavă şi neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume şi a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri. Cuvintele: "Să facem pe om după chipul şi după asemănarea noastră" nu înseamnă altceva decât că omul a primit conducerea celor de pe pământ.
După ce Dumnezeu a făcut pe om şi l-a pus într-o cinste atât de mare, i-a dat cel mai frumos loc al pământului, raiu , ca unui împărat - palatul împărătesc. Mai mult încă, voind să-i arate şi în alt chip cât de mult l-a ridicat fată de celelalte animale, le aduce la el pe toate şi-i porunceşte să le pună tuturor nume . Şi nu i-a dat omului nici un animal ca ajutor; Dumnezeu spune şi pricina: "Nu a fost găsit ajutor asemenea lui" . Prin faptul că Dumnezeu nu i-a dat omului ajutor pe cineva dintre celelalte ființe, l-a învățat că este deosebire între firea lui şi firea celorlalte viețuitoare, că el este mai de preț în ochii lui Dumnezeu decât toate şi că nici o viețuitoare, deşi sunt atât de multe, nu este egală cu el. După ce l-a învățat acestea, a făcut şi femeia; prin aceasta Dumnezeu l-a cinstit din nou pe om şi i-a făcut cunoscut că femeia a fost făcută pentru el, după cum zice şi Pavel: "N-a fost zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat" . Dar nu l-a slăvit numai cu atâta; dintre toate viețuitoarele, numai omului i-a dat grai şi rațiune, l-a învrednicit cu cunoaşterea lui Dumnezeu, i-a dat bucuria de a vorbi cu Dumnezeu, atât cât este cu putință unui om să se bucure, i-a făgăduit că-i va da nemurirea, l-a umplut de multă înțelepciune, a sădit în el har duhovnicesc, ca şi harul proorociei într-o oarecare măsură. Şi i-a

dăruit toate aceste haruri, fără ca omul să fi făcut mai înainte vreo faptă de virtute.
Dar ce a făcut omul după ce a primit bunuri atât de mari şi atât de însemnate?
A socotit pe vrăjmaş, pe diavol, mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care i-a dăruit atâtea daruri; a dispreţuit porunca Creatorului şi a preferat înşelăciunea diavolului care s-a silit să-l nimicească definitiv şi să-l scoată dintr-odată din toate bunătăţile. Omul a preferat înşelăciunea diavolului nu pe temeiul unei fapte bune, mari sau mici, făcute lui, ci numai pe temeiul vorbei.
L-a dat, oare, pierzării Dumnezeu pe omul care a arătat nerecunoştinţa chiar de la început, de la primii paşi, ca să spunem aşa? Ar fi trebuit, după toată dreptatea, să-l piardă şi să-l nimicească. A primit nenumărate bunătăţi, dar în schimbul acestora şi-a început viaţa cu neascultarea şi nerecunoştinţa. Dumnezeu însă a continuat să-i facă bine şi mai departe, şi nu mai puţin bine decât îi făcuse mai înainte. Prin aceasta Dumnezeu a arătat că, şi dacă păcătuim de nenumărate ori şi ne întoarcem faţa de la El, totuşi nu încetează să Se îngrijească de mântuirea noastră, numai şi numai ca noi să ne întoarcem la El şi să ne mântu-im. Dacă însă noi stăruim în rău şi nu ne mântuim, înseamnă că noi nu voim, deşi Dumnezeu a făcut tot ce trebuie să facă.
Mulţi cred că alungarea din rai , interzicerea de a mânca din pomul vieţii şi moartea ar fi pedepse şi chinuri date de Dumnezeu omului. Toate acestea însă sunt tot atâtea manifestări ale purtării de grijă a lui Dumnezeu faţă de om, ca şi binefacerile de mai înainte. Par paradoxale spusele mele, dar sunt adevărate. Faptele sunt într-adevăr contrarii, dar scopul lor, şi al celor dinainte de cădere şi al celor de după cădere, este acelaşi şi potrivit dorinţei şi purtării de grijă a lui Dumnezeu faţă de om. Iată ce vreau să spun: faptul că l-a alungat din rai, că l-a pus să locuiască în preajma raiului , că l-a îndepărtat de pomul vieţii, că l-a făcut muritor şi faptul că, mai înainte, Dumnezeu declarase că nici una dintre aceste hotărâri nu-l va atinge dacă va asculta de porunca Sa, nu arată altceva decât că hotărârile lui Dumnezeu, atât înainte de cădere cât şi după cădere, n-au fost date decât în vederea mântuirii şi cinstirii omului. N-am nevoie să vorbesc despre rostul binefacerilor date omului înainte de cădere, căci toţi îl cunosc; trebuie însă să vorbesc despre rostul mântuitor al hotărârilor date de Dumnezeu după ce omul a păcătuit,

3. Cum vom şti însă că şi hotărârile date după cădere au fost spre folosul omului? Dacă ne vom gândi la cele ce-ar fi suferit omul dacă Dumnezeu nu dădea aceste hotărâri.
- Ce ar fi suferit?
- Dacă omul ar fi rămas în cinstea din momentul creaţiei şi după ce diavolul îi făgăduise că va fi asemenea lui Dumnezeu prin călcarea poruncii , ar fi căzut în trei groaznice păcate. Primul, ar fi socotit că Dumnezeu este pizmuitor, înşelător şi mincinos; al doilea, ar fi socotit binefăcător şi prieten pe adevăratul înşelător şi pe tatăl minciunii şi al invidiei; şi, în sfârşit, al treilea, ar fi trăit mai departe numai păcătuind. Scoţându-l atunci din rai, Dumnezeu l-a scăpat de aceste păcate. Tot aşa fac şi doctorii: daca lasă rana aşa cum este, măresc, prin înmulţirea puroiului, gravitatea bolii; dacă însă o taie, împiedică înaintarea infecţiei. Ai putea însă să-mi obiectezi:
- Pentru ce spui asta? Dumnezeu nu S-a oprit numai la atât; în afară de acestea, a mai împovărat omul şi cu sudoarea şi munca; iar acestea alungă tihna atât de râvnită de firea omenească.
- Spune-mi, te rog: Dacă acum, când trebuie să asudăm şi să muncim, nu încetăm să păcătuim, ce n-am fi îndrăznit să facem dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat să trăim în desfătare continuă, fără să muncim deloc? Scriptura spune: "Multă răutate a învăţat lenevirea" . Faptele de fiecare zi şi cele petrecute pe vremea strămoşilor noştri dau dreptate cuvintelor Scripturii. "Şi a şezut poporul spune Scriptura, de a mâncat şi a băut şi s-a sculat să joace" . Şi iarăşi: "Cel iubit s-a îngrăşat, s-a îngroşat s-a lăţit şi a dispreţuit pe Dumnezeu" . De acord cu aceste texte se pronunţă şi Fericitul David, zicând: "Când îi ucidea, atunci Îl căutau şi se întorceau şi mânecau la Dumnezeu" . Iar

Ierusalimului, Dumnezeu îi spune prin profetul Ieremia: “Prin toate învață-te, Ierusalime, ca să nu se depărteze sufletul Meu de tine” . Că trebuie să se smerească şi să caute mântuirea nu numai cei răi, ci şi cei buni, o spune iarăşi profetul: “Bine este mie, Doamne, că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările Tale” . Mai târziu, Ieremia strigă acelaşi lucru, chiar dacă nu întrebuințează aceleaşi cuvinte: “Bine este de bărbatul care va lua jug greu din tinerețea sa; va şedea singur şi va tăcea” . Ieremia se roagă pentru el lui Dumnezeu, zicând: “în ziua cea rea nu mă cruța, ca să nu mă înstrăinez de Tine” . Iar Fericitul Pavel, deşi a strălucit atât de mult în har şi a depăşit firea omenească, totuşi cerea şi el să aibă parte de folosul acestui bine; pentru aceea şi spune: “Mi s-a dat mie un ghimpe în trup, înger al Satanei ca să mă bată peste obraz, ca să nu mă mândresc. Pentru aceasta am rugat de trei ori pe Domnul şi mi-a spus: îți este destul harul Meu, căci puterea Mea, în slăbiciune se desăvârşeşte” . Deşi era cu putință ca şi fără prigoane, necazuri, oboseli şi sudoare să se săvârşească propovăduirea Evangheliei, totuşi Hristos n-a voit să cruțe pe propovăduitori. De aceea le şi spune: “în lume, necazuri veți avea” .

Iar celor care voiau să meargă în împărăția cerurilor le porunceşte să meargă pe calea cea strâmtă, căci pe altă cale nu se poate intra . Prin urmare, necazurile, ispitele şi nenorocirile care vin peste noi ne arată tot atât de mult purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ca şi binefacerile Sale. Dar pentru ce vorbesc de necazurile de aici? Chiar amenințarea cu focul gheenei ne înfățişează tot atât de bine iubirea Lui de oameni, ca şi făgăduința împărăției cerurilor. Dacă nu ne-ar amenința cu iadul, n-am dobândi atât de iute bunătățile cereşti. Dacă frica de pedepse n-ar împinge pe cei mai trândavi, făgăduința bunătăților ar fi neîndestulătoare spre a îndemna la virtute. Din pricina aceasta a scos Dumnezeu pe Adam din rai; dacă după călcarea poruncii, cinstea dată lui ar fi rămas nezdruncinată şi sigură, atunci tocmai cinstea ce i se dăduse l-ar fi făcut încă şi mai rău.

Dar pentru ce vorbesc despre Adam? Ce n-ar fi făcut Cain dacă ar fi fost în rai, dacă s-ar fi desfătat de atâtea bucurii, o dată ce, lipsit de toate acestea, având pedeapsa primită de tatăl lui înaintea ochilor, nu s-a înțelepțit, ci a căzut în cel mai mare păcat, fiind el cel dintâi care a descoperit uciderea, fiind el cel dintâi care a săvârşit omorul, păcatul cel mai groaznic din toate? N-a ajuns la această crimă treptat şi cu scurgerea vremii, ci, deodată şi pe neaşteptate, a sărit îndată în vârful păcatelor, a viclenit şi a omorât pe fratele său, pe cel care se născuse din aceleaşi dureri ale naşterii ca şi el, pe cel care nu-l nedreptățise cu nimic, în afară doar dacă socotea nedreptate faptul că îl cinstea pe Dumnezeu. Cunoaşte şi de aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Când Cain L-a ocărât pe Dumnezeu aducându-I ca jertfă ce avea mai prost. Dumnezeu nu Se mânie, ci îl sfătuieşte prin cuvânt şi-l mângâie în durerea sa; când însă l-a omorât pe fratele său, da, atunci porneşte împotriva lui şi-l pedepseşte. Şi totuşi, faptele lui Cain de dinainte de omor erau vrednice de aceeaşi pedeapsă, dar, mai bine spus, de una şi mai cumplită. Dacă între oameni pare lucru grav şi o ocară când un servitor păstrează pentru el ce este mai bun şi aduce stăpânului ce este mai prost, cu cât mai mult va fi o ocară adusă lui Dumnezeu dacă-I aducem ca jertfă ce avem mai prost? Cain însă nu a săvârşit numai acest păcat, ci şi altul tot atât de mare, anume s-a supărat din pricină că Dumnezeu l-a cinstit pe fratele său. Dacă s-ar fi căit de păcatul lui, ar fi fost primit cu bucurie datorită acestei prea frumoase schimbări. Dar căderea lui Cain nu a venit de pe urma pocăinței, ci a invidiei şi a urii, aşa după cum o dovedeşte sfârşitul tuturor acestor întâmplări. Cain s-a supărat pe Dumnezeu pentru că nu l-a cinstit ca şi pe fratele său, deşi ocărâse pe Dumnezeu, şi pentru că Dumnezeu a preferat pe cel bun în locul celui rău. Cu toate că numai acest păcat, mânia împotriva lui Dumnezeu, merita o cumplită pedeapsă, Dumnezeu Se poartă cu vinovatul cu mult mai bine decât merita şi încearcă să-i linişte ască sufletul lui tulburat de mânie. Pentru că mânia îl dusese pe Cain la tristețe,

Dumnezeu îi spune: “Linişteşte-te”! . A spus aceste cuvinte, cu toate că ştia până unde va împinge Cain răutatea sa.
Dumnezeu vrea să taie din rădăcini orice obiecție ce I s-ar fi adus din partea celor nerecunoscători, într-adevăr, dacă l-ar fi pedepsit chiar de la început, mulți ar fi făcut fel de fel de obiecții şi ar fi spus: “Nu era oare cu putință să-l îndemne, să-l sfătuiască, să-l înfricoşeze mai întâi şi numai după ce vedea că stăruia în purtarea sa să-l pedepsească? Aşa însă, l-a pedepsit dintr-o dată cu prea multă cruzime şi neomenie”.
Pentru a preîntâmpina aceste obiecții, Dumnezeu rabdă îndelung insultele ce I s-au adus, întâi, pentru a închide gura acestora, al doilea, pentru a arăta că şi pe Adam, tatăl lui Cain, l-a mustrat tot cu bunătate, şi, în sfârşit, pentru a îndemna la pocăință pe urmaşi, având înaintea lor pildă marea bunătate a lui Dumnezeu. Cain este pedepsit numai după ce şi-a adunat luişi mânia lui Dumnezeu în urma învârtoşării inimii lui şi a lipsei de căință. Dacă ar fi rămas nepedepsit şi după săvârşirea omorului, ar fi făcut păcate şi mai mari.
Nu poți spune că a păcătuit Cain din neştiință, atunci când a adus ca jertfă lui Dumnezeu ce a avut mai prost. Se poate spune, oare, că nu ştia fratele mai mare ce ştia fratele mai mic? Dar dacă vrei, admit că primul păcat al lui Cain ar fi fost săvârşit din neştiință. Dar după ce a auzit din gura lui Dumnezeu: “Linişteşte-te!”, după ce a fost iertat, mai poți spune că din neştiință a săvârşit omorul, din neştiință a pângărit pământul, din neştiință a călcat în picioare legile firii? Vezi deci că nici păcatul cel dintâi nu l-a săvârşit din neştiință, ci din răutate, din viclenie, din cea mai grozavă ticăloşie.
Ce pedeapsă i-a dat pentru aceste păcate? “Vei geme şi vei tremura pe pământ” , a spus Dumnezeu.
Se pare că este amară această pedeapsă. Nu va mai părea însă amară dacă ne gândim la păcatul lui Cain şi dacă cercetăm bine pedeapsa. Când a adus daruri proaste ca jertfă, s-a supărat că el, care a jignit, n-a fost cinstit de Dumnezeu, Cel ce fusese jignit; când a fost sfătuit să nu se supere şi să fie liniştit, a disprețuit sfatul lui Dumnezeu; în sfârşit, a fost primul om care a săvârşit omorul, dar, mai bine spus, a săvârşit o ticăloşie cu mult mai blestemată decât uciderea, a îndurerat pe părinții lui, a mințit pe Dumnezeu. “Sunt eu păzitorul fratelui meu?” , a spus Cain. Şi pentru toate aceste păcate este pedepsit numai să se teamă şi să tremure.
Mai mult încă, aş putea spune că bunătatea lui Dumnezeu reiese nu numai de acolo că a dat o pedeapsă mai blândă decât păcatul săvârşit, ci şi de acolo că pedeapsa aduce cu sine şi un mare câştig. Care? Câştigul este că prin pedeapsa dată lui Cain întelepțeşte pe toți oamenii de mai târziu şi-i face mai buni. Acesta a fost scopul pentru care Dumnezeu nu l-a omorât pe Cain. Nu este acelaşi lucru a auzi că un oarecare Cain a murit pentru că l-a ucis pe fratele său şi a vedea pe ucigaş pedepsit sub ochii tăi, în primul caz, spusele n-ar fi fost crezute tocmai din pricină că ticăloşia lui Cain ar fi părut prea mare în ochii tuturor; în al doilea caz însă, fapta sa este cunoscută şi crezută şi de contemporanii săi, şi de urmaşi, tocmai pentru că îl vedeau pe el gemând şi tremurând pe pământ, pentru că trăia printre oameni, pentru că avea mulți martori ai pedepsei date lui, într-o perioadă de timp destul de lungă.
Dar aş putea fi întrebat:
- Dar ce folos a avut Cain de pe urma micşorării pedepsei?
- Foarte mare folos. Dumnezeu S-a îngrijit de mântuirea lui când căuta, atât cât se putea, să împiedice furia lui Cain prin cuvinte de sfătuire. Dar dacă vei cerceta şi pedeapsa dată lui după ce săvârşise omorul, vei vedea că şi ea conține mult folos. Dacă Dumnezeu l-ar fi omorât îndată pe Cain, nu i-ar fi dat timp să se căiască şi să se îndrepte; dar prin faptul că a trăit cu frică şi cu cutremur, putea câştiga mult de pe urma viețuirii lui mai departe, numai dacă nu era cu totul

nesimțitor şi mai mult fiară decât om. În afară de aceasta, prin pedeapsa dată i s-a micşorat şi pedeapsa din lumea cealaltă.
Într-adevăr, nenorocirile sau pedepsele aduse peste noi de Dumnezeu în viața aceasta taie o mare parte din chinurile de dincolo, în privința aceasta găseşti multe mărturii în dumnezeieştile Scripturi. Vorbind cu ucenicii Săi, Hristos le-a spus pilda bogatului nemilostiv şi săracului Lazăr; fiind rugat Avraam de bogat să-i îngăduie lui Lazăr să-i stropească puțin cu vârful degetului limba lui aprinsă, Avraam i-a răspuns: "Fiule, adu-ți aminte că ai luat cele bune în viața ta, iar Lazăr, pe cele rele; acum însă el aici se mângâie, iar tu te chinuieşti" . Iar Pavel (şi când spun Pavel, spun tot poruncile lui Hristos, căci Hristos mişca sufletul acela fericit), scriind corintenilor despre cel care făcuse desfrânare, porunceşte să fie dat Satanei spre pieirea trupului, ca să i se mântuie sufletul în ziua Domnului nostru Iisus Hristos . Iarăşi, când vorbeşte către cei care se împărtăşesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, spune: "Din pricina aceasta sunt între voi mulți neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit. Căci dacă ne-am judeca pe noi, n-am mai fi judecați de Domnul; dar fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți ca să nu fim osândiți împreună cu lumea" .
Vezi ce nespusă este iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi ce nemărginită este bogăția bunătății Lui? Vezi că Dumnezeu face totul şi nu lasă nimic la o parte, ca atunci când păcătuim să ajungem să suferim o pedeapsă mai blândă decât aceea pe care o merităm, sau chiar să scăpăm cu totul de ea?

4. Ar putea însă să mă întrebe cineva:
- Pentru care motiv Dumnezeu n-a nimicit dintru început pe înşelător, pe diavol?
- Tot pentru că Dumnezeu ne poartă foarte mult de grijă. Dacă spurcatul diavol ar fi biruit pe om prin forță, întrebarea ar fi avut vreun rost? Dar dacă Dumnezeu i-a luat diavolului puterea de a forța pe oameni şi acesta are numai puterea de a-i îndupleca prin ispită (şi stă în puterea noastră de a fi înduplecați sau nu), pentru care motiv îndepărtezi din fața omului prilejul de a fi slăvit de Dumnezeu, pentru ce-i tai prilejul de a fi încununat? în afară de asta, chiar în cazul când Dumnezeu ar fi ştiut că diavolul este de nebiruit, că are să supună pe toți prin puterea lui, chiar dacă l-ar fi lăsat liber, totuşi nici în acest caz nu este cu cale să fii nedumerit; chiar şi atunci, de noi depindea ca să ne stăpânească şi să biruie pe cei care se supun lui de bunăvoie, şi nu prin forță.
Totuşi, nici această explicație n-ar mulțumi pe cei care vor să se certe cu Dumnezeu. Ştim că mulți oameni au biruit puterea diavolului şi mulți îl vor birui de acum înainte. Pentru ce deci ții cu orice preț să lipseşti de o cinste atât de mare pe cei care vor să fie slăviți de Dumnezeu, pe cei care vor să dobândească o victorie atât de strălucitoare? Dumnezeu a avut un scop când n-a nimicit pe diavol: a îngăduit acelora care mai înainte fuseseră doborâți de el, să-l doboare pe diavol. Iar hotărârea aceasta a lui Dumnezeu este pentru diavol mai mult decât o pedeapsă, şi este destul de puternică să-i aducă cea mai cumplită osândă.
Mi s-ar mai putea pune o întrebare:
- Toți oamenii îl vor birui pe diavol?
- Dar ce legătură are această întrebare cu cele spuse mai sus? Este cu mult mai drept ca cei curajoşi să aibă prilejuri de a-şi arăta voința şi râvna lor, iar cei lipsiți de voință şi râvnă să fie pedepsiți pentru trândăvia lor, decât să fie sacrificați cei dintâi din pricina celor din urmă. În cazul de acum, dacă leneşul este biruit, apoi înfrângerea sa nu se datorează vrăjmaşului său, diavolul, ci propriei sale trândăvii. Dovadă, mulțimea celor care au biruit pe diavol, în cazul în care Dumnezeu ar fi nimicit pe diavol, oamenii curajoşi ar fi fost sacrificați de dragul celor leneşi

şi n-ar mai fi avut cum să se folosească de curajul lor. Această din urmă situaţie este asemănătoare cu aceea a unui antrenor de atletism care instruieşte doi atleţi, dintre care unul, gata să lupte cu rivalul său, dă dovadă de multă răbdare şi stăruinţă şi este în stare să-şi încununeze fruntea cu laurii biruinţei, celălalt însă preferă trândăvia şi traiul bun în locul exerciţiului; prin trândăvia sa l-a scos din luptă şi pe rivalul său, iar antrenorul este silit să nu-i mai pună să lupte. Astfel, atletul cel vrednic a fost sacrificat din pricina celui leneş; celălalt n-a ajuns rău din pricina celui vrednic, ci din pricina propriei sale răutăţi.
S-ar părea că întrebarea pusă mai înainte se referă numai la diavol, dar ea, potrivit şirului de idei la care poate da naştere, poate ajunge până la a învinui şi a defăima pronia dumnezeiască şi la a ataca întreaga creaţie a lui Dumnezeu. Va ajunge să învinuiască pe Dumnezeu pentru că a creat gura şi ochii, deoarece prin ochi oamenii poftesc ce nu trebuie şi cad în desfrâu, iar prin gură exprimă cele mai pierzătoare de suflet învăţături!
Dar aş întreba şi eu:
- Ar fi trebuit oare din pricina aceasta ca oamenii să fie fără limbă şi fără ochi? ne vom tăia oare picioarele şi mâinile pentru că unele sunt pătate de sânge, iar altele aleargă spre păcat?
Şi nici urechile nu vor putea să scape de nenorocirea adusă asupra lor de întrebarea aceasta; urechile primesc cuvinte fără rost şi trimit sufletului învăţături stricătoare de suflet; ar trebui, deci, să ne tăiem şi urechile. Dacă aşa stau lucrurile, atunci aceeaşi soartă ar trebui să o aibă şi mâncărurile, băuturile, cerul, pământul, marea, soarele, lumina, luna, corul stelelor şi toate felurile de animale. La ce vor mai folosi toate acestea dacă mi-l ciopârţeşti atât de fără milă pe om, pentru care au şi fost create? Îţi dai seama deci la ce batjocură şi absurditate te sileşte această întrebare să ajungi?
Diavolul îşi face luişi rău, şi nu nouă. Noi, dacă am voi, vom putea culege multe roade bune chiar prin el, împotriva dorinţei şi voinţei lui. Acesta-i lucru minunat în ochii noştri şi prin aceasta se vădeşte şi mai mult nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, îl ustură pe diavol desăvârşirea în virtute a oamenilor şi-l îndurerează cu totul, dar când vede că ajungem mai buni chiar cu ajutorul lui, atunci nenorocirea ce cade pe capul lui n-o mai poate suporta.
- Dar în ce chip ne dă ajutor diavolul să ajungem mai buni?
- Temându-ne de cruzimea lui, de necontenitele sale viclenii şi de repetatele sale uneltiri, ne face să nu dormim mult, să priveghem, să ne aducem aminte mereu de Domnul. Cele ce spun nu sunt spusele mele, ci ale Fericitului Pavel. Ascultă-l că deşteaptă pe credincioşii adormiţi, aproape cu aceleaşi cuvinte. Scriind efesenilor, grăieşte aşa: “Nu avem de luptat împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva domniilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţii din văzduhuri” . Pavel spunea aceste cuvinte efesenilor nu pentru a-i descuraja, ci cu gândul de a-i ridica. Iar Petru spune: “fiţi treji, privegheaţi, căci potrivnicul vostru, diavolul, umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită; staţi-i împotrivă, tari în credinţă” . Spunea aceste cuvinte voind să-i facă mai tari şi să-i convingă să trăiască în apropierea lui Dumnezeu cât mai mult.
Cel care vede pe duşman gata de atac aleargă repede şi se alătură celui care poate să-l ajute. Tot aşa fac şi copiii: când văd ceva de care se tem, îşi găsesc scăparea la sânul mamei; se agaţă de hainele ei, se ţin cu tărie de ele şi nu se desprind oricât ar căuta cineva să-i smulgă; când însă nu-i sperie nimic, chiar dacă mama lor i-ar chema şi i-ar striga, nu-i dau nici o atenţie, nu ţin seamă de ea că-i cheamă, îi întorc spatele, deşi mama întrebuinţează multe şiretlicuri spre a-i atrage la sânul ei; nu se uită că masa e întinsă şi-i aşteaptă. Din pricina aceasta multe mame, pentru că nu pot să-şi aducă lângă ele copiii, fac momâi şi sperietori ca să-i înţelepţească să se întoarcă şi să-i convingă să alerge din nou lângă ele. Lucrul acesta se petrece nu numai cu copiii, ci şi cu noi.

Atunci ne înţelepţim, atunci ne venim în fire, atunci alergăm cu mai multă grabă la Dumnezeu, când diavolul ne înfricoşează şi ne face să ne cutremurăm de frică.
Dacă diavolul ar fi pierit şi ar fi dispărut de la început, mulţi oameni poate că ar fi socotit basme toate relele săvârşite de el înainte ca Dumnezeu să-l fi nimicit, anume că a înşelat pe om, că l-a scos din bunătăţile cele multe; dimpotrivă, s-ar fi spus că Dumnezeu a făcut asta, a pierdut pe diavol, mânat de invidie şi de răutate. Nu sunt şi acum oameni care îndrăznesc să susţină asta, deşi au îndestulătoare dovezi că diavolul nu urmăreşte altceva decât să înşele? Ce n-ar îndrăzni însă oamenii să spună, ce n-ar îndrăzni să rostească dacă ar fi fost nimicit diavolul, dacă deci n-ar cunoaşte pe propria lor piele răutatea lui? În general vorbind, dacă am cerceta cu de-amănuntul faptele, am vedea că nu toate faptele noastre rele se datorează ispitei diavolului; unele rele se săvârşesc sub înrâurirea lui, altele se săvârşesc din cauza trândăviei şi dispreţului ce ni-l arătăm nouă înşine.
Dar de unde ştim, spre a ne întoarce la cele spuse la început, de unde ştim că diavolul s-a apropiat de Cain, că l-a sfătuit să săvârşească omorul? Despre Eva, mama lui, ştim din Scriptură că a vorbit cu ea şi că prin vorbire faţă către faţă a înşelat-o ; despre Cain însă nu se spune aşa ceva în Scriptură, în afară de cazul că ai accepta că diavolul a strecurat în sufletul său gândurile cele rele. Şi s-a putut întâmpla aşa din pricină că l-a primit pe diavol în sufletul său, că s-a lăsat convins de el şi că i-a îngăduit să înceapă asaltul împotriva lui. Cu toate acestea, Dumnezeu nu l-a părăsit pe Cain, ci a stăruit să-l înveţe şi să-l sfătuiască prin cuvintele şi faptele prin care în aparenţă îl pedepsea.
Dar pentru ce vorbesc de pedepsirea lui Cain, a unui singur om, când ne poate arăta purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi potopul, în care au pierit aproape toţi oamenii de pe pământ?
Mai întâi, Dumnezeu n-a adus peste lume nenorocirile acelea deodată şi pe neaşteptate, ci a vorbit despre ele mai dinainte; nu cu puţină vreme înainte, ci, cu o sută douăzeci de ani. Apoi, pentru ca să nu uite oamenii cuvintele Sale, din pricină că le spusese cu atâta vreme mai înainte, şi să se trândăvească, a poruncit să se facă acea corabie în faţa ochilor lor; iar facerea corăbiei le striga, mai puternic decât glasul, ameninţarea lui Dumnezeu. Pedeapsa lui Cain fusese uitată de lume; corabia însă le stătea mereu înaintea ochilor şi le aducea aminte necontenit de ameninţarea lui Dumnezeu. Dar nici aşa oamenii nu s-au înţelepţit, ci chemeau şi atrăgeau asupra lor nenorocirea.
Dumnezeu n-a voit să ameninţe pe oameni cu potopul şi nici să-l aducă asupra lor, după cum n-a voit să ne arunce în gheenă; noi suntem de vină dacă a venit potopul şi dacă există iad. Bărbatul cel înţelept, dându-şi seama de acest lucru, spunea: “Dumnezeu n-a făcut moartea, nici nu se bucură de pieirea celor vii” . Şi însuşi Dumnezeu spune la fel prin profetul Iezechiel: “Nu vreau moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu” . Dacă nu ne întoarcem la Dumnezeu, noi suntem aceia care atragem asupra noastră pieirea şi moartea, nu Dumnezeu, Care nu vrea ca noi să pierim şi Care ne arată cum să fugim din calea diavolului.
Dar numai atât am de spus despre potop? Nu avem nici un câştig sufletesc de pe urma acestei întâmplări?
Nici nu este cu putinţă să spun cât este de mare câştigul sufletesc şi pentru cei care au murit atunci, şi pentru urmaşii lor. Cei morţi atunci au fost împiedicaţi de a păcătui mai mult, iar urmaşii lor au câştigat mai mult decât ei, căci o dată cu păcătoşii de dinainte de potop a dipărut, ca să spun aşa, atât aluatul, cât şi frământătura păcatelor. Dacă oamenii, fără să fie învăţaţi prin exemplul altora, pot descoperi cu uşurinţă căile păcatului, ce păcate n-ar fi săvârşit dacă aveau atâţia învăţători care să-i îndemne spre săvârşirea păcatului? Ca să nu se întâmple asta, şi pentru ca oamenii de după potop să nu aibă atât de mulţi dascăli ai păcatului, i-a pierdut cu totul pe toţi.

5. Dar care este motivul binecuvântat, sau mai bine spus nebunesc, al celor care nu vor să săvârşească binele, şi pun fel de fel de întrebări cu intenția de a arunca vina pe Dumnezeu pentru toate păcatele lor?
Ei ridică obiecția următoare:
- Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit, diavolul nu s-ar fi apropiat de om şi nici nu l-ar fi înşelat la început pe Adam.
- Da, dar în cazul acesta Adam n-ar mai fi putut să-şi dea seama de fericirea avută, nici n-ar mai fi putut să fie coborât din mândria nebunească ce-l stăpânea. Ce n-ar fi îndrăznit să facă Adam dacă n-ar fi fost înțelepțit prin pedeapsă, el, care-şi făcuse despre dânsul o idee atât de mare, încât se aştepta să ajungă dumnezeu? Dar să presupunem că diavolul nu l-ar fi sfătuit şi că n-ar fi vorbit deloc cu Eva despre pomul cunoştinței binelui şi răului. Te întreb: n-ar fi păcătuit dacă nu se întâmpla nimic din acestea? Nu se poate spune. Cel care a fost convins aşa de uşor de femeie, ar fi căzut prin el însuşi iute în păcat, chiar dacă n-ar fi fost la mijloc diavolul. Iar căderea aceasta ar fi făcut ca pedeapsa să-i fie şi mai mare. De altfel, întreaga cădere nu se datorează numai diavolului; femeia a căzut în păcat şi pentru că era stăpânită de dorința de a gusta din pom. Scriptura o arată prin cuvintele: "Şi a văzut femeia că este bun pomul la mâncare şi plăcut ochilor la vedere şi frumos de a-l cunoaşte; şi luând rodul lui, a mâncat" , Nu spun acest lucru cu gândul de a scăpa pe diavol de învinuirile ce i se aduc, că a uneltit împotriva primilor oameni, ci cu gândul de a arăta că strămoşii noştri dacă n-ar fi dorit ei înşişi să cadă, nimeni, nici diavolul, nu i-ar fi putut face să cadă. Cel care primeşte cu atâta uşurință ispita altuia este el însuşi, chiar înainte de ispită, un trândav şi un molâu. Diavolul nici n-ar fi avut atâta putere, nu l-ar fi biruit dacă vorbea într-adevăr cu un suflet treaz şi veghetor.
Dar sunt unii oameni care, atunci când iau în discuție acest loc din Scriptură, lasă la o parte pe diavol şi se ocupă numai de porunca dată omului de Dumnezeu; lasă la o parte şi pe omul care a călcat porunca, şi acuză pe Dumnezeu, zicând:
- Pentru ce Dumnezeu le-a mai dat această poruncă o dată ce ştia că strămoşii noştri vor păcătui?
- Şi acestea sunt tot cuvinte diavoleşti şi născociri de gânduri necuvioase. Că Dumnezeu a avut mai mare purtare de grijă de oameni dacă a dat această poruncă decât dacă nu o dădea, se va vedea lămurit din cele ce voi spune. Să presupunem că Adam n-ar fi avut o voință atât de slabă, aşa cum faptele au dovedit-o; să presupunem că n-ar fi primit nici o poruncă şi ar fi rămas să trăiască desfătându-se în rai. Spune-mi, te rog, moliciunea şi trândăvia de pe urma bunului trai l-ar fi dus la mai rău sau la mai bine? Îşi poate da seama orişicine că ar fi căzut în cele mai mari păcate, deoarece nu lua seama la el însuşi. O dată ce încă nici nu era sigur că va ajunge nemuritor, ba, dimpotrivă, ştia bine că această nădejde îi era încă îndepărtată, şi totuşi s-a înălțat la o aşa de mare mândrie şi nebunie, încât să nădăjduiască acest lucru, că va ajunge dumnezeu, deşi această nădejde îi era întemeiată nu pe altceva decât pe spusele diavolului care-i făgăduia îndumnezeirea, spune-mi, te rog, la ce nebunie n-ar fi ajuns dacă era sigur că este nemuritor? Ce păcate n-ar fi săvârşit? Ar mai fi ascultat oare vreodată de Dumnezeu? Aducând această acuzație lui Dumnezeu, faci acelaşi lucru ca şi când ai ține de rău pe cel care opreşte curvia, pentru că cei cărora le este adresată porunca au de gând să curvească. Nu sunt aceste cuvinte culmea nebuniei? Să presupunem că omul n-ar fi primit această poruncă de la Dumnezeu şi că diavolul s-ar fi apropiat de el şi l-ar fi sfătuit să se revolte împotriva lui Dumnezeu; şi în acest caz diavolul l-ar fi convins foarte uşor pe om să o facă. Dacă, şi după ce a primit porunca lui Dumnezeu, a dispreţuit pe Dumnezeu, Care i-a dat-o, atunci, dacă n-ar fi primit nici o poruncă de la El, iute ar fi uitat că mai are un stăpân. Pentru aceasta, prin porunca dată, Dumnezeu a luat-o înainte şi l-a învățat că are un stăpân şi că trebuie să asculte întru totul de El. Dar mi s-ar putea obiecta:

- Dar a ieşit vreun folos de aici?
- Dacă n-a ieşit nici un folos, vina n-o poartă Dumnezeu, Care l-a învăţat că are un stăpân, ci omul, care n-a primit această minunată învăţătură.
Darea poruncii însă n-a fost fără de folos nici după călcarea poruncii. Faptul că s-a ascuns, că şi-a mărturisit păcatul, că bărbatul a căutat să arunce vina celor petrecute pe femeie, iar aceasta, pe şarpe, este o dovadă că ei s-au temut, că au tremurat, că au cunoscut autoritatea lui Dumnezeu. Oricine îşi poate da seama cât de mare folos sufletesc au avut când au trecut de la nădejdea satanică de a ajunge dumnezei la o frică atât de mare. Cel care şi-a închipuit că va ajunge asemenea cu Dumnezeu s-a smerit şi s-a micşorat atât de mult, încât tremura de frica pedepsei şi a chinului, şi şi-a mărturisit păcatul. Nu este un lucru mic că atunci când a păcătuit n-a avut nici o mustrare de cuget, iar după săvârşirea păcatului şi-a văzut şi şi-a recunoscut iute păcatul; ci, dimpotrivă, este lucru şi cale şi început spre îndreptare şi schimbare în mai bine.
Aşadar, nu este cu putinţă să cunoaştem sau să înfăţişăm toată bunătatea Domnului faţă de noi. Din cele ce ştiu, voi spune ce este mai însemnat.
După o atât de mare neascultare, după atât de mari păcate, atunci când tirania păcatului a cuprins toată lumea, când lumea trebuia deci să fie pedepsită în chipul cel mai greu, să piară desăvârşit şi să nu se mai audă de neamul omenesc, atunci a arătat Dumnezeu faţă de noi cea mai mare binefacere, jertfind pe Unul-Născut pentru duşmanii Lui, pentru cei ce-L urau şi-L duşmăneau; iar prin jertfa Unuia-Născut ne-a împăcat cu El şi a făgăduit că ne va da împărăţia cerurilor, viaţa veşnică şi nenumărate bunătăţi, pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit . Ce poate egala această purtare de grijă, această iubire de oameni şi această bunătate a lui Dumnezeu? Pentru aceasta El însuşi spune: "Cât este de departe cerul de pământ, atât sunt de departe căile Mele de căile voastre" . Iar prea blândul David, vorbind despre iubirea Lui de oameni, spune: "După înălţimea cerului de la pământ a întărit Domnul mila Sa spre cei ce se tem de Dânsul; pe cât sunt de departe răsăriturile de apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre; in ce chip miluieşte tatăl pe fii, aşa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El" . Aceasta nu înseamnă că la atât se mărgineşte iubirea de oameni a lui Dumnezeu; David a întrebuinţat această pildă pentru că noi nu cunoaştem un alt exemplu de dragoste mai mare decât dragostea tatălui faţă de fiu.
Isaia, la rândul său, ne dă o pildă şi mai potrivită; el ia ca exemplu al dragostei lui Dumnezeu dragostea de mamă, mai puternică decât dragostea tatălui pentru copii: "Va uita o femeie pe pruncul ei? /Nu-i va fi milă de fiii pântecelui ei? Chiar dacă femeia îşi va uita copiii ei, Eu nu te voi uita, zice Domnul" . Prin aceste cuvinte Profetul arată că mila lui Dumnezeu faţă de oameni este mai mare chiar decât dragostea unei mame faţă de propriii ei copii. Aceste lucruri le spuneau profeţii; iar Hristos însuşi, vorbind cu iudeii, le spunea: "Deci, dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel ceresc va da cele bune celor care cer de la El?" . Prin aceste cuvinte Hristos n-a vrut să arate altceva decât că, pe cât este de mare deosebirea dintre buni şi răi, pe atât este de mare şi deosebirea dintre purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi purtarea de grijă a părinţilor.
Nu te opri însă numai la atât, ci mergi cu mintea chiar mai departe. Despre dragostea lui Dumnezeu faţă de oameni s-au mai spus şi aceste cuvinte, al căror înţeles îl pricepem atât cât putem: Cine are cunoştinţa nemărginită şi bunătatea nemărginită, negreşit va avea nemărginită şi iubirea de oameni. Chiar dacă nu descoperim această iubire de oameni în fiecare din întâmplările ce se petrec în lume, apoi chiar această neştiinţă a noastră este tot un semn, tot o dovadă a dragostei Sale nemărginite de lume. Dumnezeu face în fiecare zi multe şi mari lucruri pentru mântuirea noastră; iar acestea sunt cunoscute numai de El. Dumnezeu face bine neamului nostru

omenesc numai în virtutea bunătății Sale, iar din cauză că nu are nevoie să fie slăvit de noi, nici să-L răsplătim în vreun chip oarecare, de aceea face ca cele mai multe binefaceri ale Sale să ne rămână ascunse nouă; iar dacă uneori ni le descoperă, apoi o face tot din cauza noastră, pentru ca prin recunoştința ce I-o arătăm să atragem asupra noastră şi mai mult ajutor. Să nu-I mulțumim deci lui Dumnezeu numai pentru binefacerile pe care le ştim, ci şi pentru cele pe care nu le ştim. Dumnezeu ne face bine nu numai când voim, ci ne face bine chiar când nu voim. Pavel, cunoscând acest lucru, ne sfătuieşte să-I mulțumim lui Dumnezeu pururea şi pentru toate . Dumnezeu nu poartă de grijă numai de toți îndeobşte, ci Se îngrijeşte îndeosebi şi de fiecare dintre noi. El însuşi o spune: „Nu este vrere înaintea Tatălui Meu Celui din ceruri ca să piardă pe vreunul din aceştia mici" . Aceste cuvinte au fost spuse celor care credeau în El. Dar Dumnezeu vrea ca şi cei care nu cred în El să se mântuiască, vrea ca toți să se întoarcă la El şi să creadă în El, după cum spune şi Pavel: "Dumnezeu vrea ca toți oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştința adevărului" . Iar Hristos spunea iudeilor: "N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoşi la pocăință" ; şi iarăşi, prin profetul Osea: "Milă voiesc, şi nu jertfă" . Mai mult încă, Dumnezeu nu părăseşte pe oameni nici atunci când nu voiesc să se facă mai buni şi să cunoască adevărul, cu toate că oamenii se bucură de o atât de mare purtare de grijă. Pentru că de bunăvoia lor s-au lipsit de viețuirea cerească din rai, Dumnezeu le dă aici, pe pământ, în această viață, toate bunătățile: face să răsară soarele Său şi peste cei răi, şi peste cei buni, plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți şi dă oamenilor toate cele de trebuință pentru menținerea vieții acesteia. Dacă Dumnezeu poartă atât de mult grijă de duşmanii Săi, cum se poate spune că va trece cu vederea vreodată pe cei ce cred în El şi pe cei care-L slujesc după putere? Nu-i cu putință aceasta, nu-i cu putință, ci Se îngrijeşte de ei mai mult decât de tot ce există. Hristos o spune: "Şi toți perii capului vostru sunt numărați" .

6. Prin urmare, dragă prietene, când te gândeşti că ai aruncat din mâini, pentru Hristos, tată, casă, prieteni, rude, bogăție nespus de mare şi multă slavă; apoi, când vezi că suferi acum o durere şi un necaz atât de cumplite, nu te lăsa abătut de gânduri negre. Din gândurile din care se naşte nedumerirea, din acelea va veni şi dezlegarea nedumeririi.
- Cum?
- "Este cu neputință ca Dumnezeu să mintă" ; Dumnezeu a făgăduit viața veşnică tuturor celor care părăsesc pe părinți, pe rude, pe prieteni, casa şi bogăția. Tu ai părăsit toate şi le-ai disprețuit. Ce te împiedică, deci, să ai încredere în făgăduința lui Dumnezeu? Încercarea ce a venit peste tine? Dar ce legătură are ea cu făgăduința? Dumnezeu nu ne-a făgăduit viața veşnică pe pământ. Chiar dacă ar fi să se împlinească aici pe pământ făgăduința, nici atunci n-ar fi trebuit să te întristezi. Bărbatul cucernic şi credincios trebuie să fie atât de sigur de făgăduințele lui Dumnezeu, încât, chiar dacă întâmplările din viață par împotriva făgăduințelor, el să nu se tulbure, nici să deznădăjduiască în privința înfăptuirii lor. Să-ți dau un exemplu.
Ce făgăduință a primit credinciosul Avraam, şi ce-a fost silit să facă? A primit făgăduința că va umple pământul cu urmaşii fiului său Isaac. Dar a primit şi o poruncă: a fost silit să-l jertfească pe Isaac, pe acela din care trebuia să se umple tot pământul. Ce-a făcut Avraam? L-a tulburat, oare, pe dreptul Avraam porunca lui Dumnezeu? Deloc! Dimpotrivă, cu toate că era atâta nepotriveală şi luptă între poruncă şi făgăduință, nu s-a tulburat, nu l-au cuprins amețeli şi nici n-a spus: "Una mi-a făgăduit Dumnezeu, şi alta mă sileşte să fac; mi-a făgăduit mulțime de urmaşi din acest copil, iar acum îmi porunceşte să-l jertfesc, să-l omor. Cum se va împlini făgăduința o dată ce tai rădăcina? M-a înşelat şi şi-a bătut joc de mine?".
Avraam însă n-a spus aceste cuvinte şi nici nu le-a gândit. Şi a avut dreptate! Când Dumnezeu

făgăduieşte ceva, nu trebuie să ne tulburăm, nici să ne îndoim de împlinirea făgăduinței, chiar dacă nenumărate fapte par a tăia din rădăcini făgăduința, în aceasta stă mai cu seamă puterea lui Dumnezeu, că El găseşte ieşire acolo unde noi nu găsim ieşire. Şi Fericitul Avraam gândea aşa. Din pricina aceasta Pavel îi admira credința, spunând despre el: "Prin credință a adus Avraam jertfă pe Isaac când a fost încercat" , şi a jertfit pe unicul născut, pe cel pentru care primise făgăduința. Cuvintele lui Pavel arată şi pun în lumină tocmai ce spuneam.
Nu numai Avraam, dar şi Iosif, stră-strănepotul lui, a rămas neclintit, cu toate că vedea primejduită făgăduința dată lui de Dumnezeu atât prin trecerea îndelungată a vremii, cât şi prin multe întâmplări potrivnice. Nu se uita la acestea, ci numai la Dumnezeu, Care-i făcuse făgăduința. Dacă împrejurările l-ar fi doborât şi ar fi căzut în gânduri omeneşti, şi-ar fi pierdut orice nădejde că se va mai împlini făgăduința. Visul avut îi spusese mai dinainte că frații şi părinții lui i se vor închina ; faptele însă nu numai că nu arătau o astfel de cinstire, ci contrariul, în primul rând, cei care aveau să i se închine îl aruncă într-o groapă , îl vând unor barbari şi astfel fac să fie trimis într-o țară străină şi îndepărtată . Astfel faptele păreau a fi cu totul împotriva făgăduințelor din vis; de asta îşi băteau joc de el ticăloşii lui frați şi ziceau: "Iată, visătorul acela vine; veniți dar acum să-l omoram şi să-l aruncăm într-o groapă şi vom zice: O fiară sălbatică l-a mâncat. Şi vom vedea ce se va alege de visurile lui" . Mai târziu, cumpărătorii nu l-au vândut unui om liber, ci unui rob împărătesc , nenorocirile lui Iosif nu s-au oprit aici. Hulit de stăpâna lui, a fost închis şi a stat în temniță mulți ani; alți întemnițați erau sloboziți din închisoare, dar el rămânea mai departe în temniță. Deşi erau atât de multe necazurile care puteau să-i tulbure sufletul, totuşi în toate aceste necazuri a rămas neschimbat, nu s-a îndoit o clipă că Dumnezeu nu-Şi va ține făgăduința.
Cam aşa sunt şi necazurile ce-au venit peste noi, dar, mai bine spus, cu mai puțin luminiş decât ale lui losif. Pe de o parte, Dumnezeu ne-a făgăduit împărăția cerurilor, viața veşnică, nestricăciunea şi nenumărate bunătăți; pe de altă parte, faptele şi întâmplările sunt mult depărtate de aceste făgăduințe; în viață întâlnim moarte, stricăciune, pedeapsă, chin şi felurite şi dese necazuri.
- Pentru care pricină face Dumnezeu aceasta, pentru ce îngăduie să se săvârşească în viață tocmai ceea ce-i contrar făgăduinței Lui?
Pentru a săvârşi două lucruri foarte mari. Unul, pentru a ne da nouă o dovadă neîndoielnică a puterii Lui, anume că poate duce la capăt împlinirea făgăduințelor, chiar atunci când faptele par a fi cu totul potrivnice; al doilea, pentru a ne învăța să credem în El în orice împrejurare, chiar când întâmplările par potrivnice spuselor Sale. Aşa este tăria nădejdii; nu ruşinează pe cel care nădăjduieşte din toată inima. Dacă oamenii cărora li se făgăduiesc bunuri pământeşti nădăjduiesc cu atâta tărie în împlinirea făgăduințelor, cu atât mai mult noi trebuie să avem tot atât de mare nădejde în împlinirea făgăduințelor, cu cât nu aşteptăm împlinirea lor în viața aceasta, ci în veacul celălalt. Domnul ne-a spus mai dinainte că în lumea aceasta nu vom avea decât necaz şi strâmtorare .
- Pentru ce dar te tulburi, dragă prietene? Pentru ce pui la îndoială făgăduința lui Dumnezeu? A spune, pe de o parte, că ai dispreţuit lumea pentru Hristos, iar, pe de altă parte, că eşti părăsit de El înseamnă că nu crezi în Hristos, că pui la îndoială spusele Lui, că socoteşti înşelăciune făgăduința Lui. A gândi astfel înseamnă a fi cu adevărat stăpânit de demon şi a atrage asupră-ți focul gheenei.
Mi-ai putea obiecta că sunt unii oameni care se bucură de o desăvârşită tihnă, deşi nu se ocupă cu altceva decât cu treburi lumeşti, fără să le pese de Dumnezeu.
Hristos a răspuns mai dinainte obiecției tale: "Amin, amin, spun vouă, că voi veți plânge şi vă

veți tângui, iar lumea se va bucura” . Odinioară, babilonienii, care nu cunoşteau pe Dumnezeu, erau bogați, puternici şi cinstiți de toată lumea, iar iudeii erau prizonieri, robi şi se zbăteau în cele mai cumplite nenorociri. Lazăr apoi , vrednic de ceruri şi de împărăția de dincolo, era plin de bube, era lins de câini şi se lupta necontenit cu foamea; bogatul însă era slăvit, înconjurat de multă lume, ducea un trai tihnit şi se desfăta cu de toate; totuşi bogatul, când a ajuns în iad, n-a avut nici un folos de pe urma tihnei, şi nici Lazăr n-a fost împiedicat, din pricina foamei şi a bubelor, să ducă pe pământ o viață după placul lui Dumnezeu, ci luptând, ca un atlet vrednic, cu lipsa şi cu arşița, a învins şi a fost încununat. Pentru aceea şi spune înțeleptul: “Fiule, când te apropii ca să slujeşti Domnului, pregăteşte-ți sufletul spre ispită, îndreptează-ți inima ta, rabdă şi nu te grăbi în timpul încercării” . Iar puțin mai jos spune: “în foc se lămureşte aurul, iar oamenii sunt încercați în cuptorul smereniei” , în altă parte a Scripturii se spune: “Fiule, nu defăima învățăturile Domnului şi nici nu te descuraja când eşti mustrat de El” .
Cel care bagă aurul în cuptor ştie până la ce temperatură trebuie să încălzească aurul şi ştie, de asemenea, când trebuie să-l scoată din foc. Din pricina aceasta, înțeleptul amintit mai sus spune: “Nu te grăbi în timpul încercării”, iar Solomon dă aceeaşi învățătură prin cuvintele: “Nu te descuraja când eşti mustrat de Domnul”. Mare lucru este necazul. Este mare lucru pentru că-l face pe bărbat să ajungă încercat şi să învețe virtutea răbdării. Dar mi s-ar putea spune:
- Dar dacă din pricina unei încercări prea mari omul slăbeşte şi este doborât?
- “Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți ispitiți peste puterile voastre, ci o dată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca s-o puteți răbda” . Dacă mustrarea este o urmare a dragostei, iar părăsirea, urmarea urii, atunci nu este cu putință ca în acelaşi timp să şi iubeşti şi să şi urăşti pe cineva; nu este cu putință ca în acelaşi timp să mustri pe cineva şi să-l şi părăseşti. Dar mă vei întreba:
- Cum se face însă că au căzut mulți oameni?
- Aceasta înseamnă că ei s-au depărtat de Dumnezeu, nu înseamnă că Dumnezeu i-a părăsit. “Iată, vor pieri cei care se depărtează de Tine” . Se îndepărtează de Dumnezeu, pentru că nu suferă să fie mustrați de Dumnezeu, ci se mânie şi se necăjesc când Dumnezeu îi mustră. După cum copiii leneşi n-au nimic de câştigat dacă, trimişi de părinții lor la şcoală, fug de acasă, pentru a scăpa de chinul lecțiilor şi de micile bătăi ale învățătorilor, ba, dimpotrivă, îşi atrag asupra lor necazuri şi mai mari, căci sunt siliți să sufere de foame, să trăiască asemeni unora fără căpătâi, să se îmbolnăvească, să fie disprețuiți de lume şi să ajungă robi altora, tot astfel şi oamenii care nu primesc cu bucurie mustrarea lui Dumnezeu, ci se supără când El îi mustră, pe lângă faptul că n-au nici un folos de pe urma supărării lor, se mai şi înconjoară de cele mai groaznice nenorociri. Din această cauză ni s-a poruncit să răbdăm şi să ne întărim inima noastră .
Dar ai putea, dragă prietene, să-mi spui că tu suferi chinuri cu mult mai cumplite.
Da, o ştiu! Dar nici profesorii de gimnastică nu pun pe toți copiii să facă aceleaşi exerciții! Pe cei mai slabi îi pun să se lupte cu cei slabi, iar pe cei puternici, cu adversari deopotrivă cu ei; dacă ar avea adversari inferiori puterii lor, nu s-ar antrena deloc, chiar dacă ar lupta cu ei zile întregi.
- Dar pentru ce Dumnezeu n-a făcut să aibă de luptat cu aceleaşi necazuri toți cei care au ales acelaşi fel de viețuire?
- Pentru că Dumnezeu nu are numai o singură cale pentru exercitarea virtuții şi pentru că nu toți au nevoie de aceleaşi exerciții, deşi au ales cu toții acelaşi fel de viețuire. Sunt bolnavi care suferă de aceleaşi boli, şi totuşi nu li se potrivesc tuturor aceleaşi medicamente; unii au nevoie de unele, alții de altele. Pentru aceasta şi Dumnezeu încearcă şi mustră în felurite chipuri pe oameni: pe unii îi încearcă cu boală îndelungată, pe alții, cu sărăcie lucie; pe unul, să fie silit şi nedreptățit de alți oameni, pe altul, să vadă morțile neîncetate şi repetate ale copiilor şi ale celor apropiați

lui; pe unul, să fie aruncat de colo-colo de toți şi să nu i se dea nici o importanță, pe altul, să fie hulit pentru fapte de care nu are ştiință şi să fie împovărat cu o faimă rea; şi astfel, Dumnezeu încearcă pe fiecare în alt chip, căci este cu neputință să enumăr acum cu de-amănuntul toate chipurile în care Dumnezeu încearcă şi mustră pe oameni, încercările enumerate mai sus, în comparație cu nenorocirea care a venit peste tine, par uşoare, o nimica toată; cu toate acestea, dacă ai face experiența lor, ai vedea că necazurile ce le suferi sunt cu mult mai uşor de îndurat decât acelea. Dar, în afară de asta, să nu ne revoltăm dacă alții sunt mustrați mai puțin decât noi. Cu cât sunt mai mari şi mai puternice chinurile şi încercările, cu atât sunt mai mari şi răsplătile; ele sunt un sprijin puternic spre a nu cădea în căile pierzării cu voia sau fără voia noastră: micşorează mândria, îndepărtează trândăvia, ne fac mai înțelepți, ne fac mai credincioşi, în general vorbind, dacă ai putea să socoteşti toate foloasele ce le avem de pe urma încercărilor, ai vedea că sunt rnulte. De altfel, nimeni din cei cu trecere înaintea lui Dumnezeu nu sunt scutiți de neajunsuri, chiar dacă ni se par lipsiți de necazuri.

7. Cum este cu putință dar ca noi să nu avem nevoie de ajutorul încercărilor, când a suferit foarte multe încercări Fericitul Pavel, şi n-a fost nimeni atât de mare ca el, nici egal cu el? Dacă unii nu s-au înțelepțit prin aceste necazuri, aceasta nu se datorează lui Dumnezeu, Care i-a mustrat, ci nepăsării lor. Dacă nu li s-ar fi dat leacul, ar fi părut că au pierit din pricină că au fost lăsați în părăsire; aşa însă, nu pot învinui deloc pe doctor, ci pe bolnavi şi nepăsarea lor. Nu trebuie să ne tulburăm, nici să ne lăsăm abătuți dacă unii, înainte de a fi încercați, au mers pe o cale dreaptă, dar au căzut când au venit peste ei încercările, iar alții, deşi au trăit numai în răutăți, n-au fost încercați cu nici un necaz şi, în sfârşit, alții, de când s-au născut şi până şi-au dat sufletul, au trăit măcinați de nenumărate nenorociri. Ar trebui să ne întristăm şi să ne tulburăm dacă n-am cunoaşte toată rânduiala purtării de grijă a lui Dumnezeu, atunci când am fi în stare şi am avea îndatorirea s-o cunoaştem. Dar pentru ce să ne chinuim în zadar cercetând cele ce nu pot fi cercetate şi căutând cele ce nu pot fi găsite, când însuşi Pavel, care a luat parte la atâtea taine, care s-a urcat până la al treilea cer , însuşi Pavel a amețit în fața adâncului purtării de grijă a lui Dumnezeu; şi uitându-se, puțin numai, în adâncul bogăției, înțelepciunii şi cunoştinței lui Dumnezeu , s-a spăimântat şi s-a dat îndată înapoi.
Nu ne împotrivim deloc când un doctor ne prescrie de multe ori rețete ce par potrivnice însănătoşirii noastre, când ne porunceşte, de pildă, să ne băgăm picioarele sau mâinile degerate în izvoare reci ca gheața, sau când ne spune să facem alte lucruri tot atât de ciudate; ba, dimpotrivă, pentru că suntem convinşi mai dinainte că doctorul prescrie aceste rețete întemeiat pe ştiința sa medicală, îl ascultăm cu dragă inimă, deşi de multe ori se înşală. Iscodim însă faptele lui Dumnezeu, cu toate că El ne este superior nouă, cu toate că este însăşi înțelepciunea, cu toate că nu Se înşală niciodată în hotărârile Sale! Îl credem fără să spunem vreun cuvânt pe doctor, pe care ar trebui să-l întrebăm de ce face aşa, şi nu altfel, iar pe Cel pe Care ar trebui să-L credem cu adevărat, pe Dumnezeu, pe El îl întrebăm pentru ce şi cu ce scop săvârşeşte faptele Sale şi ne supărăm dacă nu putem cunoaşte cauzele lor! Poți spune că o astfel de purtare porneşte dintr-un suflet credincios? Nu! Ci mă rog, fierbinte mă rog, să nu cădem într-o nebunie atât de grozavă! În fața tuturor întâmplărilor ce vin peste noi, înaintea cărora suntem nedumeriți, să spunem şi noi cuvintele Scripturii: “Judecățile Tale sunt foarte adânci!” . Tot înțelepciunea lui Dumnezeu este şi aceasta, ca noi să nu cunoaştem bine cauza tuturor celor ce ni se întâmplă. Răsplata noastră n-ar fi mare şi nici n-ar fi o dovadă de credință dacă am asculta de Dumnezeu pentru că am şti cauzele tuturor celor ce ni se întâmplă; dar foarte mare folos sufletesc avem când, fără să cunoaştem vreuna din pricinile necazurilor ce vin peste noi, ne dăm totuşi silința să

ne supunem tuturor poruncilor Lui, să-L ascultăm cu adevărat şi să credem în El din toată inima. De un singur lucru trebuie să fim convinşi, anume că toate pe care Dumnezeu le aduce peste noi sunt spre folosul nostru. Să nu căutăm să aflăm cauza lor şi nici să nu ne supărăm sau să ne întristăm dacă n-o cunoaştem. Nu ne este nici cu putință, nici folositor s-o ştim, pe de o parte, pentru că suntem muritori, iar pe de altă parte, pentru că am cădea îndată în nebunească mândrie. Pe copiii noştri noi îi punem să facă multe treburi ce li se par vătămătoare şi întru nimic folositoare; copiii nu cer să le afle pricina şi nici noi nu-i punem la lucru după ce mai întâi i-am convins că treburile pe care le fac sunt spre folosul lor; dimpotrivă, îi învățăm să asculte de poruncile părinților lor şi să nu caute să afle mai mult. Dacă noi, pe când suntem copii, ne purtăm astfel față de părinții noştri, care au aceeaşi fire ca şi noi, şi nu ne răzvrătim, ne vom supăra oare pe Dumnezeu, de Care ne deosebim atât de mult cât se deosebeşte Dumnezeu de oameni, pentru că nu cunoaştem toate pricinile celor ce ni se întâmplă?
Ce poate egala această necredință? Fericitul Pavel, supărat pe astfel de oameni, spunea: “Dar, omule, tu cine eşti ca să răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Au doară va zice făptura Celui ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut aşa?” . Eu am dat pilda cu copiii; Pavel însă a dat o pildă mai potrivită, aceea a olarului şi a lutului pe care îl plăsmuieşte . După cum lutul ia forma pe care mâinile olarului i-o dau, tot astfel şi omul trebuie să urmeze drumul pe care i-l arată Dumnezeu şi pe care i-l pune în față; trebuie să primească totul cu mulțumire, fără să rostească vreun cuvânt de împotrivire şi fără să iscodească pentru a cunoaşte cauzele.
Nu suntem singurii care nu cunoaştem pricinile celor ce se întâmplă; nu le cunoşteau nici acei bărbați vestiți şi minunați care au trăit înaintea noastră. Iată ce spune Iov: “Pentru ce necredincioşii trăiesc şi îmbătrânesc în bogăție?” , şi celelalte. Iar Fericitul David spunea: “Aproape că s-au clătinat paşii mei, că am râvnit spre cei fără de lege, văzând pacea păcătoşilor; că nu este nenorocire în moartea lor şi nici nu sunt îndelungate biciuirile lor; că nu sunt în ostenelile oamenilor şi nu vor fi biciuiți împreună cu oamenii” . Mai târziu Ieremia spunea: “Drept eşti Doamne, dar cuvinte de dreptate îți voi spune: Pentru ce înfloreşte calea necredincioşilor?” .
Şi aceştia erau nedumeriți, şi ei căutau cauzele aparentelor nedreptăți; nu le căutau însă mânați de aceleaşi motive precum cei necredincioşi; nu învinuiau pe Dumnezeu şi nici nu spuneau că Dumnezeu este nedrept din pricina neînțelegerii faptelor Lui. Unul dintre ei spunea: “Dreptatea Ta este înaltă ca munții lui Dumnezeu, iar judecățile Tale, foarte adânci” . Altul, care a suferit în viață atâtea necazuri, “n-a rostit nici un cuvânt neînțelept împotriva lui Dumnezeu” , în aceeaşi carte, după ce a vorbit despre creația lumii, Iov, voind să arate că este cu neputință de înțeles înțelepciunea şi rânduiala lui Dumnezeu, spunea: “Iată acestea sunt părți ale căii lui Dumnezeu şi din ele puțin putem cunoaşte despre El” . Ieremia, la rândul său, prevăzând acuzațiile ce I s-ar aduce lui Dumnezeu şi pentru ca nimeni să nu cadă vreodată în această bănuială, în textul citat mai sus, pune înaintea întrebării propria sa judecată, spunând: “Drept eşti, Doamne”, adică: “Ştiu, Doamne, că Tu pe toate le faci cu dreptate, deşi nu ştiu chipul în care acestea se săvârşesc”.
- Ce vrei să spui? Nici aceşti drepți nu ştiau mai mult decât noi?
- Da! Şi nici n-au primit răspuns la întrebările lor. Acest lucru îl arată Fericitul David prin cuvintele: “Socoteam că voi cunoaşte; dar am văzut că acest lucru este osteneală zadarnică înaintea mea” . Aceşti fericiți n-au căpătat răspuns, spre a-i învăța pe urmaşii lor ca nici ei să nu mai întrebe. Drepții aceia un singur lucru căutau să afle: Pentru ce necredincioşii trăiesc în belşug şi în bogăție? Dar nici la această întrebare n-au primit răspuns. Noi însă, cei de acum, vrem să ştim şi să aflăm cu mult mai multe decât ei. Întrebările puse de noi acum sunt cu mult

mai multe decât cele puse de ei. Să lăsăm cunoaşterea clară a acestor nedumeriri pe seama Celui care ştie toate înainte de naşterea lor.

8. Dar dacă totuşi trebuie, pe temeiul faptelor cunoscute de noi, să dau o dezlegare şi o mângâiere celor care-şi pun astfel de probleme, voi spune celor mult preocupaţi cu astfel de gânduri că, o dată ce ne-a fost descoperită împărăţia cerurilor şi o dată ce ne-a fost arătată răsplata viitoare, nu mai merită să ne mai punem întrebarea de ce drepţii suferă necazuri şi încercări, iar cei răi trăiesc în huzur şi tihnă. Pentru ce să ne tulburăm de nenorocirile sau de fericirile petrecute pe pământ, o dată ce pe fiecare om îl aşteaptă dincolo ceea ce merită? Dumnezeu îi antrenează ca pe nişte atleţi destoinici, prin aceste încercări şi necazuri, pe cei care ascultă de poruncile Lui; pe cei mai slabi şi mai zăbavnici întru împlinirea poruncilor, care nu pot să suporte încercări mai grele, nu-i supune la încercări, ci îi îndeamnă mai întâi spre fapte bune. Dacă uneori se întâmplă contrariul şi mulţi drepţi duc o viaţă tihnită şi încărcată de cinste, iar mulţi răi se zbat în cele mai grele nenorociri, dispreţuiţi de lume, atunci cade de la sine prin această constatare obiecţia ce s-a adus mai sus, că numai drepţii suferă necazuri şi numai nedrepţii duc o viaţa desfătată.
Dar dacă trebuie să dau răspuns şi acestei nedumeriri, voi spune următoarele: Dumnezeu nu obişnuieşte să rânduiască viaţa noastră într-un singur chip; având la îndemâna Sa atâtea mijloace, ne deschide multe căi spre mântuire. Mulţi oameni nu sunt pe deplin convinşi de răsplătirile viitoare şi nici nu cred în înviere; de aceea Dumnezeu le arată în mic, aici pe pământ, o imagine a judecăţii viitoare, atunci când pedepseşte pe cei răi şi răsplăteşte pe cei buni. Pedepsirea şi răsplătirea deplină au loc la judecata viitoare. În parte însă, Dumnezeu pedepseşte şi răsplăteşte şi aici pe pământ, pentru ca să se facă mai buni, datorită faptelor ce se petrec sub ochii lor, cei care-şi pierd nădejdea unei răsplăţi sau a unei pedepse, gândindu-se cât de îndepărtat e timpul înfricoşatei judecăţi.
Dacă în viaţa aceasta nici un rău n-ar fi pedepsit, dacă nici un om virtuos n-ar fi răsplătit, mulţi din cei care pun la îndoială învăţătura despre înviere ar ocoli virtutea ca pe una ce atrage după sine numai nenorociri, şi ar urma viciul ca pe unul ce aduce cu el numai mulţumire, bine şi bunăstare, în afară de aceasta, dacă toţi oamenii ar primi aici pe pământ pedeapsa sau răsplata pe care o merită, s-ar socoti de prisos şi chiar mincinoasă învăţătura noastră creştină despre judecata viitoare. Prin urmare, ca să nu fie pusă la îndoială învăţătura despre judecata viitoare şi pentru ca mulţimea să nu ajungă mai nepăsătoare faţă de această învăţătură, dispretuind-o, Dumnezeu pedepseşte chiar aici pe pământ pe mulţi păcătoşi şi răsplăteşte pe unii drepţi. Prin faptul că nu răsplăteşte pe toţi drepţii aici, Dumnezeu face să fie crezută învăţătura despre judecata viitoare, iar prin faptul că pedepseşte înainte de judecata obştească numai pe unii păcătoşi, îi trezeşte pe păcătoşii care dorm somn adânc. Prin pedepsirea celor răi, mulţi îşi vin în fire de frică să nu fie pedepsiţi şi ei; iar prin nerăsplătirea pe pământ, după merit, a tuturor celor virtuoşi, drepţii sunt siliţi să înţeleagă că răsplata lor întreaga le este rezervată într-un alt timp.
Dumnezeu, Care este drept, n-ar fi lăsat ca atâţia păcătoşi să rămână nepedepsiţi şi atâţia drepţi să fie supuşi la nenumărate necazuri, dacă n-ar fi pregătit şi pentru unii şi pentru alţii o altă stare în veacul ce va să fie. Din această pricină nici nu pedepseşte, nici nu răsplăteşte aici pe toţi, ci numai pe unii, cum a făcut de pildă cu regele perşilor sau cu Iezechia, regele iudeilor. Deşi mulţi au fost la fel de necredincioşi ca şi asirianul, şi mulţi, tot atât de virtuoşi ca şi Iezechia, totuşi nu le-a răsplătit tuturor cu aceeaşi măsură. Pricina, după cum am spus, este aceea că n-a venit încă timpul judecăţii. Cuvintele acestea nu-s ale mele! Ascultă cuvintele Celui care are să ne judece atunci? Ce spune Hristos celor care au venit la El ca să-I aducă vestea că au murit cei îngropaţi

de turn şi să-I spună de nebunia arătată de Pilat faţă de cei morţi, amestecând sângele lor cu sângele jertfelor? “Vi se pare oare că galileenii aceştia au fost mai păcătoşi decât toţi galileenii pentru că au pătimit acestea? Vă spun că nu; dar dacă nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri aşa. Sau acei optsprezece, peste care a căzut turnul de la Siloam ce i-a omorât, vi se pare că aceştia au fost mai păcătoşi decât toţi locuitorii Ierusalimului? Vă spun că nu; dar dacă nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri aşa” . Aceasta este cauza pentru care se amână pedeapsa. Din pricina aceasta Dumnezeu, de obicei, nu pedepseşte pe toţi cei ce merită aceeaşi pedeapsă, pentru ca aceia care rămân nepedepsiţi să-şi îmbunătăţească viaţa văzând nenorocirile suferite de ceilalţi.

Pentru mine aceasta este dezlegarea acestor nedumeriri. Tu însă faci şi dezlegarea nedumeririlor, despre care vorbeam mai sus, cu mult mai greu de dezlegat decât acestea. Totuşi, o dată ce am lămurit, după puterile mele, pe cele din urmă, socot că prin dezlegarea acestora a fost dată şi dezlegarea celorlalte. Care este deci nedumerirea ce o ai? Că mulţi oameni au avut de luptat cu multe nenorociri din copilărie până la sfârşitul vieţii lor.

Despre aceşti oameni aş avea de spus ceea ce am spus şi despre cei care cad în felurite nenorociri în cursul vieţii lor, anume că ei sunt pedepsiţi, mai întâi, din pricina propriilor răutăţi; în al doilea rând, pentru ca şi alţi oameni să se folosească de pe urma nenorocirilor ce s-au abătut peste ei. Dacă nu sunt pedepsiţi toţi păcătoşii, apoi aceasta se datorează faptului că încă n-a venit vremea judecăţii.

Dar mi s-ar putea spune:

- Pentru ce unii sunt pedepsiţi înainte de a ajunge la vârsta la care pot deosebi binele de rău, ca şi cum ar fi săvârşit mari păcate?

- Sunt pedepsiţi nu pentru un motiv anume, ci pentru multe şi felurite motive. Sunt pedepsiţi fie din pricina desfrânării părinţilor, fie din pricina nepăsării celor însărcinaţi cu creşterea lor, fie din pricina asprimii climei, fie din alte pricini asemănătoare. În afară de aceste motive, Dumnezeu ştie că mulţi din ei vor ajunge nişte răi; de aceea Dumnezeu, prin pedepsele trimise peste ei, îi împiedică, ca şi cum i-ar lega cu nişte lanţuri, să săvârşească răul. Nu vezi că mulţi cerşetori, deşi se găsesc în mare lipsă, săvârşesc nenumărate rele nu împinşi de lipsă, nici de folos, ci numai de propria lor răutate? Am auzit odată pe unii spunând că nişte cerşetori şi-au bătut joc de o femeie cinstită şi serioasă prinzând-o într-un loc pustiu. Ce nevoie, ce lipsă i-a îndemnat să facă acest lucru? Câte grozăvii n-ar face unii ca aceştia dacă n-ar fi stăpâniţi de lanţul nenorocirii lor! S-ar mai putea oare trăi din pricina nebuniei şi furiei criminalilor dacă n-ar fi siliţi să trăiască în închisori? Ar săvârşi grozăvii tot atât de mari ca şi cei stăpâniţi de demoni. Şi nu mă gândesc la faptele săvârşite de îndrăciţi în timpul când sunt stăpâniţi de demon, ci la faptele săvârşite de ei după ce furia drăcească încetează. Şi în acele clipe mănâncă cu mare lăcomie, fură, se îmbată şi fac şi alte fapte cu mult mai ruşinoase decât acestea.

După cum un judecător lasă pe mulţi răufăcători să stea multă vreme în închisoare, ba uneori să-şi sfârşească acolo viaţa, totuşi, când vrea să bage frica în oasele unora dintre supuşii săi, ia pe unul sau doi dintre criminali, îi urcă pe un eşafod şi porunceşte să fie omorâţi în faţa mulţimii adunate, şi astfel nu mai are nevoie să-i omoare pe toţi ca să-i înfricoşeze pe răii care trăiesc în libertate, tot astfel şi Dumnezeu, când vrea să ne dea o pildă, n-are nevoie să pedepsească pe toţi păcătoşii, ci ia numai pe unii dintre ei, pe care-i ştie că n-au să se mai îndrepte, şi-Şi arată asupra lor puterea şi mânia Lui, iar prin aceasta pe mulţi ne pune pe calea cea bună: pe cei răi îi îndeamnă să-şi schimbe, dacă vor, răutatea lor, pe cei buni îi face să-şi cerceteze cu mai multă grijă viaţa şi faptele şi, după cum spuneam mai sus, le arată tuturor îndelunga Lui răbdare şi-i încredinţează de adevărul învăţăturii învierii morţilor.

Aş putea fi întrebat:

- Dar ce legătură au cele spuse cu faptul că unii au trăit în suferinţă de cum s-au născut şi au murit înainte de a putea să-şi dea seama ce este binele şi răul?
- Spune-rni, te rog, ce grozăvie suferă o dată ce nu-şi dau seama de suferinţele lor şi nici n-au învăţat ce este bucuria şi durerea? Dar problema suferinţei lor n-o dezleg numai prin răspunsul acesta, ci şi prin altul: din pricina unor astfel de nenorociri abătute asupra unor copii neştiutori, mulţi părinţi, fraţi şi rude au părăsit căile pierzării pe care umblau. Nu este un lucru mic dacă cel ce suferă nu-i vătămat cu nimic, iar altul are foarte mari foloase de pe urma suferinţei celui dintâi. Dar poate că mai este şi o altă pricină pe care eu nu pot s-o descopăr, şi pe care o cunoaşte numai Creatorul nostru.

9. Mai rămâne să dau răspuns la încă o întrebare:
- Pentru ce unii, care au mers pe calea cea dreaptă înainte de a veni peste ei încercările, au căzut după ce au fost încercaţi?
- Dar care om cunoaşte bine pe cei care merg cu adevărat pe calea cea dreaptă, în afară de Cel care a plăsmuit una câte una inimile noastre, de Cel care cunoaşte toate faptele noastre ? De multe ori mulţi din cei ce par buni sunt mai răi decât toţi oamenii. Adevărul spuselor mele a fost dovedit şi în viaţa aceasta, totuşi numai în puţine cazuri, când întâmplarea sau nevoia a scos adevărul la lumină. Dar atunci când va sta pe scaunul de judecată ca să ne judece “Cel care cearcă inimile şi rărunchii” , (cuvântul lui Dumnezeu) “cel viu, cel lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, cel care pătrunde până la despărţitura dintre suflet şi trup , dintre încheieturi şi măduvă, judecător al simţirilor şi al gândurilor” , da, atunci nu vei vedea numai câteva exemple din nenumăratele cazuri, ci vei vedea descoperiţi pe toţi cei care treceau ca oameni virtuoşi, dar erau răi în sinea lor, atunci pielea oii nu-l va mai putea ascunde pe lup , nici văruiala mormântului, necurăţia dinlăuntru , înaintea Judecătorului de atunci “nu este făptură ascunsă, ci toate sunt goale şi descoperite” . Acest lucru l-a arătat Pavel corintenilor prin cuvintele: “Aşa ca să nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va şi lumina cele ascunse ale întunericului şi va face cunoscute gândurile inimilor” .
Să lăsăm însă la o parte pe făţarnici! Să ne ocupăm de oamenii virtuoşi. De unde putem şti că n-au călcat în picioare cea mai mare virtute, smerenia, deşi au săvârşit celelalte virtuţi? Pe aceştia Dumnezeu îi părăseşte ca să cunoască prin propria lor experienţă că n-au săvârşit acele fapte de virtute prin puterea lor, ci prin harul lui Dumnezeu. Iar dacă ai spune că ar fi mai bine să se mândrească, dar numai să săvârşească fapte bune, decât să păcătuiască spre a fi smeriţi, îţi voi spune că nu cunoşti nici paguba mândriei şi nu cunoşti nici folosul smereniei. Ştii destul de bine că un om care săvârşeşte fapte de virtute şi se mândreşte cu faptele lui (dacă se mai poate numi o astfel de faptă, faptă virtuoasă) va cădea îndată în cea mai cumplită pierzanie. Omul căruia i s-a îngăduit să alunece în păcat şi a învăţat prin cădere să se smerească, se va ridica şi, dacă nu vrea (să mai păcătuiască), îşi va recâştiga iute starea lui de virtute de mai înainte; şi dimpotrivă, omul care săvârşeşte cu mândrie binele şi nu cade în nici un păcat, nu-şi va da seama niciodată de păcatul lui, ci, prin mândria sa, îşi înrăutăţeşte şi mai mult starea sa şi, fără să bage de seamă, pleacă pe lumea cealaltă lipsit de fapte bune. Aşa a păţit fariseul: s-a urcat la templu cu părerea că are bogăţie de fapte bune; s-a pogorât însă mai sărac chiar decât vameşul . Mai există încă şi o altă pornire sufletească ce are multă putere să risipească faptele bune adunate cu multă sudoare şi oboseală, şi anume vântul slavei deşarte, a umblatului după laudele lumii, întocmai ca un vânt, slava deşartă, năpustindu-se asupra omului, îi spulberă toate vistieriile virtuţii.
Iată dar, ţi-am spus şi a doua pricină pentru care sunt încercaţi; pentru ce vin necazuri peste cei care merg pe calea cea dreaptă, după cum spui tu. Mulţi oameni, care par că au suferit pentru

virtute multe oboseli, şi care într-adevăr doar par că au suferit, pentru că au săvârşit toate faptele lor de virtute de dragul laudelor de Ia oameni, şi nu de dragul lui Dumnezeu, au fost lăsaţi să cadă în încercări şi necazuri pentru ca, lipsiţi de slava oamenilor, de dragul căreia au pierdut toate faptele lor bune, şi încredinţaţi că lauda oamenilor nu este întru nimic mai trainică decât floarea ierbii, pe viitor să urmărească numai lauda lui Dumnezeu şi pentru El să săvârşească toate faptele lor bune.
Dar, după cum am spus, în afară de aceste cauze, pentru care sunt încercaţi şi ispitiţi cei virtuoşi, mai sunt încă multe altele necunoscute nouă, dar cunoscute numai de Dumnezeu Care ne-a făcut. Prin urmare, nu trebuie să ne întristăm de cele ce ni se întâmplă, ci să-I mulţumim lui Dumnezeu. Făcând aşa, vom fi nişte slujitori credincioşi ai lui Dumnezeu. Când te miri că acest demon spurcat nu s-a năpustit asupra ta mai înainte, când erai în lume, când trăiai în desfătări şi erai înconjurat de tot luxul lumii, ci acum, când ai aruncat toate şi te-ai afierosit cu totul lui Dumnezeu, deci, când te miri de aceasta, faci acelaşi lucru ca şi cum te-ai mira că la un spectacol de lupte greco-romane, atletul nu ia la bătaie pe spectatori, ci, lâsându-i pe ei, se îndreaptă să-l lovească cu pumnii numai pe cel înscris în concurs, pe cel antrenat, coborât în arenă; numai pe acesta îl loveşte peste cap şi-i răneşte faţa. Nu trebuie nici să te miri, nici să te întristezi dacă diavolul ne munceşte, ne supără şi ne împovărează pe noi, care de bunăvoie am ales această luptă. Aşa e legea luptei. Atunci este îngrozitor, însă numai dacă ne trânteşte, dacă ne doboară şi dacă ne răpeşte cununa. Atâta vreme cât nu poate să facă aceasta, nu numai că nu ne-a vătămat cu nimic, ci, dimpotrivă, lupta încleştată cu el ne este de un nepreţuit folos deoarece ne urcă şi mai mult spre desăvârşire. Cel mai viteaz soldat dintr-o armată este acela care poate să arate mai multe răni şi care a luptat corp la corp cu cei mai viteji duşmani. Dintre atleţi, pe aceia îi admirăm mai mult care se iau la luptă cu rivali mai greu de învins. Vânătorul cel mai vestit este acela care a vânat fiarele cele mai greu de vânat.
Este neruşinat şi neînfricoşat demonul care s-a năpustit asupra ta? Tocmai de aceea nu încetez să mă minunez şi să te admir, că n-ai căzut, nici nu te-ai dat bătut, deşi ţi s-a rânduit un astfel de rival, ba, dimpotrivă, ai rămas neclintit, fără să fii cumva istovit.

10. Nu-ţi spun aceste lucruri ca să te linguşesc; într-adevăr, ai tras foarte mari foloase de pe urma acestui necaz venit peste tine; de aceea, ascultă cu îndrăznire cele ce-ţi voi spune. Nici n-aş putea să-ţi dovedesc în alt chip.
Cunoşti şi-ţi aminteşti cum trăiai mai înainte, înainte de încercarea aceasta. Cercetează bine felul tău de vieţuire din vremea aceea şi compară-l cu acesta, pe care-l duci după ce-a venit încercarea peste tine, şi vei vedea folosul pe care îl ai de pe urma acestei încleştări cu demonul. Acum postul tău e mai aspru, privegherile tale mai îndelungi, dragostea ta de citit mai mare şi rugăciunea mai stăruitoare; seriozitatea şi smerenia ta, cu totul deosebite. Mai înainte nu-ţi plăcea deloc să citeşti, iar toată grija ta şi toată munca ta ţi-o cheltuiai cultivând legumele în grădină.
Pe vremea aceea auzeam pe mulţi cum râdeau de nebuneasca ta mândrie, şi cum o atribuiau părerii ce o aveai despre tine: că te cobori dintr-o familie strălucită, că ai un tată încărcat de slavă şi că ai fost crescut în mijlocul unei mari bogăţii. De altfel, tu însuţi ştii bine cât pregetai când era vorba să iei parte la priveghери, în timp ce toţi ceilalţi fraţi se sculau îndată ce auzeau toaca slujbei de miezul nopţii, tu adeseori rămâneai în pat, cuprins de somn adânc, şi te supărai pe cei care veneau să te deştepte. Acum însă toate acestea au dispărut, şi s-a făcut o schimbare în mai bine de când ai început această luptă şi acest război. Iar dacă m-ai întreba pentru care pricină Dumnezeu n-a îngăduit demonului acestuia să se lupte cu tine pe vremea când trăiai în chefuri şi

desfătări, pe vremea când te încânta lumea, îți voi răspunde că şi în aceasta trebuie să vezi tot purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dumnezeu ştia că, dacă ar fi lăsat pe demon să te atace pe vremea când erai în lume, te-ar fi pierdut cu uşurință, pentru că te-ar fi găsit cu totul nepregătit de luptă. Din această pricină, nici nu te-a chemat la luptă îndată ce ai îmbrățişat monahismul, ci te-a lăsat să te întăreşti şi să aştepți vreme îndelungată; şi te-a pus să duci această luptă plină de oboseli şi de sudoare atunci când ai ajuns destul de puternic.
Îmi vei aminti poate şi de oamenii care trăiesc în lume, şi-mi vei vorbi despre sluga ta; socot că la sluga ta te gândeşti când spui că mulți mireni, cuprinşi de aceeaşi boală, s-au vindecat repede şi desăvârşit. Dar, scumpe prietene, sluga ta, ca şi toți cei ce au zăcut de aceeaşi boală, n-au fost atacați de demon pentru acelaşi scop pentru care ai fost atacat tu. Dumnezeu a slobozit fiara aceasta împotriva lui şi a celor asemenea lui numai pentru a-i înfricoşa şi, cu ajutorul fricii, a-i face mai buni. Împotriva ta însă a slobozit-o ca să te lupți cu vitejie cu ea, să o învingi cu strălucire şi să te încununezi cu cununa răbdării. Biruința nu constă în a scoate pe un atlet din arenă şi din fața adversarului său atunci când spectacolul continuă şi spectatorii sunt de față, ci în a-l lăsa să lupte mai departe atunci când, în timpul luptei, adversarul lui nu poate să-l doboare la pământ, cu toate că încearcă să-l tulbure şi să-i bage în cap fel de fel de gânduri nesocotite.
Şi că lucrurile stau aşa cum spun eu se poate vedea din cele ce urmează. Oricine cunoaşte, oricât ai vrea să te smereşti, cât de îmbunătățită este viețuirea ta față de a slugii tale. De aceea şi Dumnezeu are mai multă grijă de tine decât de el. O dată ce e adevărat că viețuirea ta e superioară viețuirii slugii tale, atunci va fi adevărată şi ideea cealaltă, că Dumnezeu are mai multă grijă de tine decât de el, pentru următorul motiv: dacă Dumnezeu, din ură față de tine, ar fi îngăduit demonului să te chinuie, n-ar fi prelungit această îngăduință față de un om pe care-l iubeşte mai mult, în timp ce a slobozit degrabă din tirania demonului pe sluga ta, cu o viețuire inferioară ție.
Aş putea să-ți dovedesc multa purtare de grijă a lui Dumnezeu față de tine nu numai cu cele spuse mai sus, ci chiar cu acelea pe temeiul cărora ți se pare că ai fost părăsit de Dumnezeu, întemeiat mai cu seamă pe acestea, voi încerca să dovedesc că Dumnezeu are grijă de viața ta. Dacă n-ai fi arătat atât de multă râvnă, dacă n-ai fi făcut călătorii lungi ca să te întâlneşti cu bărbați sfinți şi destoinici să te dezlege de astfel de legătură, poate că cineva din mulțime ar rămâne nedumerit, deoarece n-ar putea bănui pricina pentru care Dumnezeu te-a lăsat atâta vreme în această stare; dar pentru că te-ai dus şi la mormintele mucenicilor, unde s-au vindecat mulți bolnavi de suferințe care atacau şi-i rodeau pe oameni, şi ai stat, pentru a scăpa de boală, vreme îndelungată lângă acei mucenici minunați şi vrednici, din preajma cărora nimeni niciodată n-a plecat neajutorat, şi, ca să spun pe scurt, pentru că n-ai lăsat la o parte nici un mjloc care ar fi putut să te izbăvească de această boală, şi, totuşi, te-ai întors la mănăstire tot cu vrăjmaşul alături de tine, prin aceasta ai adus tuturor, chiar şi celor lipsiți cu totul de judecată, o dovadă puternică şi de nezdruncinat a purtării de grijă a lui Dumnezeu față de tine. Dumnezeu n-ar fi împiedicat harul Său, dăruit cu atâta îmbelşugare altora, şi nici n-ar fi suferit să fie făcuți de ruşine robii Săi pentru nereuşita lor, dacă n-ar fi avut în vedere mai mult numele tău cel bun şi folosul tău. Prin urmare, ceea ce pare un semn al părăsirii lui Dumnezeu, aceea este o dovadă a dragostei Lui mari şi a purtării Sale de grijă față de tine.

DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII (II)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINŢĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII"

1. Cele spuse mai sus au fost îndestulătoare să-ţi arate că Dumnezeu îţi poartă de grijă şi că, prin boala ta, te încearcă nu fiindcă te duşmăneşte şi te urăşte, ci fiindcă te iubeşte foarte mult.
Dar pentru că spuneai că suferinţa ta are şi o altă înfăţişare, că diavolul îţi strecoară în minte gândul de a te omorî, aruncându-te în mare, sau în prăpastie, sau de a-ţi sfârşi viaţa aceasta într-un alt chip asemănător, vreau să-ţi vorbesc puţin despre astfel de gânduri.
Gândul acesta nu vine numai de la diavol; vine şi de la tristeţea ce te-a cuprins, şi mai mult de la ea decât de la diavol, şi poate că numai de la ea. Aceasta se vede de acolo că multor oameni, care nu sunt stăpâniţi de demoni, le vin în minte astfel de gânduri numai pentru că tristeţea s-a abătut peste sufletele lor. Scoate din minte şi alungă din suflet tristeţea, şi demonul nu va mai avea nici o putere, nu numai să te înduplece să săvârşeşti o astfel de faptă, dar nici măcar să-ţi bage în cap astfel de gânduri. După cum hoţii pot, cu multă uşurinţă, să fure lucrurile din casă şi să ucidă pe stăpânii casei după ce s-a înnoptat şi s-a stins lumina, tot astfel şi diavolul, după ce răspândeşte în suflet, în loc de noapte şi întuneric, tristeţea, încearcă să răpească toate gândurile care păzesc sufletul pentru ca, o dată ce l-a pustiit şi l-a lăsat neajutorat, să-l umple cu nenumărate răni. Dar dacă prin nădejdea în Dumnezeu alungi întunericul, alergi la Soarele dreptăţii şi grăbeşti să se statornicească în sufletul tău razele Lui, atunci toată tulburarea propriilor tale gânduri se mută de la tine la tâlhar, la diavol; tot aşa păţesc şi răufăcătorii: când îi prinzi asupra faptului şi aprinzi lumina, tremură, îi apucă ameţelile, se frământă. Ar putea însă cineva să mă întrebe:
- Cum poţi scăpa de tristeţe dacă n-ai scăpat mai întâi de diavolul care o pricinuieşte?
- Nu-i diavolul cel care pricinuieşte tristeţea, ci tristeţea face puternic pe diavol şi ne bagă în cap gândurile cele rele. În privinţa aceasta, martor îrni este Fericitul Pavel. A scris corintenilor nu de teama demonilor, ci de teama unei tristeţi prea mari, ca să se poarte corintenii pe viitor cu mai mult blândeţe cu păcătosul care săvârşise acele păcate, "pentru ca nu cumva să fie doborât de mai multă tristeţe unul ca acela" .
Dacă vrei, să presupunem că diavolul continuă să te stăpânească, dar că tristeţea a fost izgonită din sufletul tău. Ce vătămare va mai fi? Ce rău, mare sau mic, îţi mai poate pricinui diavolul? Tristeţea însă îţi va pricinui multe necazuri, chiar când nu te apucă furiile, când nu te stăpâneşte diavolul, nu ştim oare că majoritatea celor care s-au spânzurat, care s-au omorât cu sabia, care s-au înecat în râuri sau care s-au sinucis în alt chip, au fost împinşi de tristeţe la aceste morţi silnice? Dacă unii dintre ei sufereau şi de boala "ducă-se pe pustii" când s-au omorât, apoi pieirea lor nu trebuie pusă pe seama dracilor, ci a tiraniei şi a silniciei tristeţii.
- Dar cum este cu putinţă să nu te întristezi?
- Dacă părăseşti ideea pe care o are mulţimea despre această boală şi te gândeşti la cele cereşti. Toată lumea socoteşte că boala aceasta este ceva groaznic; de asta ai şi tu aceeaşi părere. Dar dacă, eliberându-te de această părere neîntemeiată şi greşită, vei cerceta boala în ea însăşi, vei vedea că ea nu constituie o pricină de tristeţe, lucru pe care de altfel l-am şi demonstrat adeseori până acum.
Socot că te tulburi şi eşti abătut şi din altă pricină: vezi pe fraţii din mănăstire, pe cei de aceeaşi vârstă cu tine, veseli şi cu îndrăznire faţă de fraţi.

În privința aceasta, iată ce pot să-ți spun: dacă ți-ai petrece toată vremea în desfrâu, în jocul cu zaruri şi în chefuri, în timp ce ei trăiesc în înfrânare, în cumpătare şi duc o viață plină de înțelepciune, da, atunci ai avea tot dreptul să te întristezi. Dar dacă tu mergi pe acelaşi drum ca şi ei, pentru ce să te întristezi?
De aş vorbi altcuiva, unui om care se mândreşte repede, aş trece sub tăcere cele ce vreau să spun; dar pentru că sunt pe deplin încredințat că, şi dacă ți-ar aduce cineva nenumărate laude şi te-ar admira, nu numai că nu te-ai mândri, ci şi atunci te-ai socoti printre cei din urmă, pentru asta îți voi spune tot ce gândesc, fără să-ți ascund ceva.
Aud că ai propăşit atât de mult în credință, încât poți să te iei la întrecere nu cu copiii, ci cu bărbații cei mari şi minunați. Se spune că nu eşti cu nimic mai prejos de ei nu numai în privința postului - poate fi altfel, când te hrăneşti zi de zi numai cu pâine şi cu apă? -, nu numai în privința timpului petrecut în priveghieri, dar şi pentru că, întocmai ca acei bărbați minunați, nu dormi deloc nopți întregi, în ceea ce priveşte purtarea ta de fiecare zi, se spune că pe mulți din ei i-ai lăsat în urmă. Aud pe cei care vin din mânăstirea ta spunând că-ți petreci toată vremea în rugăciuni şi lacrimi. După cum cei care au făcut făgăduința să tacă, sau care se închid singuri în chilii nu rostesc nimănui nici un cuvânt, tot aşa se spune că faci şi tu, cu toate că trăieşti între atâția oameni. Cei ce povestesc se cutremură de zdrobirea inimii tale, de lipsa de grijă pentru propria ta persoană şi de suferința ta; pe mulți de aici cele istorisite despre tine i-au întors la căință. "Nu se uită, spun aceştia, la nimeni din cei care intră în mănăstire, nici nu pune capăt necontenitelor lui nevoințe; adeseori ne temem să nu-şi piardă vederea din pricina plânsului, să nu-l lovească durerile de cap din pricina priveghierii şi râvnei nepotolite şi necontenite pentru citirea Sfintelor Scripturi".

2. Te întristezi deci şi te tulburi că diavolul te chinuie cumplit şi groaznic, cu toate că, prin felul tău de viețuire, ai depăşit pe cei de o vârstă cu tine şi ai întrecut pe cei care merg pe acelaşi drum cu tine? Dar oare nu pe bună dreptate spuneam că tristețea aceasta este numai o părere şi că, dacă o cercetăm bine, vedem că ea cuprinde în sine multe pricini de bucurie? Spune-mi, te rog, ce folos ai avea dacă n-ai fi bolnav de ducă-se pe pustii, dar ai duce o viață destrăbălată? Şi, dimpotrivă: ce pagubă ai dacă, fiind bolnav de ducă-se pe pustii, viața ți-e plină de virtuți şi bine întocmită?
Dar poate îți este ruşine şi roşeşti când diavolul te trânteşte la pământ în fața tuturor? Dar ruşinea aceasta a ta vine tot de acolo că nu judeci cele întâmplate cu rațiunea, ci prin părerea oamenilor. Nu-i cădere căderea pe care spui că o suferi; cădere este doar atunci când cazi în păcat. De o astfel de cădere trebuie să te ruşinezi şi să te întristezi, noi, dimpotrivă, ne ruşinăm de fapte care nu-s deloc ruşinoase. Dar nu ne ruşinăm defel, nici nu ne socotim nefericiți când săvârşim fapte cu adevărat ruşinoase, fapte pline de batjocură, fapte vrednice de cea mai mare pedeapsă, nici unul dintre noi nu jeleşte când sufletul nostru cade în fiecare zi biruit de puterea păcatelor; dar când trupul este cuprins de o cât de mică suferință, ni se pare o grozăvie, ceva cu neputință de suportat. Nu-i oare curată boală, ducă-se pe pustii, de a avea o astfel de purtare față de suflet şi de a judeca atât de greşit cele petrecute în jurul nostru? Dacă ai fi un bețiv, da, ar trebui să te ruşinezi şi să te întristezi, căci beția o ai din cauza propriei tale voințe; dar dacă fapta pe care o săvârşeşti o faci silit de altcineva, atunci nu trebuie să te ruşinezi tu, care eşti vătămat, tu, care suferi sila, ci cel care o săvârşeşte. Dacă în piață se încinge o bătaie şi unul îmbrânceşte pe altul şi-l trânteşte la pământ, învinuim cu toții nu pe cel trântit la pământ, ci pe cel ce l-a trântit. Trebuie să ne ruşinăm, dar numai atunci când săvârşim o faptă dintre acelea care atrag după sine pedeapsa lui Hristos, Care ne va judeca. Pentru ce să ne ruşinăm însă, atâta vreme cât nu avem

pe conştiinţă o astfel de faptă? Nu-i o ruşine, ba, dimpotrivă, e o faptă de om înțelept şi vrednică de cele mai mari laude, dacă, întâlnindu-te cineva pe drum, te-ar pălmui fără motiv, fără să-l fi provocat, şi te-ar trânti chiar la pământ, iar tu ai răbda toate acestea. Dacă nu-i o ruşine, ci o laudă când suferim vătămările ce ni le pricinuiesc oamenii, cum să ne ruşinăm că am face o faptă vrednică de dojană când diavolul, care-i mai rău decât toți oamenii, ne vătăma, iar noi suferim cu curaj furia lui? Ar putea fi oare o purtare mai lipsită de judecată decât acest fel contrar de a te purta? Dar dacă te-ai scula după ce vrăjmaşul te-a trântit la pământ şi ai începe să-l înjuri şi să-l loveşti, atunci chiar eu nu te voi împiedica să plângi şi să te întristezi; dacă însă suferi totul cu mulțumire şi-ți îndrepți îndată sufletul spre rugăciune, pentru ce să-ți fie ruşine?
Dar poate că te întristezi că alții te defăimează? Dar oare nu sunt aceştia mai vrednici de defăimare, o dată ce nu-şi dau seama bine de faptele care merită într-adevăr să fie defăimate? Aceia sunt cu adevărat îndrăciți, aceia sunt cu adevărat bolnavi de ducă-se pe pustii, care n-au învățat să judece lucrurile aşa cum sunt ele în realitate, ci defăimează cele vrednice de laudă, şi laudă pe cele vrednice de defăimare. Nebunii spun multe cuvinte de ocară, multe cuvinte urâte celor pe care-i întâlnesc, dar cei ce le aud nu se socotesc ocărâți. nici tu nu socoți o ruşine şi o ocară când îi auzi pe nesocotiții aceia, ca nu cumva, supărând pe Dumnezeu, să ajungi însuți vrednic de ocară. Când socoteşti o ocară cele aduse de Dumnezeu spre învățarea şi folosul tău, gândeşte-te ce sfârşit poate avea acest gând nesocotit!

3. Dacă vrei să vezi pe cei care sunt cu adevărat vrednici de râs şi de ocară, atunci ascultă! Voi încerca să-ți arăt prin grai câteva exemple din multele de acest fel. Uită-te la cei înnebuniți de frumusețea femeilor, la cei înnebuniți după averi, la îndrăgostiții de slavă deşartă, la cei care preferă să facă şi să sufere orice de dragul femeilor, al banilor şi al slavei; uită-te la cei mistuiți de invidie, la cei ce uneltesc împotriva oamenilor care nu le-au făcut nici un rău, la cei posomorâți fără pricină, la cei care se dau în vânt după deşertăciunile vieții. Aceşti oameni şi faptele unor astfel de oameni sunt fapte de nebunie şi vrednice de osândă; aceste fapte sunt vrednice de ocară, de ruşine şi de râs. Dar dacă cineva, bolnav de ducă-se pe pustii, săvârşeşte în viață, chiar aşa bolnav, fapte pline de înțelepciune, nu numai că nu-i drept să fie ocărât, ci, dimpotrivă, să fie admirat şi încununat de toți, deoarece înlănțuit cu atâtea legături aleargă pe un drum atât de obositor şi se urcă pe calea povârnită şi anevoioasă a virtuții.
Dar nu ştiu cum de era aproape să uit şi un alt lucru prin care întreci pe frați: chiar de ai păcătui, îți este uşor să lepezi păcatele datorită asupririi la care eşti supus. Iar dovada afirmației mele sunt cele ce-ți spuneam mai înainte, când am vobit despre săracul Lazăr şi despre desfrânatul din Corint .
Îmi vorbeşti apoi de o altă pricină a tristeții tale, şi-mi spui:
- Mă tem de tatăl meu. Dacă pot suporta cu răbdare suferințele mele, cum voi suferi cu uşurință nenorocirea şi furia lui când va afla ce-i cu mine? Din fericire, până acum n-a aflat nimic.
- Este o mare nesocotință să te întristezi şi să plângi pentru cele ce se vor întâmpla mai târziu sau nu se vor întâmpla niciodată. De unde ştim că tatăl tău va afla vreodată de cele întâmplate? Dar mai bine să presupunem, dacă vrei, că tatăl tău va afla şi că se va supăra groaznic. Te laud când te văd că te întristezi şi suferi pentru necazurile tatălui tău, dar nu pot pretinde să faci asta spre paguba ta. Cei care gândesc cele cereşti, şi nu cele pământeşti, nu trebuie să-şi stăpânească numai mânia, pofta şi celelalte patimi, ci şi tristețea. Tristețea ne pricinuieşte mai mari necazuri decât celelalte patimi şi trebuie să ne împotrivim ei cu bărbăție dacă vrem să nu pierim cu desăvârşire. Dacă tu însuți ai fi voit să pricinuieşti tatălui tău aceste neplăceri, ar fi fost cu cale să te temi şi să tremuri, pentru că ai fi fost pricina unei atât de mari pierderi. Dar dacă tatăl tău vrea

să-şi străpungă de bunăvoie inima sa cu cele mai cumplite chinuri, tu n-ai de ce să te întristezi, decât doar atât cât se cuvine să ia un fiu parte la durerea tatălui său. În afară de asta, nici nu ştim ce va spune şi ce va simţi tatăl tău când va afla cele ce se petrec cu tine. De multe ori lucrurile se întâmplă cu totul altfel de cum ne aşteptăm. Teama ta face parte din cele ce se întâmplă în chip cu totul neobişnuit şi rar; susţinerea mea însă face parte din cele obişnuite şi posibile. Pe ce mă întemeiez când spun acest lucru? Iată pe ce! Tatăl tău mai are şi alţi copii, nelegitimi, de care are foarte multă grijă; dragostea de ei va pune în umbră supărarea pricinuită de boala ta. Nu te întrista deci zadarnic de grijile ce le va avea tatăl tău! Dacă trebuie într-adevăr să te întristezi din pricina tatălui tău, atunci întristează-te din pricina cheltuielilor lui nechibzuite, din pricina chefurilor lui, din pricina îngâmfării lui, din pricina asprimii faţă de cei de sub stăpânirea lui, din pricina desfrânării care-l stăpâneşte şi acum. Socoteşti, oare, că-i mic răul ce-l săvârşeşte când, în timp ce mama ta trăieşte în casă cu el, tatăl tău trăieşte în desfrânare cu o fată şi dă naştere unor copii nelegitimi? Aceste fapte sunt vrednice de plâns; aceste fapte sunt vrednice de lacrimi; sunt rele învederate, rele care într-adevăr se înfăptuiesc; cele ce va face tatăl tău când va auzi de boala ta poate că vor fi rele, poate că nu vor fi rele; dar deocamdată este o mare nesocotinţă din partea ta să te chinui pentru nişte fapte despre care nu eşti sigur că se vor întâmpla. Dar să presupunem că tatăl tău se va înfuria, ba chiar foarte tare. Supărarea şi necazul tatălui tău se vor sfârşi foarte curând şi se vor stinge înainte de a se aprinde bine. Unui om care se gândeşte să trăiască în cât mai mare desfătare, care-i ocupat cu atâtea treburi, care hrăneşte paraziţi şi linguşitori, care arde de dragul fetei cu care trăieşte, de la care are şi copii nelegitimi, acestui om, chiar dacă va afla de boala ta, ea îi va face o impresie mică şi fără importanţă. Concluzia aceasta o trag nu numai pe temeiul celor spuse de mine, dar şi pe temeiul purtării de până acum a tatălui tău. Ştii, într-adevăr, ştii foarte bine că, înainte de a intra în monahism, te iubea foarte mult, te socotea inima lui; dar când ai îmbrăţişat viaţa monahală, toată dragostea lui s-a stins; socotea că ai săvârşit o faptă ruşinoasă, nevrednică de strălucirea strămoşilor; spunea că i-ai făcut de ruşine cinstea şi slava lui. Dacă nu l-ar fi silit legătura firească dintre părinte şi fiu, poate că te-ar fi dezmoştenit, în sfârşit, dacă nu sunt cu totul lipsit de inimă în cele ce voi spune, cred că tatăl tău, când va afla de boala ta, chiar se va bucura că ai fost în sfârşit pedepsit pentru că n-ai vrut să asculţi de sfaturile lui, căci adeseori te ruga şi voia să te întoarcă din drumul aspru pe care apucaseşi.

4. Acestea aveam să-ţi spun despre tatăl tău şi despre frica pe care o ai pentru supărarea ce i-ai pricinui-o când ar afla de boala ta. Şi socot îndestulătoare cele spuse spre a-ţi risipi toată teama pe care ţi-o făceai în această privinţă.
Dar pentru că spuneai că răul cel mai mare, culmea relelor, este acela că nici nu mai ai vreo nădejde de viitor, şi nici nu ştii care din două se va întâmpla: vei scăpa oare vreodată de boala aceasta sau diavolul, care a început această luptă împotriva ta, are de gând să te izbească până la sfârşitul vieţii? În privinţa aceasta nici eu însumi nu pot să spun ceva precis şi nici nu pot să declar ceva despre cele ce se vor petrece în viitor. Ştiu însă precis, şi-ţi cer ca şi tu să ai această încredinţare, că orice s-ar întâmpla, fie că te faci sănătos, fie că vei fi bolnav până la sfârşitul vieţii, va fi spre folosul nostru. Dacă vei judeca astfel, vei îndepărta şi culmea acestor rele, ca să întrebuinţez propriile tale cuvinte.
În afară de aceasta, trebuie să te gândeşti şi la aceea că timpul răsplătirilor şi al cununilor este veacul ce va să fie, pe când veacul de acum este timpul luptelor şi al sudorilor. Fericitul Pavel, voind să ne facă să înţelegem lucrul acesta, spunea: “Eu aşa alerg, şi nu la întâmplare; aşa lovesc cu pumnii şi nu bat cu pumnii în aer; îmi chinuiesc trupul şi-l supun robiei; ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să ajung netrebnic’ . Iar când a ajuns la sfârşit, a rostit acele

fericite cuvinte: “Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credința am păzit, de acum mi s-a gătit cununa dreptății” . Prin aceste cuvinte Fericitul Pavel ne arată că toată viața noastră trebuie să fie o luptă, că toată viața noastră trebuie să ne obosim dacă vrem să ne desfătăm de odihnă veşnică şi de nenumărate bunătăți.
Dar dacă cineva ar vrea ca trândăvind să se desfăteze şi de plăcerile din lumea aceasta, dar şi de răsplătirile pregătite în lumea cealaltă celor ce se ostenesc, unul ca acesta se înşală şi se amăgeşte pe sine însuşi. Cu noi se întâmplă acelaşi lucru ca şi cu atleții: atletul care caută odihnă în timpul concursurilor atletice se încarcă de ruşine şi necinste pentru tot timpul, pe când cel care suferă cu bărbăție în arenă orice oboseală, este încununat, slăvit şi lăudat de spectatori şi în timpul întrecerilor atletice, şi după ce s-a sfârşit concursul. Cel care face din timpul hotărât oboselilor timp de odihnă, acela va plânge, va scrâşni din dinți şi va suferi cele mai cumplite chinuri, atunci când ar trebui să se bucure de tihnă, pe când cel care suferă cu dragă inimă aici pe pământ necazurile şi strâmtorările va fi şi aici, şi acolo strălucitor şi slăvit cu slava cea nemuritoare şi adevărată. Dacă în viața de toate zilele cel care nu face fiecare lucru la timpul lui nu are nici un folos de pe urma muncii lui, ba, nenumărate neplăceri, cu mult mai mult în cele duhovniceşti va păți la fel cel care nu ştie care-i timpul muncii şi al ostenelilor, şi care-i timpul răsplătirii şi al odihnei. Hristos a spus: “în lume necazuri veți avea” . Fericitul Pavel a spus: “Şi toți care voiesc să trăiască cu cucernicie în Hristos Iisus vor fi prigoniți” . Pavel n-a vorbit numai de prigonirile oamenilor, ci şi de uneltirile demonilor. Iov a spus: “Viața omului pe pământ este o luptă” . Pentru ce te întristezi deci când eşti strâmtorat şi prigonit în timpul hotărât necazurilor? Atunci ar trebui să te întristezi, dacă am face timp de desfătare şi de tihnă timpul despre care Hristos a spus că este timp de necaz, dacă ne-am trândăvi în timpul în care ni s-a poruncit să ne luptăm şi să ne ostenim, dacă am merge pe calea cea largă, când Hristos ne-a poruncit să mergem pe calea cea strâmtă . Dacă am face aşa, atunci neapărat ar urma să fim pedepsiți în veacul ce va să fie.
Dar ai putea să-mi pui următoarea întrebare:
- Ce ai de spus însă despre cei care merg şi în viața de aici pe calea cea largă, şi se vor odihni şi în viața de dincolo?
- Care-i omul acesta? Eu pun temei numai pe cuvântul lui Hristos, Care a spus că îngustă şi strâmtă este calea care duce la viață . Şi ştie oricine că nu este cu putință să mergi în toată voia pe o cale strâmtă. Dacă la concursurile atletice, unde luptătorii sunt oameni, nimeni nu primeşte cunună pe frunte fără oboseli şi sudoare, cum este cu putință ca în lupta pentru virtute, unde puterile cele rele se luptă cu noi, să biruim furia lor fără necazuri şi fără strâmtorări?

5. Până când însă vom cerceta această problemă numai cu ajutorul rațiunii, când putem să o lămurim cu pildele fericiților şi vitejilor atleți ai virtuții, trăitori în timpurile trecute? Cercetează pe fiecare dintre bărbații vestiți de altădată, şi vei vedea că toți au dobândit îndrăznire către Dumnezeu numai prin necazuri.
Şi dacă vrei, să ne ducem mai întâi la fiul lui Adam, la mielul lui Hristos, la Abel, la cel care, fără să fi făcut vreun rău cuiva, a suferit cele pe care le merită cei mai mari criminali. Noi suntem pedepsiți cu felurite încercări pentru păcatele noastre; dreptul Abel însă n-a fost pedepsit pentru altceva decât pentru că era drept. Atâta vreme cât nu săvârşise nici o faptă mare, fratele său se purta frățeşte cu el; când însă a strălucit prin jertfa adusă lui Dumnezeu, fratele său, orbit de invidie, n-a mai cunoscut că Abel îi este frate şi de aceeaşi fire.
De unde ştii dacă nu şi în cazul tău, aceeaşi pricină a întărâtat pe diavol, că strălucirea vieții tale l-a făcut să pornească această luptă împotriva ta? Dacă râzi de cuvintele mele, îți laud smerenia, dar nu voi înceta să gândesc aşa. Dacă Abel, care a adus ca jertfă grăsime de animale, a bine-

plăcut atât lui Dumnezeu şi a stârnit invidia diavolului, cu atât mai mult tu ai pornit pe duşman împotriva ta, deoarece n-ai adus jertfă vreun lucru din afară, ci te-ai afierosit cu totul pe tine însuţi lui Dumnezeu. Dumnezeu a îngăduit ca diavolul să se năpustească asupra ta. Nici atunci n-a împiedicat săvârşirea uciderii, ci a lăsat ca mâinile ucigaşului să cadă asupra dreptului şi nu l-a ferit de primejdie, deşi Abel a fost ucis pentru cinstea dată de el Iui Dumnezeu. Dumnezeu a lăsat ca lucrurile să-şi urmeze cursul lor pentru că voia să nu fie micşorată frumuseţea cununilor lui Abel.
Dar poate că îmi obiectezi:
- Poate fi oare socotită, în cazul meu, moartea drept pedeapsă? De-ar da Dumnezeu ca şi eu acum să sufăr această pedeapsă!
- Vorbeşti aşa, dragă prietene, acum; dar mai înainte moartea-ţi părea o năpastă şi mai cumplită decât orice pedeapsă. Pentru aceea şi în legea lui Moise erau pedepsiţi cu moartea cei care săvârşeau cele mai mari nelegiuiri, cele pentru care nu era cu putinţă iertarea. Tot aşa şi legiuitorii civili, chiar în timpul nostru, nu pedepsesc altfel pe toţi cei care sunt prinşi că săvârşesc cele mai cumplite crime. Şi totuşi, dreptul Abel a suferit pedeapsa cuvenită nelegiuiţilor, dar, mai bine spus, o pedeapsă cu mult mai cumplită, deoarece mâna fratelui lui i-a dat lovitura de moarte.
Ce vom spune despre Noe? Şi el era drept şi desăvârşit. Numai el a bineplăcut lui Dumnezeu, în timp ce toţi ceilalţi oameni erau nişte nelegiuiţi, în timp ce toţi ceilalţi oameni păcătuiau înaintea lui Dumnezeu. Cu toate acestea, Noe a suferit nenumărate, multe şi cumplite necazuri. N-a murit îndată, ca Abel, nici n-a pătimit ceea ce ţi se pare a fi uşor, ci a suferit tot timpul îndelungatei lui vieţi, fără ca viaţa lui să fi fost cu ceva mai lesnicioasă, vreme de atât de mulţi ani, decât a hamalilor şi decât a celor ce sunt siliţi să care necontenit cele mai grele poveri, îţi voi explica îndată cuvintele mele; dar mai întâi să-ţi spun următoarele.
Un an întreg a locuit Noe în închisoare, închisoare străină şi înfricoşată, în închisoarea corăbiei. Să nu mai vorbesc de mulţimea fiarelor sălbatice şi a târâtoarelor cu care a fost silit să trăiască atâta vreme, înghesuit într-o atât de mare strâmtorare! Crezi că puţin a suferit din pricina zgomotului tunetelor, din pricina vuietului ploilor? Prăpastie se deschidea jos în faţa lui, prăpastie se pogora şi de sus. Iar Noe stătea singur cu fiii lui între aceste două prăpăstii. Deşi era încredinţat că totul are să se sfârşească cu bine, totuşi murea de frică din pricina grozăviei celor ce se petreceau în jurul lui.
Dacă noi, care avem case cu temelii puternice în pământ, dacă noi, care locuim în oraşe, ne pierdem curajul şi ne temem numai când vedem că plouă ceva mai tare decât de obicei, cât de mare trebuie să fi fost suferinţa lui Noe, care era singur în corabie, care avea în minte prăpastia grozavă de dincolo de pereţii corăbiei şi se gândea că pier prin înec toate speciile de vieţuitoare! E de ajuns să-ţi îngheţe sufletul de frică numai când auzi că un oraş sau chiar numai o casă a fost cuprinsă de ape şi acoperită de valuri! Poţi spune ce gândea şi ce simţea Noe, purtat de ici-colo în mijlocul furtunii, el, care ştia că întreaga lume piere prin înec? Şi un an întreg a trăit cu această grozavă frică.
Când s-a terminat potopul, frica a dispărut, dar i s-a mărit tristeţea; la ieşirea din corabie s-a abătut asupra lui o altă tulburare sufletească, tot atât de mare ca şi cea de mai înainte: a văzut cumplita pustietate din jurul lui, moartea năprasnică a tuturor vieţuitoarelor, trupurile celor morţi, amestecate cu noroi şi lut; şi îngropaţi în acelaşi nefericit mormânt toţi oamenii, la un loc cu măgarii şi cu animale mai de puţină cinste decât măgarii. Chiar dacă fuseseră foarte păcătoşi cei care au pătimit aceste nenorociri, totuşi Noe era om, şi l-a durut inima din pricina suferinţelor celor de aceeaşi fire cu el.

Proorocul lezechiel era tot un om drept; ştia că israelitenii sunt mai răi decât toţi oamenii; dar, când i-a văzut măcelăriţi şi doborâţi, a simţit ceea ce simt toţi oamenii, l-a durut inima şi a lăcrimat, cu toate că Dumnezeu mai dinainte i-a descoperit toată necredinţa lor şi a făcut s-o vadă cu ochii lui pentru ca, atunci când îi va vedea pedepsiţi, să suporte cu curaj nenorocirea. Cu toate acestea, deşi Dumnezeu i-a pregătit mai dinainte o mângâiere atât de mare şi l-a învăţat, totuşi a căzut cu faţa la pământ şi a strigat spunând: “Vai, Doamne, faci să dispară rămăşiţa lui Israel?” . Dar nu numai o dată l-a durut inima şi a lăcrimat lezechiel, ci şi altă dată, când a văzut pe lehonia ucis.
Prin urmare, şi Noe, cu toate că ştia cât de păcătoşi au fost oamenii înecaţi de potop, totuşi n-a fost mai curajos decât Iezechiel, nici decât Moise. Moise, la fel, a fost adeseori tot atât de slab de fire ca şi profetul lezechiel; suferea când trebuiau să fie pedepsiţi evreii, deşi ştia că păcătuiseră, şi suferea mai mult chiar decât cei pedepsiţi. Pe timpul lui Noe nenorocirea era şi mai groaznică; niciodată pe pământ n-a fost o moarte la fel cu aceea de pe vremea lui Noe.
Tristeţea lui Noe nu s-a oprit aici; după ce că era copleşit de atât de mari nenorociri, de singurătatea de care era înconjurat, de mila faţă de oamenii înecaţi, de mulţimea celor pieriţi, de felul sfârşitului lor, de pustietatea pământului, nenorociri care-i măreau neîncetat tristeţea, a mai venit asupra lui şi ocara fiului său , fapt cu neputinţă de suportat, plin de ruşine şi grozav de dureros. Ocările prietenilor sunt mai împovărătoare decât ale duşmanilor; ocările copiilor noştri însă sunt încă cu mult mai dureroase decât ale prietenilor. Când vezi că te ocărăşte mai mult decât orice om copilul pe care l-ai născut, l-ai crescut şi l-ai învăţat, pentru care te-ai chinuit, te-ai ostenit şi te-ai mistuit de griji, când ajungi, deci, să te ocărască propriul tău copil, sufletul nu mai poate suferi grozăvia durerii. Orice ocară, prin ea însăşi, este de nesuferit; când însă te ocărăsc propriii tăi copii, ocara îţi răscoleşte adâncurile sufletului; atât este de cumplită. Nu pune la socoteală numai ocara adusă lui Noe de fiul său; pornind de la ocară, gândeşte-te ce purtare trebuie să fi avut fiul său faţă de Noe mai înainte de a-l ocări, mai înainte de potop.
Gândeşte-te cum se purta cu el înainte de potop, când avea atât de mulţi oameni care să-l îndemne la rău, dacă acum, când frica celor petrecute îi stătea încă pe suflet, când abia ieşise din temniţa corăbiei, când încă vedea în jurul său urmele nenorocirii ce se abătuse asupra lumii, dacă nici acum deci nu s-a înţelepţit, ci a ocărât pe cel ce merita mai puţin decât toţi să fie ocărât, şi nu l-au învăţat minte nici moartea tuturor vieţuitoarelor, nici pustietatea din jurul lui, nici mânia lui Dumnezeu, nici altceva din cele întâmplate? Da, atunci când l-a ocărât fiul său, atunci furtună mai grozavă a tulburat sufletul său, mai grozavă decât aceea din vremea potopului. Şi din pricina fiului lui, şi din pricina tuturor celorlalţi oameni. Pe vremea potopului îl înconjura pe Noe numai mulţimea apelor; înainte de potop însă, era înconjurat din toate părţile de adâncul răutăţii, iar vicleniile oamenilor răi îi zdrobeau sufletul mai tare decât valurile potopului. Era singurul om drept într-o mulţime atât de mare de oameni nelegiuiţi şi spurcaţi; chiar dacă nu i-au făcut nici un rău, totuşi a trebuit să sufere râsul şi batjocura lor, dacă nu mai înainte, cel puţin atunci când le vorbea despre corabie şi despre nenorocirile ce aveau să vină peste ei. Ieremia, profetul sfinţit din pântecele maicii sale, ne poate mărturisi ce mult pot tulbura sufletul nostru râsul şi batjocura altora. Din pricina aceasta nici chiar să profeţească nu mai voia: “Am spus că nu voi mai prooroci” , în afară de acestea, cât dezgust şi câtă tristeţe nu i-a pricinuit lui Noe faptul că nu exista un om cu care să se înţeleagă, nu era un om care să aibă acelaşi fel de viaţă ca el. Dar nu numai aceasta l-a îndurerat; suferea mai mult şi din cauză că-i vedea şi nenorociţi, şi ticăloşi. Drepţii suferă nu numai când văd că mor cei răi, ci şi când îi văd că păcătuiesc; îi doare sufletul cu mult mai mult când aceştia păcătuiesc decât când mor. Lucrul acesta îl poţi vedea bine la profeţi. Unul striga cu amar: “Vai, suflete, că a pierit cel cuvios de pe pământ şi nu mai este om

virtuos” . Un alt profet spune lui Dumnezeu: “Pentru ce mi-ai arătat să văd osteneli şi dureri?” . Lovindu-şi puternic pieptul pentru cei nedreptăţiţi, se jelea zicând: “Vei face pe oameni ca pe peştii mării care n-au conducător” . Toate acestea se întâmplau pe vremea când erau legi, conducători, tribunale, preoţi, profeţi, pedepse! Gândeşte-te acum cu câtă îndrăzneală se săvârşea păcatul pe vremea lui Noe, când nu-i stăpâneau pe oameni nici legile, nici conducătorii, nici altceva. Mai mult încă, pe timpul profeţilor viata oamenilor nu era atât de lungă, ci numai şaptezeci, optzeci de ani; pe vremea lui Moe însă viatţa unui om ajungea până la șase sute de ani, şi chiar mai mult. Dar să lăsăm la o parte necazurile despre care am vorbit mai sus? Gândeşte-te câte necazuri era silit să aibă, o dată ce viaţa lui s-a scurs pe un drum atât de lung! Gândeşte-te apoi că pe o lungime atât de mare de timp s-a sârguit să nu se abată cât de puţin de la drumul cel drept, deşi erau multe piedici pe toată întinderea lui! Dar pentru ce spun multe, când în întregime tot drumul vieţii sale a fost aşa, de la un capăt al pământului până la celălalt, plin de stânci, de spini, de fiare sălbatice, de uscăciune, de ciumă, de frig, de răufăcători. Este mai uşor să mergi necontenit pe un drum bătut într-o noapte foarte întunecoasă decât să alergi în acele vremi pe drumul virtuţii. Toţi oamenii îl sileau să-şi abată paşii din calea virtuţii. Când toţi îşi îngăduie să facă ce-i taie capul şi este numai unul care merge împotriva căii lor, cum va putea oare acesta să ajungă la capătul virtuţii, o dată ce toţi îl împing înapoi şi-l îmbrâncesc? Cât de greu este să săvârşeşti virtutea când trăieşti împreună cu mulţi oameni, o arată toţi cei care au îmbrăţişat acum pustia, acum, când prin harul lui Dumnezeu, poţi vedea răspândită pretutindeni viaţa virtuoasă, acum, când este mare buna înţelegere a unuia faţă de celălalt. Pe vremea lui Noe însă aşa ceva nu se vedea; dimpotrivă, toţi erau faţă de el mai sălbatici decât fiarele.

6. Ar putea fi oare o viaţă mai plină de suferinţă decât viaţa lui Noe? Ar putea fi oare o viaţă mai trudnică decât viaţa lui? Făgăduisem să dovedesc că Noe n-a avut un trai mai bun decât cei care poartă necontenit poveri şi decât cei care n-au niciodată timp să răsufle; dar, prin cele ce-am spus despre el, am făcut cu mult mai mult decât atât; am arătat nu numai că n-a avut un trai mai bun decât hamalii şi robii, ci că viaţa lui a fost mai împovărătoare decât a acelora.
Mulţi sunt de părere că Avraam a trăit fericit toată viaţa. Din cauza aceasta se obişnuieşte să fie comparaţi cu Avraam oamenii fericiţi şi care o duc numai în ospeţe şi petreceri.
Să cercetăm traiul şi viaţa lui! După mine, Avraam a avut o viaţă şi un trai mai plin de suferinţă şi mai trudnic chiar decât Noe şi Abel. Dar mai bine să nu fac nici o apreciere, ci să lăsăm ca însăşi cercetarea vieţii lui să hotărască felul traiului său. Nu putem şti ce necazuri a avut în Caldeea, până la vârsta de şaptezeci de ani. Fericitul Moise n-a scris istoria acestei perioade de timp din viaţa lui, a trecut sub tăcere traiul lui până la şaptezeci de ani şi a început povestirea vieţii lui de la această vârstă. Putem bănui că până la această vârstă a avut de suferit necazuri ca şi Noe, căci şi el, ca şi Noe, era singurul om credincios între atâţia necredincioşi şi barbari, singurul om care voia să trăiască cu credinţa în Dumnezeu. Dacă despre alte necazuri ale lui din Persia nu ştim nimic, în legătură cu necazul acesta însă nu poate fi nici o îndoială, şi chiar oamenii cei mai lipsiţi de judecată pot trage cu uşurinţă această concluzie. Dar să lăsăm la o parte asta! Să începem să vorbim despre viaţa lui Avraam de la plecarea sa din patria lui. Mai întâi, să vedem cât de departe este Caldeea de Palestina, cum erau drumurile, care erau relaţiile dintre oameni şi care era felul lor de trai. Să nu ţi se pară că era un lucru uşor să mergi din Caldeea în Palestina, întemeiat pe faptul că dreptul Avraam a ascultat îndată de porunca lui Dumnezeu . Nici să nu socoteşti iarăşi, întemeiat pe faptul că Moise a povestit pe scurt şi în puţine cuvinte călătoria lui Avraam, că drumul a fost tot atât de scurt ca şi cuvintele . Este uşor să istoriseşti o călătorie, dar nu-i tot atât de lesnicios să o faci, ba, dimpotrivă, foarte anevoios. Cât e de lungă calea şi care e

distanța dintre cele două țări pot s-o spună exact călătorii care au venit de acolo la noi, dacă este vreunul.
Eu n-am întâlnit pe nici unul care să fi făcut acest drum; dar am întâlnit pe unul dintre cei care au venit dintr-o țară foarte îndepărtată; întrebându-l cât timp a trebuit să călătorească, mi-a spus că a călătorit treizeci şi cinci de zile. Mi-a mai spus că nu cunoaşte Babilonul, dar că a auzit de la cei care au fost în Babilon că drumul până acolo este tot pe atât de lung. E adevărat că drumul din Palestina până în Babilon era şi pe atunci tot atât de lung ca şi acum, dar drumurile nu erau pe vremea aceea aşa cum sunt acum. Acum se găsesc din când în când locuri de popas, oraşe şi sate; cel ce călătoreşte pe aceste drumuri întâlneşte mai mulți călători; călătorii, nu mai puțin decât haltele, oraşele şi satele, dau siguranță călătoriei, în afară de aceasta, guvernatorii oraşelor alcătuiesc din băştinaşi cete de bărbați, vestiți prin vigoarea trupului, care pot să mânuiască cu tot atâta dibăcie sulița şi praştia, ca şi arcaşii arcul şi hopliții sulița, şi pun în fruntea lor conducători; prin alcătuirea acestor cete de oameni, guvernatorii oraşelor nu urmăresc altceva decât să dea siguranță drumurilor. Pe lângă aceasta, guvernatorii oraşelor s-au mai gândit şi la un alt mijloc de a face şi mai sigură călătoria. Au zidit lângă drum locuințe la fiecare mie de paşi, în care au pus paznici de noapte; faptul că paznicii stau de veghe toată noaptea şi că nu au altă ocupație decât aceasta, constituie cea mai mare piedică împotriva atacurilor hoților de drumul mare. Pe vremea lui Avraam nici nu putea fi vorba despre aşa ceva; satele nu erau dese; nu erau oraşe, nu erau halte şi nici case de adăpost; cu greu puteai întâlni un călător. Nu era nimic din toate acestea. Nu mai vorbesc de drumurile proaste şi greu de străbătut, de asprimea climei, cu toate că şi acestea, fără a le mai socoti pe celelalte, sunt îndestulătoare ca să supere mult pe călători. Pot adeveri spusele mele cei care au căruțe şi vite de jug, că nu au îndrăzneala să meargă nici chiar pe drumurile obişnuite, dacă mai întâi nu le întăresc cu pietre şi dacă nu acoperă surpările provocate de ape. Pe vremea lui Avraam însă, drumurile erau mai pustii decât locurile nelocuite, mai greu de străbătut decât munții şi mai periculoase decât râpile şi prăpăstiile. N-am spus încă ce era mai greu decât orice; n-am vorbit despre relațiile dintre oameni, care pricinuiau călătorilor necazuri cu mult mai multe şi mai mari decât drumurile; pe vremea aceea oamenii erau împărțiți în popoare, dar, mai bine spus, după oraşe; pe atunci nu era ca acum, când cea mai mare parte a lumii alcătuieşte un singur imperiu, când toți oamenii slujesc unui singur om, când toți sunt conduşi de aceleaşi legi.
Omenirea, pe vremea aceea, era împărțită, era ca un trup tăiat şi împărțit în multe bucăți. Din pricina aceasta dreptul Avraam era silit să străbată ținuturi locuite de popoare care se duşmăneau între ele, fiind în pericol şi din pricina unora, şi din pricina altora; într-un ținut poporul era stăpânit de mai mulți conducători, în altul era anarhie. Poate, fi o viață mai anevoioasă decât aceea dusă de Avraam în timpul trecerii lui printre astfel de neamuri? Avraam se temea şi tremura nu numai pentru sine, ci şi pentru tatăl său, pentru femeia sa şi pentru nepotul său. Mare era grija lui pentru slugi, chiar când era în țara lui; cu atât mai mare însă când era silit să străbată necontenit țări străine. Şi dacă ar fi ştiut cel puțin când va sfârşi de umblat pe pământuri străine, grijile lui n-ar fi fost atât de mari! Avraam auzise din gura lui Dumnezeu numai atât, fără nici o altă precizare: “în pământul pe care ți-l voi arăta” ; nu i s-a spus: cutare sau cutare pământ, îşi frământa mintea în toate chipurile; sufletul îi era tare tulburat; nu era în stare să-şi potolească frământarea gândurilor; făcea fel de fel de presupuneri, silit să-şi facă nenumărate griji.
Poate că se aştepta că trebuie să meargă până la capătul pământului, până la ocean chiar. Deşi n-a străbătut tot pământul, totuşi cu mintea şi cu grija a făcut o călătorie atât de mare. Nu-şi pregătise sufletul cu gândul că se va termina călătoria lui în Palestina; era gata să-şi continue călătoria tot mai departe, fie că i s-ar fi poruncit să calce tot pământul, fie că i s-ar fi poruncit să se ducă în

insulele de dincolo de uscat. Dumnezeu, când i-a poruncit să plece, nu i-a spus în ce loc anume trebuie să se ducă; acest lucru îl făcea pe Avraam să creadă că locul de oprire poate fi aproape sau foarte departe. Cumplită este această stare! Când ai de făcut ceva greu, suporți cu mai multă uşurință greutatea lucrului dacă ştii precis ce ai de făcut, şi-ți pregăteşti sufletul pentru săvârşirea acelui lucru, decât dacă nu ştii ce ai de făcut şi-ți frământi mintea cu toate, aşteptându-te când la bune, când la rele, fără să ai vreo nădejde pentru vreunul dintre ele, ci, dimpotrivă, şi unele şi altele îți sunt tot atât de lipsite de siguranță.

7. Acestea-s suferințele îndurate de Avraam înainte de a ajunge în pământul făgăduit. Dar când a ajuns în Palestina şi nădăjduia să se odihnească, a găsit în porturi mai mare furtună. Ce mare-i suferința să vină peste tine din nou alte necazuri, atunci când ai crezut că ai scăpat de toate, că ai ajuns la capătul lor şi că ai aruncat în sfârşit departe orice grijă şi orice necaz. Cel care se aşteaptă să mai sufere încă va suporta cu uşurință chiar un noian de suferințe; dar cel aşezat jos ca să se odihnească, acela care şi-a eliberat mintea de griji, este cuprins de o îndoită tulburare şi cade doborât dacă se întâmplă să vină peste el un alt necaz, fie chiar la fel cu cel de mai înainte. Este cuprins de îndoită tulburare şi cade doborât şi pentru că necazul s-a năpustit pe neaşteptate, şi pentru că au pierit din sufletul său tot zelul şi toată pregătirea sufletească pentru suportarea necazului.
Dar ce furtună a dat peste Avraam? Foamete mare a cuprins atunci Palestina, aşa că a pornit îndată şi de acolo şi s-a coborât în Egipt. Ajuns în Egipt, nădăjduia că a pus capăt nenorocirilor; a căzut însă într-o nenorocire şi mai mare, încât era aproape să-şi piardă viața. Spaimă grozavă l-a cuprins. Ca să scape de moarte, a preferat să facă ceea ce nu poate suferi nici un om: a expus pe femeia sa necinstirii acesteia de către alți bărbați. Trăind în mare strâmtorare, a trebuit s-o facă pe fățarnicul, a trebuit să mintă. Poate fi oare o situație mai nenorocită? Ce crezi că se petrecea în sufletul lui Avraam, când a fost silit să-i dea femeii sale astfel de sfaturi: “Ştiu că eşti femeie frumoasă la chip. Dacă te vor vedea egiptenii, se vor întâmpla următoarele: Vor spune: “Aceasta-i femeia lui!”; pe mine mă vor omorî, şi pe tine te vor cruța. Spune dar: “Sunt sora lui”; astfel, datorită ție, îmi va fi şi mie bine, şi va trăi din pricina ta sufletul meu” ? A rostit aceste cuvinte omul care pentru Dumnezeu şi-a părăsit țara, casa, prietenii, rudele şi tot ce-l lega de casă. A rostit aceste cuvinte omul care a suferit atât de mari necazuri şi atât de mari oboseli în îndelungata lui călătorie. Cu toate acestea, Avraam n-a spus: “M-a părăsit Dumnezeu; Dumnezeu Şi-a întors fața de la mine; Dumnezeu nu-mi mai poartă de grijă!”. Nu ! A suferit totul cu bărbăție şi cu credință; a făcut tot ce-a putut să nu se vădească necinstirea soției sale, cu toate că ar fi trebuit, ca soț, să fie cuprins de furie nebună din pricină că, ajuns în mare strâmtorare, a fost silit să vadă cu propriii săi ochi încercarea de necinstire a nevestei lui. Nu pot înfățişa în cuvinte marea lui tristețe şi durere; toți câți au femei şi sunt cuprinşi de gelozie, din pricina bănuielilor, cunosc acest zbucium sufletesc. Despre patima aceasta dă mărturie şi Solomon, spunând aşa: “Este plin de gelozie sufletul bărbatului ei; nu o va cruța în ziua judecății; nu se va schimba ura cu nici un preț de răscumpărare şi nici nu se va risipi cu multe daruri” . Şi iarăşi: “Tare ca moartea este dragostea; aspră ca iadul, gelozia ” . Dacă gelosul se frământă şi arde atât de cumplit spune-mi, te rog, poate fi stare sufletească mai chinuitoare decât a lui Avraam?
Când au luat sfârşit aceste necazuri, s-au ivit altele; în locul foametei a venit războiul . N-am să mai vorbesc despre cearta dintre păstori , nici despre împărțirea pământului între el şi nepotul lui , deşi, dacă am cerceta aceste fapte, ca şi pe celelalte, ne-ar arăta că sunt îndestulătoare să umple sufletul lui Avraam de mare tristețe. Nepotul lui, scăpat de Avraam din atâtea necazuri şi ajuns stăpân peste mari bogății, ar fi trebuit să se supună în totul celor spuse de Avraam şi să-şi fi

pedepsit păstorii; dar nu; când i s-a spus să-şi aleagă pământul care-i place, a dat fuga la pământurile cele mai bune şi i-a lăsat lui Avraam laturile cele mai sărăcăcioase. Cine ar putea suferi cu uşurinţă aceasta? Nu vorbesc că a fost păgubit, ci că i-a fost răsplătită cinstea cu necinste, pentru că a fost dispreţuit! Iar aceasta este mai dureroasă decât paguba. Dar, după cum am spus mai sus, am să trec peste toate acestea, deoarece acum vorbesc despre necazurile şi suferinţele patriarhului Avraam, şi nu despre cele ale unui om luat la întâmplare din mulţime.

8. Aşadar, în locul foametei a venit peste Avraam războiul perşilor ; a fost silit să lupte împotriva lor. N-a luat parte la război chiar de la început, când cele două tabere erau încă întregi, ci când toţi fugeau dinaintea perşilor, când victoria era de partea duşmanilor şi când nici un luptător nu mai putea să le facă faţă; unii erau omorâţi, alţii se ascundeau, iar alţii erau luaţi în robie. Nimic din acestea nu l-au făcut pe Avraam să rămână acasă, îndurerat cumplit de cele întâmplate, pleacă să ia parte la acele nenorociri, ducându-se la moarte sigură. A te aşeza în faţa unei atât de mari oştiri, cu ceva mai mult de trei sute de oameni, înseamnă a nu te aştepta decât la moarte, înseamnă a fi pregătit sau să fii luat prizonier, sau chinuit, sau omorât. A plecat, deci, să facă şi el cunoştinţă cu cruzimea barbarilor. Dar după ce a scăpat din război, prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi s-a întors împreună cu nepotul său cu pradă de război, a fost silit din nou să-şi plângă propria nenorocire, adică lipsa de copii, să jelească pentru că nu avea moştenitor. Să nu cumva să crezi că durerea aceasta a lui era nouă, că i s-a născut în suflet atunci când îl auzi plângându-se lui Dumnezeu şi spunând: “Ce-mi vei da? Mor fără să am copii” . Necazul şi grija aceasta au intrat în casa dreptului o dată cu mireasa, dar, mai bine spus, înainte de intrarea ei. Toţi avem obiceiul, atunci când punem la cale o căsătorie şi vorbim despre ea, să atingem toate grijile legate de căsătorie, dintre care cea mai de seamă este grija de a avea copii; iar frica lipsei de copii clatină sufletele noastre din prima zi a căsătoriei. Dacă se întâmplă, după ce te-ai căsătorit, să treacă un an, doi sau chiar trei ani fără să ai copii, tristeţea se măreşte, iar bunele nădejdi slăbesc. Dacă trece mai multă vreme, nădejdile dispar cu totul şi rămâne în suflet numai tristeţea, care întunecă toate bucuriile vieţii, care nu te lasă să mai simţi vreo bucurie. Dacă Avraam n-ar fi suferit atât cât a suferit, ci toate i-ar fi mers după placul inimii, îi era de ajuns tristeţea pricinuită de lipsa copiilor ca să-i umbrească şi să-i distrugă toată fericirea. Dumnezeu, într-adevăr, i-a făgăduit copil la adânci bătrâneţi, când trupul lui şi al soţiei sale, în chip firesc, nu mai erau în stare să dea naştere la copii .
Dar tot timpul dinainte de primirea făgăduinţei, destul de îndelungat, l-a trăit Avraam suferind şi plângând. Cu cât vedea că i se măreşte bogăţia, cu atât se jelea mai mult că nu are cine să-i moştenească averea. Ce crezi că a suferit Avraam când a auzit: “Străină va fi sământa ta în pământ străin; şi îi vor robi şi-i vor chinui şi-i vor smeri patru sute de ani” ? Pe care om nu l-ar fi doborât tristeţea mare pricinuită de cuvintele soţiei sale, de Sarra, care când îl sfătuia să intre la roaba ei pentru a avea copii , când îl ţinea de rău şi-l certa că a dormit cu ea , când chema pe Dumnezeu împotriva lui şi-l silea (pe Avraam) să alunge pe aceea pe care o cunoscuse şi care avea să-i nască un copil ? Toate acestea ar putea părea cuiva lucruri de puţină însemnătate; dar dacă te gândeşti că din pricina unor astfel de lucruri s-au distrus case întregi, atunci minunează-te de tăria de caracter a dreptului Avraam! De frica lui Dumnezeu răbda cu curaj toate ocările nevestei sale! Dar era şi el om, şi-l amărau şi-l dureau cuvintele ei. Roaba se întoarce iar în casa stăpânului şi-i naşte lui Avraam un copil nelegitim ; astfel ajunge Avraam tată după o atât de îndelungată vreme, naşterea acestui copil i-a pricinuit lui Avraam o oarecare bucurie, dar mai multă tristeţe. Copilul acesta nelegitim îi aducea aminte de copilul (dorit al) căsniciei sale şi-i mărea şi mai mult dorinţa de a avea un copil de la propria lui soţie. Cuvintele spuse lui de

Dumnezeu: “Nu te va moşteni acesta, ci cel care va ieşi din tine” , le socotea spuse despre Ismael; Dumnezeu nu-i spusese încă nimic despre Sarra.
În sfârşit, când a căpătat făgăduinţa că va avea pe Isaac şi a fost hotărât de Dumnezeu şi timpul naşterii , înainte de a se bucura de aceste nădejdi, s-a revărsat asupra lui o altă negură deasă de tristeţe, pedepsirea sodomiţilor . Că lucrul acesta a tulburat mult sufletul dreptului Avraam o poate vedea oricine din cuvintele şi din rugăciunea sa către Dumnezeu. Când a văzut pogorându-se din cer ploaia aceia înfricoşătoare, când a văzut că totul s-a prefăcut dintr-o dată în praf şi cenuşă, nu mai era în toată firea. Dacă noi, când vedem de departe că ne arde casa, ne ieşim din minţi şi leşinăm de tristeţe şi de spaimă, gândeşte-te cât de mare a fost spaima şi durerea acelui drept când a văzut că oraşe şi ţinuturi întregi, împreună cu locuitorii lor, ard până la temelii, nu din pricina unui foc obişnuit, ci a unui foc străin şi înfricoşător?
Nu ţi se pare oare că suferinţele şi nenorocirile lui Avraam imită valurile mării care vin necontenit unele după altele? Căci, după cum pe mare nu se liniştesc bine primele valuri, şi se ridică altele, tot aşa s-a întâmplat şi în întreaga viaţă a acestui drept.
Erau încă proaspete în sufletul său nenorocirile căzute asupra sodomiţilor, şi împăratul gherarilor a şi îndrăznit asupra Sarrei ceea ce îndrăznise şi Faraon . Femeia lui a fost silită iarăşi să mintă şi să se dea drept sora lui; şi ar fi fost necinstită dacă Dumnezeu n-ar fi împiedicat din nou înfăptuirea.
Când s-a născut Isaac toată casa era veselă împreună cu copilul şi cu mama; numai dreptul Avraam, în mijlocul unei atât de mari bucurii, a trebuit să se supere şi să se întristeze, deoarece a fost silit să-şi alunge roaba şi copilul . Chiar dacă Ismael era nelegitim, născut de o roabă, totuşi dragostea de părinte nu-i era micşorată din pricină că pruncul era nelegitim şi nici nu-i împuţinase durerile părinteşti faptul că mama lui era de neam umil. Aceasta o poţi vedea chiar din Scriptură . Acest bărbat puternic şi curajos, care primise să junghie cu mâinile sale pe unicul său născut , suferă, i se frânge inima când femeia lui îi porunceşte să alunge roaba şi copilul; n-ar fi făcut acest lucru şi nici n-ar fi dat ascultare Sarrei, deşi acum avea mai multă îndrăznire când îi vorbea, dacă nu l-ar fi înduplecat frica de Dumnezeu . Prin urmare, când citeşti în Scriptură că la porunca Iui Dumnezeu Avraam a alungat roaba şi copilul, să nu socoteşti că i-a dispărut din suflet durerea - căci era cu neputinţă! Dimpotrivă, minunează-te de supunerea mare a lui Avraam în faţa poruncii lui Dumnezeu, minunează-te că nu s-a împotrivit lui Dumnezeu, deşi i se rupea inima de durere din pricina despărţirii lui de copil şi de mamă. A izgonit pe mamă şi pe copil fără să ştie unde se vor duce, iar el s-a resemnat şi a răbdat în tăcere durerea. Era şi el om ca toţi oamenii.

9. I s-a frânt inima de durere şi de tristeţe şi din pricina propriului său copil. Să nu spună cineva că n-a simţit dureri şi că n-a suferit tot ce simte o inimă de tată. Nici să nu-l lipsească cineva pe Avraam de cea mai mare laudă, în dorinţa de a arăta că a privit lucrurile din lumea aceasta cu altă inimă decât cu o inimă de om. Dacă ne înduioşăm, ne mâhnim, iar adeseori chiar lăcrimăm când vedem oameni necunoscuţi, pe care nu i-am văzut niciodată în viaţă, condamnaţi la moarte pentru crime, oameni care s-au bucurat multă vreme de această viaţă, dacă deci ne înduioşăm, ne mâhnim, iar adeseori chiar lăcrimăm când vedem că astfel de oameni sunt duşi în piaţă ca să fie omorâţi, putem spune oare că Avraam n-a simţit nimic din ce simte orice om, când a primit porunca să jertfească şi să ardă cu mâinile sale pe adevăratul lui fiu, pe unicul născut, pe cel născut mai presus de aşteptări şi atât de târziu, la adânci bătrâneţi - căci acestea toate măresc încă flacăra durerii -, nu pe când era încă tânăr? N-ar fi oare de râs un om care ar susţine o astfel de părere? Dacă ar fi fost de piatră, dacă ar fi fost de fier, ba chiar de diamant, nu s-ar fi înduioşat

oare, nu l-ar fi durut inima de frumusețea copilului - era în floarea vârstei -, de înțelepciunea cuvintelor, de evlavia sufletului? Copilul a întrebat pe tatăl său: “Iată, am adus lemnele! Focul este aprins! Unde-i oaia de jertfă?”. Tatăl său i-a răspuns: “Se va îngriji Dumnezeu, fiule, şi de oaia de jertfă!” . Copilul n-a întrebat mai mult.
S-a uitat la tatăl său cum îl leagă, şi nu s-a împotrivit; a fost pus deasupra lemnelor, şi n-a sărit jos; a văzut cuțitul îndreptat spre el, şi nu s-a tulburat. Poate fi oare un suflet mai plin de credință? Ar mai putea îndrăzni cineva să spună că Avraam n-a suferit deloc din pricina tuturor acestora? Dacă ar fi avut de jertfit un duşman, chiar dacă ar fi fost fiară, n-ar fi făcut-o fără strângere de inimă. Nu se poate asta! Nu se poate! Nu acuza pe cel drept de o atât de mare cruzime! S-a înduioşat şi i s-a rupt inima de durere. Uită-te la cuvintele lui! “Se va îngriji Dumnezeu, fiule, a spus el, şi de oaia de jertfă”. Cât de dureroase sunt aceste cuvinte! Cu toate acestea, a călcat în picioare durerea, a înfrânt-o. A făcut totul cu acelaşi zel cu care ar fi făcut-o unul care n-ar fi fost oprit de nici una dintre aceste piedici. După ce l-a jertfit - căci cu voința îl şi jertfise -, l-a dat sănătos şi teafăr mamei sale. Mama l-a primit în brațele ei; dar înainte de a se bucura din plin de copil, ea a murit . Moartea soției sale l-a îndurerat mult pe Avraam.
Nimic nu era în stare să-l facă să suporte cu uşurință nenorocirea, deşi trăiseră împreună vreme îndelungată; ba chiar tocmai aceasta îi mărea şi mai mult durerea. Pe aceia îi dorim mai mult, pe care i-am avut mai multă vreme alături de noi şi care ne-au dat mai multă dovadă de prietenie şi de virtute. Că lucrurile aşa au fost o arată jalea şi lacrimile patriarhului pentru moartea soției sale. Poate povesti cineva grijile lui Avraam pentru copil, pentru alegerea unei soții potrivite lui? Dacă ai vrea să cercetezi cu de-amănuntul acestea şi alte multe griji ale lui, ai vedea că viața dreptului Avraam este cu mult mai amărâtă, mai îndurerată şi mai plină de griji decât viata lui Noe, despre care am vorbit mai înainte. Scriptura ne-a spus numai necazurile mai mari din viața lui şi a lăsat ca pe celelalte să le cercetăm noi, toate câte în chip firesc se întâmplă în fiecare zi într-o casă unde sunt o mulțime de slugi, bărbat, femeie, copii şi multă treabă. Ai putea însă să-mi obiectezi:
- Da, ai dreptate! Dar dreptul Avraam avea foarte mare mângâiere în fiecare din aceste necazuri pentru că suferea toate necazurile acelea pentru Dumnezeu.
- Acelaşi lucru să te mângâie şi pe tine acum. Nimeni altul decât numai Dumnezeu a îngăduit să vină peste tine această încercare. Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit, dracii cei cumpliți n-ar fi îndrăznit să intre în porci ; cu atât mai mult n-ar fi pus dracul stăpânire pe tine dacă n-ar fi fost îngăduința lui Dumnezeu. După cum Avraam a avut mare răsplată pentru că a suferit totul cu curaj şi mulțumire, tot aşa şi tu vei avea aceeaşi răsplată dacă vei răbda, fără murmur, şi vei mulțumi pentru toate lui Dumnezeu. Iov a suferit cele ce a suferit prin îngăduința lui Dumnezeu ; a fost însă încununat nu numai pentru că a suferit, ci şi pentru că a întâmpinat cu curaj toate nenorocirile. Toți îl admirăm, dar nu-l admirăm pentru că diavolul i-a luat toate bunurile lui, ci îl admirăm pentru că n-a păcătuit nici măcar cu buzele, deşi l-au lovit atâtea nenorociri.

10. Voiam, pentru că am pomenit de Iov, să vorbesc şi de zguduitoarele lui lacrimi şi de grozăvia suferinței lui. Dar, pentru ca să nu lungesc prea mult vorba, să mă întorc la Isaac. Dacă vrei să cunoşti cu de-amănuntul suferințele lui, ia în mâini istoria vieții sale, priveşte în adâncul necazurilor lui, şi ele vor da multă mângâiere propriilor tale necazuri, negreşit. Dreptul Isaac a fost cu mult mai bun decât noi; a avut însă de luptat şi cu vrăjmaşi mai puternici. Vicleanul diavol s-a năpustit cu mai multă furie asupra lui. Dar faptele de virtute nu se judecă prin numărul ispitelor, ci prin tăria de caracter şi râvna cu care săvârşeşti virtutea. Prin urmare, chiar dacă lupta ta de acum este mai mică decât a lui Isaac, totuşi aceasta nu va putea întru nimic să te împiedice să primeşti cununile. Cel ce a adus stăpânului încă doi talanți, n-a adus mai puțin decât cel care a

adăugat cinci . Pentru ce? Pentru că şi unul şi altul au arătat aceeaşi râvnă, chiar dacă n-au adus acelaşi câştig; din pricina aceasta şi unul şi altul s-au învrednicit de aceeaşi cinste, căci fiecare dintre ei a auzit: “Intră întru bucuria Domnului tău” . Care sunt necazurile şi suferințele lui Isaac? N-a fost trimis, ca tatăl lui, într-o lungă călătorie; n-a fost silit să-şi părăsească, asemenea lui Avraam, țara sa, dar a îndurat şi el necazul cel mai mare, teama de a nu avea copii . După ce a scăpat, prin rugăciune, de acest necaz, a venit peste el o altă frică, mai mare decât cea dintâi, nu este tot una să tremuri de frica de a nu avea copii şi să tremuri pentru viața mamei copiilor. Atât de mult o chinuiau pe soția lui Isaac durerile naşterii, încât i se părea mai amară viața decât moartea. Ascultă dorința ei chiar din propriile ei cuvinte: “Dacă aşa trebuie să mi se întâmple, pentru ce să mai trăiesc?” .
A făcut şi Isaac cunoştință cu foametea, ca şi Avraam . Deşi nu s-a pogorât în Egipt a pățit şi el ce pățise tatăl său, ajungând în mare primejdie pentru femeia sa . Pe Avraam îl cinsteau toți vecinii; pe Isaac însă îl izgoneau ca pe un duşman şi nu-l lăsau să se bucure de rodul ostenelilor sale; toți îl strâmtorau, dar profitau de agoniseala lui . Când, în sfârşit, şi i-a făcut prieteni şi şi-a văzut copiii mari, atunci, da, atunci când nădăjduia să aibă linişte şi mângâiere şi să-i fie copiii toiag bun bătrâneților, atunci a venit peste el cel mai mare necaz. L-a cuprins cea mai mare tristețe. În primul rând, fiul lui mai mare, împotriva voinței lui, s-a căsătorit cu femei de alt neam ; aceasta l-a îndurerat mult, căci a adus în casă ceartă şi război. Scriptura n-a mai amintit de toate necazurile aduse peste Isaac şi Rebeca de femeile acelea, dar printr-un singur cuvânt: “Se certau cu Rebeca” , a lăsat să se înțeleagă totul. Cei care au case şi copii însurați ştiu ce înseamnă cuvintele acestea. Ei, mai mult decât toți, ştiu bine ce rău mare este când nu se împacă soacra cu nora, mai ales când locuiesc în aceeaşi casă.
Necazul acesta era permanent în casa lui Isaac. La aceasta s-a mai adăugat şi nenorocirea că Isaac a orbit . Numai cei orbi cunosc grozăvia răului. După aceasta, a venit peste el un nou necaz: n-a reuşit să binecuvinteze pe copilul iubit de el; atât de mult i s-a rănit sufletul, încât a țipat mai cu amar decât fiul înşelat, şi a trebuit să se justifice înaintea acestuia şi să-i spună că a fost înşelat, şi de aceea l-a nedreptățit fără voia lui , întâmplările acestea amintesc tragedia care se joacă pe scene şi reînnoiesc drama copiilor tebani, fiii lui Oedip. Căci şi aici fratele cel mai mare, dispretuind vârsta înaintată a tatălui şi orbirea lui, a alungat din casă pe fratele său mai tânăr. Nu l-a omorât, cum a făcut fiul lui Oedip, căci înțelepciunea mamei a împiedicat fapta, îl amenința şi pe el cu moartea, dar aştepta moartea tatălui său. Când a aflat mama lui de gândul fiului ei mai mare, s-a sfătuit cu soțul ei şi l-a răpit pe Iacov din mâinile lui Isav . Şi au fost siliți, Isaac şi Rebeca, să alunge pe fiul lor, care-i îngrijea şi-i iubea, iar pe cel rău, pe cel care le făcea traiul netrai (acestea-s chiar cuvintele Rebecăi), au trebuit să-l țină necontenit lângă dânşii. Aşadar, după ce a fugit Iacov, care fusese crescut numai în casă (căci era “om liniştit, fără vicleşug, trăind în corturi”) şi stătuse cea mai mare parte din timp acasă cu mama lui, gândeşte-te la plânsetele şi la jalea Rebecăi amintindu-şi necontenit de copilul ei şi uitându-se la bărbatul ei, cu nimic mai de folos decât un mort şi din pricina vârstei, şi din pricina orbirii! De câtă jale nu era stăpânit bătrânul care trebuia să plângă, pe lângă propriile lui nenorociri, şi necazurile femeii sale! Ce n-a spus, ce n-a grăit Rebeca când era pe patul de moarte! Cuvintele sale puteau să înmoaie şi pietrele. Nu vedea alături pe fiul său iubit, s-o plângă, să-i închidă ochii, să-i închidă gura, s-o îmbrățişeze şi să-i dea toate celelalte îngrijiri, fapte a căror absență pare părinților mai amară chiar decât moartea. Isaac simțea că Rebeca îşi dăduse sufletul cu aceste dorințe şi păreri de rău. Gândeşte-te la furtuna din sufletul lui Isaac şi atunci, şi după moartea ei!

11. Astfel ni se înfăţişează viaţa lui Isaac! Şi ni se părea mai fericită decât viaţa multora!
Ca să arăt cum a fost viaţa lui Iacov îmi sunt de-ajuns, fără a o mai cerceta, chiar cuvintele lui. Când a stat de vorbă cu Faraon, a spus: "Puţine şi rele sunt zilele vieţii mele; n-am ajuns la zilele părinţilor mei" : cu alte cuvinte, a spus: "am trăit o viaţă mai scurtă şi mai trudnică decât părinţii mei". Dar chiar fără să o fi spus, nenorocirile sale sunt atât de vestite, încât le cunoaşte orice om. A fost şi bunicul său trimis într-o îndepărtată călătorie; dar Dumnezeu i-a poruncit să plece, iar aceasta i-a dat foarte mare mângâiere, Iacov însă a plecat într-o ţară îndepărtată fugind dinaintea fratelui său care-l duşmănea şi căuta să-l omoare . Bunicul său nu s-a plâns niciodată că n-are ce mânca şi cu ce trăi; Iacov însă socotea o fericire să aibă haină şi o bucată de pâine. Scăpat de la moarte, scăpat de neajunsurile călătoriei şi ajuns la neamurile sale, a fost silit să robească, el, care a crescut în atâta belşug . Ştii că robia este amară în orice împrejurare; dar este un chin de nesuferit să fii silit de oameni de seama ta să rabzi umilinţele la care sunt supuse slugile, şi asta mai cu seamă atunci când n-ai fost obişnuit cu astfel de treburi, ci ai trăit toată viaţa în libertate şi belşug. Cu toate acestea, Iacov a suportat toate chinurile cu bărbăţie şi curaj. Ascultă cuvintele lui, căci însuşi povesteşte necazurile sale din timpul cât a păscut oile socrului său: "Am plătit de la mine furtişagurile zilei şi furtişagurile nopţii. Ziua mă ardea căldura, şi noaptea, gerul; şi se depărta somnul de la ochii mei" . Acestea le-a suferit omul care a dus o viaţă fără de vicleşug, omul care a locuit tot timpul în casă ; după atât de multă trudă şi pagubă, după ce a robit vreme îndelungată, a mai suferit şi o amară înşelăciune când a fost vorba să se însoare.
Chiar dacă n-ar fi robit şapte ani, chiar dacă n-ar fi suferit nici un neajuns din cele de care se plângea socrului său şi dacă n-ar fi iubit-o pe fiica lui, numai faptul că i-a făgăduit pe fata cea mai frumoasă, dar i-a dat în locul ei pe cea mai urâtă , câtă tristeţe, câtă tulburare, câtă ocară a cuprins atunci sufletul fericitului aceluia! Dacă ar fi fost un alt om în locul lui, n-ar fi suferit cu uşurinţă ocara, ci ar fi distrus toată casa socrilor săi, omorându-se şi pe sine, şi pe ei, sau i-ar fi pierdut în alt chip. Dar pentru că Iacov era îndelung-răbdător a suportat cu resemnare totul, n-a făcut aşa şi nici măcar nu s-a gândit la aşa ceva. Când i s-a poruncit să mai slujească şapte ani, a ascultat degrabă . Atât era de blând şi de îngăduitor. Iar dacă îmi vei spune că dragostea pentru fată îl ajuta să fie îngăduitor, apoi şi în acest caz îmi vorbeşti tot de marea lui tristeţe. Gândeşte-te la marea lui durere când a fost lipsit de fata iubită de el; când se aştepta s-o ia de soţie, atunci a mai fost amânat cu alţi şapte ani. Gândeşte-te apoi la frigul şi căldura ce trebuia să îndure, la nopţile nedormite şi la desele pagube! În sfârşit, şi-a luat de soţie fata ce-i plăcea şi a trăit cu socrul său viaţă ticăloasă şi trudnică; cu toate acestea, tot era pizmuit şi a fost înşelat a doua oară la plata simbriei; a arătat socrului său înşelăciunea, spunându-i: "M-ai înşelat la socoteală de zeci de ori!" . Împreună cu socrul lui, s-au pornit împotrivă-i, cu duşmănie mai sălbatică decât a acestuia, fraţii femeilor lui. Necazul cel mai mare dintre toate i l-a pricinuit femeia pe care o iubea, pentru care a preferat să slujească paisprezece ani. Rahila, iubita lui soţie, era sugrumată de tristeţe; vedea că sora ei naşte, iar ea nici măcar nădejde nu avea de copil; din pricina tristeţii îşi pierduse atât de mult minţile, încât îl învinuia şi-l ţinea de rău pe bărbatul ei şi-l ameninţa că se omoară dacă nu are copii. 'Dă-mi un copil, spunea ea; dacă nu, mă omor!" . Ce bucurie putea deci Iacov să mai aibă, când femeia pe care o iubea nespus de mult se jelea atât, când cumnaţii săi unelteau împotriva lui şi făceau totul ca să-l lase sărac lipit pământului? Dacă ne întristăm mult când ni se ia înapoi averea dată ca zestre soţiilor noastre, pentru care nu ne-a curs nici un pic de sudoare, putem spune oare că (Iacov) a privit cu nepăsare când s-a văzut primejduit să i se ia averea făcută cu ostenelile sale ? Simţind deci că îl bănuiau şi că se uită la el cu neîncredere, a plecat pe ascuns, ca un fugar. Poate fi oare o situaţie mai ticăloasă ca aceasta? Sărmanul Iacov a plecat şi din ţara sa, şi din ţară străină tot cu frică, tot cu primejdie. Este silit să cadă din nou în

aceeaşi prăpastie. Când a fugit de teama fratelui său, şi-a găsit scăparea la socru; acum, când este alungat de socru, este silit să-şi găsească scăparea la fratele lui. A încercat pe propria-i piele cuvintele spuse de profetul Amos despre ziua Domnului: "Precum când fuge omul dinaintea leului şi-i iese înainte ursul şi sare în vizuina lui, şi-şi reazemă mâinile sale de perete şi-l muşcă şarpele" .
Trebuie să mai vorbesc oare despre spaima suferită de Iacov când l-a ajuns din urmă Laban , având de hrănit şi de îngrijit atâtea vite şi slugi? Dar când avea să dea cu ochii de fața fratelui său Isav, n-avea să pățească oare ce păţeau cei ce se uitau la capul Gorgonei născocit de poeți? Îşi rânduise toate ale sale ca şi cum s-ar fi dus la moarte. Ascultă cuvintele lui şi înțelege din ele focul ce zăcea în sufletul său: "Scoate-mă, spune el, Dumnezeule, din mâna fratelui meu Isav, că mă tem de el, ca nu cumva venind să mă ucidă pe mine şi pe aceste mame cu fii. Tu mi-ai spus: Bine-ți voi face" . Dacă Iacov ar fi trăit până atunci tot timpul fericit, frica aceasta i-ar fi alungat din suflet toată fericirea. Dar toată viața lui, din ziua în care a primit binecuvântarea, a dus-o numai în frică, învăluit de nenorociri şi de uneltiri. Atât de mare îi era frica în timpul întoarcerii spre casa părintească, încât nici după ce s-a întâlnit cu fratele său, care se purtase cu el bine şi cu dragoste, nu căpătase curaj şi nici nu-i pierise din suflet neliniştea. Când Isav l-a rugat să meargă împreună cu el, Iacov, ca şi cum ar fi vrut să scape de o fiară sălbatică, îl ruga şi căuta o umbră de adevăr, ca să se poată despărți de el, spunându-i: "Domnul meu cunoaşte că sunt micuşori copiii mei, şi oile şi vacile sunt fătate; deci de le voi sili să meargă, într-o zi vor muri toate vitele. Să meargă domnul meu înaintea slugii sale, iar eu voi întârzia pe cale după încetineala vitelor care merg înaintea mea şi după mersul copiilor mei, până voi veni la domnul meu în Seir" . A răsuflat oleacă după ce a scăpat din acele primejdii, dar a venit peste el o altă spaimă, cu mult mai cumplită. Fiica lui, Dina, i-a fost răpită ; mai întâi l-a îndurerat necinstirea fiicei lui, dar s-a mângâiat când fiul împăratului i-a făgăduit că se va căsători cu Dina. Iacov a căzut la învoială cu fiul împăratului , dar Levi şi oamenii lui au călcat în picioare învoielile şi au ucis pe toți bărbații oraşului . Fapta lui Levi a înspăimântat atât de mult pe tatăl lui, încât a trebuit să se mute de acolo, deoarece toți îl duşmăneau.
Scriptura spune: "Şi a zis Iacov către Simeon şi către Levi: urât m-ați făcut, ca să fiu rău tuturor celor ce locuiesc pământul şi în Canaan şi în Ferezei; şi eu puţin sunt cu numărul, şi de se vor aduna asupra mea, mă vor tăia şi voi pieri şi eu şi casa mea" . Vecinii ar fi trecut prin sabie pe toți bărbații dacă iubirea de oameni a lui Dumnezeu n-ar fi oprit mâna lor şi n-ar fi pus capăt acelor nenorociri. "Şi a fost, spune Scriptura, frica lui Dumnezeu peste cetățile dimprejurul lor şi n-au alergat pe urma fiilor lui Israel" . Cum a fost viața lui Iacov după ce a scăpat de aceste rele? A avut oare timp să-şi tragă sufletul? Nu! Atunci s-a năpustit asupra lui culmea nenorocirilor, moartea iubitei lui soții, moarte înainte de vreme şi silnică: "A născut Rahila, spune Scriptura, şi greutate a avut in naştere. Şi a fost când a născut ea cu greu, i-a zis moaşa: Cutează, căci şi acesta îți este fiu. Şi a fost când îşi da ea sufletul (căci murea), a chemat numele lui: fiul durerii mele" . Şi pe când era încă puternică jalea lui Iacov, Ruben i-a mai mărit tristețea necinstind patul tatălui său . Atât de mult l-a îndurerat pe Iacov acest lucru, încât chiar pe patul de moarte l-a blestemat pe fiul lui, atunci când părinții simt cea mai mare dragoste pentru copiii lor, mai cu seamă când este primul născut, cum era Ruben. Nu trage puțin în cumpăna dragostei părinteşti acest lucru. Marea tristețe a lui Iacov a îndepărtat însă toate acestea şi, chemându-l pe Ruben, a spus: "Ruben, cel întâi-născut al meu, tu tăria mea şi începutul fiilor mei, cumplit te-ai purtat, cumplit şi îndărătnic; sumețitu-te-ai ca apa, ca să nu fierbi. Că te-ai suit în patul tatălui tău; atunci ai spurcat aşternutul în care te-ai suit" .
Când Iosif, fiul iubitei lui femei, a crescut mare şi se aştepta Iacov să-i fie o mângâiere a durerii

pierderii soției sale, atunci, tocmai prin fiul lui, i se pregătiseră fel de fel de nenorociri. Frații lui Iosif au muiat în sânge haina lui şi i-au arătat-o tatălui lor . Prin această faptă feciorii lui i-au pricinuit o durere cumplită. N-a jelit numai moartea lui Iosif, ci şi felul morții lui. Gândurile care-i sfâşiau sufletul erau multe şi felurite: că a murit fiul iubitei sale soții, că era mai bun decât toții fiii lui, că era fiul cel mai drag, că era în floarea vârstei, că el l-a trimis la moarte, că n-a murit în casă, nici în pat, nici lângă tatăl său, fără să spună sau să audă vreun cuvânt de mângâiere, că n-a murit de moarte bună, că a fost sfâşiat de viu de cruzimea fiarelor sălbatice, că nu s-a găsit nici o rămăşiță din trupul lui ca să o adune şi să o dea pământului, că n-a suferit el, tatăl, o astfel de lovitură în tinerețe, când putea s-o suporte, ci acum, la adânci bătrâneți. Puteai să vezi o privelişte cumplit de dureroasă: părul alb mânjit cu țărână, pieptul bătrân dezgolit de cămaşa sfâşiată, iar bocetele, cu neputință de mângâiat. “Şi-a rupt, spune Scriptura, Iacov hainele sale şi a pus pe mijlocul lui sac şi a plâns pe fiul său zile multe. S-au adunat toți fiii lui şi fiicele lui şi au venit să-l mângâie; şi nu vrea să se mângâie, zicând că: Mă voi pogorî în iad la fiul meu plângând” . Ca şi cum ar fi trebuit ca niciodată sufletul lui să nu-i fie lipsit de tristețe, astfel, când începuse să se vindece această rană, a venit o foamete care a cuprins tot pământul . Foametea i-a adus de la început o mulțime de neplăceri. Când feciorii lui s-au întors cu grâu din Egipt, au adus o uşurare nenorocirii, dar au adus-o amestecată cu alt necaz: fiul său Simeon nu s-a întors cu frații lui din Egipt ; acest lucru i-a stricat toată bucuria curmării foametei. Necazul însă nu s-a mărginit numai la atât.

Cei din Egipt îl cereau şi pe Veniamin , singura mângâiere ce-i mai rămăsese în locul femeii lui moarte şi a fiului său mâncat de fiarele sălbatice. Nu numai asta îl făcea pe Iacov să țină lângă el pe Veniamin, ci şi vârsta lui fragedă şi grija educației lui. “Nu se va pogorî, a zis Iacov, fiul meu cu voi, pentru că fratele lui a murit, şi el singur mi-a rămas. Şi de i se va întâmpla să slăbească pe calea pe care veți merge, îmi veți duce bătrânețile mele cu întristare în iad” . La început, pentru toate aceste motive a rămas neînduplecat, spunând că nu-l va lăsa să plece. Dar când foametea a ajuns mai cumplită şi simțea că nenorocirea se măreşte, i-a dat voie, deşi plângea cu amar: “Pentru ce mi-ați făcut rău spunând omului aceluia că mai aveți un frate?” . Plecarea lui Veniamin l-a îndurerat mai mult decât orice, rostind aceste cuvinte pline de jale: “Iosif nu mai este, Simeon nu mai este; şi pe Veniamin să-l luați? Peste mine au venit toate acestea!” . Prin aceste cuvinte se plângea că după Iosif şi Simeon încercau să i-l răpească şi pe Veniamin şi arăta că va suferi orice numai să nu se despartă de copil, în sfârşit, biruit, l-a dat cu propriile sale mâini, zicând: “Şi pe fratele vostru luați-l şi sculându-vă mergeți la acel om. Şi Dumnezeul meu să vă dea vouă har înaintea omului ca să lase pe fratele vostru celălalt şi pe Veniamin. Cât despre mine, de-mi va fi dat să rămân fără copii, atunci să rămân” , Iacov a fost copleşit de multe nenorociri, i se sfâşia inima de durere, şi numărul copiilor lui se împuțina încetul cu încetul; totuşi răbda toate nenorocirile, chiar dacă necazurile ce-l loveau erau din ce în ce mai mari. Mai mare i-a fost tristețea pricinuită de pierderea lui Simeon şi a lui Veniamin decât cea pricinuită de pierderea lui Iosif. Nenorocirea pentru care nu mai ai credință de îndreptare, chiar dacă ne pricinuieşte foarte mari supărări, o uităm repede, căci ea ne taie orice nădejde. Dar nenorocirea despre care nu ştii cum se va termina nu lasă sufletul să se liniştească; nesiguranța celor ce se pot întâmpla măreşte şi înnoieşte mereu chinul sufletului. Adevărul spuselor mele îl poți vedea bine în viața Fericitului David; atâta vreme cât copilul îi trăia, îl jelea; după ce i-a murit însă copilul, n-a mai plâns. Slugile lui David erau nedumerite din pricina purtării lui; de aceea l-au întrebat pentru ce nu mai plânge după ce i-a murit copilul, o dată ce-l jelea pe când trăia ; David le-a dat aceeaşi explicație ca şi cea dată de mine acum . Era firesc, deci, ca Iacov să se fi temut şi să fi tremurat mai mult acum, deoarece nu ştia ce sfârşit va avea această nouă nenorocire. Mi s-ar

putea însă obiecta:
- Dar priveliştea aceea plăcută şi vederea lui Iosif l-au bucurat mai târziu.
- Dar ce folos? După cum n-ai nici un folos dacă bagi în gheață membrele pârjolite la un foc puternic, tot astfel nimic n-ar fi fost în stare să mai mişte inima lui Iacov, al cărui suflet a fost atât de mult tulburat de dureri şi a fost pârjolit puternic de flacăra tristeții, mai cu seamă că acum, din pricina bătrâneții, simțirea nu-i mai era atât de vie. Acelaşi lucru îl spunea şi Barzilai, rugându-l pe David: “Câte vor fi zilele vieții mele acolo, ca să sui cu regele în Ierusalim? Astăzi sunt om de optzeci de ani; voi cunoaşte între bine şi între rău? Va gusta robul tău toate câte va mânca sau toate câte va bea? Sau voi auzi glasul cântăreților şi al cântărețelor? Pentru ce să fie robul tău povară pentru domnul meu, regele?” . Dar pentru ce e nevoie să alergăm la mărturia altora spre a trage această concluzie, când putem s-o auzim chiar din gura celui care a suferit? Întrebat de Faraon despre viața lui, după ce şi-a văzut fiul, spune: “Puține şi rele sunt zilele mele; n-au ajuns la zilele părinților mei” . Iacov avea deci necontenit vie în suflet amintirea necazurilor sale.

12. Dar Iosif, acest strălucit şi slăvit fiu al lui Iacov, pe cine n-a depăşit prin suferințele sale? Tatăl lui a avut numai un frate care-l duşmănea; Iosif însă, cu mult mai mulți. Iacov şi-a petrecut toată copilăria în belşug şi în mare tihnă; Iosif însă a fost silit, încă de pe când era copil, să trăiască printre străini şi să suporte necazurile şi neplăcerile călătoriei. Iacov avea lângă el pe mama sa, care-i uşura duşmănia fratelui său; Iosif însă, încă de pe când era tânăr, când avea mai cu seamă nevoie de ajutorul mamei, a fost lipsit cu totul de acesta. Mai mult încă: Isav a supărat pe Iacov numai cu amenințarea; frații lui Iosif însă au prefăcut duşmănia în faptă; dinainte de a-l vinde îl pizmuiau şi-l bârfeau. Poate fi ceva mai groaznic decât a avea necontenit duşmani cu tine în casă? “Au adus învinuire împotriva lui; şi văzând că tatăl lui îl iubeşte mai mult decât pe ceilalți fii ai lui l-au urât pe el şi nu-i puteau grăi nimic de pace” . N-aş putea spune că a fost o nenorocire atât de mare când s-a aflat în stăpânirea negustorilor sau a dregătorului. Aceştia s-au purtat cu mult mai omenos decât frații lui. Dar nici după ce a ajuns în Egipt nu s-a potolit furtuna necazurilor; dezlănțuindu-se din nou, o furtună mai puternică l-a acoperit. Vei crede poate că am de gând să vorbesc de viclenia stăpânei sale; înainte de aceasta am să vorbesc de un alt necaz, mai cumplit. Groaznic, într-adevăr e groaznic să fii defăimat pentru astfel de fapte, să fii osândit, să fii întemnițat vreme atât de îndelungată, când eşti un copil liber, de bun neam şi n-ai făcut niciodată cunoştință cu astfel de nevoi. Dar cu mult mai împovărătoare decât toate aceste furtuni socot că a fost furtuna pricinuită de vârsta sa.
Dacă a respins dragostea stăpânei sale pentru că el însuşi nu era tulburat de poftă, nu-l laud mult pe Iosif, nici nu-l admir, dând eu ascultare cuvintelor lui Hristos. Hristos spune că vor fi vrednici de împărăția cerurilor nu cei care sunt din fire fameni, ci cei care singuri se fac fameni . Care ar fi fost biruința lui Iosif dacă nu s-ar fi făcut pe sine famen? Împotriva cui şi-a încununat fruntea? Pe cine a învins, ca să fie proclamat învingător, dacă n-a avut cu cine se lupta şi nu încerca nimeni să-l trântească la pământ? Nu spunem că sunt caşti şi nici nu-i lăudăm pe cei care nu trăiesc cu animalele, deoarece firea noastră nu pofteşte o astfel de împreunare. Prin urmare, dacă pe Fericitul Iosif nu l-a tulburat dorința de a trăi cu stăpâna sa, pentru ce să ne minunăm de castitatea lui? Dar dacă atunci când flacăra dragostei este mai puternică decât la oricare altă vârstă -n-avea decât douăzeci de ani -, dacă atunci când tirania poftei este de nestăpânit, chiar când nu-i provocată din afară, dacă, deci, atunci s-a năpustit asupra tânărului desfrânata lui stăpână, care şi-a mărit frumusețea firească pe care o avea şi cu vrăjile femeieşti, şi cu înfrumusețarea chipului ei, cine ar putea povesti furtuna sufletului lui, tulburarea şi chinul său, când dinăuntru îl tulburau firea şi vârsta, iar din afară îl asaltau vicleniile egiptencei, nu o zi sau

două, ci vreme îndelungată? După părerea mea, Iosif tremura atunci nu numai pentru el, ci suferea şi pentru ea, văzând-o că se silea să se arunce într-o prăpastie atât de mare.
Că acesta era gândul lui Iosif se vede de acolo că el îi răspunde cu multă bunătate sufletească. Dacă ar fi vrut, ar fi putut să-i vorbească obraznic şi s-o insulte; ea ar fi suferit totul cu uşurință pentru că-l iubea, Iosif însă n-a rostit astfel de cuvinte, nici nu le-a gândit, ci i-a grăit cuvinte de credință, prin care socotea s-o întoarcă de la gândul ei; altceva mai mult n-a spus. “Iată, a spus el, domnul meu nu cunoaşte nimic din cele câte mi s-au încredințat în casa lui şi toate câte sunt în ea le-a dat în mâna mea; şi nu este în casa aceasta nimic care să nu fie sub mine şi nu-mi este oprit nimic altceva afară de tine, pentru că tu eşti femeia lui. Cum voi face acest mare rău şi să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?” . Şi după ce a vorbit cu atâta blândețe şi a arătat atâta curăție sufletească şi trupească, a fost bârfit; iar Dumnezeu a îngăduit. A fost legat, şi nici atunci n-a vădit hula şi bârfeala nedreaptă a femeii. Voia să primească mare răsplată şi cununi mai strălucitoare. Pentru aceea a rămas tot în temniță, şi când slugile împăratului au fost eliberate.
Nu-mi vorbi de omenia temnicerului! Cercetează mai degrabă cuvintele lui Iosif, şi vei vedea durerea sufletului său. După ce a tălmăcit visul, a spus paharnicului: “Ci adu-ți aminte de mine când îți va fi bine şi fă milă cu mine şi adu-i aminte de mine lui Faraon şi să mă scoți din această închisoare; că am fost furat din pământul evreilor, şi aici n-am făcut nimic, m-au aruncat în temnița aceasta” . Ar fi suferit cu uşurință întemnițarea, dar îi era nespus de greu să trăiască la un loc cu astfel de oameni: jefuitori de morminte, hoți, ucigaşi de părinți, desfrânați, criminali -căci închisoarea era plină numai cu astfel de oameni.
Nu-l supăra şi nu-l întrista numai aceasta, ci şi faptul că vedea că mulți oameni se istovesc acolo fără rost şi fără vreo vină. Cu toate acestea, robul împăratului a fost eliberat din temniță, lucru de care te plângi şi tu acum, iar Iosif, omul liber, a rămas să se mai chinuie în închisoare. Dacă mi-ai spune că Iosif a dobândit mai târziu putere împărătească, n-ai face altceva decât să-mi vorbeşti de roiul de griji, de nopți nedormite, de nenumărate treburi care, toate, nu aduc nici o bucurie celor ce doresc să ducă o viată liniştită şi fără de grijă.
În afară de acestea, chiar dacă au avut vreo bucurie, drepții Vechiului Testament n-au putut avea cea mai mare bucurie, căci în vremea lor nu se descoperise încă împărăția cerurilor şi nici nu se făcuse cunoscută făgăduința bunătăților viitoare. Dar acum, când stau în fața noastră atâtea bunătăți, când cunoşteam cu toții care sunt realitatea şi sensul acestei vieți, spune-mi, te rog, se mai poate întrista cineva, chiar dacă n-are nici o bucurie în viața aceasta pământească, şi, în general vorbind, mai poate socoti ca bun ceva din cele ce se întâmplă pe pământ, o dată ce cunoaşte bunătățile cereşti? Poate fi un suflet mai ticălos decât acela care, în timp ce aşteaptă să se mute nu după multă vreme la cer, caută tihna din lumea aceasta şi veselia pământească, veselie ce nu se deosebeşte întru nimic de umbră? Solomon spune: “Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni” . Dacă omul care, mai mult decât toți oamenii, a încercat pe propria-i piele valoarea plăcerilor din lumea aceasta, a vorbit astfel despre plăceri, cu mult mai mult noi trebuie să gândim aşa, noi, care nu avem nimic comun cu pământul, care am fost înscrişi în Cetatea cea de sus şi cărora ni s-a poruncit să locuim cu mintea în cer.

DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII (III)

din "DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINŢĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII"

1. Cele spuse mai sus sunt îndestulătoare să-ţi stingă flacăra tristeţii şi să te înduplece să-ţi uşurezi sufletul. Dar ca să te mângâi şi mai mult, m-am gândit să-ţi adresez şi acest cuvânt, punându-ţi mai întâi această întrebare:

- Dacă te-ar pofti cineva să te facă împărat pământesc, şi, înainte de a intra în oraş spre a te încorona, ar trebui să poposeşti la un han plin de glod şi de fum, zgomotos din pricina drumeţilor, tulburat din pricina hoţilor de drumul mare, în care ai avea multe necazuri şi supărări, spune-mi, te rog, te-ai întoarce oare din drum din pricina acestor neplăceri? N-ai dispreţui totul ca pe o nimica? Nu-i oare curată nebunie ca, atunci când e vorba să ajungi stăpân peste pământ, să nu te descurajeze nici una dintre greutăţile ce-ţi ies în cale, pentru că te trufeşti cu nădejdile tronului împărătesc, iar când este vorba să te pregăteşti să pleci în ceruri, să-ţi pierzi curajul şi să te tulburi de tot ce ţi se întâmplă în spelunca asta a pământului? Într-adevăr, nu-i nici o deosebire între traiul nostru de pe pământ şi traiul dintr-o speluncă sau dintr-un han. Sfinţii, voind să arate acest lucru, se numeau pe ei înşişi străini şi călători; prin aceste cuvinte ne învaţă că trebuie să ne batem joc şi să nu dăm nici o importanţă tuturor celor din viaţă, fie vesele, fie triste, ne învaţă să ne dezlipim sufletul de pământ şi să-l lipim de cer.

Haide deci să trecem la sfinţi! Să mutăm cuvântul de la Iosif la Moise! Acesta, omul cel mai blând dintre toţi oamenii , s-a născut pe vremea când neamul său era foarte nefericit; părinţii lui l-au înstrăinat ; necunoscându-şi părinţii, a fost crescut de mic de barbari . Poate fi oare o situaţie mai împovărătoare decât aceasta pentru un evreu tânăr şi înţelept, chiar dacă ar fi trecut de nenumărate ori drept fiu al împăratului?

Pentru Moise nu era numai aceasta grozăvia, ci şi aceea că-şi vedea neamul zbătându-se în cele mai mari nenorociri. Ar fi putut să se bucure de desfătările şi de plăcerile vieţii din palatele împărăteşti, când îi vedea pe toţi cei din neamul lui într-o atât de mare furtună, el, care nu suferea nici să trăiască, nici să fie înscris în cartea lui Dumnezeu dacă nu se mântuieşte neamul său ? Dacă pe noi, care trăim după atâta vreme, care nu suntem îndreptăţiţi ca Moise să iubim poporul iudeu, ne cuprinde mila când auzim de uciderea pruncilor, gândeşte-te ce a trebuit să sufere Moise, legat prin dragoste de tot poporul evreu, iar prin ochi, spectator al nenorocirilor lor, silit totuşi să numească părinţi pe asupritorii neamului său. După părerea mea, Moise jelea pe nefericiţii copii mai mult decât îi jeleau părinţii lor. Aceasta se vede din faptele săvârşite de el mai târziu. Când n-a putut nici să-l convingă nici să-l silească pe aşa-zisul lui tată să pună capăt poruncii sălbatice şi tiranice, s-a hotărât să ia parte la suferinţele lor. Nu mă minunez atât de mult de hotărârea lui, cât sunt uimit că flacăra tristeţii îi mistuia sufletul cu mult înainte; căci aceasta-i concluzia ce-o trag din omorul săvârşit de el. Cel care preface durerea în omor, acela arată prin fapta săvârşită cât de puternică îi este durerea. Nu s-ar fi răzbunat cu atâta tărie dacă n-ar fi suferit, din pricina suferinţei copiilor omorâţi, mai mult decât părinţii lor. Dar dacă s-a răzbunat, şi-a răcorit oare puţin sufletul de tristeţea lui? A putut să se bucure desăvârşit de uşurarea ce a avut-o de pe urma răzbunării? Chiar a doua zi, a venit peste fericitul acela o altă durere, mai cumplită decât cea dintâi, şi l-a cuprins o frică aşa de mare, încât a fugit din Egipt. Cumplit lucru este să te vorbească de rău un om oarecare, dar când te bârfeşte un om căruia i-ai făcut bine, când

nesocoteşte binefacerea pe care i-ai făcut-o şi spune: “Vrei să mă omori şi pe mine cum ai omorit ieri pe egipteanul acela?” , atunci, da, atunci ocara nu mai poate fi suferită şi este în stare să-l piardă pe cel ocărât. Astfel, după tristețe a venit peste Moise şi mânie. Sufletul lui însă era cuprins şi de un al treilea necaz, teama de împărat; aceasta pusese stăpânire atât de mult pe sufletul dreptului, încât l-a alungat din țară . Ajunge deci fugar Fiul împăratului. Dacă-l fericeşte cineva pe Moise pentru că a crescut în palatul împărătesc, să-şi aducă aminte acum, când e fugar, de traiul bun de pe vremea când era în palat, şi va vedea că tocmai acest trai bun a fost pentru el pricină a nenumărate supărări şi neplăceri. Nu-i tot una ca un om care s-a născut şi a crescut într-o casă simplă, care a întâmpinat multe greutăți, care a străbătut multe drumuri şi a suferit multe necazuri, să fie silit să rătăcească vreme îndelungată şi să sufere multe neplăceri în pământuri străine, cu a pătimi aceleaşi neajunsuri un om care n-a cunoscut deloc aceste necazuri, ci toată viața lui a trăit în lux şi în huzur. Fuga va fi mai grea pentru acesta decât pentru acela, dacă se întâmplă să vină peste el vreodată o nevoință ca aceasta. Iar pentru Moise încercarea a venit. Ajuns fugar, îşi găseşte scăparea la un om care era şi închinător la idoli, şi de alt neam .
Nu-i puțină pricină de tristețe să fii găzduit o vreme aşa de îndelungată de un preot al demonilor. A fost tocmit de preotul acela să-i pască turmele, şi a fost cioban la oi vreme de patruzeci de ani. Dacă i se pare cuiva că lucrul acesta e o nimica, să întrebăm nu pe cei care de frică au trebuit să fugă de acasă şi să se ascundă, ci pe cei care de bunăvoie au plecat de acasă pentru puțină vreme, şi ne vor spune cât sunt de neliniştiți, cât sunt de necăjiți, cât de mare bine socotesc întoarcerea acasă. Judecă acum, te rog, şi vezi cât e de mare nenorocirea lui Moise când i se părea mai uşoară decât întoarcerea acasă, atât de dorită de alții, viața ticăloasă pe care o ducea, frica ce-l apăsa şi traiul său împovărător şi greu! Să nu judeci traiul lui după cuvintele “păştea oile” , ci cu acest prilej adu-ți aminte de cuvintele lui Iacov, pe care, cu lacrimi, le-a spus socrului său: “Am plătit de la mine furtişagurile zilei şi furtişagurile nopții. Ziua mă ardea căldura, şi noaptea, gerul; şi se depărta somnul de la ochii mei” . După cum uşor se poate presupune, astfel de necazuri a îndurat Moise, mai mulți ani decât Iacov, şi cu atât mai mare greutate cu cât şi pământul în care păştea Moise oile era mai sărac decât pământul în care păstorise Iacov. Nu are nici o importanță faptul că Moise nu s-a plâns ca Iacov; nici fericitul acela n-ar fi spus nimic dacă împrejurarea nu l-ar fi dus la mare strâmtorare şi dacă nerecunoştința socrului său nu l-ar fi silit să rostească aceste cuvinte. Numai traiul printre străini este îndestulător să amărască viața unui om, care n-a plecat din țara lui pentru altă pricină, ca Moise, ci numai pentru a-şi câştiga pâinea cea de toate zilele: “Ca pasărea, spune Solomon, izgonită din cuibul ei, aşa este omul care robeşte, când se înstrăinează din locurile sale” . Pe vremea aceea Moise nu mai era sigur nici de zilele lui; trăia cu frica în sân ca o slugă fugită de la un stăpân crud, care tremură mereu de teama de a nu fi prinsă. Frica lui era atât de mare, încât după atâta vreme, trecuseră patruzeci de ani, când Dumnezeu îi porunceşte să plece, Moise şovăie şi pregetă, chiar când aude pe Dumnezeu spunându-i: “A murit cel ce căuta sufletul tău” .

2. A fost înduplecat şi a plecat şi a trebuit să-şi părăsească nevasta şi copiii. Dar iarăşi au venit peste el, din partea stăpânitorului de atunci al Egiptului, ocări, insulte şi ameninţări, iar din partea celor cărora le făcea bine, învinuiri şi blesteme. Faraon spunea: “Pentru ce, Moise şi Aron, întoarceți pe popor de la lucrul lui? Mergeți fiecare din voi la locul vostru” . Iar israeliții spuneau: “Să vă vadă Dumnezeu şi să vă judece, că ați făcut urât mirosul vostru înaintea lui Faraon şi înaintea slugilor lui, ca să dați sabie în mâinile lor şi să ne omoare” .
Pline de tristețe şi împovărătoare sunt aceste cuvinte; dar mai împovărător decât toate era faptul că a fost socotit un înşelător, deşi venise în Egipt ca să vestească poporului său nenumărate

bunătăți: libertatea, eliberarea de toate muncile la care erau supuşi. Şi, pe bună dreptate, putea fi considerat aşa, căci nu li s-a uşurat povara robiei la care erau supuşi; li s-a mărit ; iar cel aşteptat să fie izbăvitorul întregului neam, cel care le făgăduise mântuirea, acela părea să fie pricina chinurilor şi a biciuirilor, părea să fie un viclean şi aducător de nenorocire. Cine n-ar fi fost înghițit cu uşurință de tristețe dacă i s-ar fi făgăduit scăparea de nişte munci atât de mari, şi, în locul celor făgăduite, ar fi văzut că se mai adaugă alte chinuri, mai cumplite? Se întrista Moise; cum este firesc să se întristeze cel care aude şi vede acestea. Tristețea însă nu i-a schimbat hotărârea; a rămas neclintit, cu toate că faptele nu întăreau făgăduința, ci erau cu totul potrivnice. S-a apropiat de Dumnezeu, I-a spus Lui toate, s-a plâns îndelung şi I-a spus: "Doamne, pentru ce ai împilat pe poporul acesta? Pentru ce m-ai trimis pe mine? De când m-am dus la Faraon ca să vorbesc în numele Tău, a împilat pe poporul acesta, şi n-ai izbăvit pe poporul Tău" . Aşa s-a plâns Moise lui Dumnezeu, iar Dumnezeu i-a poruncit ca şi mai înainte. Moise le-a făcut din nou israeliților aceleaşi făgăduințe, dar ei nu le-au mai primit, pentru că sufletele lor erau obosite şi triste şi „N-au ascultat de Moise, spune Scriptura, din pricina tristeții şi a muncilor celor aspre" . Neascultarea lor l-a întristat mult pe Moise.
Când a făcut minunile în fața lui Faraon, a fost luat în râs de multe ori ; totuşi a răbdat cu bărbăție şi această batjocură, în sfârşit, li s-a dat voie să plece din Egipt ; au prins şi Moise şi iudeii curaj. Dar, înainte de a răsufla cum trebuie, l-a cuprins o frică tot atât de mare ca şi atunci când a fugit din palatul împărătesc; dar, mai bine spus, o frică mai mare chiar decât aceea. Nu trecuseră trei zile de la plecarea lor, şi au văzut că toți barbarii înarmați erau în urma lor . Au pățit şi ei ca nişte robi fugiți în țări străine, care dau pe neaşteptate cu ochii de stăpânii lor, sau chiar ca ei înşişi dacă s-ar fi întâmplat să se bucure în somn de un vis frumos, că au scăpat de robia egipteană, dar apoi, deşteptându-se, se văd tot în Egipt, supuşi la aceleaşi munci. Dar, mai bine spus, nu ştiu ce li s-a părut că este vis: cele trei zile de libertate sau vederea înspăimântătoare a duşmanilor în urma lor? Atât de întunecată le era vederea de negura tristeții! Moise însă era stăpânit de un întuneric şi mai mare. Nu se temea, ca ceilalți israeliti numai de egipteni, ci şi de egipteni, şi de israeliți. Şi unii şi alții îl socoteau un înşelător şi un prefăcut; egiptenii îşi băteau joc de el, îl atacau; iudeii îl îndurerau şi-l întristau. Dar pentru ce e nevoie să dovedim în acest chip tristețea lui Moise, când este cu putință să înțelegem toată durerea sufletului lui datorită vocii coborâte de sus? În timp ce Moise tăcea şi nici nu îndrăznea să deschidă buzele, Dumnezeu i-a zis: "Pentru ce strigi către Mine?" . Printr-un singur cuvânt. Dumnezeu ne-a făcut cunoscută toată tulburarea sufletului său.

3. După ce a dispărut şi această teamă, s-au ridicat din nou nenorociri şi mai mari. Mai rău decât egiptenii şi decât Faraon s-au purtat cu el tot timpul cei conduşi de el, poporul care primise nenumărate bunătăți. Mai întâi, l-au atacat pricinuindu-i mari supărări; au cerut să le dea carnea pe care o mâncau în Egipt ; nu erau mulțumiți cu cele pe care le aveau, ci le doreau pe cele din timpul robiei. Iar acest lucru îl copleşea pe Moise. Ar fi avut oare Moise o situație mai fericită dacă ar fi primit poruncă să conducă o armată de nebuni şi de smintiți? Cu toate acestea, acel fericit bărbat le suporta pe toate cu bărbăție; dacă nu i-ar fi iubit, ar fi suportat cu uşurință purtarea lor. S-ar fi supărat numai de cele ce-i făceau lui personal; dar pentru că-i iubea mai mult decât îi iubiseră părinții lor, a avut din pricina acestei purtări de grijă şi o altă supărare, pricinuită de păcătoşenia şi răutatea lor. Nu-l amăra atât de mult ocara, cât stricăciunea şi răutatea lor. Înainte chiar de a primi iudeii mana, hrana aceea minunată , pe Moise l-a amărât mult nerecunoştința lor; după ce au primit mana, după ce au fost înconjurați de noi minuni, ei continuau să-şi arate răutatea, fărădelegea şi lăcomia în ce priveşte strângerea hranei . Nu trecea

multă vreme, şi iarăşi murmurau, iarăşi criticau binefacerile lui Dumnezeu. Acel fericit bărbat plângea şi se întrista pentru fiecare dintre ei, mai mult decât cei ce păcătuiau. Când au făcut vițelul de aur, ei jucau şi chefuiau , iar el jelea şi se întrista; şi s-a blestemat cu acel cumplit blestem . Cu toate acestea, nimic nu l-a făcut să îndepărteze din sufletul lui în întregime dragostea ce le-o purta. Câtă durere, câte lacrimi nu va fi vărsat Moise când vedea că cei atât de dragi lui ajung din ce în ce mai răi! Ți-e viața cu neputință de trăit când ai un singur copil şi-l vezi că alunecă spre rău, chiar dacă tu însuți eşti mai stricat decât toți. Ce va fi simțit oare Moise, care avea de îngrijit ca pe nişte copii zeci de mii, dar, mai bine spus, pe care-i iubea mai mult decât pe copii. Nici un tată, dacă n-ar fi făcut nici un păcat, nu s-ar fi rugat să moară împreună cu copilul lui, cum a făcut Moise. Cât crezi deci că a suferit Moise, care avea atât de mulți copii, omul care ura răul şi iubea binele, când a văzut pe toți că se îndreaptă ca o turmă de oi spre prăpastia răutății? Căci dacă ameţeala supărării nu l-ar fi orbit şi nu i-ar fi zdruncinat sufletul din temelie, n-ar fi aruncat plăcile legii din mâini, nici nu le-ar fi sfărâmat . Dar a repetat această nenorocire .

- Spune-mi, te rog, prin ce mijloc?
- Chiar dacă mijlocul de vindecare a dat rezultate bune, totuşi ochii lui erau plini de lacrimi. Nimeni nu are o inimă de piatră, încât să nu sufere nimic când vede că frații şi rudele se măcelăresc între ei, iar această măcelărire cuprinde un număr de trei mii de oameni. Şi noi ne pedepsim şi ne batem copiii când îi prindem că greşesc cu ceva, dar ne doare când o facem şi suferim mai mult decât cei pe care-i pedepsim.

4. Mare jale era atunci în întreaga tabără. Dar peste necazurile de mai înainte a venit alt necaz. Dumnezeu i-a amenințat că n-are să-i mai conducă, ci are să-i părăsească şi are să-i dea sub paza unui înger. Pentru Moise amenințarea aceasta a lui Dumnezeu era grozav de dureroasă. Ascultă ce-I spune lui Dumnezeu: “Dacă nu vei merge Tu cu mine, să nu mă mai scoți de aici” . Vezi că frica şi întristarea se țin lanț? Grozăvia nu s-a oprit la atât. După ce L-a înduplecat pe Dumnezeu, şi Cel iubitor de oameni a consimțit şi a dat harul, alte dureri l-au acoperit: iudeii s-au mâniat pe Cel ce-i miluia; din această cauză au trecut prin cele mai cumplite nenorociri. După măcelul acela care a pricinuit atâtea lacrimi, iudeii au greşit iarăşi. Păcatul lor a adus peste ei foc din cer; focul i-ar fi ars pe toți dacă Dumnezeu n-ar fi arătat şi atunci față de ei marea Sa iubire de oameni . Totdeauna pentru Moise tristețea a fost îndoită: şi pentru că erau pedepsiți şi omorâți, şi pentru că cei rămaşi în viață continuau să fie tot răi şi păcătoşi, nefolosind nimic de pe urma nenorocirilor celorlalți. Nu se terminase pedeapsa cu moartea, şi supraviețuitorii şi-au adus aminte de ceapa din Egipt, erau nemulțumiți cu cele ce aveau şi ziceau: “Cine ne va hrăni pe noi cu carne? Adusu-ne-am aminte de peştii pe care-i mâncam în Egipt, de castraveți, pepeni, praz, ceapă şi usturoi. Iar acum sufletul nostru s-a uscat de tot; nimic, afară de mană, nu văd ochii noştri” . Atunci Moise, nemaiputând suferi nerecunoştința lor, biruit de supărare, nu vrea să le mai aibă grija şi-şi doreşte moartea în locul acelei vieți amare. Ascultă chiar cuvintele lui: “Şi a spus Moise, zice Scriptura, către Dumnezeu: Pentru ce ai întristat pe robul Tău şi pentru ce nu am găsit har înaintea Ta când ai pus peste mine sarcina acestui popor? Au doară eu am zămislit pe tot poporul acesta, sau eu l-am născut, că îmi spui mie: Ia-l pe el în sânul tău, cum ia doica pe copilul ce suge lapte, şi du-l în pământul pe care l-am jurat părinților lui? De unde am eu carne ca să dau la tot poporul acesta? Că mi se plâng, zicând: Dă-ne carne ca să mâncăm! Nu voi putea eu singur să port pe poporul acesta, căci mai greu decât puterea mea îmi este cuvântul acesta. Dar dacă nu faci aşa cu mine, omoară-mă îndată, dacă am găsit har înaintea Ta” .
Acestea a rostit Moise care spunea: “Şi acum, dacă vei ierta păcatul lor, iartă-l; dar dacă nu,

şterge-mă din cartea vieţii pe care ai scris-o" . Atât de mult l-a răvăşit tristeţea. Aceleaşi suferinţe le îndură şi părinţii când se supără adeseori din pricina relelor pe care le fac copiii lor. Din purtarea de mai târziu a lui Moise vedem că el n-a încetat de a-i iubi, deşi a rostit cuvintele de mai sus. După trimiterea iscoadelor în pământul Canaan, au încercat să-l omoare şi l-au lovit cu pietre; scăpând din mâinile lor a început din nou să se roage lui Dumnezeu pentru ei, şi-L ruga să Se îndure de cei care voiau să-l omoare . După cum se vede, îi iubea mai mult decât iubeşte un părinte pe copiii săi. N-a trecut multă vreme după moartea iscoadelor, şi era încă mare jalea; l-au învăluit pe Moise alte pricini de tristeţe, mai întâi pentru că iudeii voiau să lupte împotriva amaleciţilor, cu toată împotrivirea lui Moise, iar în al doilea rând pentru că au fost ucişi de amaleciţi . Înainte de războiul acesta mulţi muriseră de holeră şi de lăcomie. "Şi a omorât pe cei mai mulţi dintre ei, spune Scriptura, pe când era încă mâncarea în gura lor" . Pe când avea încă înaintea ochilor moartea aceea cumplită şi încă nu se terminase jalea, a venit pentru el o altă durere; a ajuns la aşa de mare strâmtorare, încât se ruga să moară prea iubitul lui popor de o moarte nemaiîntâlnită şi neobişnuită. Unii au ars de un foc aprins pe neaşteptate, iar alţii au fost înghiţiţi de crăpăturile deschise ale pământului . N-au murit în acest chip câţiva oameni, ci mai mult de cincisprezece mii de bărbaţi.
Cum crezi că-l priveau, din pricina celor întâmplate, pe Moise rudele şi prietenii celor morţi? Dar cum se privea pe sine însuşi Moise, care vedea că din pricina pedepsei lui Dumnezeu au rămas copii orfani şi femei văduve, că au murit sora lui, fratele lui şi fiii aceluia, că au pierit în foc din cauza nelegiuirii? Fiecare dintre aceste nenorociri era îndestulătoare să zdrobească un suflet care nu suferise deloc mai înainte, dar încă unul răvăşit până atunci de atât de mari nenorociri! După ce au învins pe cananeeni şi au făcut un mare înconjur, iarăşi au cârtit iudeii şi iarăşi au pierit, dar nu de boală, ca mai înainte, şi nici de foc sau de deschizăturile pământului ca altă dată, ci de muşcăturile şarpelui . Ar fi murit toţi cei muşcaţi de şarpe dacă Moise n-ar fi rugat iarăşi pe Dumnezeu . Au scăpat şi de această stricăciune, şi au scăpat şi de blestemele vrăjitorului , dar s-au aruncat iarăşi pe ei înşişi în cele mai adânci prăpăstii. După binecuvântările lui Valaam , dar, mai bine spus, ale lui Dumnezeu - căci cuvintele lui Valaam nu erau pornite din propria sa voinţă, ci se datorau puterii lui Dumnezeu care-l mişca -, au făcut desfrânare cu fetele celor de alt neam şi au slujit idolului Baal Peor . Moise, văzând atâta desfrânare şi batjocură, a poruncit să se omoare unul pe altul, zicând: "Fiecare să omoare pe vecinul lui care s-a închinat lui Baal-Peor" . Moise a procedat ca un doctor; când acesta vede că o rană nu se vindecă, deşi îi face o mulţime de tăieturi şi o arde de multe ori, porunceşte să fie tăiată şi arsă din nou partea rămasă nevindecată. Când auzi de toate aceste greutăţi, să nu-ţi închipui că au fost numai atâtea, căci din cele scrise în Scriptură am lăsat o mulţime la o parte: războaiele, împotrivirile duşmanilor, călătoriile îndelungate, ocara surorii sale, pedepsirea ei , din pricina căreia a suferit şi mai mult blândul Moise. Dar, chiar dacă ai strânge cu toată grija la un loc toate necazurile lui Moise scrise în Scriptură, vei vedea că acestea nu reprezintă nici cea mai mică parte din câte a suferit. Dacă ai de condus în propria-ţi casă numai câteva slugi, şi-ţi fac atâtea necazuri şi supărări, dar Moise, - care a trebuit să conducă atâtea zeci de mii de oameni timp de patruzeci de ani, şi mai ales în pustie, unde nu-i suflare de vânt, nici apă -, câte necazuri n-a fost silit să aibă în fiecare zi, câte griji, câte neplăceri şi pentru vii, şi pentru morţi! Pe toţi câţi i-a scos din Egipt i-a văzut murind, în afară de doi bărbaţi ; dar nici el n-a fost învrednicit să-i ducă în pământul făgăduinţei pe fiii şi fetele celor morţi în pustie, ci a privit doar pământul făgăduinţei de pe vârful muntelui Nebo .
A cunoscut felul pământului şi bogăţia lui, dar nu i s-a îngăduit să se bucure de el cu ceilalţi israeliţi; a rămas dincoace de hotarele pământului făgăduit şi a murit. Din pricina aceasta se plângea către israeliţi, spunând: "Şi Domnul Dumnezeu S-a supărat pe mine pentru cele ce aţi

spus şi S-a jurat că eu nu voi trece Iordanul acesta şi nu voi intra în pământul pe care Domnul Dumnezeu ți-l dă ție moştenire. Eu mor în pământul acesta şi nu voi trece Iordanul iar voi veți trece şi veți moşteni pământul acela bun" . Şi ceea ce este mai grozav din toate este că s-a coborât cu durerea în suflet în locuința morților; a cunoscut mai dinainte nenorocirile ce aveau să vină peste iudei: închinarea la idoli, robia, necazuri nespuse, încât sufletul lui era răvăşit nu numai de nenorocirile văzute de el şi întâmplate în timpul lui, ci şi de cele ce nu se întâmplaseră încă. Moise a cunoscut durerea şi necazul chiar din copilărie şi a intrat în mormânt tot cu sufletul întristat.

5. Iosua al lui Navi, urmaşul său, s-a bucurat, ca să spun aşa, de aceleaşi necazuri ca şi Moise. Dacă a scăpat de unele pentru că era tânăr, apoi a împlinit lipsa lor după moartea lui Moise. Nu şi-a sfâşiat hainele şi şi-a presărat cenuşă pe cap numai pe când trăia Moise, ci şi după moartea lui a ajuns în aceeaşi strâmtorare, dar, mai bine spus, mai mare chiar, încât a stat culcat cu fața la pământ o zi întreagă. Ascultă cuvintele şi plânsetele lui: "Şi şi-a rupt Iosua hainele lui şi a căzut cu fața la pământ înaintea Domnului până seara, el şi bătrânii lui Israel şi au pus praf pe capul lor, şi a spus Iosua: Mă rog Ție, Doamne. Pentru ce a trecut robul Tău pe poporul acesta Iordanul, ca să-l dai pe el amoreilor şi să ne piardă pe noi? Mai bine am fi rămas şi să fi locuit dincolo de Iordan. Şi ce voi zice după ce a întors Israel grumazul lui înaintea duşmanului lui? Şi de vor auzi canaaneii şi toți cei ce locuiesc pământul, ne vor înconjura şi ne vor pierde de pe pământ" . Dumnezeu a auzit cuvintele lui Iosua şi i-a spus pentru ce au fost înfrânți israelitii. Când a cunoscut pricina, a pierdut pe toți până la unul, n-a omorât numai pe cel ce a păcătuit, ci şi rudele, slugile şi toate vitele lui ; aceasta îi răvăşise cu totul sufletul. Dacă noi nu putem vedea pedepsirea unor oameni străini, cât n-a suferit Iosua al lui Navi când a trebuit să omoare pe cei de acelaşi neam cu el, pe soldații lui? Ce să spunem de înşelăciunea ghibeoniților şi de bănuiala împotriva neamurilor care locuiau dincolo de Iordan ? Ce să mai spunem că a trăit numai în războaie şi lupte? Ar putea oare rămâne netulburat sufletul în fața atâtor nenorociri? Chiar dacă avea numai victorii, totuşi bucuria pricinuită de biruințe îi era tulburată de grija celor ce mai rămâneau de făcut, iar împărțirea pământului prin tragere la sorți i-a dat mult de lucru şi i-a pricinuit multe neplăceri . Cunosc această greutate toți cei care au fost rânduiți să împartă chiar o avere neînsemnată a cuiva, între frați sau între alții care au ajuns moştenitori în alt chip. Nu cred că mai este nevoie să vorbesc de celelalte suferințe ale poporului iudeu. Scopul meu nu este de a vorbi despre viața grea şi plină de necazuri dusă de un om oarecare; ci despre viața unuia dintre cei care au bine-plăcut foarte mult lui Dumnezeu.

6. De aceea, de crezi cu cale, vom trece peste Eli. Acesta este unul dintre cei care au păcătuit din pricina răutății copiilor lui, dar, mai bine spus, din pricina trândăviei lui. N-a fost pedepsit pentru că avea copii răi, ci pentru că-i cruța mai mult decât trebuie şi n-a apărat legile lui Dumnezeu când copiii lui le călcau în picioare . Fiind conştient de acest lucru, a rostit această cumplită amenințare: "Însuşi Domnul va face ce-i plăcut înaintea Lui" . Din această pricină să-l lăsăm la o parte pe Eli, şi să trecem la Samuel. De mic copil, a fost crescut în templu şi era necontenit bineplăcut înaintea lui Dumnezeu. Era din copilărie atât de virtuos, încât înainte de a ajunge bărbat a fost primit în ceata minunaților profeți, atunci când era lipsă de profeți. Scriptura spune: "Nu era vedenie, iar cuvântul profetic era rar" . Aşadar, Samuel, născut cu multe lacrimi, când a văzut mai întâi mort pe dascălul său de acea moarte vrednică de milă , a fost mişcat mult şi s-a tulburat adânc, aşa cum este şi firesc unui ucenic recunoscător şi iubitor. Mai târziu, a fost silit să jelească necontenit nenorocirile iudaice. Copiii lui erau nedrepți şi răi şi se făceau din ce în ce

mai păcătoşi . Samuel era îndurerat şi de asta, dar şi pentru că nu puteau să moştenească cinstea ce i se dăduse lui. Supărării acesteia i-a urmat o altă supărare, dar, mai bine spus, nu i-a urmat, căci cea dintâi nici nu încetase, ci i s-a adăugat. Este vorba de cererea nelegiuită a israeliților de a le rândui un rege . Cererea lor l-a descurajat atât de mult, încât a avut nevoie de foarte multă mângâiere. Ascultă ce-i spune Dumnezeu: “nu te-au dispreţuit pe tine, ci pe Mine.” .
Cu toate acestea, şi după această întâmplare le purta de grijă atât de mult, încât le-a spus: “Să nu mi se întâmple să păcătuiesc de a înceta să mă rog pentru voi” . Ce bucurie ar fi putut simți Samuel când vedea că poporul lui prea iubit este nefericit, este biruit de războaie şi mânie pe Dumnezeu? Îi mai rămânea vreo clipă din viață în care să nu se întristeze şi să nu lăcrimeze? După ce le-a rânduit rege pe Saul , necazurile au fost şi mai dese, unele după altele. Când Saul a adus jertfă împotriva voinței lui Dumnezeu , când învingând pe amaleciți a cruțat, împotriva poruncii Lui, pe regele lor , i s-a rănit atât de mult sufletul lui Samuel că nici n-a mai vrut să-l vadă, şi, din ziua aceea până în cea din urmă zi a vieții, a jelit şi a lăcrimat . A fost chiar mustrat de Dumnezeu pentru că se întristează atât din pricina lui Saul: “Până când vei jeli pentru Saul, o dată ce Eu Mi-am întors fața de la el?” . Dacă era trist pentru aceste întâmplări, cât de mare trebuie să fi fost supărarea lui când Saul a înjunghiat fără pricină o mulțime de preoți , când a încercat de două ori să omoare pe binefăcătorul său , pe omul care nu-i făcuse nici un rău, când l-a văzut proorocind dezbrăcat de haine , când l-a văzut descurajat , când a auzit pe David plângându-se împotriva lui şi ținându-l de rău?

7. Am amintit de David. Nu ştiu ce să fac: să vorbesc mai întâi de plângerile sale îndelungate şi dese, de care sunt plini Psalmii, sau, lăsându-le la o parte, spre a le citi când vei avea răgaz, să-ți povestesc acum despre necazurile lui? David a avut o mulțime de încercări şi pe când era păstor: asprimea climei, lupta cu fiarele sălbatice. Pentru a înțelege greutățile vieții de păstor sunt îndestulătoare, pe de o parte, cuvintele lui Iacov , iar, pe de altă parte, cele spuse chiar de către David lui Saul privind lupta lui cu leul şi cu ursul . Părăsind viața de păstor, a început să se ocupe cu treburile războiului încă pe când era tânăr de tot. Nu mai vorbesc despre invidia fraților lui, deşi este foarte împovărător şi acest lucru. După ce a câştigat acea strălucită victorie într-o minunată luptă , a dat peste un duşman mai puternic decât Goliat cel învins, a dat de Saul, omul căruia îi făcuse bine. Saul n-a pornit pe față lupta împotriva lui David; a îmbrăcat masca prieteniei; se prefăcea că-l cinsteşte şi-i poartă de grijă, dar se purta ca un duşman. Ce mare rău este să ți se răsplătească binele cu rău! Ascultă pe alt fericit profet! Necontenit se plânge, se supără şi spune: “îmi răsplătesc cu rele în loc de bune!” . Să nu fi avut nici un alt necaz, numai faptul că el, generalul, era bănuit de rege, că era privit cu duşmănie de Saul, era îndeajuns să-l întristeze cumplit! Dar pentru ce să vorbesc de supărarea unui general când se vede bănuit de regele său? Ne întristăm chiar dacă suntem bănuiți de servitorii noştri. Dar când se țes uneltiri împotriva vieții celui duşmănit? Poate fi o viață mai amară? David le-a răbdat şi le-a suferit pe toate: trăia în casă cu ucigaşul lui; lupta în războaie pentru el. În sfârşit, a plecat din casa lui Saul, s-a ferit din calea luptei ce i-o purta . Trăia acum departe de el; departe fiind, a cunoscut mai bine câtă duşmănie avea regele său față de el şi a putut să mai capete puțin curaj.
Liniştea n-a ținut multă vreme. Când David a fost silit să facă față unei atât de mari armate a lui Saul numai cu patru sute de oameni , tremura mai mult decât înainte de plecare. Gândeşte-te ce se petrecea în sufletul lui David! Nu avea nici cetate de apărare, nici fortăreață, nici aliați, nici hrană! Era silit să lupte cu un om care le avea pe toate acestea, în afară de pustie şi de peşterile de acolo, nu putea găsi nici un loc de scăpare. Abia intrase în cetatea numită Cheila , că a şi trebuit să plece îndată de acolo, deoarece un preot i-a spus că, dacă rămâne acolo, Dumnezeu nu-

l va izbăvi din mâinile lui Saul . Iar preotul acesta era cel care a fugit din mâinile lui Saul şi a vestit regelui David tragedia întâmplată în Nobe ; atunci David a rostit acele amare cuvinte: “Eu sunt de vină, a spus el, de moartea sufletelor întregii case a tatălui tău” . Prin faptul că preotul acesta stătea necontenit lângă el, nu făcea altceva decât să-i amintească de nenorocirea aceea. Uitându-se la el, îşi amintea totdeauna de pieirea preoţilor,- iar amintindu-şi de această pieire şi făcându-se pe sine răspunzător de un măcel atât de mare, ducea o viaţă mai ticăloasă decât a unui osândit. Chiar dacă nu l-ar fi supărat nimic altceva, gândul că el era ucigaşul atâtor preoţi era destul de puternic încât să-i rănească şi să-i slăbănogească sufletul. Gândul acesta îl chinuia şi-i rodea sufletul noaptea şi ziua mai mult decât un vierme. Peste această rană deschisă a venit încă un alt şir de răni. Nu puţin a suferit când Nabal l-a ocărât în fata slugilor lui, numindu-l fugar, dezertor şi rob nerecunoscător ; când s-a dus să caute scăpare la Achiş şi de frică s-a prefăcut nebun, cazând la pământ, încrucişându-şi ochii şi făcând bale la gură ; se chinuia mai mult decât cei într-adevăr îndrăciţi, mai cu seamă când se gândea la ce strâmtorare l-a adus Saul, căruia îi făcuse atât de mult bine. În sfârşit, a căpătat putină linişte când s-a refugiat în pământul duşmanilor lui Israel, la Achiş . Aici a trebuit să lupte împotriva vrăjmaşilor acelora . Satrapii însă pizmuindu-l, l-au bârfit lui Achiş şi l-au izgonit din armată ca pe un netrebnic, viclean şi trădător. “Şi s-au mâniat pe el, spune Scriptura, satrapii celor de alt neam şi i-au zis lui: întoarce pe bărbat ca să se ducă la locul în care l-ai pus pe el, şi să nu vină cu noi la război, ca să nu se facă vânzător taberei. Căci cu ce preţ se va împăca acesta cu domnul său, dacă nu cu preţul capetelor oamenilor acelora?” . Rănit de aceste cuvinte, a plecat acoperit de ocară şi tristeţe. Ajuns în Ţiclag, locuinţa lui pe pământ străin, a dat peste atât de mari necazuri, încât era să fie aproape înăbuşit de durere.
Necazurile venite peste el erau în stare să-i întunece sufletul chiar dacă s-ar fi aşteptat la ele; dar păreau de două ori mai mari şi mai greu de suferit decât erau pentru că au venit pe neaşteptate, când nici nu se gândea. A plecat deci David de pe câmpul de luptă acasă să se odihnească şi să găsească mângâiere tristeţii sale la copii şi la soţii. Dar când a ajuns, a auzit îndată că soţiile şi copiii i-au fost luaţi în robie de către duşmani . Privea focul, fumul, sângele şi morţii. Abia începuse să-şi plângă durerea şi să jelească robia celor duşi în robie, că locuitorii oraşului s-au năpustit asupra lui, mai sălbatic decât fiarele . Fiecare locuitor al oraşului dorea să răzbune, prin uciderea lui, nenorocirile abătute asupra lor. După cum când vânturi potrivnice suflă pe mare, furtuna pricinuită de izbirea acelor vânturi este mare şi sălbatică, tot astfel şi în sufletul lui David groaznică era furtuna şi învălmăşeala de gânduri, căci tristeţea şi frica îi curmau răsuflarea, iar suferinţele sufleteşti îl copleşeau. A reuşit să scape David şi din aceste nenorociri, să-şi dobândească toţi prinşii de război . Dar înainte de a se bucura de victorie, îl loveşte o veste amară, uciderea lui Ionatan . Cât de mult i-a răvăşit sufletul această nenorocire o putem cunoaşte din plângerile lui: “A căzut pe mine dragostea ta, spune el, ca dragostea femeilor” . Dar pentru ce vorbesc de plângeri? Dacă a vărsat atâtea lacrimi pentru tatăl lui Ionatan, pentru Saul, pentru duşmanul lui, pentru vicleanul care i-a dorit de nenumărate ori moartea, ce n-a suferit pentru Ionatan, care a fost alături de el în acele primejdii, care l-a scăpat adeseori din cursele tatălui său, care a luat parte la toate tainele lui, care pentru multe lucruri a făcut învoieli cu el? Ce n-a suferit deci pentru acesta, când a aflat că a fost răpit din viaţă tocmai în clipa în care putea să-i răsplătească toate binefacerile primite de la el?

8. Pe când era încă mare durerea lui David, generalul său, Ioab, i-a pricinuit o altă supărare: a ucis pe Abner, care-i făgăduise să-i predea lui David fără oboseală şi cu multă uşurinţă toată oştirea; şi-l omorâse înainte de a-şi fi îndeplinit făgăduinţa, folosindu-se de viclenie . Atât de

mult s-a întristat regele din pricina acelei ucideri, încât a blestemat pe Ioab , iar pe patul de moarte i-a poruncit lui Solomon, fiul său, să răzbune această ucidere murdară . Plânsetele, prin care rechema amintirea lui, sunt îndestulătoare să ne înfăţişeze starea sufletului său: "Şi şi-a ridicat spune Scriptura, regele glasul său şi a plâns la mormântul lui Abner şi a spus: "A murit Abner cum a murit Nabal; mâinile tale nu s-au legat nici picioarele tale nu s-au băgat în obezi, nici nu te-ai apropiat ca Nabal; înaintea fiilor nedreptăţii ai căzut" . Ce s-a întâmplat mai târziu? Işboşet a fost ucis cu viclenie . La durerea pricinuită de această ucidere - David a suferit atât, încât a poruncit să fie omorâţi ucigaşii lui Işboşet - s-a mai adăugat şi răscoala şchiopilor şi a betegilor , care l-a tulburat mult. După ce a învins pe aceşti duşmani şi pe alţii, aduce chivotul cu multă bucurie. Pe când îl aducea şi se bucurau toţi, în mijlocul veseliei s-a întâmplat o nenorocire ce le-a umbrit plăcerea şi a întristat şi a înspăimântat mult sufletul regelui. Ce se întâmplase? Uza voise să sprijine chivotul care era să cadă; dar deodată l-a lovit mânia lui Dumnezeu şi a căzut mort . Frica aceasta a zguduit sufletul lui David atât de mult, încât n-a mai îndrăznit atunci să ducă chivotul în cetatea lui ; voia să afle mai întâi ce va păti Obed-Edom care primise în casa lui chivotul . Mai târziu a murit regele amoniţilor ; David a făcut o faptă vrednică de un bărbat înţelegător şi omenos: a trimis oameni să mângâie pe fiul regelui şi să-l înduplece să sufere cu resemnare moartea tatălui său . Fiul regelui însă, în loc să răsplătească cinstea cu cinste, şi-a bătut joc de trimişii lui David şi i-a trimis aşa batjocoriţi înapoi la rege . Ţi se pare mic lucrul acesta pentru a răni şi a doborî sufletul regelui? Nu arată oare cumplita supărare a lui David războiul pornit împotriva amoniţilor? Războiul acesta purtat cu atâta înverşunare, care i-a adus atâtea necazuri, nu are altă pricină decât batjocorirea trimişilor lui David .

Necazurile amintite până acum, chiar dacă ar fi fost amestecate cu fel de fel de plăceri şi bucurii, sunt îndestulătoare pentru a ne face să tragem concluzia că viaţa lui David a fost una dintre vieţile cele mai pline de dureri. Dar suferinţele care au venit mai pe urmă au fost atât de mari, încât cele de până acum nici nu mai pot fi socotite suferinţe. Suferinţele acestui rege au întrecut toate miturile şi toate tragediile scriitorilor profani, nenorocirile ce cădeau peste David şi casa sa erau nemaiîntâlnite; se ţineau lanţ unele după altele. David era nevoit totdeauna să tămăduiască o nenorocire cu nenorocirea următoare. Ascultă! Amnon, fiul lui David, s-a îndrăgostit de Tamara, sora lui vitregă ; cuprins de patimă, a necinstit-o; după ce a necinstit-o, a urât-o şi se lăuda că a necinstit-o; a poruncit îndată unei slugi s-o izgonească din casă fără voia ei şi a lăsat-o să umble prin oraş strigând şi plângând . Abesalom, fratele ei bun, a aflat de asta; a chemat la ospăţ pe toţi fraţii lui, printre care era şi Amnon, necinstitorul surorii lui; în timp ce mânca şi bea, a pus slugile să-l ucidă . De la ospăţ s-a ridicat un om, care din pricina zgomotului nu ştia bine ce se întâmplase, şi s-a dus şi a spus regelui că au fost ucişi toţi copiii lui . Şi a jelit regele pretinsa ucidere a tuturor copiilor lui . Când a aflat adevărul, l-a ameninţat pe Abesalom cu moartea; acesta a fugit şi a trăit printre străini trei ani . În tot acest timp tatăl lui a fost mâniat pe el. Nici după scurgerea celor trei ani David nu l-ar fi chemat, dacă iscusinţa generalului său, Ioab, nu l-ar fi făcut să dea, împotriva voinţei lui, această făgăduinţă . L-a chemat înapoi; dar nici aşa nu s-a tămăduit rana inimii sale, ci l-a îndepărtat din faţa ochilor săi încă alţi doi ani. Abia după trecerea acestui timp îndelungat, rugat tot de Ioab, generalul lui, l-a iertat . Abesalom voind să se răzbune pe tatăl său pentru toate aceste umilinţe - de fapt, dorind să ia tronul tatălui său -, se răscoală împotriva lui şi aduce din nou peste capul său rătăcirile şi pribegiile suferite pe vremea lui Saul; dar, mai bine spus, împrejurările în care a rătăcit şi a fugit acum erau mai cumplite decât cele de pe vremea lui Saul. Pe atunci a suferit acestea ca general; acum însă a fost silit să trăiască fugar după ce fusese mulţi ani rege şi după ce învinsese, ca să spunem aşa, pe toţi duşmanii. Cel care-l silea să pribegească nu era un străin, nici un duşman, ci omul care ieşise, după cum însuşi se

plângea, din coapsele lui .
Pe vremea lui Saul, David era în floarea vârstei şi putea să sufere totul cu bărbăţie; acum însă era bătrân şi ar fi avut nevoie ca acel nelegiuit fiu să-i îngrijească bătrâneţile, nu să uneltească şi să pornească război împotriva lui. Şi a plecat regele desculţ, însoţit de câţiva oameni, cu faţa acoperită şi cu lacrimi pe obraji . Lupta aceasta între el şi fiul lui nu era numai o pricină de durere, ci şi una de ruşine. Abesalom s-a purtat cu fericitul acela mai rău decât Saul; a necinstit pe tatăl său intrând la ţiitoarele lui nu pe ascuns, ci în foişor, în văzul tuturor . Din pricina urii pe care o avea împotriva tatălui său, a călcat în picioare şi legile firii, şi legile căsătoriei şi, îmbătat de nebunie, a îndrăznit să facă înainte de a sfârşi războiul ceea ce fac învingătorii: lua prizonieri şi-i arăta ca pe trofee ale biruinţei sale. Pe când era David aşa de îndurerat şi atât de înspăimântat, l-a întâlnit Ţiba, sluga lui Mefiboşet . Ţiba l-a tulburat şi mai mult minţindu-l şi spunându-i că stăpânul său, Mefiboşet, era prieten cu Abesalom .

9. După Ţiba a venit Şimei , om nelegiuit şi rău, care l-a acoperit cu nenumărate ocări, însoţind ocările cu pietre: “Ieşi, a spus el, bărbatul sângiurilor, şi bărbat fără de lege. Domnul a întors asupra ta tot sângele casei lui Saul, pentru că te-ai făcut rege în locul lui şi a dat Domnul domnia în mâinile Iui Abesalom, fiul tău, şi ţi-a arătat răutatea sa, pentru că tu eşti bărbatul sângiurilor” . La auzul acestor cuvinte, David se mistuia de durere şi suferea; durerea şi-a arătat-o în plângerile lui; nu îndrăznea să facă altceva, ci a spus: “Lăsaţi-l pe el să blesteme, că Domnul i-a spus lui; că doar va întoarce Domnul smerenia mea şi-mi va întoarce Domnul bine în locul blestemului din ziua aceasta” , şi l-a lăsat să plece sănătos . David aştepta ştiri de la Huşai ; cuprins de griji şi de frică se întreba ce sfârşit vor avea toate necazurile sale. Când Huşai a adus la cunoştinţa lui David planurile lui Abesalom, s-a pornit război cum nu s-a mai văzut niciodată din câte războaie au fost pe lume. Mai degrabă enigmă decât război. Pe omul care era pricina atâtor nenorociri, singurul care a dat naştere războiului, a cărui moarte ar fi pus capăt tuturor nenorocirilor, tocmai pe acest om David căuta să-l cruţe, de acest om se îngrijea foarte mult să nu moară în luptă şi pentru viaţa lui se ruga de generali, spunându-le necontenit: “Cruţaţi-mi pe fiul meu Abesalom” . Poate fi o încurcătură mai grozavă? Poate fi o zăpăceală mai vrednică de milă? David a fost silit să pornească un război în care dorea, deopotrivă, şi să învingă şi să fie învins. Nu voia să fie biruit; altfel n-ar fi trimis împotriva lui Abesalom o armată aşa de mare. Dar nici nu voia să-l biruie; altfel n-ar fi oprit uciderea aceluia care adunase şi menţinea armata pe picior de război, în sfârşit, soarta războiului s-a hotărât şi a luat sfârşitul voit de Dumnezeu. Cel care căuta să ucidă pe tatăl său a fost biruit . Toată lumea se bucura şi se veselea , numai David jelea şi lăcrima; s-a închis în casă şi se gândea la cel ucis . Era supărat că nu murise el în locul aceluia. “Cine-mi va da, zicea el, moartea în locul tău, dragul meu fiu Abesalom!” .
S-a mai auzit vreodată de o nenorocire mai grozavă decât a lui David? Când Abesalom şi-a ucis fratele, David se ferea să-l omoare; când Abesalom s-a pornit cu furie împotriva lui, îl cruţă. Şi n-ar fi contenit multă vreme să-şi jelească fiul dacă n-ar fi venit Ioab şi nu i-ar fi arătat că plânsul lui este fără rost şi nesocotit; vorbindu-i cu tărie, l-a făcut să-şi vină în fire şi să primească armata într-o ţinută vrednică de un rege . Dar nici după sfârşitul acestui război n-au luat sfârşit necazurile lui David. Mai întâi s-au răsculat soldaţii şi s-au împărţit . Abia se supuseseră cu multă linguşeală regelui, că s-au îndepărat din nou de el şi s-au alăturat de Şeba ; şi a izbucnit dintru început din nou război când se mai vedeau încă rămăşiţele celui de mai înainte. Tulburat din cauza acestor fapte, David a adunat oştirea şi a trimis-o la luptă împreună cu generalii . Ioab s-a întors biruitor şi din acest război, dar n-a lăsat ca bucuria victoriei să fie lipsită de tristeţe. Mânat de invidie, Ioab a omorât, fără vreo vină, pe generalul Amasa , care luase parte la războiul

împotriva lui Şeba şi supusese lui David tot poporul . Uciderea lui Amasa l-a tulburat şi a răvăşit atât de mult sufletul lui David, încât pe patul de moarte a poruncit şi în legătură cu acesta lui Solomon, fiul său; şi l-a rugat să nu lase nepedepsit pe ucigaşul lui Amasa . Grozăvia era că David nu îndrăznea să spună cuiva cauza tristeții sale, pentru motivul că alte nenumărate nenorociri continuau să-l chinuie. După terminarea acestor războaie, a venit peste toată țara foamete . Pentru a scăpa de foamete, a fost silit să dea spre moarte pe fiii lui Saul . Aceasta o spune proorocia: "Din pricina lui Saul şi din pricina casei lui se face nedreptatea aceasta, pentru că au ucis pe ghibeoniți" . Dacă-ți aduci aminte cum a plâns David pe Saul , îți poți da seama ce-a suferit când a trebuit să dea pe fiii lui Saul în mâinile ghibeoniților. A răbdat şi aceste necazuri, dar altele au venit peste el. După foamete, a venit ciumă şi au murit şaptezeci de mii de bărbați doar într-o jumătate de zi . Atunci regele a rostit acele cuvinte pline de milă. Văzând pe înger scoțându-şi sabia, a spus: "Iată eu, am păcătuit şi eu, păstorul, am făcut fărădelege; dar aceştia, turma, ce au făcut? Să fie peste mine mâna Ta şi peste casa tatălui meu" . Nu pot povesti cu de-amănuntul toate necazurile lui David. Nici nu sunt scrise toate în Scriptură. Din plângerile şi din vaietele lui putem deduce şi tăria supărărilor care n-au fost consemnate în Scriptură, dar şi că dreptul David n-a încetat niciodată de a plânge şi a suferi. Ce spune? "Zilele anilor noştri intru ei înşişi şaptezeci de ani; iar dacă vor fi în putere, optzeci de ani, şi ce este mai mult decât aceştia, osteneală şi durere" . Dacă vei spune că prin aceste cuvinte David a vorbit în general despre orice viață omenească, şi nu despre a lui, atunci susții mai mult decât doresc. N-am nevoie să spun mai mult, deoarece însuți mărturiseşti că nu numai viața lui David, dar şi viața oricărui om are mai multe supărări decât bucurii. După cum însuți bine spui, David a rostit această sentință nu numai după ce a cercetat bine viața lui, ci după ce a cercetat temeinic şi viața altora. A rostit aceleaşi cuvinte ca şi patriarhul Iacov, dar cu mai multă tărie. Iacov spunea: "Puține şi rele sunt zilele mele" , iar David spune: "Zilele anilor noştri intru ei înşişi şaptezeci de ani", adică ale oricărui om, "iar ce este mai mult decât atâta, osteneală şi durere".

10. Dar, după cum am spus, pe celelalte supărări şi necazuri ale lui David ți le las să le cercetezi tu mai cu de-amănuntul când ai răgaz . Voi trece la ceilalți profeți, deşi nu ne-au lăsat în scris viața lor. Cu toate că stă în fața noastră o astfel de greutate, sunt de părere că voi putea să arăt, întemeiat numai pe câteva cuvinte de-ale lor, că toată viața le-a fost plină de dureri.
În primul rând au îndurat ceea ce au suferit toți sfinții: au trăit toată viața lor chinuiți, bătuți, tăiați cu fierăstrăul, loviți cu pietre, întemnițați, ucişi cu sabia, pribegind în piei de oaie, în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, îndurând rele . La toate acestea se mai adăuga o supărare şi mai mare: vedeau că oamenii, care se purtau aşa de rău cu ei, ajung din ce în ce mai păcătoşi; aceasta îi întrista mai mult decât propriile lor suferințe.
Profetul Osea spunea: "Blestem şi minciună, furtişag şi preacurvie şi ucidere s-au revărsat peste pământ, şi sânge cu sânge se amestecă" . Prin aceste cuvinte ne arată că răutatea lor era mare şi întortocheată şi că săvârşeau răul fără teamă.
Profetul Miheia strigă: "Vai mie! Că m-am făcut ca cel ce adună paie la seceriş şi ca cel ce adună bobițe de struguri la cules, când nu sunt struguri" . Prin aceste cuvinte se plângea că sunt rari oamenii care săvârşesc binele.
Alt profet se plânge tot din această cauză. Amos, păstorul de capre, nu jelea numai răutățile lor, ci plângea din pricina nenorocirilor lor mai mult decât din pricina propriilor lui încercări şi se ruga lui Dumnezeu, spunând: "Fie-Ți milă de mine. Doamne! Cine va scula pe Iacov, căci este slab! Să-Ți pară rău, Doamne, de aceasta!" . Dar nici aşa rugăciunile sale n-au fost auzite, căci se spune mai jos: "Şi aceasta nu va fi, zice Domnul" .

Isaia, când a auzit că va fi pustiit tot pământul, n-a vrut să fie mângâiat, ci plângea necontenit şi zicea: “Lăsați-mă, amar voi plânge. Nu mă veți putea mângâia” . Felul morții era mai grozav decât orice nenorocire.
Cine va putea să citească fără să lăcrimeze plângerile lui Ieremia, scrise într-o carte deosebită, şi plângerile răspândite în toată profeția lui, atât pentru cetate, cât şi pentru el? Uneori spunea: “Cine va da capului meu apă şi ochilor mei izvor de lacrimi? Că voi plânge pe poporul acesta ziua şi noaptea” . Iar alteori: “Cine-mi va da în pustie sălaş mai de margine, şi voi părăsi pe poporul acesta şi mă voi duce de la el? Căci toți sunt nişte desfrânați” . Iar alteori, plângându-se, spunea: “Vai mie, maică. Pentru ce m-ai născut, bărbat osândit şi certat cu tot pământul?” . Alteori îşi blestema şi ziua naşterii, zicând: “Blestemată să fie ziua în care m-am născut” . Groapa cu noroi, în care a fost aruncat , necazurile pricinuite de lanțuri, bătăile, uneltirile, necontenita batjocură l-au adus într-o stare sufletească atât de grea, încât l-au istovit. Ce s-a întâmplat când Ierusalimul a fost cucerit de Nabucodonosor, iar Ieremia a fost cruțat şi cinstit de barbari ? S-a bucurat oare de cinstea ce i se dădea? Nu! Atunci a scris plângerile sale amare, în care plângea pe cei morți; a văzut apoi că necazurile ce vor veni sunt mai mari decât cele dinainte, deoarece când au scăpat din război, au mâniat pe Dumnezeu. După ce iudeii i-au făgăduit lui Ieremia că i se vor supune în totul şi nu i se vor mai împotrivi, s-au pogorât din nou în Egipt , cu toate că proorocind le spusese să nu se ducă . L-au luat şi pe profet cu ei. Din pricina nerecunoştinței lor l-au silit să le prezică nenorociri mai grozave decât cele de mai înainte .
Ce a suferit Iezechiel? Ce a suferit Daniel? N-au trăit tot timpul în robie? Iezechiel a fost osândit la foamete şi sete pentru păcate străine ; când a murit soția lui, i s-a poruncit să sufere o atât de mare nenorocire fără să scoată vreo lacrimă . Poate fi ceva mai groaznic decât să nu ți se îngăduie să-ți plângi propriile tale nenorociri? Nu mai amintesc că a fost silit să-şi mănânce pâinea coaptă cu necurățenie de om, să stea culcat pe o singură parte trei sute nouăzeci de zile, şi altele asemenea câte i s-au poruncit să le sufere . Chiar dacă n-ar fi avut nici o supărare, fie din pricina necazurilor spuse de mine mai sus, fie din pricina necazurilor lăsate la o parte, numai faptul că un om drept şi curat a trăit printre duşmani, printre barbari şi printre oameni spurcați, era mai îngrozitor decât orice pedeapsă.
După toate aparențele, profetul Daniel s-a bucurat de multă cinste; a fost crescut în palatele împărăteşti, avea putere; n-ai putea spune că a trăit în robie . Dar dacă ai asculta rugăciunea lui, dacă ai cunoaşte postul lui, schimbarea feței lui, desele lui rugăciuni, şi dacă ai şti bine pentru ce pricini a făcut toate acestea, vei afla că el suferea şi se întrista mai mult decât toți. Nu era trist numai din pricina nenorocirilor din vremea lui, ci era tulburat şi din pricina celor viitoare, învrednicindu-se, deşi acestea nu se întâmplaseră, să fie văzute de ochii săi profetici. Cu toate că n-a văzut cu ochii trupului pe iudei scăpați de robia în care erau, a fost silit să vadă cu ochii minții mai dinainte o altă robie a lor; cu toate că Ierusalimul nu fusese încă zidit din nou, l-a văzut Daniel cucerit, a văzut templul pângărit de jertfe şi pustiit şi toată sfințenia călcată în picioare . Din pricina aceasta jelea şi lăcrima, zicând: “Ruşinea feței nouă, regilor noştri conducătorilor şi părinților noştri, care am păcătuit înaintea Ta, Doamne” .

11. Dar nu ştiu cum s-a făcut că am sărit dintre profeți tocmai sufletul mare cât cerul al profetului Ilie, care locuia pe pământ ca şi cum ar fi locuit în cer. Din cele de pe pământ n-avea altceva decât cojocul . Care au fost deci suferințele acestui mare şi minunat om?, dacă e drept să-l numim om. După ce a vorbit cu Ahab cu atâta îndrăznire , după ce a pogorât foc din cer , după ce a ucis pe preoții lui Baal , după ce a închis şi a deschis cerul, şi una şi alta după voința sa , deci

după ce a săvârşit fapte atât de multe şi atât de mari, a fost cuprins de o frică atât de mare şi de o tristețe atât de adâncă, încât a rostit aceste cuvinte: “Ia-mi sufletul meu din mine, că nu sunt mai bun decât părinții mei” . A rostit aceste cuvinte un om care nici astăzi n-a murit. Nu numai atât, dar chiar când a plecat în pustie, dormea cu frica în sân, copleşit de cea mai cumplită tristețe. Elisei, ucenicul lui Ilie, n-a primit doar îndoit duhul dascălului, ci şi cu mult mai multe necazuri . Fericitul Pavel arătându-i pe aceştia şi enumerând necazurile lor, spunea: “De aceştia nu era vrednică lumea” .
La timp potrivit mi-a venit sub pană numele fericitului Apostol. Este de-ajuns să te uiți la el, ca să te mângâi. Ce tristețe, ce durere n-ar dispărea, când vorbim de Pavel, după ce am vorbit despre ceilalți? Socot că nici nu trebuie să mai vorbesc de foamea, de setea, de goliciunea, de pericolele de pe mare sau din pustie, de frica, de amenințările, de vicleniile, de temnițele, de rănile, de nopțile nedormite, de primejdiile de moarte, şi de toate celelalte câte le-a suferit Pavel pentru predicarea Evangheliei.
- Da, dar deşi acestea l-au mâhnit şi l-au îngreunat peste măsură, totuşi i-au dat şi bucurii.
- Dar ce crezi că a suferit când toți cei din Asia l-au urât , când galatenii, un întreg popor, pe care-i lăudase pentru credința |or, s-au abătut de la credință , când corintenii au împărțit Biserica lor prin dezbinări şi au făcut pe desfrânat nesimțitor din pricină că nu se purtaseră cu el cu toată asprimea ? Cât întuneric n-a cuprins sufletul lui? Dar pentru ce e nevoie de cuvintele mele, când putem să-i cunoaştem supărările şi necazurile chiar din cuvintele sale?
Scriindu-le corintenilor, le spunea: “Cu multă supărare şi cu strângere de inimă v-am scris cu multe lacrimi” . Şi iarăşi: “Nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeu şi să plâng pe mulți care au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit” . Iar galatenilor le scria: “Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!” . Despre cei din Asia îi scrie ucenicului său cu durere în suflet . Nu numai acestea îl supărau, ci şi ghimpele ce i s-a dat lui atât de mult îl strâmtora şi-l necăjea, încât adeseori se ruga de Dumnezeu să-l scape de el ; cuvântul “de trei ori” înseamnă aici: “adeseori”, în general vorbind, când putea să-i fie sufletul liniştit, de vreme ce era trist chiar când nu avea pe fratele său Tit lângă dânsul? “N-am avut tihnă, pentru că n-am găsit pe fratele meu Tit” . Aceeaşi supărare o avea şi când se îmbolnăvea cineva: “Dumnezeu, spune Pavel, l-a miluit pe el (vorbea filipenilor despre Epafrodit), şi nu numai pe el, ci şi pe mine, ca să nu am întristare peste întristare” , întristându-se mult din pricina înşelătorilor şi a celor care se împotriveau lui, spunea în Epistola către Timotei: “Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele. Să-i răsplătească Dumnezeu după faptele lui” . Ar fi putut să-i înceteze, măcar pentru puțin timp, tristețea şi durerea? Nu numai cele spuse mai sus îi apăsau sufletul, pe lângă acestea erau şi altele ce-l supărau neîncetat. Pavel însuşi le-a făcut cunoscute, zicând: “Pe lângă cele din afară, ceea ce mă împresoară în fiecare zi este grija de toate Bisericile. Cine este slab, şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?” . Aşadar, dacă Pavel ardea pentru fiecare din cei care se sminteau, înseamnă că era cu neputință să se stingă aprinderea aceea din sufletul lui. Cei care se sminteau nu lipseau, aşa că dădeau necontenit focului pricină de a arde. Dacă au căzut oraşe şi adesea neamuri întregi, cu atât mai mult era cu putință să se smintească necontenit unul sau doi, o dată ce erau atâtea Biserici în întreaga lume. Să presupunem, prin imposibil dacă vrei, că nu s-ar fi smintit nici unul, că nu s-ar fi despărțit nimeni niciodată de învățătura lui şi nici nu i s-ar fi întâmplat vreun lucru dintre acestea dureroase, nici în acest caz nu pot să-l aflu lipsit de tristețe. Iar în această privință nu pot lua alt martor decât pe cel care a suferit. Ce spune Pavel? “Aş fi dorit să fiu eu anatema de la Hristos pentru frații mei cei de un neam cu mine, cei după trup, care sunt israeliți” . Cuvintele lui au acest sens: Ar fi mai de dorit pentru mine să cad în iad decât să văd că israeliții nu cred în Hristos. Cuvintele “aş fi dorit să fiu anatema” acest înțeles îl

au. Cel care prefera chinul iadului pentru a putea aduce pe toți iudeii la Hristos arată că, o dată ce n-a reuşit să facă aceasta, ducea o viață mai împovărătoare decât cei chinuiți în iad, deoarece dorea mai mult chinurile iadului decât îndepărtarea israeliților de Hristos.

12. Nu cugeta, pentru fiecare din cele spuse, numai la cauza care a făcut să se întristeze bărbații de care ți-am vorbit! Gândeşte-te şi la mărimea tristeții, şi vei vedea că tristețea lor este mai mare decât a ta. Prin cele ce am scris am căutat să văd dacă ei au suferit mai mult decât tine. Tristețea nu se măsoară numai cu pricina care i-a dat naştere, ci, de obicei, se judecă chiar din cuvintele pe care le rostim şi din faptele la care acestea dau naştere. Mulți oameni care şi-au pierdut numai averile au suferit mai mult decât tine, scump prieten; unii s-au înecat, alții s-au spânzurat, pentru că n-au putut suporta paguba; altora, tăria tristeții le-a stins lumina ochilor. Cu toate că pierderea averii pare mai mică şi mai uşoară decât boala ducă-se pe pustii, totuşi mulți au putut răbda această boală, dar au fost biruiți de cealaltă. Nu judeca tristețea pricinuită de pierderea banilor după starea sufletului tău, nici nu socoti că şi alții gândesc la fel cu tine pentru că tu disprețuieşti pierderea averilor. Pe mulți oameni această pierdere i-a înnebunit şi i-a omorât. Un suflet viteaz nu poate fi doborât de nici una, nici de pierderea banilor, nici de boala ducă-se pe pustii; un suflet slab însă, legat mai mult de cele din lumea aceasta, este amărât mai mult de pierderea banilor decât de boala ducă-se pe pustii.
- Pentru ce?
- Nu este acelaşi lucru a te teme necontenit de foame şi a fi supărat câteva zile de boala aceasta. Toată furia acestei boli ține puțin timp, ca o febră, sau ca o temperatură, sau ca o fază a unei boli care ne loveşte, dar, mai bine spus, ține cu mult mai puțin timp decât toate acestea.
- Dar dacă-i biruie tăria bolii?
- Aş putea să-ți arăt pe mulți oameni cuprinşi de febră că se frământă atunci când sunt stăpâniți de friguri mai mult decât îndrăciții. În ce priveşte sărăcia, teama de a nu avea cele de trebuință stă necontenit lângă cel sărac şi roade ca un vierme neadormit sufletul celor îndurerați. Dar pentru ce vorbesc de sărăcie? Dacă aş voi să enumăr toate nenorocirile omeneşti, nu numai eu, dar poate că tu însuți ai râde de plânsetele şi văicărelile tale. Dar nu pot să vorbesc despre toate nenorocirile tuturor oamenilor, dar, mai bine spus, nici despre cea mai mică parte din ele. De altfel, nici nu le ştiu; dar chiar dacă le-aş cunoaşte, toată viața nu mi-ar ajunge ca să ți le povestesc. Din atât de multe nenorociri suferite de oameni voi alege câteva exemple şi ți le voi povesti după putere; pe temeiul lor, vei trage concluzii şi cu privire la nenorocirile omeneşti despre care nu-ți vorbesc. Îți aduci aminte de bătrânul acela preaiubit, de Demofil, coborâtor dintr-o casă mare şi strălucită? Sunt cincisprezece ani de când nu se deosebeşte întru nimic de un mort în ce priveşte puterea, afară doar că tremură necontenit, grăieşte şi-i cu totul conştient de chinurile pe care le suferă. Trăieşte în cea mai neagră sărăcie; are un tânăr care-l slujeşte, bun şi cu dragoste de stăpânul său, dar neputincios să mângâie suferința bătrânului: nu poate nici să îndepărteze sărăcia şi nici să facă să înceteze tremurătura slăbiciunii trupului; poate numai să-i bage în gura stăpânului câte o bucățică de pâine (căci mâinile bătrânului nu-s în stare nici atât să-l ajute), să-i ducă paharul la gură şi să-l şteargă la nas; altceva nu poate face. Bătrânul acesta, după cum am spus, se chinuie aşa de cincisprezece ani.
Mă gândesc însă la slăbănogul de la scăldătoarea Vitezda, care era mistuit de această boală de treizeci şi opt de ani . În afară de aceştia, gândeşte-te la Aristoxen din Bitinia. Trupul lui nu era dezghiocat ca al lui Demofil, dar era stăpânit de o boală mai cumplită decât paralizia bătrânului. Simțea în partea de jos a pântecelui unele zvârcoliri şi dureri mai groaznice decât orice suferință; uneori îl înțepau mai rău decât ascuțişul săbiei, iar alteori îl ardeau mai tare ca focul; aceste

dureri îl țineau ziua şi noaptea; cei care nu-i cunoşteau boala credeau că-i nebun; i se încrucişau pupilele ochilor, i se încurcau de-a valma mâinile cu picioarele şi rămânea fără glas. Strigătele şi văicărelile (căci striga adeseori, cu toate că nu putea vorbi) erau mai puternice decât țipetele femeilor cuprinse de durerile naşterii; adeseori unii dintre cei care-şi aveau casa departe de el şi aveau bolnavi chinuiți din pricina nesomnului îi trimiteau vorbă să înceteze cu țipetele; se plângeau că suferinzilor li se înrăutățeşte boala din pricina strigătelor lui. Țipa şi se văicărea nu din când în când, ci adeseori şi noaptea, şi ziua. Şi, iată, e al şaselea an de când se chinuie aşa. Nu are alături de el vreun servitor care să-l îngrijească, pentru că este sărac; n-are un doctor care să-i uşureze boala, căci ştiința medicală s-a dovedit neputincioasă în fața bolii. Mulți doctori au întrebuințat o mulțime de leacuri (era bogat înainte de a se îmbolnăvi), dar nu i-au fost de nici un folos. Şi ceea ce este mai cumplit: nici unul dintre prietenii lui nu vrea să-l vadă; toți l-au părăsit, chiar cei care primiseră de la el multe binefaceri. Dacă se întâmplă să intre cineva la dânsul, iese de îndată afară; camera în care locuieşte miroase greu de tot, pentru că nu are pe nimeni care să facă curățenie. Stă lângă el o mică slujnică; ea îi face numai atâta treabă cât poate face o femeie singură ce se hrăneşte din truda mâinilor ei. Nu sunt oare suferințele acestui om mai groaznice decât ale celor stăpâniți de draci?
Chiar dacă Aristoxen nu-i chinuit de draci, cât nu suferă însă când se gândeşte la vremea îndelungată de când zace în pat, la cheltuielile cu boala, care l-au lăsat sărac lipit pământului, la disprețul prietenilor, la lipsa îngrijitorilor; când îl frământă gândul că nu ştie dacă vor avea cândva sfârşit aceste chinuri, - aşa cum te plângi şi tu totdeauna -, ba chiar, convingerea deplină că nu se vor sfârşi niciodată chinurile lui atât cât va trăi, până-şi va da sufletul? Nici nu poate gândi altceva o dată ce boala este atât de grea şi se înrăutățeşte din ce în ce mai mult în fiecare zi.

13. Dar ca să nu pară că obosesc pe ascultători enumerând pe toți nefericiții care suferă de astfel de boli, te rog, du-te la cel căruia i s-a încredințat administrarea spitalului pentru străini şi roagă-l să-ți arate pe cei ce zac acolo. Vei vedea acolo rădăcinile tuturor bolilor, boli pe care nu le-ai mai întâlnit niciodată, şi tot felul de pricini de tristețe. De la spital, du-te la închisoare; după ce vei cunoaşte toate suferințele din acest loc, îndreaptă-ți paşii spre porțile băilor publice, unde zac pe gunoi oameni fără îmbrăcăminte; se acoperă cu trestie în loc de haină şi de casă; suferă necontenit de frig, de boală şi de foame; cer milă de la trecători numai prin înfățişarea lor, prin tremuratul trupului şi prin zgomotul făcut de clănțănitul dinților, deoarece nici nu pot să vorbească, nici să întindă mâinile, topiți cu totul de boli atât de groaznice. Nu te opri aici! Du-te şi în locuințele săracilor de la marginea oraşului! Acolo vei vedea bine că aparenta tristețe care te stăpâneşte este un port nebătut de vânturi şi de furtuni. Ce vei spune despre bărbații cărora le cade carnea bucățică cu bucățică din pricina leprei, de femeile ale căror trupuri sunt măcinate de cancer? Aceste două boli sunt boli cu viață lungă şi nu se pot vindeca. Cei bolnavi de lepră sunt alungați din oraş şi nu le e îngăduit să intre nici în baie, nici în piață, nici în alt loc din oraş. Nenorocirea nu se opreşte aici, nici nu au vreo nădejde că pot avea cândva din belşug cele de trebuință traiului. Ce vei spune apoi de cei osândiți să muncească în mine, adeseori fără nici o vină şi fără vreun folos? Toți aceştia suferă cu mult mai mult decât cei bolnavi de ducă-se pe pustii. Dar nu mă mir dacă nu mă crezi. Nu suntem obişnuiți să judecăm cu aceeaşi măsură suferințele noastre şi suferințele altora; suferințele altora le cunoaştem numai din văzute şi din auzite, pe când pe ale noastre le cunoaştem prin experiență proprie, prin simțuri şi le privim cu toată înțelegerea noastră. Din pricina aceasta ni se par mai greu de suportat decât suferințele altora, chiar atunci când sunt foarte uşoare. Dar dacă ai cerceta natura acestor boli eliberat de toate aceste prejudecăți, atunci ai privi cu alți ochi pe cei cuprinşi de aceste boli şi le vei judeca

drept. Poate că îmi vei obiecta că toate bolile despre care am vorbit sunt boli trupeşti, pe când boala ta este o boală sufletească şi din cauza aceasta este mai cumplită decât toate. Dar tocmai pentru această pricină boala ta e mai uşoară decât celelalte. Boala ta nu distruge, ca acelea, trupul; iar sufletul îl necăjeşte scurtă vreme.
Bolile despre care am vorbit mai sus se nasc în trup, dar nu-şi mărginesc vătămarea numai la trup, ci o întind şi asupra sufletului, chinuindu-l continuu şi vătămându-l din pricina marii dureri şi tristeţi. "După cum nu foloseşte oţetul la rană, spune Solomon, tot astfel boala, căzând pe trup, mâhneşte inima" . Nu-mi spune numai că bolile despre care ţi-am vorbit se nasc din trup, ci dovedeşte-mi că toată vătămarea bolii şi toată stricăciunea ei nu se întind şi asupra sufletului! Ciuma, de exemplu, nu-şi are originea în trupul nostru, dar omoară trupurile; veninul şerpilor iese din şerpi, dar ne pierde pe noi; tot aşa şi cu privire la aceste boli: se nasc din trupuri, dar varsă veninul răutăţii lor în sufletul nostru. O tristeţe căvârşitoare este mai vătămătoare decât orice lucrare diavolească; pentru că şi diavolul, dacă îi biruie pe oameni, îi biruie prin tristeţea oamenilor; dacă vei îndepărta din sufletul tău tristeţea, diavolul nu te va mai supăra cu nimic.
- E cu putinţă oare să nu mă întristez?, mă întrebi.
- Eu te voi întreba: Nu-i cu putinţă oare să nu te întristezi? Nimeni nu te împiedică să te întristezi! Fii trist, plângi, dacă ai fi desfrânat, dacă ai ucide, dacă ai face alt păcat de acest fel, care te aruncă din împărăţia cerurilor. Dar dacă, prin ajutorul lui Dumnezeu, eşti departe de a săvârşi vreun astfel de păcat, pentru ce plângi în zadar? Dumnezeu ne-a sădit în suflet tristeţea nu pentru a ne folosi de ea fără socoteală, când nu trebuie şi în lucruri potrivnice, nici pentru a ne distruge pe noi înşine, ci pentru ca, prin ea, să câştigăm cele mai de seamă bunuri.
- Cum le putem câştiga?
- Dacă ne întristăm la timp; iar timpul tristeţii nu este atunci când suferim răul, ci când facem răul. Noi însă am stricat rânduiala şi am schimbat timpurile; deşi săvârşim nenumărate rele, nu ne supărăm deloc; iar dacă vine peste noi un cât de mic necaz, ne pierdem curajul, ne apucă ameţeala şi ne grăbim să scăpăm de viaţă, să ne omorâm.

14. Pentru aceasta deci ni se pare împovărătoare şi grea tristeţea, după cum ni se par împovărătoare mânia şi pofta. Şi aceste porniri aduc peste noi multe neplăceri dacă nu le întrebuinţăm bine şi atunci când trebuie. E acelaşi lucru ca şi cu doctoriile prescrise de doctori: dacă doctoriile nu se dau bolnavilor pentru care s-au făcut, ci altora, care suferă de alte boli, nu numai că nu vindecă pe cei bolnavi, ci le înrăutăţesc şi mai mult boala. Acelaşi lucru, după cum este şi firesc, îl face şi tristeţea. Este un leac bun şi vindecător şi, ai putea spune, curătitor al răutăţii din noi. Dacă leacul acesta se dă unui suflet trândav, care trăieşte în desfătări şi are mare povară de păcate, foloseşte mult celui care-l ia. Dar dacă se dă unui suflet care se luptă, se nevoieşte, munceşte, unui suflet îngrijorat şi nefericit, nu-i foloseşte la nimic şi-l vătăma mult, pentru că îl slăbănogeşte şi, mai mult, îl face şi mai uşor de învins. Din pricina aceasta Pavel, scriind celor care se luptă, le spunea: "Bucuraţi-vă în Domnul totdeauna. Şi iarăşi vă zic: Bucuraţi-vă" ; iar celor trândavi şi tare îngâmfaţi le spunea: "Iar voi v-aţi semeţit, în loc mai degrabă să fi plâns" . Să slăbească şi să usuce cu acest leac cel îngrăşat cu grăsimea păcatelor; iar cel sănătos la suflet, care se păstrează pe sine aşa cum trebuie, pentru care pricină să-şi strice prin tristeţe sănătatea lui sufletească? Atât de puternic este acest leac, încât pricinuieşte mare rău chiar celor care au nevoie de el dacă îl întrebuinţează mai mult timp decât este necesar. Temându-se de asta, Fericitul Pavel a poruncit să fie îndată îndepărtată tristeţea, după ce şi-a făcut efectul; a adăugat şi pricina, pe care o spun acum: "Ca nu cumva unul ca acesta să fie doborât de prea multă întristare" . Dacă tristeţea, când loveşte cu prea multă tărie, poate să piardă, pe cei care au

nevoie de ea, ce efecte va avea asupra celor care n-au deloc trebuinţă de ea, dacă o atrag tot mai mult peste sufletul lor?
- Da, ai putea să-mi obiectezi, da, ştiu şi eu asta, dar nu ştiu cum s-o resping şi s-o îndepărtez din sufletul meu.
- Dar ce mare greutate este, dragă prietene? Dacă ar fi vorba de poftă, de dragostea trupească, de tirania umblatului după slava şi laudele lumii, sau de oricare din aceste robii, da, atunci e cu cale să te întrebi cum să scapi de ele; într-adevăr, dacă nu-i cu totul cu neputinţă, este greu ca cei ce au căzut în astfel de pofte să scape de laţurile lor. Pentru ce? Pentru că plăcerea sădită în chip firesc în suflet lucrează împreună cu aceste patimi şi le ajută. Plăcerea este aceea care înconjoară pe cei stăpâniţi de patimi din toate părţile, cu multe laţuri, în primul rând, acesta este lucru greu de făcut, anume de a convinge sufletul să voiască cu tărie să se hotărască să scape de aceste rele. Este acelaşi lucru cu patimile ca şi cu râia sau mâncărimea de piele: dacă-ţi face plăcere să te scarpini, îţi măreşti şi mai mult boala, în loc să scapi de ea. Faptul că ne ruşinăm de râie contribuie mult la dorinţa de a scăpa de ea. Cel care se scârbeşte de ceva se va sili să arunce iute de pe el ceea ce-l scârbeşte.
- Dar ce se întâmplă dacă se sileşte, dar nu poate?
- Să nu înceteze să se silească, şi îndată va putea. Un creştin, dacă se întristează vreodată, trebuie să aibă numai două pricini de întristare: sau când păcătuieşte el înaintea lui Dumnezeu, sau când păcătuieşte aproapele său. Tristeţea ta însă nu are nici una dintre aceste pricini, aşa că în zadar te întristezi.
- Dar de unde pot şti că boala aceasta n-a venit peste mine ca o pedeapsă din pricina păcatelor mele?
- Acest lucru îl ştiu destul de bine, dar nu stărui acum asupra lui. Dar să presupunem, dacă vrei, că, aşa după cum spui, nu ştiu bine asta, ci că este destul de limpede că boala ta e o pedeapsă din pricina păcatelor tale. Spune-mi, te rog, pentru asta te întristezi? Ar trebui să te bucuri, nu să te întristezi, că datorită bolii ţi se şterg păcatele şi că nu eşti osândit împreună cu lumea . Cel ce se întristează nu trebuie să se întristeze că este pedepsit, ci pentru că prin păcatele sale mânie pe Dumnezeu. Păcatele ne îndepărtează de Dumnezeu şi ni-L fac duşman, pe când pedepsele ne împacă cu El şi-L fac să fie îndurător cu noi şi aproape de noi. Dar că sudoarea ta şi chinul tău nu sunt o pedeapsă a păcatelor tale, ci pricină de cununi şi de premii, se vede din cele ce voi spune. Chiar dacă mai înainte de a te călugări ai fi dus o viaţă ruşinoasă şi desfrânată şi ai fi îmbrăţişat monahismul în această stare sufletească, nici atunci n-ar fi trebuit să ai această bănuială. Dacă Dumnezeu aduce peste noi pedepse pentru ca să ne întoarcă spre pocăinţă când nu ne căim, apoi, atunci când arătăm pocăinţă, pedepsele sunt de prisos tocmai din pricina aceasta. Este departe de Dumnezeu gândul de a voi să ne pedepsească; dimpotrivă, chiar când săvârşim adeseori fapte vrednice de pedeapsă şi avem mare nevoie de căinţă şi de întoarcere la Dumnezeu, El caută să ne înţelepţească numai prin ameninţare şi ne înfricoşează numai cu cuvântul. Poţi vedea adevărul spuselor mele fie din istoria poporului Israel, fie din cele petrecute în cetatea ninivitenilor. Dumnezeu i-a ameninţat numai şi nu i-a pedepsit pe niniviteni ; iar când s-au pocăit, a îndepărtat îndată de la ei şi ameninţarea . Mult mai mult decât noi, chiar Dumnezeu vrea să nu suferim. Nimeni nu se cruţă pe sine într-atât, cât ne cruţă Dumnezeu pe noi toţi. Prin urmare, dacă Dumnezeu a înfricoşat cu cuvântul şi n-a pedepsit pe cei care adeseori păcătuiau, dar i-a scăpat de acest chin când s-au pocăit, oare pe tine, care ai arătat atâta evlavie şi virtute, să te mai şi pedepsească, în loc să te scape de această ameninţare? Cum poţi crede una ca aceasta? Într-adevăr, dacă ai fi fost un stricat şi viaţa ta de mai înainte ar fi fost păcătoasă, după cum spuneam mai sus, ai putea să ai această părere. Dar, deşi nu fără păcat, viaţa ta de mai înainte decât cea de

acum totuşi a fost cuviincioasă şi plină de sfinţenie; de aici reiese limpede că aceste lupte ale tale sunt pricini de cununi şi de o mai mare slavă.
Prin urmare, după cum am spus, trebuie să deştepţi în sufletul tău aceste gânduri şi altele la fel cu ele; iar o dată cu acestea, dar, mai bine spus, chiar înainte de acestea, trebuie să risipeşti acest întuneric de tristeţe prin rugăciuni şi rugăminţi stăruitoare către Dumnezeu. Fericitul David, acel minunat şi mare om, s-a folosit neîncetat de aceste leacuri şi a îndepărtat astfel multele dureri ale necazurilor sale, când rugându-se şi zicând: “necazurile inimii mele s-au înmulţit; din nevoile mele scoate-mă” , când deşteptând gânduri cuvioase: “Pentru ce eşti mâhnit suflete al meu? Pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte în Dumnezeu că mă voi mărturisi Lui” . Şi iarăşi se întoarce de la gânduri la rugăciuni: “Lasă-mă, spune el, ca să mă odihnesc, mai înainte de a mă duce şi de a nu mai fi” , şi de la rugăciuni la gânduri: “Ce-mi este mie în cer? Şi afară de Tine, ce am voit pe pământ?” . Tot astfel şi Iov, când femeia lui îl sfătuia cu gânduri drăceşti, o dojenea cu gânduri cuvioase, zicându-i: “Pentru ce grăieşti ca o femeie fără de minte? Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi pe cele rele?” . Când Iov se adresa lui Dumnezeu, se folosea de rugăciuni stăruitoare. Fericitul Pa vel cu aceste două mijloace ajuta pe cei care erau în necazuri şi încercări: Uneori spunea: “Iar dacă rămâneţi fără certare, atunci sunteţi fii nelegitimi şi nu fii adevăraţi ; care este fiul pe care nu-l ceartă tatăl său?” , alteori se ruga: “Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa ispitiţi peste puterile voastre” ; şi iarăşi: “De vreme ce este drept la Dumnezeu să răsplătească, celor ce vă necăjesc pe voi, cu necaz, şi vouă, celor necăjiţi, cu uşurare” . Aşadar, dacă vei voi să te foloseşti şi tu de aceste arme şi te vei încinge bine cu ele din toate părţile, întărind cu gânduri atacul împotriva tristeţii, iar cu rugăciunile tale şi ale altora făcând puternic acest zid, vei simţi iute roadele acestei certări a lui Dumnezeu. Vei avea nu numai câştigul că vei suporta cu curaj suferinţele de acum, dar, punându-le în practică aşa cum trebuie, nu vei putea fi doborât mai târziu de nici una dintre supărările din viaţă.

COMPARAŢIE ÎNTRE ÎMPĂRAT ŞI MONAH

din “DESPRE MĂRGINITA PUTERE A DIAVOLULUI. DESPRE CĂINŢĂ. DESPRE NECAZURI ŞI BIRUIREA TRISTEŢII”

1. Văd că mulţi oameni iubesc şi admiră mai mult pe cele ce par bune decât pe cele ce sunt prin firea lor cu adevărat bune şi folositoare. De aceea am socotit de neapărată trebuinţă să vorbesc pe scurt despre amândouă, să pun faţă în faţă pe cele dispreţuite de mulţi, cu cele mult râvnite, pentru ca prin cunoaşterea deosebirii dintre ele să le preţuim pe unele ca vrednice de râvnă şi mântuitoare, iar pe altele să învăţăm a le dispreţul ca pe cele ce n-au nici o valoare.
Oamenii iubesc puterea, stăpânirea şi slava; mulţimea fericeşte pe conducătorii popoarelor, pentru că sunt purtaţi în trăsuri luxoase şi strălucitoare, pentru că au parte de bucuria de a fi vestiţi de crainici, de a fi însoţiţi de o mare suită, dar dispreţuieşte viaţa monahilor, traiul celor care şi-au ales vieţuirea singuratică. Când apar în lume conducătorii popoarelor, tot poporul întoarce privirile spre ei; când însă apar monahii, ochii nimănui nu se îndreaptă spre ei, ci doar ai câtorva, nimeni nu doreşte să ajungă monah; dar toţi doresc să ajungă conducători de popoare, cu toate că dobândirea puterii şi a conducerii popoarelor este un lucru tare greu şi cu neputinţă pentru cei mai mulţi dintre oameni şi cu toate că doritorii de putere şi stăpânire au nevoie de multe averi. Pe când a ajunge monah, a alege vieţuirea singuratică, a trăi în slujba lui Dumnezeu este deopotrivă cu putinţă şi lesnicios pentru toţi oamenii, în afară de asta: puterea şi stăpânirea se termină o dată cu viaţa aceasta; mai bine spus, îi părăseşte pe cei îndrăgostiţi de ea chiar de pe

când trăiesc, iar pe unii îi aruncă în mari primejdii şi-i acoperă cu necinste. Viaţa singuratică, viaţa monahală, dimpotrivă, umple aici pe pământ pe cei drepți cu multe bunătăți; iar după sfârşitul acestei vieți, îi duce strălucitori şi bucuroşi înaintea scaunului de judecată al lui Dumnezeu şi Tatăl, unde cei mai mulți dintre conducători vor fi pedepsiți pentru faptele săvârşite în viață.

Haide deci să punem față în față pe unele cu altele: bunătățile adevărate ale călugăriei şi părutele bunătăți ale puterii şi slavei din lumea aceasta, pentru a ne da bine seama de deosebirea dintre ele. Punându-le față în față, deosebirea dintre ele va fi şi mai vădită. Dar, dacă vrei, să punem mai bine față în față culmea bunătăților, adică puterea şi slava împăratului, cu călugăria, şi să vedem ce roade dă dobândirea fiecăreia dintre ele.

Mai întâi să vedem peste cine este mai mare împăratul şi peste cine este mai mare monahul. Împăratul stă în fruntea multor popoare, oraşe şi țări. Prin poruncile lui este stăpân peste generali, guvernatori, oştiri, popoare, senate. Monahul, omul afierosit lui Dumnezeu, omul care şi-a ales viața singuratică, este stăpân pe mânie, pe invidie, pe iubirea de arginți, pe plăcere şi pe toate celelalte păcate. Se gândeşte şi se grijeşte necontenit să nu-şi lase sufletul stăpânit de patimi ruşinoase, să nu-i fie robită mintea de amara tiranie a poftelor. Are grijă ca mintea să-i fie totdeauna mai presus de cele trecătoare, punând împotriva patimilor frica de Dumnezeu. Acestea conduce şi stăpâneşte împăratul, acestea conduce şi stăpâneşte monahul! Încât mai drept ar fi să-l numeşti pe monah împărat decât pe cel împodobit cu mantia de purpură şi cu coroană, pe cel care stă pe tron de aur.

2. Împărat adevărat, acela-i împărat care este stăpân pe mânie, pe invidie, pe plăcere, într-adevăr, acela-i împărat.

Care-şi cârmuieşte toate poftele şi gândurile lui după legile lui Dumnezeu, într-adevăr, acela-i împărat, cel care-şi păstrează liberă mintea, care nu îngăduie să se înscăuneze în suflet tirania plăcerilor. Pe un om ca acesta aş dori mai degrabă să-l văd conducător de popoare, de oraşe, de oştiri, stăpânitor peste apă şi uscat. Un om care pune rațiunea mai presus de patimile sufleteşti, va putea, condus de legile lui Dumnezeu, să stea cu uşurință şi în fruntea oamenilor, va putea să fie ca un tată pentru supuşii săi, conducând oraşele cu toată blândețea. Cel care pare că îi conduce pe oameni, dar este rob mâniei, dragostei de putere şi plăcerilor, mai întâi de toate este vrednic de râs în fata supuşilor săi. Poartă, e drept, coroană bătută în pietre nestemate, poartă coroană de aur, dar nu-i încununat cu înțelepciune; îi străluceşte, e drept, trupul de podoaba purpurei, dar nu-i este împodobit sufletul. Apoi, nici nu ştie cum să conducă popoarele. Cum poate să conducă şi să îndrepte pe alții prin legi când nu poate să se conducă pe sine însuşi?

Să vedem acum ce deosebire este între monah şi împărat atunci când poartă război.

Monahul luptă împotriva demonilor! Vei vedea că-i mai puternic decât ei. Vei vedea că-i biruie şi că este încununat de Hristos! Porneşte la luptă având lângă el ajutorul lui Dumnezeu. Luptă cu arme cereşti, aşa că neapărat a lui este biruința, împăratul luptă împotriva barbarilor. Biruința monahului este mai strălucită, mai mare decât biruința împăratului, deoarece demonii sunt nişte duşmani mai cumpliți, mai înfricoşători decât oamenii.

Deosebire mare este între monah şi împărat şi în ce priveşte pricina pentru care poartă război. Monahul luptă împotriva diavolilor, pentru credință, pentru slujirea lui Dumnezeu, dorind să smulgă din rătăcire sate şi oraşe, împăratul luptă împotriva barbarilor pentru pământuri, pentru hotare sau pentru averi răpite; alteori porneşte război mânat de lăcomie şi din dorința de a supune pe nedrept alte țări stăpânirii sale. Această lăcomie de foarte multe ori a făcut ca împărații să-şi piardă şi împărăția. Au dorit să aibă mai mult.

Prin urmare, atât puterea şi stăpânirea pe care o au unul şi altul, cât şi războaiele duse de ei ne arată cât de mare este deosebirea dintre împărat şi cel care se străduieşte să trăiască slujind lui Dumnezeu.
Poţi cunoaşte încă şi mai bine deosebirea dintre cei doi dacă cercetezi viaţa şi faptele săvârşite de ei în fiecare zi.
Vei vedea că monahul vorbeşte cu profeţii, că îşi împodobeşte sufletul cu înţelepciunea lui Pavel, că trece necontenit de la Moise la Isaia, de la Isaia la Ioan, de la acesta la altul, împăratul vorbeşte cu comandanţii de oştiri, cu prefecţii şi cu oamenii din suita sa. Şi se ştie că sufletul ni se formează după sufletul celor cu care stăm necontenit de vorbă. Prin urmare, monahul îşi formează sufletul după sufletul apostolilor şi al profeţilor, iar împăratul, după sufletul generalilor, al aghiotanţilor, al celor din suita sa, oameni robiţi vinului, dedaţi plăcerilor, oameni care-şi petrec cea mai mare parte a zilei în băutură, oameni care din pricina vinului nici nu mai ştiu ce este bine şi de folos.
Astfel, deci, şi pentru această pricină se cuvine să fericim mai mult viaţa monahului decât viaţa celui care stăpâneşte, care împărăţeşte, care are puterea în mână.

3. Dar să vedem cum îşi petrec noaptea şi monahul, şi împăratul.
Pe monah îl vom găsi că se împodobeşte cu slujirea lui Dumnezeu şi cu rugăciunile. Cântă cu mult mai de dimineaţă decât păsările. Trăieşte cu îngerii, vorbeşte cu Dumnezeu, se bucură de bunătăţile cereşti. Pe celălalt, pe împărat, pe cel ce stă în fruntea multor neamuri, popoare şi oştiri, pe cel ce stăpâneşte mult pământ şi întinse mări, îl vom găsi noaptea culcat în pat şi dormind adânc. Monahul mănâncă numai atâta mâncare cât nu-l sileşte să cadă în somn adânc. Pe împărat însă chefurile îl adorm, iar băutura îl ţine în pat până la ziuă. Îmbrăcămintea şi masa monahului sunt măsurate; comesenii lui sunt tot monahi, atleţi ai aceleiaşi virtuţi, îmbrăcămintea şi masa împăratului sunt luxoase şi îmbelşugate, căci împăratul trebuie să se împodobească cu pietre preţioase şi cu aur, să întindă mese bogate şi sclipitoare. Are şi el comeseni. Comesenii lui însă sunt vrednici de răutatea lui, dacă împăratul este un nesocotit; dacă e cu minte şi înţelept, comesenii pot fi buni şi drepţi, dar cu mult inferiori virtuţii comesenilor monahului. Chiar dacă împăratul este un filosof, totuşi nu poate să se apropie câtuşi de puţin de virtutea monahului, împăratul este o povară pentru supuşii săi şi când călătoreşte, şi când locuieşte în oraş, şi când este pace, şi când e război, şi când strânge biruri, şi când adună oştire, şi când aduce prizonieri, şi când învinge în războaie, şi când este învins. Când e învins, umple pe supuşii săi cu propriile lui nenorociri, iar când învinge, ajunge de nesuferit: se împodobeşte cu trofee, se îngâmfă, dă soldaţilor îngăduinţa să răpească, să jefuiască, să facă rău călătorilor, să asedieze oraşe paşnice, să devasteze casele săracilor, să stoarcă bani de la cei care-i găzduiesc, lucru neîngăduit de lege, sub pretextul unui obicei vechi, nelegiuit şi nedrept, împăratul, prin aceste nenorociri pe care le răspândeşte în jurul său, nu vătăma cu nimic pe bogaţi, dar supune la mari suferinţe pe săraci, ca şi cum s-ar ruşina de cei bogaţi. Monahul nu face unele ca acestea. Dimpotrivă, îndată ce apare, aduce o anumită bucurie şi bogaţilor, şi săracilor. Aceeaşi bucurie şi unora, şi altora. Se foloseşte în tot timpul anului de o singură haină. Bea apă cu mai multă plăcere decât beau alţii cel mai minunat vin. Nu cere de la bogaţi pentru el însuşi nici un dar, mic sau mare; pentru cei în nevoie însă, pentru cei săraci, cere daruri multe şi dese, folositoare şi unora, şi altora; şi bogaţilor, care le dau, şi săracilor, care le primesc. Astfel, monahul este un doctor obştesc, deopotrivă de folositor şi bogaţilor, şi săracilor. Pe bogaţi îi scapă de păcate prin buna lui sfătuire, iar pe săraci, de sărăcie. Când împăratul dă poruncă să se uşureze birurile, vine mai mult în ajutorul bogaţilor decât al săracilor, iar când măreşte birurile, păgubeşte pe cei cu mici averi. Pe bogat puţin îl

păgubeşte povara birurilor; casa săracului însă birurile o târăsc la vale ca un puhoi. Birurile umplu de plânset satele, nici bătrânii, nici văduvele, nici orfanii nu găsesc vreo milă în ochii celor care strâng birurile; aceşti duşmani obşteşti ai țării se năpustesc asupra supuşilor în tot timpul anului şi încasează de la plugari şi ce n-a produs pământul.

4. Haide acum să vedem care sunt darurile date de monah şi care sunt darurile date de împărat supuşilor săi!
Împăratul dăruieşte aur, iar monahul, harul Duhului. Unul, când e milostiv, scapă pe om de sărăcie. Celălalt, prin rugăciunile sale, scapă sufletele stăpânite de demoni. Dacă se întâmplă ca un om să fie bântuit de o astfel de nenorocire, trece pe lângă împărat ca pe lângă ceva neînsuflețit, dar aleargă la chilia monahului întocmai ca unul care, căutând să scape de lup, aleargă la un vânător ce are în mână armă. Ce este arma pentru vânător, aceea este rugăciunea pentru monah, nu este atât de înfricoşătoare arma pentru lupi, cât de înfricoşătoare sunt pentru diavoli rugăciunile drepților, nu numai noi, oamenii de rând, alergăm la sfinții monahi când suntem în nevoi, ci chiar împărații, la vremuri de grea cumpănă, aleargă la ei cum aleargă săracii la casele bogaților în vreme de foamete. Ahav, împăratul iudeilor, n-a găsit oare scăpare prin rugăciunile lui Ilie în timpul foametei şi a lipsei de grâu ? Iezechia, tot împărat al iudeilor, când era greu bolnav, aproape să moară, şi-şi vedea moartea în față, n-a alergat oare la profetul Isaia, pentru că Isaia era mai puternic decât moartea şi dătător de viață ? Mai departe: când a izbucnit război în Iudeea, iar Palestina era amenințată să fie nimicită chiar din temelie, împărații iudeilor au lăsat armatele, au părăsit pedestraşii, arcaşii, călăreții, generalii, comandanții de oştiri; şi n-au alergat la rugăciunile profetului Elisei ? Erau convinşi că slujitorul lui Dumnezeu va avea mai multă putere decât zecile de mii de ostaşi. Şi aşa a şi fost.
Acelaşi lucru l-a făcut şi împăratul Iezechia. Când a izbucnit războiul persan, şi Ierusalimul ajunsese în primejdie de a fi nimicit din temelii, când apărătorii oraşului care stăteau pe ziduri tremurau, se temeau şi se clătinau ca la aşteptarea tunetului şi a cutremurului care zguduie totul, împăratul Iezechia a pus înaintea multelor zeci de mii de ostaşi perşi rugăciunile lui Isaia . Şi nu i-a fost înşelată nădejdea. Căci abia a ridicat profetul mâinile spre cer, şi Dumnezeu, prin săgeți trimise din văzduh, a şi pus capăt războiului persan. Prin acest ajutor dat de sus. Dumnezeu i-a învățat pe împărați să socotească pe slujitorii Săi mântuitori obşteşti ai pământului. Totodată i-a mai învățat pe împărați să respecte sfaturile drepților şi să asculte bunele lor îndemnuri atunci când drepții îi roagă să facă vreo faptă bună şi iubitoare de Dumnezeu.
Dar deosebirea dintre monah şi împărat nu se mărgineşte numai la atâta. Deosebirea e cu mult mai mare. Dacă s-ar întâmpla să cadă şi unul şi altul: monahul, adică, să cadă din virtutea sa, iar împăratul, de pe tronul său împărătesc, monahul ajunge uşor şi iute stăpân pe sineşi, căci prin rugăciune, lacrimi, plânset şi îngrijirea săracilor ştergându-şi păcatele sale, revine cu uşurință la starea de mai înainte, pe când împăratul, dacă îşi pierde domnia, are nevoie de mulți aliați, de mulți pedeştri, de mulți călăreți, are nevoie de cai, de bani, trebuie să înfrunte primejdii, împăratul nădăjduieşte să-şi recapete domnia numai cu ajutorul altora; monahul n-are nevoie de nimeni, îşi recapătă îndată starea de mai înainte, îşi recapătă îndată mântuirea datorită voinței lui, râvnei lui şi schimbării gândurilor sale. S-a spus doar: “împărăția cerurilor este în lăuntrul vostru” .
Pentru împărat, moartea este plină de groază; pentru monah, lipsită de durere. Şi pe bună dreptate! Cel care disprețuieşte bogăția şi luxul suportă cu uşurință trecerea de aici pe lumea cealaltă.
Deosebire mare este între ei şi dacă s-ar întâmpla să fie ucis şi unul, şi altul. Monahul îşi va pune

viața în primejdie pentru credință, dobândind prin moarte viață nemuritoare, împăratul este ucis de un tiran, de unul care-i râvneşte tronul. După ucidere, împăratul ajunge o priveliște plină de milă şi groază, pe când monahul, ucis pentru credința lui, priveliște plăcută şi mântuitoare. Monahul va avea imitatori pe îndrăgostiții de viața lui îmbunătățită. Monahul va avea mulți ucenici care se vor ruga să ajungă la fel cu el; împăratul însă va cheltui multe cuvinte în rugăciuni, rugându-se lui Dumnezeu ca nimeni să nu se mai îndrăgostească de domnie. De altfel, nimeni n-ar îndrăzni să-l omoare pe monah! Oricine socoteşte o nelegiuire înaintea lui Dumnezeu uciderea unui asemenea om. Pe împărat însă îndrăznesc să-l ucidă mulți ucigaşi, mulți îndrăgostiți de tronul împărătesc. Din această pricină unul se apără cu ostaşi, iar celălalt, dimpotrivă, apără el oraşele cu rugăciunile sale şi nu se teme de nimeni, împăratul trăieşte totdeauna cu frica în sân, aşteaptă în orice clipă să fie ucis. Unul este stăpânit de lăcomie plină de primejdii, altul este stăpânul unei mântuiri neîndoielnice.
Mi se pare că am spus destule spre a arăta cât de mare este deosebirea dintre împărat şi monah, pe temeiul faptelor din viața aceasta de pe pământ. Dacă însă am vrea să vedem şi deosebirea dintre ei pe lumea cealaltă, vom vedea pe monah strălucitor şi slăvit, răpit în nori întru întâmpinarea Domnului în văzduh , aşa cum ne învăța povătuitorul şi dascălul acestei vieți mântuitoare şi al întregii virtuți, iar pe împărat, cu totul în alt chip. Dacă va ocârmui pe supuşii săi cu dreptate şi cu iubire de oameni, lucru foarte rar, se va bucura de o mântuire şi de o cinste mai mică decât monahul. Căci nu este la fel, nu este la fel un împărat bun cu un monah care trăieşte mistuit cu totul de slujba lui Dumnezeu. Dacă însă va fi rău, crud, dacă va umple pământul cu multe suferințe, cine poate spune chinurile la care va fi supus? Va suferi, va arde în foc, va fi biciuit, va fi muncit, va îndura chinuri care nu pot fi rostite nici cu cuvântul, şi nici suportate cu fapta.
Gândind dar şi cunoscând toate acestea, nu trebuie să admirăm pe cei bogați. Cel care este în aparență stăpânul acestor bogățiii nici nu se poate apropia cât de cât de virtutea monahului. Când vezi deci pe bogat îmbrăcat cu haine luxoase, împodobit cu aur, purtat în trăsură, ieşind la plimbare însoțit de alaiuri strălucitoare, nu ferici pe un astfel de om. Bogăția e vremelnică. Este un bun părelnic. Piere o dată cu viața aceasta. Când vezi însă pe monah că merge singur, smerit, blând, liniştit, paşnic, caută să fii ca el, arată-te imitator al filosofiei lui, al harului lui creştin, al cugetării lui despre lume şi viață, roagă-te să ajungi asemenea acestui drept. “Cereți şi vi se va da” , spune Domnul, într-adevăr, aceste însuşiri sunt singurele bune şi mântuitoare; pentru iubirea de oameni şi purtarea de grijă a lui Hristos, Căruia slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.